

1

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΠΑΙΔΑΓ. ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Αριθ.

10,286

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Π.Ε.Κ. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Αριθμ.

24 / 4529-1

Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΧΑΡΑΧΤΗΡΑ

Η νεώτερη ψυχοθεραπεία στην εφαρμογή - της
στην αγωγή, αυτοπαιδαγωγή και ψυχική βοήθεια.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΑΓΑΘΟΤΗΤΑΣ	
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	
Γεν. αριθ.	1305
Κατηγορία	ΚΤ
Ειδ. αριθ.	152

Του Fritz Kuenkel

Δόκτωρα της Ιατρικής
Γιατρού νεβρολόγου στο Βερολίνο.

Δέφτερη επεξεργασία.

Δέκατη έκδοση.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΑΓΑΘΟΤΗΤΑΣ	
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	
Γεν. αριθ.	
Κατηγορία	1571
Ειδ. αριθ.	212



“ΠΥΡΣΟΣ,, Α. Ε.
— ΑΘΗΝΑΙ —

Πρόλογος

Το βιβλίο αυτό είναι το καταστάλαγμα από πολλά μαθήματα πούχει κάνει ο συγγραφέας πολλά χρόνια μέ δάσκαλους, ιερομένους και υπάλληλους της κοινωνικής πρόνοιας. Έχει, σα να πούμε, το σκοπο να δώσει την απάντηση της σημερινής ψυχοθεραπείας στα ρωτήματα όλων εκείνων που είναι επιφορτισμένοι από το επάγγελμά τους με την εργασία πάνω στο χαρακτήρα των άτομων και του λαού.

Τον τελεφταίο καιρό έχουνε γίνει πολλές τέτοιες απόπειρες. Αλλά φαίνεται ότι όλες πάσχουνε από την ίδια τυπική έλλειψη: δε δείχουνε το σημάδι που από κάτω του να μπορούμε να βάλουμε στην πραχτική δουλειά το ψυχολογικό μοχλό. Κανέννας πιά δεν αρνιέται, πως η ψυχοθεραπεία έχει τη δύναμη να επηρεάσει τον ανθρώπινο χαρακτήρα σε μεγάλο βαθμό. Αλλά όταν ρωτούσε κανέννας: «πως πρέπει να το κάνουμε αυτό στην πράξη», λάβαινε πάντα ως τώρα μόνο την απάντηση: «Όποιος θέλει να το μάθει αυτό πρέπει να υποβάλει σε ανάλυση τον εαυτό του». Μ' αυτή την απάντηση του λέγανε, πως η πιά σπουδαία έννοια της ψυχοθεραπείας δεν μπορεί να μαθεφτεί με θεωρητικά μέσα. Κι' έτσι δεν μπορούσανε πιά ν' αποχτήσουνε τα εβεργετήματα της επιστήμης αυτής οι περισσότεροι από κείνους που είχαν ανάγκη απ' αυτά. Αλλ' αυτή η δυσκολία αναλογούσε στο ότι η ψυχοθεραπεία είναι μιά τέχνη που η εξάσκησή-της, όπως και στη μουσική, δεν μπορεί να μαθεφτεί θεωρητικά.

Με τη στροφή όμως απ' την ψυχανάλυση στην ατομικιστική ψυχολογία, που αποτελεί το πιά σημαντικό περιστατικό των τελεφταίων είκοσι χρόνων στον ψυχοθεραπευτικό κλάδο, το πρόβλημα αυτό έγινε πολύ πιά έφκολο. Η ατομικιστική ψυχολογία που ιδρύθηκε από το Βιενέζο νεβρολόγο Δρ. Αλφρέδο Άντλερ στο 1910 πάνω κάτω, συδυάζει τ' αποχτήματα της «ψυχολογίας του βάρους» (του Σίγκμουντ Φρόϊντ και Σ. Γ. Γιούγκ) με τ' αποτελέσματα από παλιότερες βιολογικές και κοινωνιολογικές έρεβνες. Και με το συνδυασμό αυτό γίνεται δυνατό να δείξουμε ένα σημείο κατάλληλο για να βάλουμε τον ψυχολογικό μοχλό, ενώ αυτό το πράμα το είχε παραμελήσει ως τώρα η ψυχοθεραπεία.

Αυτό το σημείο είναι η αυτοπαιδαγώγηση του ψυχολόγου.

Σε κάθε σκέψη του ψυχολόγου με τον προστατεβόμενο-του, δεν πρόκειται πιά μόνο για την ψυχολογία του παραστρατημένου, αλλά στον ίδιο βαθμό και για την ψυχολογία εκείνου που πρέπει να τότε βοηθήσει. Το ζήτημα που πρέπει να λυθεί πρώτα, είναι: «πώς να γίνω από λιγότερο καλός, πίοτερο καλός ψυχολόγος. Κι' αυτό το *άλλαγμα* του χαρακτήρα πρέπει αν επιτύχει, νάχει τη συνέπεια, πως το γιάτρεμα του προστατεβόμενου μας κάνει ολοένα λιγότερες δυσκολίες. Γι' αυτό σ' αυτό το βιβλίο το πρόβλημα της αυτοπαιδαγώγησης και μάλιστα όπως φαίνεται, για πρώτη φορά στη Γερμανική φιλολογία, πέρνει τον πιο σπουδαίο ρόλο. Εδώ βρίσκεται η διαφορά του βιβλίου αυτού από τα προηγούμενά-του κι' έτσι δικαιολογείται η έκδοσή-του.

Ο ειδικός ίσως θάχει την αντίρρηση πως ο συγγραφέας στο βιβλίο αυτό απόφυγε κάθε συζήτηση ανάμεσα στην ατομιστική ψυχολογία που αυτός ακολουθάει, και στις άλλες ψυχοθεραπευτικές κατέφτυσες. Αλλ' όσο πιο πολύ βαθύνει μέσα στις περιγραφόμενες αλληλουχίες, τόσο πιο καθαρά θα ιδει πως στη πραγματικότητα βρίκανε το δίκιο-τους τα πιο σημαντικά πράγματα κι' από τις άλλες ψυχοθεραπευτικές σχολές, σ' όσο βαθμό φαινότανε νάνε χρήσιμα για τη δουλειά της παιδαγωγικής και της θρησκευτικής ψυχοκαθοδήγησης. Το σκηματισμό από τις θεωρίες τον απλοποιήσαμε όσο μπορούσαμε περισσότερο για να ξεφύγουμε απο τις θεωρητικές δυσκολίες και να εφκολύνουμε την άμεση εφαρμογή αυτών των γραφόμενων στην πραγματική δουλειά. Ίσως παραξενεφτεί κι' ο ατομικεφτικός ψυχολόγος, πως δε βρίσκει τίποτα γραμμένο για μερικά σπουδαία συστατικά της διδασκαλίας του Άντλερ, όπως π. χ. τη θεωρία του σφηφισμού. Αλλά οι θεωρίες δε μας ενδιαφέρουνε τόσο, όσο το να μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε πραχτικά τὰ ψυχολογικά συμπεράσματα.

Αν είναι όμως από κι'ως πιο βαθμό η σημερινή ψυχοθεραπεία να πάει μπροστά στο δρόμο της αυτοπαιδαγώγησης κι' απ' αυτού πιο πέρα να μας ανοίξει τους δρόμους για τη θεραπευτική παιδαγωγική και την πραχτική ανάλυση, αυτό μόνο η επιτυχία μπορεί να το αποδείξει.

Πρόλογος στη δέφτερη επεξεργασία.

Από το βιβλίο αυτό πουληθήκανε μέσα σε 13 μήνες 6.000 αντίτυπα. Ετοιμάζονται μετάφρασες στ' Αγγλικά και στα Ολλαντέζικα. Γι' αυτό γεννιέται το ρώτημα, αν πρέπει να συμπεράνουμε απ' αυτή τη γρήγορη διάδοση, οτι το κείμενο αποδείχτηκε επιτυχημένο στην αρχική-του μορφή και πρέπει να μείνει χωρίς αλλαγές, ή αν πρέπει να λογαριάσουμε όλες τις αντίρρρσες και τις άφιβολίες της κριτικής και ν' αλλάξουμε ανάλογα το βιβλίο.

Αποφάσισα με την άδεια του εκδότη να καλύτερέφω το κείμενο όσο το δυνατό περισσότερο σε λεπτομέρειες (το κείμενο μακρρνε με μερικες προσθήκες κάμποσες σελίδες), αλλά να μην αλλάξω τίποτα στις βάσες του και στο σκηματισμό από τις θεωρίες. Γι' αυτό γίνονται αναγκαίες μερικές παρατήρησες για τους κριτικούς.

Συχνά είπανε την παρακάτω αντίρρηση: Το βιβλίο εξηγάει καλά την αποθάρρρηση και τη φυγή προστά στη ζωή, παραβλέπει όμως όλως διόλου το αντίθετο, δ.λ.δ. τον υπερεθουσιασμό, τη μεγάλη ζοηρότητα, τη μανία για κατορθώματα, που κι' αυτά οδηγούνε σε δυσκολίες του χαρακτήρα. 'Αλλ' αυτό είναι μία λαθεμένη αντίληψη. Η διάκριση της «ψόφιας κατάστασης» απο την «υπερζοηρότητα» που ο κριτικός θεωρεί πολύ σπουδαία, αποδείχεται πως είναι επιτόλαια μπροστά στη διάκριση της «εγωιστικότητας» από την «αντικειμενικότητα», που φαίνεται οτι βρίσκει πραγματικά τον πυρήνα σε όλα τα προβλήματα του χαρακτήρα. Γι' αυτό έχει δεφτερέβουσα σημασία, αν ένας έχει μέσα-του πολλή για λίγη «ορμή της ζωής» (δ.λ.δ. θάρρος για νάναι υποκείμενο).

Την πρώτη και κύρια σημασία έχει το ρώτημα αν η «ορμή της ζωής» που υπάρχει για δεν υπάρχει μέσα-του, υπηρετάει την αληθινή ζωή, ή το εγώ-του. Τη λέξη «ορμητικότητα» δεν πρέπει να την ξεχωρίσουμε από τη λέξη «εγωιστικότητα». Έτσι ξεκαθαρίζονται με τον καλύτερο τρόπο οι ψυχαναλυτικές αφτές αντίρρσες και παρεξήγησες.

Συχνά ρωτήσανε, γιατί δεν αναφέραμε τα πιο σπουδαία θρη-

σκεπτικά πράγματα και πρώτ' απ' όλα τη μορφή του Χριστού. Η απάντηση βρίσκεται μέσα στο ίδιο βιβλίο: Όσο πιο εγωιστικός είναι ο άνθρωπος, τόσο το παραξυλώνει μ' όλα τα πράγματα καθώς και με τη θρησκεία. Είναι αναγκη ν' αποφύγουμε ίσια-ίσια αφτό το βραχνύκλωμα.

Αλλά-απαντούν αντίθετα-πολλές φορές βρίσκονται σε σπουδαίες μεριές του κείμενου οι λέξεις «Θεός» και «Έλεος». Μ' αφτό γίνεται πάλι το βραχνύκλωμα, κ' έτσι αφτό που θάλελε να μας παρουσιαστεί για επιστήμη, αποδείχεται στο τέλος πως είναι μυστικιστική φιλοσοφία. Άλλά η πραγματική κατάσταση είναι αλλοιώτικη από ότι θα θέλανε να πιστέψουμε και να μας κάμουν κ' εμάς νά πιστέψουμε οι ρασιοναλιστές, πού (ιδιαίτερα απο το στρατόπεδο της ατομικιστικής φιλοσοφίας) φέρουν αφτές τις αντιρροσες. Το εκπληχτικό σίμωμα της νεότερης χαρακτηρολογίας με τη Διαμαρτυρόμενη Χριστιανωσύνη δε βασίζεται σε μια θυσία της διανόησης, σ' ένα «πιστέβω γιατί δεν καταλαβαίνω» από μέρος της έπιστήμης, αλλά στηρίζεται στο πολύ απλό περιστατικό, ότι η χαρακτηρολογία έπαψε νάναι πια φυσική επιστήμη και τούτο γιατί έδωκε τη πραγματική εκτίμηση στην έννοια τού υποκειμένου. Οι έξω απ' τον ορθολογισμό βρισκόμενες έννοιες (λεφτεριά, εφτύνη και δημιουργικότητα) βρίσκουν-κ' αφτές πάλι (για πρώτη φορά από την εποχή του μεσαίωνα)-την πρέπουσα θέση-τους και στη θετική επιστήμη, μά όχι σαν ιδεαλιστικό ονειροπόλημα, παρά σα γεμάτος μ' εφτύνη προορισμός της ζωής.

Κάθε όμως υποκειμενική υπόσταση, μένει έξω από τον ορθολογισμό και γ' αφτό η θετική χαρακτηρολογία, που είναι, όπως κάθε άλλη επιστήμη, ορθολογιστική, καταλήγει στο κεντρικό της σημείο σε μια «άδεια έννοια». Η λέξη «υποκείμενο» σημαίνει θεωρητικά μόνο μια σκέση (δ.λ.δ. τη θέση-του απέναντι στο αντικείμενο), αλλά στην πράξη σημαίνει την προϋπόθεση του όλου, δ.λ.δ. την ίδια τη ζωή. Ο Θεός σαν υποκειμενική υπόσταση όλων των υποκειμένων και το «Έλεός-του», πούναι το ξύπνημα της υποκειμενικής υπόστασης στον άνθρωπο, είναι θεωρητικά μόνο ταφτολογίες για κείνη την «άδεια έννοια». Ίσια ίσια όμως η πραγματοποίηση, ή αν προτιμούμε, το θετικό γέμισμα εκείνου του θεωρητικού «κενού», είναι η αιώνια αποστολή κάθε εργα-

σίας πάνω στο χαρακτήρα. (Περισσότερα γ' αφτό στο βιβλίο «Ζωντανή διαλεχτική» του ίδιου συγγραφέα, εκδότης Hirzel, Λευρία 1930). Ή αν το εκφράσουμε αλλιώς: Το έργο της θρησκευτικής ζωής αποδείχτηκε πως είναι το ίδιο με το σκοπό της εργασίας πάνω στο χαρακτήρα. Γι' αφτό και μας παρουσιάζονται στη χαρακτηρολογία όλες οι παραδοξότητες, οι αντινομίες και σύθεσες («συνένωση και εξίσωση δημιουργική από ποικίλες αντίθεσες») της θεολογίας, κ' έτσι χάθηκε απ' τή μέση η αντίθεση της θρησκείας με την επιστήμη, γιατί τώρα έχουνε κ' οι δυό-τους την ίδια αποστολή, δ.λ.δ. τη διαμόρφωση της ανθρώπινης τύχης.

ΔΙΑΔΕΚΑ... ΓΡΑΦΕ...
...
...

Πρώτο μέρος: Βασικές έννοιες

Πρώτο Κεφάλαιο.

Εφτύνη

Παράγραφο 1.

Υποκείμενο και αντικείμενο

Κάθε άνθρωπος είναι και υποκείμενο και αντικείμενο. Απ' τη μια είναι ο ίδιος ένα ζωντανό πλάσμα κι' απ' τήν άλλη ένα αντικείμενο για τον εαυτό-του και για τους άλλους. Σαν είναι υποκείμενο ή ζωντανό πλάσμα, πρέπει να ενεργάει, σαν είναι αντικείμενο, ενεργούνε άλλοι απάνω του. Οι πράξεις πού κάνει σαν υποκείμενο έχουνε στον εξωτερικό κόσμο συνέπειες, που γυρίζουν απάνω-του και τότε βρίσκουνε σαν αντικείμενο.

Ένας μάβρος, σκοτώνοντας τον οχτρό-του, ενεργάει σαν υποκείμενο: όταν ύστερα τότε σκοτώσουνε οι συγγενήδες του πεθαμένου, υποφέρνει σαν αντικείμενο. Πέροντας το παιδί ένα μαχαίρι, ενεργάει σαν υποκείμενο, κόβοντας ύστερα το δάχτυλό-του, πέρνει απάνω-του σαν αντικείμενο τις συνέπειες της πράξης του. Τρώγοντας γλυκίσματα ενεργάς σαν υποκείμενο, σὰ χαλάσεις ύστερα το στομάχι-σου κι' αρρωστήσεις, υποφέρνεις σαν αντικείμενο. (Αν τα καλοζυγίσουμε τα πράματα δέν πρέπει να ξεχωρίσουμε μονάχα τη κατάσταση του υποκειμένου από την κατάσταση του αντικείμενου, αλλά και την ενεργητική και παθητική κατάσταση του υποκειμένου). Όσο κι' άν είνε όμως σημαντικές οι διακρίσεις αυτές από θεωρητική άποψη, είναι περιττές για το πραχτικό σκοπό του βιβλίου αυτού. Γιατί πίο σωστό είναι ν' απλοποιήσουμε όσο μπορούμε τα θεωρητικά εφόδια για τή πραχτική δουλειά.

Από το τελεφαίιο αυτό παράδειγμα βγαίνει, πώς ο άνθρωπος μπορεί να μεταχειρίζεται το δικό-του σώμα σαν αντικείμενο. Και το σώμα-του ξαναεπιδράει πάλι απάνω-του, τον κάνει να

υποφέρει, τον κάνει αντικείμενο, όπως μπορεί να τον κάνει και κάθε άλλο μέρος του εξωτερικού κόσμου. Ο άνθρωπος λοιπόν ως υποκείμενο δεν είναι το κορμί, ούτε στο κορμί μέσα βρίσκεται, *αλλ'* ούτε και πουθενά μέσα στο χώρο, αφού μέσα στο χώρο μόνο σώματα, αντικείμενα μπορούνε να βρεθούνε. Και όμως υπάρχει, γιατί σκέφτεται κι ενεργεί. Για να επιδράσει όμως κανένας απάνω στο υποκείμενο, πρέπει να μεταχειριστεί το διάμεσο του κορμιού. Το κορμί λοιπόν είναι ο σύδεσμος του ανθρώπου με τον κόσμο και μάλιστα σε διπλή κατέφτυση. Κινώντας τα μέλη-του γίνεται με το διάμεσο του κορμιού-του υποκείμενο και με το διάμεσο του κορμιού-του γίνεται αντικείμενο του εξωτερικού κόσμου σαν υποφέρει το σώμα-του. Γιατί ο ψυχικός πόνος, όσο κι' *ά* δε φαίνεται ν' ακολουθείται από σωματικά συφτώματα, μπορεί να γεννηθεί μόνο με το διάμεσο των αιστήσεων του κορμιού (μάτι, αφτί κ.τ.λ.).

Όχι μόνο οι πράξεις που κάνουμε συνειδητά κι' από σκοπού βγαίνουν από τη θέση μας σαν υποκείμενου, αλλά και οι πράξεις που κάνουμε *ά*θελά-μας, όπως είναι το σπάσιμο ή το χάσιμο αντικείμενων, κι' αφτά ακόμα που γίνονται μέσα-μας χωρίς να τα καταλαβαίνουμε, όπως δ.λ.δ. η κυκλοφορία και το μεγάλωμά-μας. Όλ' αφτά πηγάζουνε από τον ουσιαστικό πυρήνα του ανθρώπινου Είναι, όσο κι' αν βλέπουμε εξωτερικές σκέσες κ' αιτίες πού τάχα τα γεννούνε. Βγαίνουν από κείνη την αστείρευτη πηγή πού ονομάζουμε Ζωή.

Αφτό πού είπαμε τώρα έχει μεγάλη σημασία γιατί ο άνθρωπος βαστάει απάνω-του ολόκληρη την εφτύνη για κάθε τι που γεννιέται από την υποκειμενική-του υπόσταση, από το Είναι του το ζωντανό. Είναι ένας απαραβίαστος νόμος της ζωής, ότι ο καθένας μας είναι σαν αντικείμενο εκτεθειμένος σ' όλες τις όποιεσδήποτε επιδράσεις του εξωτερικού κόσμου, αλλά πρώτ' απ' όλα είναι το αντικείμενο για τους αντίτυπους που έχει το φέρσιμό-του όταν ενεργεί σαν υποκείμενο. Κ' είναι αδιάφορο, *ά* θέλει να υποφέρει τις συνέπειες αφτές ή όχι, είναι μάλιστα αδιάφορο αν έχει γνώση της εφτύνης-του αφτής ή όχι. Για την υποχρέωση-του να υποφέρει τις συνέπειες, δεν παίζει ρόλο η διαφορά ανάμεσα από τα συνειδητά και ασυναίσθητα

φερσίματα. Και το παιδί ακόμα που ούτε μπορεί να καταλάβει, ούτε να κρίνει τὰ φερσίματά-του, δεν μπορεί να ξεφύγει από την ανάγκη να υποφέρει τις συνέπειες. (Θα μείνη στραβό σ' όλη του τη ζωή, *ά* βγάλη το μάτι του σ' *ά*δεξιο παιγνίδι). Γι' αφτό μεγαλώνει ανυπολόγιστα η εφτύνη των παιδαγωγών.

Απ' αφτά πού είπαμε παραπάνω, νοιόθουμε πως είναι ζόρικο να ενεργεί κανένας σαν υποκείμενο, γιατί δεν μπορεί να είναι μονάχα υποκείμενο. Η ανάγκη να υποφέρουμε πάντα πάλι τις συνέπειες τού υποκειμενικού-μας Είναι, μας χαλνεί γενικά τη διάθεση του να είμαστε υποκείμενα. Γι' αφτό προσπαθούμε όλοι-μας (χωρίς να το καταλαβαίνουμε) να περιορίσουμε όσο μπορούμε περισσότερο την υποκειμενική μας υπόσταση.

Το γνώρισμα του υποκείμενου είναι η λεφτεριά (η ανεξαρτησία από τα αίτια, η δύναμη να περπατάει έξω από τα αίτια, η παραγωγικότητα) ενώ το γνώρισμα του αντικείμενου είναι η σλαβιά (η εξάρτηση από τα αίτια).

Κανένας δεν είναι υποχρεωμένος να θυμώσει, καθένας θα μπορούσε να μείνει επίσης καλά ειρηνικός. Εκείνος όμως που θύμωσε και θέλει να ξεφορτωθεί την εφτύνη για το θύμωμά-του, βεβαιώνει πως «αναγκάσθηκε» ν' απαντήσει με θυμό σε τούτη για σ' εκείνη τάχα την επίθεση.

Προτιμάει δ.λ.δ. να πει πως δεν έχει ελέφτερη θέληση και κάνει τον εαφτό-του αντικείμενο ενός νεκρού φυσικού νόμου, παρά να πάρει απάνω-του ολάκερη την εφτύνη για το φέρσιμό του. Κάνει δ.λ.δ. τον εαφτό-του αντικείμενο, το οποίον είναι υπόδουλο στο σύδεσμο αναμεταξύ στο αίτιο και στο αποτέλεσμα, ή, πιο σωστά, γελάει τον εαφτό-του και τους άλλους, πως είναι τάχα καθαρό αντικείμενο — γιατί αφτό το βρίσκει έτσι πιώ έφκολο.

Μα δεν τότε σώνει τίποτα, θα μείνει υποκείμενο, όσο είναι ζωντανός. Δεν μπορεί να ξεφύγει από τις συνέπειες του φέρσιμού-του. Και μάλιστα είναι αναγκασμένος να πάρει απάνου-του και τις συνέπειες της αφταπάτης του. Γιατί χωρίς αφταπάτη θα γιατρεβόντανε γρήγορα απ' το θυμό-του. Όσο θεωρεί τον εαφτό του *ά*νεφτυνο, μένει αναντίορητα ισχυρός εκείνος ο τάχα «φυσικός νόμος» που του επιβάλλει αναγκαστικά το θυμό σαν

αναπόφευκτη συνέπεια μερικών εξωτερικών αίτιων. Είμαστε υπέφτυνοι και για τη φυγή μας μπροστά στην εφτύνη.

Υπάρχουν άπειρες δικαιολογίες, με τις οποίες μπορεί να πασκίσουμε να ξεφύγουμε από την εφτύνη. Πότε λέμε πως φταίει η κληρονομικότητα, πότε πως φταίει η επίδραση του γύρω-μας κόσμου (περιβάλλον) για το σχηματισμό του χαρακτήρα-μας. Ακόμα πιο έφκολο είναι οχυρώνοντας τόν εαυτό-μας πίσω από φιλοσοφικές θεωρίες, ν' αρνηθούμε μια κι' όξω τή λεφτεριά της θέλησης και να βάνουμε τόν άνθρωπο στο ίδιο σκαλοπάτι μ' ένα τυχαίο σώριασμα νεκρής ύλης.

Το αίτιο απ' αφτές τις θεωρίες είναι πάντα το ίδιο: πρόκειται για τη φυγή μπροστά στην εφτύνη, γιά μιιά φυγή μπροστά στην ανάγκη νάμαστε σύχρονα υποκείμενα και αντικείμενα, είναι η φυγή μπροστά στη ζωή.

Ο πρώτος κανόνας λοιπόν για τη διαμόρφωση του ανθρώπινου χαρακτήρα είναι τούτος: Κατάλαβε πως είσαι σύχρονα υποκείμενο και αντικείμενο, πως είσαι λέφτερος και υπέφτυνος, πως δεν μπορείς να ξεφύγεις από τις συνέπειες του φέρσιμού-σου και πως είσαι ακόμα αναγκασμένος να πάρεις απάνω-σου ως και τις συνέπειες της φυγής-σου μπροστά στις συνέπειες.

Παράγραφο 2.

Παραδοχη και Άρνηση.

Όποιος παραδέχεται τη ζωή πρέπει νάναι σύφρονος πώς θάναι πάντα το υποκείμενο για το φέρσιμό-του και το αντικείμενο για κάθε αντίχτυπο αφτουνού του φέρσιμου. Κι' ακόμα παραπάνω: είναι σύχρονα «συν» υποκείμενο για το φέρσιμο πιο μεγάλων συντροφικών υποκειμένων, όπως της οϊκογένειας, της κοινωνικής τάξης, του Κράτους, και «συν» αντικείμενο για κάθε αντίχτυπο που πέφτει απάνω σ' αφτα τα συντροφικά αντικείμενα, όπως επιδημίες, οικονομικές κρίσεις, πόλεμοι κι' ακόμα παρόμοια τέτοια. Και στο τέλος είν' ένα μέρος απο το υποκείμενο «Άνθρωπότητα» και σαν τέτοιο βαλμένος μέσα στον αγώνα

με τη γις, απο την οποία πρέπει να βγει με πάλαιμα η τροφή και το ντύσιμο, καθώς είναι βαλμένος και μέσα στους σκοπους του Σύμπαντου που μ' αφτους είναι αδιάσπαστα συνδεμένη η ανθρωπότητα με τα αινίγματα της γένεσης και του θάνατου. Αφτο το πολύσχιδο πλέξιμο της ζωής που σ' όλα τα σκαλοπάτια της μας παρουσιάζεται όλο ένα πάλι σα σύχρονη υπόσταση του υποκείμενου και του αντικείμενου, μας φέρνει μια τέτοια αφτονία απο ακατάπαφτη μάθηση, ανάπτυξη και βάσταγμα απο συνέπειες, δ.λ.δ. εφτύνες, που δε βρίσκεται ίσως άνθρωπος που να μην έχασε σ' ένα οποιοδήποτε μέρος του δρόμου αφτού το θάρρος-του και την εμπιστοσύνη-του.

Άν έχει κουράγιο κι' εμπιστοσύνη παραδέχεται το δρόμο αφτό με όλες-του τις προϋπόθεσες και τους όρους, παραδέχεται όλη τη χαρά τού Είναι σαν υποκείμενο κι' ας ξαίρει πως με τη χαρά αφτη είναι αξέφεβγα δεμένος κι' ο πόνος τού Είναι σαν αντικείμενο. Όποιος λέγει «Ναι» στην εφτύνη-του, τότε σέρνει μαζυ-του το ποτάμι της ζωής, που τραβάει μπροστα απο σκαλοπάτι σε σκαλοπάτι εξέλιξης, και του οποίου οι τελευταίοι σκοποι δεν είναι γνωστοι σε κανένα θνητο.

Όποιος όμως δεν έχει αρκετο κουράγιο κι' εμπιστοσύνη για ν' αφήσει τον εαυτό-του σ' αφτο το ποτάμι, όποιος λοιπον απαρνιέται την εφτύνη για μιαν εξέλιξη την οποία δε θέλησε και την οποία δε ξαίρει, αφτος πρέπει να πασκίσει να σώσει τον εαυτο-του σ' ένα σίγουρο όχτο. Πρέπει ν' απαρηθει το αιώνιο άλλαγμα των τυχων της ζωής, κι' αφτο το άλλαγμα πρέπει να του φανει παράλογο. Αφτη είναι η στάση του απαρηθής.

Επειδη η στάση εκείνου που παραδέχεται τη ζωή, είναι το νάναι ταφτόχρονα και υποκείμενο και αντικείμενο, η στάση του απαρηθη μπορεί να εξωτερικεφτει με δύο διάφθους τρόπους. Ή μπορεί να δοκιμάσει νάναι μόνο υποκείμενο, να στέκεται απέναντι στη ζωή μόνον ελέφτερος, ανεπηρρέαστος απο αίτια, και χωρις πόνο, και να ξεφύγει απο την υποχρέωση να πάρει απάνω-του τις συνέπειες (της αντικειμενικής-του υπόστασης), ή μπορεί να δοκιμάσει νάναι αποκλειστικά αντικείμενο, και να υπάρχει μόνον ανελέφτερα και ανέφτυνα σαν παιγνίδι των αλλονών, για να ξεφύγει μ' αφτον τον τρόπο απο εκείνη τη

ζωντανή αλληλοεπίδραση της υποκειμενικής και αντικειμενικής υπόστασης. Στην πρώτη περίπτωση ο απαρητητής πέρνει τη στάση του κυριαρχικού, του υπέρτερου, του ανεπηροθέστου «τεχνήτη της ζωής» ο οποίος ξεφεύγει από τις επιδράσεις του εξωτερικού κόσμου είτε σαν άνθρωπος της γροθιάς που δέ λογαριάζει τίποτα, είτε σα θεατής έξω από τη σκηνή. Στην άλλη περίπτωση ο απαρητητής κρύβεται πίσω από τη μάσκα ενός που φαινομενικά παραδέχεται με το παραπάνω τη ζωή. Στη θέση εκείνου που λέει «ναι» μπαίνει σ' αυτή τη περίπτωση εκείνος που λέει ακατάπαυτα «μάλιστα», που εχτελεί χωρίς αντίσταση κάθε ξένο θέλημα και είναι το υποταχτικό θύμα κάθε ξένης επιβολής. Όλα αυτά τα φορτώνει ο απαρητητής απάνου-του μονάχα για να ξεφύγει από την εφτύνη. Ότι εδώ παρουσιάζεται στη θεωρία σαν ένα αποκλειστικό «θέλω νάμαι υποκείμενο», το συναντάει ο παρατηρητής στην πράξη σαν έναν αγώνα για υπεροχή, ή, όπως λένε κι' άλλους, σα «δίψα επιβολής». Κι' ότι περιγράψαμε σαν «είμαι αναγκασμένος νάμαι και αντικείμενο», το συναντούμε στη πράξη σαν αδυναμία, σα λύγισμα, σα συναίσθημα μειονεχτικότητας. Για να ξεφύγουν απ' αυτό το «είμαι αναγκασμένος νάμαι και αντικείμενο» παρουσιάζουν ύστερα το τρυκ του «θέλω νάμαι μονάχα υποκείμενο».

Όποιος έμαθε από παιδί να επιβάλει όλα-του τα θελήματα και να ξεφεύγει μ' αυτόν τον τρόπο από το να πέρνει απάνου-του τις συνέπειες, δεν ξαίρει, σαν γίνει ώριμος άντρας, άλλο σκοπό από το νάσαι κυριαρχικός άνθρωπος, ένας Ναπολέοντας. Συνειθίζει στο να φέρεται σαν τύραννος, δε ρωτάει αν οι άλλοι είναι καλά ή παθαίνουν τίποτα. Είναι αμέσως έτοιμος να θυσιάσει τα πάντα, για ν' αποδείξει στον εαυτό-του και στους άλλους την τελειότητα της δύναμής-του. Είναι σαχνά τρελλα ριφοζίνδυνος, δεν πρόκειται μόλατάφα σαφτόνε για κουράγιο, παρα για φόβο, δ.λ.δ. για το φόβο από την αλληλοεπίδραση της υποκειμενικής και αντικειμενικής υπόστασης. Βρίσκεται στη φυγή από την εφτύνη. Ο φόβος του ν' αναγκαστεί να υποφέρει τις συνέπειες, ο φόβος του να γίνει αντικείμενο, τότε σπρώχνει στο θάρος της απελπισίας και στο παραφούσκωμα του υποκειμενικού Είναι. Από το φόβο-του μπροστά στην αδυναμία,

έχει τη θρασύτητα να κάνει τον παντοδύναμο, έως ότου οι συνέπειες της φυγής-του από τις συνέπειες τον κάνουνε θρούψαλλα.

Αν και φαινομενικά εντελώς αντίθετα, εσωτερικά φέρεται όμοια εκείνος, στον οποίο σαν ήτανε παιδί του χαλνούσανε τη διάθεση για κάθε ενέργεια. Άφτος έμαθε, πώς η μόνη δυνατή στάση γι' αυτόν, είναι η στάση του θεατή. Γι' αυτό αργότερα αυτός θα ζωγραφίσει, θα κρινεί, θα μαλώσει για να θα επαινέσει την ανθρωπότητα ως καλλιτέχνης ή φιλόσοφος. Θα προφητέψει εφτυχία ή δυστυχία, θα προειδοποιήσει, θα κυρήξει μετάνοια και ξαναγύρισμα στον καλό δρόμο, θ' απαιτήσει καλλιτέρεψη. Αλλά ποτε δέ θα βάλει χέρι κι' αυτός, ποτε δε θα συνεργαστεί, ποτε δε θα πάρει απάνου-του καθήκοντα κι' εφτύνες, και ποτε δε θα εκθέσει τον εαυτό-του στους αντίχτυπους της ζωής. Γιατι ακριβώς ο φόβος από τους αντίχτυπους αυτούς τον αναγκάζει να τραβηχτεί από το ποτάμι της καθημερινής πραγματικότητας. Κάθεται στον όχτο του ποταμού και παίζει θέατρο, ότι είναι Θεός του ποταμού, γιατί αν κολυμπούσε κι' αυτός μαζί με τους άλλους, θάνοιωθε με το παραπάνω πως δεν εξουσιάζει αυτός το ρέμα, παρα το ρέμα αυτόν. Επειδή όμως το ποτάμι της ζωής δε διορθώνεται από κριτικούς χωρίς δράση, γι' αυτό είναι καταδικασμένοι οι κριτικοί αυτοί από μιας αρχής σ' ένα βασανισμένο δρόμο, γεμάτον απαγοήτεψη, πικρία και αθλιότητα. Κι' ενώ γυρέβουνε να ξεφύγουνε από την εφτύνη, αναγκάζονται στο τέλος να πάρουν απάνου-τους ολάκερη την εφτύνη για τη φυγή-τους μπροστα στη ζωή.

Και οι δύο-τους, και ο Ναπολέοντας και ο κριτικός, ναβαγούνε και πάνε χαμένοι για την υπερβολή του να θέλουνε νάσαι υποκείμενα και για τη φυγή-τους μπροστα στην υποχρέωση νάσαι και αντικείμενα, ή, με δυο λόγια, γιατί πάνε να κάμουν τον εαυτό-τους Θεο. Εκείνον όμως που πέρνει τον αντίθετο δρόμο, που φοβάται νάσαι υποκείμενο και παρακάνει τον εαυτό-του αντικείμενο, αυτόν δ.λ.δ. που λέγει πάντα «μάλιστα» τον περιμένει κι' αυτόν η ίδια τύχη. Όποιος από παιδί έμαθε ότι δεν του επιτρέπεται νάχει δική-του θέληση, αυτός το παραξυλώνει αργότερα με την υποταχτικότητά-του και φτάνει στο τέλος «στην πειθαρχία του ψοφίμιου και στο φανερό φόβο μπροστα στην

εφτύνη». Ένας τέτοιος, είναι σα να λέει έτσι στον εαυτό-του. «Αφου δεν μπορω νάχω δικη-μου θέληση, δε θέλω νάχω κι' εφτύνες» και δεν καταβαίνει πώς μέσα σ' αφο το δὲ θέλω, κούβεται η πιο μεγάλη ιδιογνωμοσύνη. Όταν βρίζεται μαζί με τον κύριο Α, μιλάει έτσι, όπως αρέσει στον κύριο Α, όταν ανταμώνει τον κύριο Β, του φαίνονται τα πράματα νάναί έτσι, όπως τα βλέπει ο κ. Β. Κι' όταν αργότερα είναι ταφτόχρονα και με τους δυο, δεν ξαίρει πιανου γνώμη νά παραδεχτεί. Πρέπει να κάνει υπεκφυγες, να πει ψέματα, ή να πάρει απάνω-του την εφτύνη για τη φυγη-του μπροστα στην εφτύνη. Εκείνος που δεν τολμάει να πάρει στο χέρι-του το τιμόνι της δικης-του ζωης, πρέπει νάχει μπρος στα μάτια-του, πως το ποτάμι πού σ' αφο παραδίνεται, θα τότε ρίξει απάνω στους βράχους.

Όλες οι παρόμοιες δοκιμες αναγκαστικά θ' αποτύχουνε. Όσο ο άνθρωπος ζει δεν μπορεί νάναί μονάχα κι' αποκλειστικά υποκείμενο, γιατί τότε θάπρεπε να πάψει να πέρνει μέρος σα σώμα του γήινου κόσμου στην υλική ζωή, θάπρεπε να γίνει άυλος, υπεργήινος. Μα ούτε και μπορεί νάναί μονάχα αντικείμενο, γιατί τότε θάπρεπε να πάψει να ζει, να αιστάνεται, να μεγαλώνει και θάπρεπε να περιοριστεί να παραστάνει ενα σωρο νεκρης ύλης, θάπρεπε να γίνει ένα φτώμα.

Και τα δυο είναι αδύνατα, και τα δυο μπορεί να τα πετύχουμε μόνο με το δρόμο του λάθους, μόνο φαινομενικά, μόνο πρόσκαιρα και μόνο έως ένα σημείο. Και στις δυο περιπτώσεις γεννιούνται απο το λάθος αφο βάσανα πάνω σε βάσανα, που ολοένα μεγαλώνουνε μέχρις ότου υπερνικηθεί το λάθος.

Απ' αφο βγαίνει ο δέφτερος κανόνας: Όποιος υποφέρει πρέπει να ρωτήσσει τον εαφο-του, γιατί και με ποιόν τρόπο πολεμάει να ξεφύγει απο τη ζωντανή αλλαγή της υποκειμενικης και αντικειμενικης υπόστασης, εαν θάθελε νάναί ή πάρα πολυ αντικείμενο ή πάρα πολυ υποκείμενο. Και πρέπει να πασκίσει να βρει το δρόμο που μπορεί να τότε φέρει πίσω στην ισορροπημένη υπόσταση και των δυονώνε. Πρέπει να ψάξει να βρει το δρόμο της εφτύνης.

Παράγραφο 3.

Συμπεριφορα κι' εχτίμηση.

Ο άνθρωπος είναι, όπως είπαμε παραπάνω, ταφτόχρονα υποκείμενο που ενεργάει και αντικείμενο που υποφέρει. Όταν όμως τον παρατηρούμε, τον παρακολουθούμε, τον κρίνομε και τον κάνομε αντικείμενο της εξερέβνησής-μας, μας παρουσιάζεται σα χαρακτήρας, σαν πλάσμα ζωντανό, με ωρισμένες ιδιότητες που μπορούμε να τις περιγράψουμε και να τις εξηγήσουμε. Απ' αφο μπορούμε να λογαριάσουμε τί δυσκολία κούβεται για την εξερέβνηση μέσα στην έκφραση «χαρακτήρας», γιατί πρόκειται φανερα για ένα αντικείμενο εξερέβνησης, που δεν είναι μοναχα αντικείμενο, αλλα ταφτόχρονα και υποκείμενο. Επειδη όμως το υποκείμενο είναι ένα ζωντανό πλάσμα και σαν τέτοιο δεν είναι δυνατό να το κάνει κανένας αντικείμενο (γιατι θάπρεπε πρώτα να το σκοτώσει) γι' αφο η χαρακτηρολογία βρίσκεται μπροστα στο άλυτο πρόβλημα να εξερεβνήσει ένα αντικείμενο, το οποίο στο σπουδαιότερο-του συστατικό δεν είναι καθόλου αντικείμενο.

Σφάλλει πολυ όποιος θαρρεί πως μπορεί να περιγράψει ένα ζωντανό άνθρωπο με όποιεσδήποτε θεωρητικες διατύπωσης, ή να τότε λογαριάσει σύμφωνα με όποιουσδήποτε κανόνες, ή να τον επηρεάσει με όποιαδήποτε μέτρα και μ' ορισμένον τρόπο. Και γρήγορα η πραγματικότητα θα του δείξει πόσο πολυ λάθεψε. Εκείνος που κάνει ακόμα και με τους καλύτερους σκοπούς έναν άνθρωπο αντικείμενο, είναι αδύνατο να δοκιμάσει τίποτα άλλο απο απαγοήτεψες. Και κάθε παιδαγωγος, πνεματικός ή ερωτεμένος που θαρρεί πως έχει απέναντι-του ένα «αντικείμενο παιδαγωγικης» ή «αντικείμενο των φροντίδων-του» ή «αντικείμενο της αγάπης-του» βαδίζει σε αναπόφευχτες αποτυχίες.

Γιατι, νομίζοντας τον εαφο-του για υποκείμενο και τον άλλονε μονάχα για αντικείμενο, προσπαθει απο σκοπού ή και χωρις νά το νοιώθει να ξεφύγει απο τον αντίτυπο εκείνου του υποκειμενου, στον οποίον όμως ο ίδιος σαν αντικείμενο είναι υποχρεωμένος να εκθέσει τον εαφο-του. Η ζωή όμως κι' εδο όπως και παντου δεν αφήνει να ξεφύγουμε απο την αλληλοεπί-

δραση δ.λ.δ. απο τις συνέπειες των φυσικων-της εναλλαγων. Η αποτυχία είναι αναγκαστική συνέπεια που βρίσκει όποιον δεν αναγνωρίζει τα συν-υποκείμενα-του.

Ας πάρουμε για παράδειγμα εν' αντρόγενο. Ο άντρας είναι με το συνειδημένο τρόπο σίγουρος πως ανήκει όχι μόνο στο πιο δυνατο, αλλά και στο πιο σοφο φύλο, ενώ η γυναίκα-του είναι βέβαια αξιαγάπητη και αξιότιμη, αλλά δεν έχει λογική και κρίση. Θαρρει λοιπον πώς με το δίκιο-του πρέπει να κρατάει τα γέμια γερα στο χέρι-του και να φροντίζει να μη γίνονται περιττα έξοδα, να μη παρουσιάζονται στο σπίτι-του κακα βιβλία και να μην ακούγονται παραπανήσιες κουβέντες και στραβες ιδέες.

Μ' όλη την αγάπη και την εκτίμηση πούχει τάχα για τη γυναίκα-του, την κάνει μόλατάφτα αντικείμενο της φροντίδας-του και της κυβέρνησης-του. Μ' αφο τον τρόπο την αναγκάζει να υποκύψει χωρις αντίσταση για πάντα κάτω απο τη θέλησή-του, κι' αφο θα πει να χάσει την υποκειμενική-της υπόσταση και να βγάλει απο πάνω-της κάθε εφτύνη, ή όμως να επαναστατήσει φανερα ή κρυφα σ' αφοτη τη βία, να πάρει με τη δικη-της εφτύνη τα γέμια στα χέρια και να κάνει τον άντρα-της αντικείμενο της διπλωματίας της.

Θα μπορούσε αμόμα να πει κανένας πώς θα βρισκότανε μια βατη διέξοδο, αν μοιραζόντανε το αντρόγενο την εφτύνη κατα φυσικο τρόπο. Αλλα μ' αφο δε θα πετύχαινε τον πραγματικο πυρήνα στο ζήτημα. Μπορεί βέβαια ο άντρας να εμπιστεφτει στη συντρόφισσα-του την εφτύνη για τη κουζίνα, ή αμόμα και για την ανατροφη των παιδιών. Μ' αφο όμως δεν την κάνει ακόμα ανεξάρτητο υποκείμενο, γιατί το κάνει με την προϋπόθεση πώς αφοτη ενεργει σύμφωνα με τις ιδέες-του και ότι σε καμμία περίπτωση δέ θα καταπατήσει τα «συφέροντα της οικογένειας». Στην περίπτωση όμως που η αντίληψη της γυναίκας-του για τα «συφέροντα» αφα διαφέρει απο τη δικη-του, είναι ολοφάνερο πώς αφοτος έχει τη σωστη αντίληψη κι' αφοτη τη λαθεμένη.

Η ζωη όμως δε σηκώνει τόσο πολλη δεσποτικήτητα. Αργα ή γρήγορα θα παρουσιάσει μια περίπτωση που θα βρίσκεται η

γυναίκα σε φανερο δίκιο και ο άντρας σε άδικο. Ίσως της φανει μια φορα αφοτηνης ένα ψώνι αναγκαίο και αφοτουνου περιττο. Το μεγαλύτερο όμως έξοδο πού θα γίνει μόνο μια φορα και που προτείνει η γυναίκα, θ' αποδειχτει ύστερα ότι με τον καιρο φέρνει οικονομίες στο νοικοκυριο. Και τώρα γεννιέται το ζήτημα, αν η γυναίκα αφίνοντας όπως και πριν τον άντρα-της να την κάνει αντικείμενο, κι' αντίθετα προς την καλύτερη-της γνώση, παρατήσει το ψώνι (με τη σκέψη λ. χ. πώς ο άντρας-της φταίει, σαν έτσι χάνονται οι οικονομίες που θα γινόντανε): ή, αν πατώντας ανοιχτα τις διαταγες-του, κάνει το ψώνι και τότε φέρει μπροστα σε «γινόμενο πια πράμα», για να του αποδείξει αργότερα με το δεφτέρι των έξοδων πώς είχε δίκιο: ή, ά θα διαλέξει τον τρίτο δρόμο, δ.λ.δ. τον κρυφο, κάνοντας τάχα απο τη μια πως τον ακούει και φτιάχνοντας στην πραγματικότητα ότι της φαίνεται αφοτηνης σωστό.

Στις δυο τελεφαταίες περιπτώσες μας παρουσιάζεται σαν υποκείμενο, ενεργει με δικη-της εφτύνη, μόνο τη μια φορα στα φανερα και την άλλη στα κρυφα.

Και στις τρεις περιπτώσες όμως, ο άντρας δεν πέτυχε το σκοπο-του, που είτανε: Νάνε ταφτόχρονα κι' αφεντικο στο σπίτι και νάχει κι' όσο το δυνατο πιο οικονομικο νοικοκυριο. Η ζωη όμως του αποδείχνει πως δεν μπορεί να πετύχει με μιας και τους δυο αφοτους σκοπους. Ή πρέπει να παρατήσει τον ένα απο τους δυο, ή πρέπει ν' αρκεστει με τη φαινομενικήτητα και ν' αφίσει να τότε γελάει η γυναίκα-του, ότι τάχα εξακολουθει αφοτος νάναι ο παντογνώστης κι' αλάθητος βασιλιας του σπιτιου, ενώ στ' αλήθει έχει γίνει κι' όλας το αντικείμενό-της.

Αφοτη η αποτυχία έρχεται απο το ότι κάθε χαρακτήρας στο τέλος ξεφανερώνεται όχι σαν αντικείμενο ή ψόφιο πράμα, αλλά σα ζωντανο πλάσμα ή υποκείμενο. Ο άνθρωπος ενεργάει ενάντια απο κάθε υπολογισμο, αλλιώςτικα απο ότι «θάπρεπε» να ενεργήσει, η ζωη αθίζει για χαλάει μια μέρα μέσα σε όρους με τους οποίους άλλοτε συνειθίζει να κάνει ακριβως το αντίθετο, η εξέλιξη πέρνει άξαφνα ένα δρόμο πού κοροϊδέβει κάθε προσχεδιασμένο επηρεασμο και η λεφτερια μας αποδείχνει, πώς δεν

μπορούμε να την καταλάβουμε και να τη διεφτύνουμε με το να συνδυάζουμε αίτια κι' αποτελέσματα.

Όλα όμως τα λάθια και οι έκτροχιασμοι κι' ακόμα και τα περισσότερα ονομαζόμενα γνωρίσματα του χαρακτήρα δεν βρίσκονται πια στην κατέφτυση του ζωντανου υποκείμενου, αλλά στη κατέφτυση του νεκρου αντικείμενου. Έχουν όλα κάτι αλύγιστο μηχανικο κι' αναγκαστικο απάνω-τους, ή μπορεί κανένας να τ' αποδώσει σε αλύγιστους, μηχανικους κι' αναγκαστικους όρους. Γι' αφτο μπορούμε να τα εξερεβνήσουμε επιστημονικα και κάπως να τα επηρεάσουμε. Αφτα αποτελούνε με το δίκιου-τους το πραγματικο αντικείμενο της χαρακτηρολογίας. Γι' αφτα όμως θα μιλήσουμε αργότερα.

Όλ' αφτα θα τα παραδεχει βέβαια στη θεωρία κάθε παιδαγωγος, πνευματικος και προπάντων κάθε άνθρωπος που αγαπάει, αλλά στην πράξη σίγουρα δε θάναι κανένας σε θέση ν' ακολουθήσει σ' όλα-του τον κανόνα που βγαίνει απ' όλ' αφτα. Όλοι-μας βρισκόμαστε το πολυ-πολυ μέσα σε μια εξέλιξη, ή οποία μας οδηγεί με βόλτες και με πόνους εμπρος προς αυτη την κατέφτυση κ' η ζωη-μας το πολυ πολυ περνάει μέσα σε μια ατελείωτη μάθηση.

Ο κανόνας όμως είναι αφτος: Όταν κάνεις τον άνθρωπο (είτε τον εαφτο-σου είτε έναν άλλον) αντικείμενο της εξερέβνησης-σου και του επηρεασμού-σου, μην ξεχνας ποτέ, πως αφτος είναι παρ'άπάνω απο αντικείμενο, πως είναι δ.λ.δ. ένα αγνώριστο, (ανυπολόγιστο), ελέφτερο και δημιουργικο υποκείμενο.

Δέφτερο Κεφάλαιο.

Επιδίωξη του σκοπου.

Παράγραφο 4.

Ο χαρακτήρας σαν πυραμίδα απο σκοπους.

Κάθε άνθρωπος έχει πάντα ιδανικά που ξαίρει για σκοπους πού δεν ξαίρει, ή και τα δυο. Αφτα τα ιδανικα και οι σκοποι αποτελούνε το τελεφταίο βασικο αίτιο για όλα όσα συμβαίνουνε

στη ζωή. Αλλά όχι μονάχα η σωστη ανάπτυξη της ζωης, παρα και τα λάθια και τα εμπόδια αφτης της ανάπτυξης (με τα οποία κυριώτατα καταπιάνεται η χαρακτηρολογία) εξηγιούνται απο τα ιδανικα και τους σκοπους του ανθρώπου. Εκείνος που θέλει να καταλάβει μιαν ανθρώπινη πράξη, μπορεί τότε μόνο ναφθει σε καθαρο συμπέρασμα, σαν έβρει πρώτα όχι μόνο τα αίτια που ενεργούνε, σα να λέμε απο πίσω, αλλά και τα ιδανικα ή τους σκοπους, που σα να λέμε τραβούνε απο μπροστα.

Αλλά νάχουμε μπρος απο τα μάτια-μας, πώς κάθε αίτιο είνε με τη σειρα-του αποτέλεσμα άλλου αίτιου και ότι ποτε δεν μπορούμε να το καταφέρουμε να βρούμε με επιστημονικον τρόπο ένα πραγματικα πρώτο αίτιο. Και πρέπει νάχουμε με τον ίδιο τρόπο καθαρο στο νου-μας, πως κάθε σκοπος είναι πάλι μόνο ένα μέσο στην υπηρεσία ενός υψηλότερου σκοπου και ότι ποτε δε θάναι δυνατο να βρούμε με τον επιστημονικο δρόμο ένα τελικο σκοπο. Η αλυσίδα των αίτιων είναι προς τα πίσω ατελείωτη, ακριβως όπως είναι ατελείωτη η πυραμίδα των σκοπων προς τα μπρος.

Μόνο ο άνθρωπος βάζει αφταίρετα στον εαφτο-του ένα τελικο σκοπο, που ας τον ονομάσουμε «τέρμα» και περιορίζει αφταίρετα σ' ένα ωρισμένο μέρος την αλυσίδα των αίτιων με τα οποία έχει να κάνει παραδεχόμενος σ' ένα σημείο οποιοδήποτε την κατάσταση έτσι όπως είναι και μη νομίζοντας πώς έχει ανάγκη να την εξηγήσει πιο πέρα. Μ' αφτο τον τρόπο απάνω κάτω ξεκινάει μια επιστημονικη φυσικη θεωρία της κοσμογονίας απο μιαν «αρχικη» κατάσταση απο συμμετρικα διαμοιρασμένα, μ' ενέργεια φροτωμένα άτομα και δε θέλει να ρωτήσει πιο πέρα απο πια αίτια θα μπορούσε να γεννηθεί αφτη η κατάσταση. Θέλει, ας, ποῦμε, ν' αποχτήσει μιαν ωρισμένη θέση ή έναν ωρισμένο κύκλο δράσης ή μιαν ωρισμένη περιουσία και δε ρωτάει πιο πέρα, ποιον ανώτερο σκοπο θα υπηρετήσουνε μια μέρα τα πράματ' αφτα σα δε θάνε πια τελικοι σκοποι, πούναι αξιοι να τους επιδιώξουμε, αλλά σκαλοπάτια της ζωης, ανεβασμένα πια, που μπορούνε γι' αφτο νάναι μονάχα μέσα για να υπηρετήσουνε νέους σκοπους.

Παντου λοιπον όπου πρόκειται για ελαττώματα της εξέλιξης

ή για εσωτερικά εμπόδια της ζωής, όπου δ.λ.δ. βρίσκει η χαρακτηρολογία το ανάλογο αντικείμενο-της, εκεί πέφτουμε απάνω σε σκοπούς οι οποίοι μας παρουσιάζονται σαν τελικοί. Η ατελείωτη πυραμίδα της ζωής μας αποδειχίνεται αφτου σαν αποπερατωμένη πριν τον καιρο-της. Και όλοι οι παρόμοιοι παραβιασμοί των ατελείωτων σκοπων της ζωής μπορούνε ν' αποδειχτούνε επιστημονικά. Εκφράζονται φανερά κι' αναγκαστικά σαν αίτια (τους ονομάζουνε σκοπούς, αίτια, μοτιφ, *causae finales*) και σημαίνουνε χωρίς εξαίρεση την παραίτηση του ανθρώπου απο τη ζωντανή εξέλιξη στην υπηρεσία της άπειρης σκοπιμότητας και γι' αφτο και την παραίτηση του ανθρώπου απο το νάναι ταφτόχρονα υποκειμένο και αντικείμενο. Όποιος συνειδητά ή χωρίς να το νοιώθει καρφώνει τον εαφτο-του σ' ένα τελικό σκοπο, παρατιέται απο τη ζωντανοσύνη και απο την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

Όταν π. χ. θέλουμε να καταλάβουμε το ζήλο ενός προκομένου παιδιου, δεν πρέπει να ρωτήσουμε μονάχα για το αίτιο. Αλλα και ποιό θα μπορούσε νάναι το αίτιο της επιμέλειας; Η διαταγή του δάσκαλου; το παρακάλλιο της μάνας; για η κακή πείρα που πήρε το παιδι την προηγούμενη μέρα που είταν τεμπέλικο; ή πρέπει να παραδεχτει κανέννας μια ιδιαίτερη κλίση ή κληρονομικό ταλέντο για να μαθαίνει; Καθένας μπορεί να καταλάβει, πώς όλ' αφτα τα αίτια μπορούνε να παίζουν κι' αφτα εδω μεσα κάποιο ρόλο, αλλα ποτε δεν μπορούνε να μας δικαιολογήσουν πέρα πέρα την επιμέλεια του παιδιου. Όποιος έλαβε κακή πείρα απο την τεμπελία, τότε μονάχα αλλάζει και γίνεται προκομένος, όταν έχει το σκοπο να λάβει αργότερα καλύτερη πείρα. Όταν δεν έχει αφτο το σκοπο τότε παραδίνεται ήσυχα στις συνέπειες της τεμπελις, παρατιέται απο το νάναι υποκειμένο και γίνεται το αντικείμενο αμήχανων παιδαγωγων οι οποιοι τονε σπρώχνουνε με το ζήλο όλο ένα βαθύτερα στο νάναι αποκλειστικά αντικείμενο.

Αν όμως ρωτήσουμε ποιό σκοπο μπορεί νάχει η επιμέλεια (για η τεμπελία) του παιδιου, τότε ξεφανερώνεται μια πέρα πέρα εφκολόνιωτη εικόνα. Ίσως βρούμε παρακολουθώντας προσεχτικά, ότι το παιδι δουλέβοντας βρίσκει μια άμεση εφκα-

ρίστηση στη δουλεια-του. Δεν ξαίρει να δώσει τότε άλλη δικαιολογία για την επιμέλεια-του απο την εφχαρίστηση που του δίνει το να μαθαίνει. Οι ανώτεροι κατοπινοί σκοποι που η μάθηση εξυπηρετει, δεν είναι ακόμα γνωστοί στο παιδι και ο μεγάλος ακόμα δεν πρέπει να νομίζει πως τους ξαίρει. Πρέπει ν' αρκεσται στη γενική παρατήρηση: Το παιδι είναι προκομένο, γιαι δουλέβει χωρίς να το νοιώθει για τη δικη-του εξέλιξη, και πιο πέρα ακόμα για την εξέλιξη της ζωής. Η ατέλιωτη κ' αιώνια ανεξερέβνητη σκοπιμότητα της ζωής αποδειχίνεται πως βρίσκεται άμεσα σ' αφτο το παιδι και κάθε παραπανήσια έρεβνα είναι άσκοπη. Δεν έχουμε τίποτα άλλο να κάμουμε παρὰ να φροντίζουμε με προσοχη να μην μπει κανένα εμπόδιο στο δρόμο της ζωής.

Μπορει ν' ανακαλύψουμε όμως στην επιμέλεια του παιδιου την επενέργεια ενός όλως διόλου διαφορετικού σκοπου. Μπορει νάναι προκομένο για να το επαινούνε ή για νάναι το πρώτο στην τάξη-του. Τότε μας παρουσιάζεται σαν αποδειγμένος τελικός σκοπος η εξύψωση του δικου-του του Εγω. Αφτη η εξύψωση ή και μόνο η διαφύλαξη του Εγω, μας παρουσιάζεται σα συνειδητο τελικό ιδανικό ή άνοιωστος τελικός σκοπος παντου όπου η ατελείωτη πυραμίδα των σκοπων της ζωής έχει κλειστει αφταίρετα ή, (πράμα που είναι το ίδιο), όπου αρνιέται ο άνθρωπος να πάει ελέφτερα και υπέφτυνα το δρόμο-του. Αλλα γι' αφτο θα μιλήσουμε αργότερα.

Για την ώρα βγάζουμε απ' αφτα πούπαμε τον κανόνα: Μη ρωτας απο πού, απο ποιό αίτιο βγαίνει η ανθρώπινη ενέργεια, αλλα να ρωτας, γιατί, για να εξυπηρετησει ποιό σκοπο φέρνεται ο άνθρωπος έτσι όπως φέρνεται.

Παράγραφο 5.

Οδηγήτρα εικόνα και οδηγήτρες γραμμες.

Όποιος θάτανε πέρα και πέρα ζωντανος και διατεθειμένος να μείνει υποκειμένο, όσο συχνά κι' όσο ριζικά κι' αν τον κάνει αντικείμενο η ζωή, αφτος δε θα μπορούσε πια να μας ονομάσει

ωρισμένα πράγματα για την κορυφή της πυραμίδας των σκοπων-του. Θ' αρκούνταν με τους προσφορινούς κι' ερμολοάλλαχτους σκοπούς, που βγαίνουν από τα ατελή νοησιμότητα-του κι' από τις σε λάθια υποκείμενες κρίσεις-του. Θάνανε πάντα έτοιμος χωρίς μεγάλο καημο και χωρίς να φοβηθεί μην τον πουν άστατο, ναλλάξει το σκοπο, που έχει κάθε φορα, μ' έναν καλύτερο.

Η ζωή-του θάτανε αφτη: Υποφέροντας αδιάκοπα από τα σφάλματα-του και μαθαίνοντας από τα παθήματα-του αφτα θα προχωρούσε από το μεγαλύτερο στο μικρότερο σφάλμα. Καί δέ θάχανε σ' αφτο το δύσκολο δρόμο ούτε το θάρρος ούτε την ελπίδα, γιατί θα μπορούσε να βασιστεί ακλόνητα στην αποτελεσματικότητα και στην τελειωτική ορθότητα του τελειοταίου άπειρου σκοπου, που ή δράση-του θα φανεωνότανε μέσα σε κάθε τι ζωντανό. Αλλα έτσι με θάρρος ως το τέλος και γεμάτος εμπιστοσύνη κανέναν θνητος ίσως δεν αντισταύζει τη ζωή.

Όλοι-μας παρατηρούμε νωρίτερα ή αργότερα, πως δε θέλουμε να παραιτηθούμε από ένα οποιοδήποτε σκοπο, ότι υποφέρουμε σα δεν μπορούμε να τον πετύχουμε κι' ότι κάνουμε μέσα-μας σα να λέμε, μιαν αγωγή ενάντια στο Θεο, όταν δεν εκπληρωθούνε η τάχα δικαιολογημένες απαίτησες-μας. Έτσι υπάρχουνε πατεράδες που δεν μπορούνε να υπερνικήσουνε το παράπονο-τους για ένα παιδι που βγήκε κακο και υπάρχουνε κορίτσια που δεν μπορούνε ποτε να υπερνικήσουνε τη λύπη-τους για έναν άπιστο ερωμένο. Αποτραβιούνται από τη ζωή γιατί δεν της συχωρούνε τη σκληράδα-της. Θαρρούνε πως έχουνε δικιο και μ' αφτο ακριβως μπαίνουνε στο άδικο. Φέρνονται σαν παιδια που λένε: «Σα δε μας αρέσει το παιγνίδι, δεν παίζουμε μαζί. Και τότε φταίτε Σεις που δεν μπορούμε να παίζουμε. Γιατί δεν παίζετε έτσι όπως το θέλουμε μεις;» Ποιός χαλάει το παιγνίδι, ο Θεος ή ο άνθρωπος;

Αρωτήσουμε σ' αφτες τις περιπτώσες: «Γιατί, για την υπηρεσία ποιανού σκοπου δεν έξακολουθεί ο αγώνας για την επιτυχία του ιδανικου, που δεν μπορεί πια να φταστεί;» Θα βρούμε τότε χωρίς καμια εξαίρεση ότι εδώ διαφεντέβεται ένα «ιδεώδες» ή όπως το λέμε μια «οδηγήτρα εικόνα» που κυβέρνησε τον άνθρωπο για τον οποίο πρόκειται (τις περισσότερες

φορες χωρίς να το ξαίρει) από την αρχή σόλες τις πράξες της ζωής-του.

Σ' αφτη την εικόνα ανταμώνονται συμβολικα όλοι οι σκοποι, οι οποίοι παρουσιαστήχανε ως τώρα στη ζωή-του ακριβως όπως πολλές γραμμες ενώνονται σ' ένα σκήμα ή μορφή γεμάτη σημασία. Ονομάζουμε αφτες τις γραμμες, που κανονίζουν το φέρσιμο του ανθρώπου στις διάφορες θέσες-του και οι οποίες ανταποκρίνονται πάνω κάτω στα λεγόμενα χαρακτηριστικα ή γνωρίσματα του χαρακτήρα, «οδηγήτρες γραμμες». Η οδηγήτρα εικόνα πλάθεται στα παιδικα χρόνια μ' έναν τρόπο για τον οποίο θα μιλήσουμε παρακάτω λεπτομερέστερα. Οι οδηγήτρες γραμμες διαμορφώνονται υπηρετώντας την οδηγήτρα εικόνα σύμφωνα με την αργότερη πείρα. Τελειοποιούν και πλουτίζουν την οδηγήτρα εικόνα χωρίς όμως να μπορούνε να την αλλάξουνε στα βασικά-της χαρακτηριστικά.

Αφτη την οδηγήτρα εικόνα πρέπει να την εξερεβνήσουμε προσεχτικα σε κάθε μια περίπτωση σε δυο διαφορετικες κατέφτυσες. Πρέπει πρώτα να εξακριβώσουμε τί παριστάνει. Γιατί, φυσικα έχει αποφασιστικη σημασία για την τύχη ενός ανθρώπου αν τρέχει από πίσω από μια οδηγήτρα εικόνα, που χαρακτηρίζεται με μια καρριέρα Κρατικου υπαλλήλου με σύνταξη κι' απ' όλες τις μεριες σιγουρευμένη, ή αν την οδηγήτρα εικόνα-του τη λένε Κατιλίνα, Καζανόβα ή Μουσολίνι. Πιο σοβαρότερη είναι η άλλη όψη της οδηγήτρας εικόνας-του δ.λ.δ. ο βαθμος της αλυσισιας-της.

Δεν πρέπει όμως να νομίσουμε πως η οδηγήτρα εικόνα είναι η ίδια όπως το ιδεώδες το οποίον μπορεί να φαντάζεται ο άνθρωπος μέσα στη συνείδηση-του. Βρίσκουμε αντίθετα πολυ συχνα μια πολυ χοντρη αντίθεση ανάμεσα από το συνειδητο αλλα «αδρανες ιδεώδες» και την ασυνείδητη αλλα πραγματικα ενεργο οδηγήτρα εικόνα. Έτσι μπορεί να έχει κανέναν το «ιδεώδες» να είναι καλος Χριστιανος. Η οδηγήτρα εικόνα του όμως μπορεί μόλατάφτα να είναι: «Είμαι ο πρώτος, ο ασύγκριτος, που δεν υποφέρει κανένα κοντα-του». Τότε δε θα λείψει το αποτέλεσμα πως όλη η τάχα χριστιανικότητα-του, η ταπεινοσύνη-του, η ανοχή-του και η αγάπη-του προς τον «πλησίον» του χρησι-

μέβουνε ως μέσα για να του σιγουρέψουν την πρώτη θέση στην ιεραρχική τάξη τ' ουρανού. Γίνεται Φαρισαίος χωρίς να το ξαίρει. Και μόνο η πραγματικότητα, που θα τον αναγκάσει μια μέρα να διαλέξει και να παραιτηθεί ή από το Εγώ-του ή από τη χριστιανωσύνη-του, σκίζει τη μάσκα που ασυναίσθητα φορούσε στο πρόσωπο-του.

Κουβαλούμε μαζί-μας την οδηγήτρα εικόνα-μας σαν μιαν απαίτηση για ένα γραμμάτιο που όλο ένα παρουσιάζουμε στη ζωή να μας το πληρώσει. Κι' όταν η ζωή δεν πληρώσει το ποσο που της γυρέψαμε, απαντούμε με διαμαρτυρία, ή αγωγή, ή απεργία. Λέμε απάνω κάτω: Επειδή δεν μπορώ νάχω εκείνο έχω να λάβω, (δ.λ.δ. ένα πιστον άντρα, προκομένα παιδιά, ένα καλο όνομα, ένα αρετο εισόδημα και τα παρόμοια) παρ' όλο πού βάζω όλα τα δυνατά-μου και κοπιάζω γι' αφτά, με αδικά η ζωή. Αφτο δεν το παραδέχομαι. Κάνω απεργία. Και δεν είναι το φταίξιμο δικο-μου σαν πάω χαμένος. Κι' όταν η ζωή μας προσφέρει τότε, σ' εμας τους απεργούς, λιγότερες χαρες απο πριν, όταν ψάχναμε σε λαθιμένη κατέφτυση, τότε δυναμώνουμε τη διαμαρτυρία μας και μάλιστα τόσο πιο σοβαρα, όσο πιο αλύγιστα δέσαμε τον εαφτό-μας στην οδηγήτρα εικόνα-μας. Και τότε λέμε: «Πόσα πράματα θα μπορούσα να πετύχω, πόσα θα μπορούσα να κατορθώσω σ' αφτη τη γις, αν η ζωή δε μ' είχε τόσο απαγοητέψει και δε μ' είχε τόσο πιζράνει». Δε ρίχνουμε την εφτύνη στον εαφτό-μας παρά στους άλλους για τα δικα-μας τα σφάλματα. Η απεργία όμως της ζωής είναι χωρίς αμφιβολία το πιο καταδικόμας σφάλμα. Και δεν μπορεί να δικαιολογηθεί ούτε με τα πιο βαρεια σφάλματα του γύρω-μας κόσμου που μπορούμε να φανταστούμε. Η απεργία όμως θα πει εδώ κι' όλες απάργηση της εφτύνης.

Αφτος είναι ο δρόμος, που μας οδηγάει απο μιαν απλη διαμαρτυρία για μια τάχα αδικία σιγα σιγα ως τη μελαχολία ή ως την αφτοχτονία. Όλοι μας προχωρούμε ένα κομμάτι στο δρομο αφτο στις κρισιμες στιγμες της ζωής-μας και τόσο εφκολώτερα μπορούμε να τον αφίσουμε, όσο λιγώτερο πεισματάρικα γκρεμιόμαστε στην οδηγήτρα εικόνα-μας.

Όποιος θέλει λοιπον να εξερεβνήσει το χαρακτήρα ενός

άνθρώπου ή και το δικο-του, πρέπει να ψάξει να βρει ποιες οδηγήτρες γραμμες δρουνε μέσα του, σε τί οδηγήτρα εικόνα αφτες οι γραμμες συγκεντρώνονται, και ύστερα πρέπει να εκτιμήσει το βαθμο της αλυγισιας που έχει η οδηγήτρα εικόνα. Κι' αφτο το δέφτερο μπορούμε να το καταλάβουμε μ' έναν απλο τρόπο: Ας πούμε σ' εκείνον που φαντάζεται τον εαφτο-του για ποιητη, ότι δεν είναι ποιητης, στον οπαδο του Πεστολότσι, πως έχει μεσάνυχτα απο παιδαγωγική και στη γυναίκα που αγαπάει, ας υπαινιχτούμε πως δεν ξαίρει καθόλου ν' αγαπάει. Είναι απάνω σ' αφτο αδιάφορο, αν οι άνθρωποι για τους οποίους λέμε, έχουν πραγματικά αφτες τις χάρες ή μόνο θάθελαν να τις έχουν. Εκείνο που έχει σημασία, είναι, τί αξία δίνουνε στη κρίση τ' άλλου.

Έτσι βγαίνει ο κανόνας: Ν' αντιλέγουμε στην εικόνα που φανταζόμαστε για οδηγήτρα εικόνα και θ' καταλάβουμε απο την απιάδα της απάντησης αμέσως, αν πετύχαμε την πραγματική οδηγήτρα εικόνα και με πόση δύναμη διαφεντέβεται. Όσο λιγώτερο αλύγιστη είναι η οδηγήτρα εικόνα, τόσο πιο γλυκα και άκακα θ' αποκρουστούνε τέτοια πειράγματα.

Παράγραφο 6.

Ο άνθρωπος σαν αιχμάλωτος της οδηγήτρας εικόνας-του.

Η επίδραση των σκοπων (καθως και των ιδανικών) απλώνεται πολυ πιο μακρουα απο ότι θα μπορούσε κανένας να νομίσει στην αρχη. Μιλάνε βέβαια στη βιολογία για τη σκοπιμότητα της ιδιοσυστασίας του σωματού και τήν πραχτική διάταξη όλων των όργανων, αλλά εκείνος που καταπιάνεται με τη χαρακτηρολογία, πρέπει να νοιώσει καθαρα, πόσο ενιαία εκφράζεται μέσα σ' όλα τα ψυχικά και σωματικά περιστατικά η σκοπιμότητα της ζωής.

Η πιο σπουδαία απ' αφτες τις επίδρασεις είναι η λεγόμενη tendenziöse Apperzeption (σκοπιμη αντίληψη), τα «χρωματισμένα ματογυάλια», που θα πουν πως κάθε άνθρωπος πέρνει

μέσα-του μόνο εκείνες τις εντύπώσεις των αισθήσεων-του, που σχετίζονται με τους σκοπούς-του, και μόνο έτσι επεξεργάζεται τις παρόμενες εντύπώσεις, όπως του χρειάζεται για τους σκοπούς-του. Όποιος είναι αντίθετος σ' ένα άνθρωπο ή σ' ένα οργανισμό (ας σκεφτούμε τώρα κάτι σαν το πολιτικό μίσος), αφτος έχει ένα μάτι αητου για τις αδυναμίες και τα σφάλματα του αντιπάλου-του, μα χωρις να το θέλει δε θα προσέξει τα προτερήματα-του. Όσο πιο δυνατα μισει κανέναν, δηλαδή όσο πιο μεγαλύτερη σημασία έχει αφτο το μίσος για την επιτυχία των δικών-του των σκοπων, τόσο μεγαλύτερος είναι ο κίνδυνος να βλέπει κανέναν μέσα σε ασήμαντα μικροπράματα έναν επιβαρυντικό συσχετισμο και να κρατάει κανέναν μέσα στη μνήμη-του μόνον εκείνα τα πράματα, που έχει συμφέρο να κρατήσει. Μιά μέρα όμως πρέπει να πληρωθούνε πιζρα οι λαθιασμένες προκατάληψεις και ιδέες που γεννήθηκαν μ' αφτον τον τρόπο. Η πραγματικότητα πρέπει να φανερωθει έτσι όπως είναι και όχι όπως φαίνεται και όλοι εκείνοι που σφάλανε, πρέπει να πληρώσουν το σφάλμα-τους.

Παρατηρούμε πάρα πολυ βαρεια την «tendenzioese Apperzeption» εκεί όπου πρόκειται για καθαροφανερωμένη απαισιοδοξία ή αισιοδοξία. Ο αισιόδοξος αφίνει να τότε γελάει το τριανταφυλλένιο ματογυάλι, ως ότου η σκληρη πραγματικότητα του σπάσει το ματογυάλι αφτο. Τότε όμως αλλάζει η μεγάλη-του αισιοδοξία στ' ολότελα αντίθετο. Ο απαισιόδοξος βλέπει θέλοντας και μη τον κόσμο μέσα απο μάβρα γυαλια. Τις φωτεινες-του μεριες δεν τις βλέπει, ή τις εξηγάει ανάποδα. Και γι' αφτο δεν μπορεί να υπερνικήσει την απαισιοδοξία-του με την πείρα τη δικη-του. Όταν όμως ένας άλλος δοκιμάσει να τον πείσει, θάχει να παλαίψει με ολόκληρη την αλυσια της απαισιόδοξης οδηγήτρας εικόνας. Αφτη η οδηγήτρα εικόνα είναι απάνω κάτω: «Είμαι ένας μάφτυρας». Ο κόσμος είναι μια κόλαση και μόνο εγω είμαι σε θέση να το καταλάβω αφτο, οι άλλοι δεν το βλέπουνε και γι' αφτο πρέπει εγω να αποδείξω με την πανάθλια ζωη-μου, πώς έχω δίκιο δηλαδή πώς η ζωη είναι μια κόλαση. Το ν' αποδείξεις σ' αφτο τον άνθρωπο κάτι καλύτερο είναι σα να τότε ρίξεις κάτω απ' το θρόνο-του. Και

γι' αφτο θα διαφεντέψει με τη βοήθεια των μάβρων-του γυαλιών τη δικη-του τη δυστυχία, έτσι όπως ένας βασιληας υπερασπίζει το θρόνο-του, θα προτιμήσει να μείνει δυστυχισμένος για ν' αποδειχτει πως έχει δίκιο. Με τα λόγια-του όμως θα βεβαιώνει το αντίθετο.

Πολυ όμοια με την «tendenzioese apperzeption» φανερώνεται και η επιδίωξη του ιδανικου του ανθρώπου στην προπαρμένη κατέφτυση απο τις αισθηματικες-του κρίσεις. Για κάθε άνθρωπο είναι δεμένο το ζύγωμα στην οδηγήτρα εικόνα-του με ένα αίσθημα εφτυχίας και κάθε αντίθετη κίνηση με το αίσθημα της δυστυχίας. Ένα παιδι που η οδηγήτρα εικόνα του είναι: «ο καλύτερος μαθητης» θα χαρει πολυ για κάθε δημόσιο παίνεμα. Ένα παιδι όμως που η οδηγήτρα εικόνα του είναι: «ο μενεξες π' αθίζει κρουμένος» θα το κάνει το ίδιο παίνεμα πολυ δυστυχισμένο.

Απ' αφτο καταλαβαίνουμε πως το ίδιο πράμα κάνει στον ένα χαρα και στον άλλο λύπη, και ότι το ίδιο δώρο κάνει τον ένα εφτυχισμένο και τον άλλο τότε προσβάλλει. Όποιος λοιπον θέλει να κάνει σε κάποιονε χαρα, πρέπει να ξαίρει την οδηγήτρα εικόνα-του γιατί αλλοιως φέρουν οι κόποι του το αντίθετο αποτέλεσμα.

Έτσι όπως για τις ψυχικες λειτουργίες (παρατήρηση, σκέψη, αίσθηση, θέληση,θύμηση) μπορούμε με τον ίδιο τρόπο ν' αποδείξουμε, πως κ' οι σωματικες λειτουργίες (εσωτερικο κάψιμο, μεγάλωμα, αδενόεκκρισες), καθώς και οι κατάστασες που πιάνουνε μαζί το σώμα και τη ψυχη (ύπνος, κούραση, όρεξη, φρεσκάδα, διάθεση, γεννητικη ορμη) στέχονται φανερα στην υπηρεσία της οδηγήτρας εικόνας. Βέβαια χρειάζεται για την τελειωτικη απόδειξη αφτων των λογιων ένα σοβαρο γιατρικο σπούδαγμα: Μπορούμε όμως να πάρουμε αρκετη ιδέα γι' αφτα τα πράματα, σαν προσέξουμε, πόσο καθαρα ακόμα κι' ο «ἀμύητος», (αρχει νάναι απροκατάληφτος και νάχει λεφτες αίστησες), μπορεί να κρινει πια είναι η οδηγήτρα εικόνα των αλλονώνε απο τη στάση-τους, την περπατησια-τους, την αναπνοη-τους, το σφυγμο-τους, τη φωνη-τους ή το γράψιμο-τους. Μπορει να πει κανέναν π. χ. για ένα παιδαγωγο «κάθε δάχτυλο κι' ένας Πεστα-

λότσι» ή για ένα δημόσιο υπάλληλο, «κάθε κίνηση-του μαρτυράει τον αβριανο Υπουργό». Και μπορεί κανένας και για τους δυο να λογαριάσει απο πριν με σκεδον μαθηματική ακρίβεια πώς θα φερθούνε σε οποιαδήποτε κατάσταση, εχτος αν ξυπνήσει μέσα-τους άξαφνα η λεφτερια του Είναι-τους κι' αλλάζουνε δουλέβοντας ελέφτερα την οδηγήτρα εικόνα-τους, στην οποία ήτανε ως τώρα σκλαβωμένοι.

Όποιος γνωρίζει την οδηγήτρα εικόνα ενος ανθρώπου, ξαίρει με τί μάτια βλέπει ο άνθρωπος αφτος τη ζωη, τί εξέλιξη παίρνουν τα αιστήματα-του και τί κατέφτυση πέρνουν οι σκέψες-του. Κι' αν πάρουμε τη περίπτωση που θα μπορούσαμε ν' αλλάζουμε την οδηγήτρα εικόνα αφτου του ανθρώπου, τότε θαίλλαζε ολόκληρος ο άνθρωπος μαζί με τις σκέψες-του, τις αίστησες-του, και τη θέληση-του, μαζί με τις σωματικές-του λειτουργίες, καθως και τις ανάγκες-του, τις συνήθειες-του και τις ικανότητες-του. Μπορούμε λοιπον νά διατυπώσουμε το σκοπο της χαρακτηρολογίας σαν εξακρίβωση της οδηγήτρας εικόνας που δρα μέσα στον άνθρωπο, κι' ο σκοπος του επηρεασμου στο χαρακτήρα μας παρουσιάζεται σαν άλλαγμα ή διόρθωμα απο κείνες τις οδηγήτρες εικόνες, οι οποίες θ' αποδειχνόντανε άχρηστες.

Επειδη όλες οι έξωτερίκειψες της ζωης ρυθμίζονται απο την οδηγήτρα εικόνα με το διάμεσο απο τις οδηγήτρες γραμμες, είναι παράλογο νά θελήσουμε να τις επηρεάσουμε μια-μια και χωρις να λογαριάσουμε πως είναι σφιχτοδεμένες η μια με την άλλη. Όποιος θέλει να ξεσυνειθίσει το μπεκοη απο το πιoto, τον αφίδυμο απο το θυμο-του, τὸ φοβιτσιάρη απο το φόβο-του και το ζουλιάρη απο τη ζούλια-του, κάνει ακριβως έτσι όπως ένας γιατρος που θέλει να γιατρέψει έναν άρρωστο απο οστρακια αλοιβοντάς-τονε μια αλοιφη για να του φύγουν οι κοκινάδες και τα λέπια. Πολεμάει ένα σύφτωμα και δε λογαριάζει την πηγη της αρρώστιας. Μπορει να πετύχει το πολυ πολυ να οπιστοχωρήσει το ένα σύφτωμα, να εξαφανιστει μια οδηγήτρα γραμμη, ενω ταφτόχρονα απ' την άλλη μερια ξαναφτεινάεται η ουσία και η ισορροπία της οδηγήτρας εικόνας μ' ένα άλλο, όμως πιο κρυφο σύφτωμα.

Μπορει κανένας να τιμωρήσει ένα παιδι που λέει ψέματα

τόσο σκληρα, που να μη λέει πια ψέματα, αλλα δε θα κάνει ποτε μ' αφτο τον τρόπο ένα ντόπρο κι' ανοιχτόκαρδο παιδι. Θα πετύχει μονάχα να πραγματοποιήσει το παιδι την ουσία της οδηγήτρας εικόνας-του με άλλα πιο ραφιναρισμένα μέσα. Αν η οδηγήτρα εικόνα-του εΐταν: «Είμαι η πονηρη αλεπου, που κανένας δεν μπορει να την ξεσκεπάσει», θα πει αντι ψέματα αλήθεια, μόνο τότε όμως και με τέτοιον τρόπο, που νά εξασφαλίζεται η απόλυτη υπεροχη-του πάνω απο το λιοντάρι (τον πατέρα) και την αρκούδα (το δάσκαλο). Δέροντας λοιπον κανένας το ανειλικρινο παιδι, το σπρώχει μέσα σε όλοένα πιο μεγαλήτερη ανειλικρίνεια.

Έτσι λοιπον βγαίνει ο κανόνας: Μήν πολεμας ποτε μια μια της ελατωματικες οδηγήτρες γραμμες ενος ανθρώπου, αλλα ψάξε να βρεις την οδηγήτρα εικόνα, της οποίας την υπηρεσία στέκονται η γραμμες αφτες, κ' έχε πάντα στο νου-σου, πως τον άνθρωπο μπορεις να τον αλλάξεις ή ριζικα πέρα και πέρα, ή καθόλου, γιατι ο άνθρωπος είναι ένα ενιαίο αδιαίρετο πλάσμα.

Τρίτο Κεφάλαιο.

Το ενιαίο

Παράγραφο 7.

Διάφορα μέσα για τον ίδιο σκοπο.

Σύφωνα μ' αφτα πούπαμε παραπάνω, ο ανθρωπινος χαρακτήρας πρέπει νά παρουσιάζει ένα τέλεια ενιαίο σαήμα. Αντίθεσες μέσα-του δεν είναι πια νοητες-ή η χαρακτηρολογία-μας θατανε λαθεμένη. Γι' αφτο παρουσιάζεται το ρώτημα πώς πρέπει τότε να εξηγήσουμε τα χαρακτηριστικα που είναι φανερα αντίθετα το ένα με το άλλο και που ανταμώνουμε σε τόσους πολλους ανθρώπους, και καθως φαίνεται όλοένα και στὸν ίδιο τον εαφτο-μας Αλλα οι περισσότερες απ' αφτες τις αντίφασες φαίνονται τότε μονάχα τέτοιες, όταν σταματήσουμε στο ρώτημα, «απο πού», στο ρώτημα για το αίτιο, κι' έτσι στον αιτιολογικο τρόπο του

συλλογισμού. Μπορούμε π.χ. να ρωτήσουμε «Γιατί», από ποιά αιτία φέρονται η κ. Χ. τόσο γοητευτικά, αξιαγάπητα και περιποιητικά σ' όλους τους ξένους και στους προσκαλεσμένους-της ακόμα, ενώ γίνεται αμέσως μια ανυπόφορη, ερεθισμένη, αφρισμένη οχιά, μόλις μένει μονάχη με τον άντρα-της και τα παιδιά-της; Κι' η ίδια ακόμα δεν ξαίνει ν' απαντήσει σ' αφτη την ερώτηση. Βρίσκεται τόσο αφτη η ίδια όσο και τὰ πρόσωπα της φαρμелиας-της μπροστα σ' ένα άλλο αίνιγμα που δεν μπορεί να λυθει, μάλιστα ίσως υποφέρει αφτη περισσότερο από τήν τάχα αφτη αντίφαση στο χαρακτήρα-της παρα οι σπιτικοί-της. Πώς γίνεται αφτο το πράμα νάναι κανένας και άγγελος και διάβολος μαζί; και τι πρέπει να κάνει για να νικήσει την εσωτερική αφτη αντίφαση;

Το αίνιγμα όμως λύεται πολύ έφκολα, μόλις ρωτήσει κανένας στο τέλος: «Για ποιό λόγο, για ποιό σκοπο φέρονται τη μια φορα έτσι και την άλλη αλλιως; Ποιά έννοια κοινή έχουν και οι δυο αντίθετες οδηγήτρες γραμμες; Ποιά είναι η κοινή και αδιαίρετη οδηγήτρα εικόνα, πού υπηρετούνε ως όργανα οι διαφορετικες αφτες γραμμες;» Και αμέσως ξεπηδάει μπροστα στον καθένα που έμαθε τον τρόπο του τελικου συλλογισμού η απάντηση: «Θέλει να παίξει παντου τον πρώτο ρόλο». Η οδηγήτρα εικόνα-της είναι: «Είμαι βασίλισσα. Πρέπει να με θαμάζετε, ή να με φοβάστε, έτσι κι' αλλιως πρέπει νάστε πεσμένοι στα γόνατα μπροστα-μου.»

Στην υπηρεσία αφτης της οδηγήτρας εικόνας μας ξεφανερώνεται η πρώτη οδηγήτρα γραμμη την οποίαν μπορούμε να διατυπώσουμε έτσι:

«Όταν πρόκειται ν'αναγκάσω σε σεβασμο ή προσκύνημα ξένους απάνω στους οποίους δεν έχω ακόμα καμια δύναμη, κάνω εκείνο που δαμάζει τους ξένους, είμαι γλυκεια, μαλακιά, συμπονετικια, γεμάτη πνέμα και ακαταμάχητη». Και την άλλη οδηγήτρα γραμμη η οποία συμφωνάει σ' όλα με τήν προηγούμενη μπορούμε νά τήν διατυπώσουμε έτσι: «Όταν όμως πρόκειται ν' αναγκάσω να με προσκυνούνε άνθρωποι που βρίσκονται μέσα στο κύκλο που φτάνει η δύναμη-μου, που είναι πια υποτακτικοί-μου, τότε μεταχειρίζομαι εκείνα τα μέσα που αποδείχνονται

εδω πιο αποτελεσματικά, μαλλώνω και βρίζω ή παραπονιέμαι κι' αναστενάζω, έχω πονοκέφαλο, είμαι κατατσακισμένη, γυρίζω σε μια ζωντανή κατηγορία στις κάμαρες, για είμαι ξαπλωμένη χλωμη απάνω στο ντιβάνι: Τότε πρέπει όλοι να περπατούνε στα δάχτυλα των ποδιων-τους, τότε δεν πρέπει να βγει από κανένα στόμα δυνατη φωνη, κάθε γέλοιο σβύνει και κάθε εφτυμία χάνεται,-όλοι τρέμουνε μπροστα στη μεγαλειότητά-μου».

Μην τρομάζετε από την ωμότητα αφτης της παράστασης. Και μη λέτε μια τέτοια κατηγορία πάει μονάχα σε εξαιρετικά αναίσθητους ή μάλιστα άρρωστους ανθρώπους. Είμαστε όλοι-μας χωρις εξαίρεση «άρρωστοι» ή «αναίσθητοι» κ' έχουμε σοβαρους λόγους να το κρύβουμε αφτο το πράμα από τον εαφτό-μας και τους άλλους ανθρώπους. Όποιος τολμάει νά βγάλει τη μάσκα από το πρόσωπό-του ή το πρόσωπο τ' άλλου, δηλαδή όποιος τολμάει να σπυδάζει ανεπιφύλαχτα και τίμια ανθρώπινη χαρακτηρισολογία, δεν πρέπει να τρομάζει όταν ιδει σε κάθε άνθρωπο χωρις εξαίρεση και παντου τα διαστρεμένα χαρακτηριστικά ενός διαβόλου.

Όποιος δεν έχει το κουράγιο να ιδει τήν αλήθεια στα μάτια, ας κάνει εδω μεταβολη. Ας βάλει το βιβλίο αφτο στην μπάντα κι' ας αρκεστεί σ' αφτο, να περνάει τους συναθρώπους-του και τον εαφτο-του για «αρκετα υποφερτους». Αλλα ας παρατηθει τότε και από κάθε κατανόηση των τάχα αντιφάσεων και από κάθε δυνατότητα επηρεασμου του ανθρώπινου χαρακτήρα.

Όποιος όμως αναγκάζεται από την τλαιπωρία της γήϊνης ύπαρξης να προχωρήσει προς τα μπρος, αφτος ας σφίξει την καρδιά-του κι' ας τολμήσει να εξερεβνήσει τον ανθρώπινο χαρακτήρα ξεσκέπαστα και χωρις αφταπάτη, ας είναι με τον κίντυνο να πέσει απάνω σ' εκείνη την άσκημη μάσκα ακόμα και σ' εκείνους που έχει για τους πιο αξιαγάπητους και τους πιο λαμπρους. Ας τήνε βλέπει τόσο ήσυχα, όπως βλέπει ο γιατρος ένα όγκο καρκίνου,-και θ' ανακαλύψει και πίσω απ' τα χαρακτηριστικά και της άσκημης μάσκας ακόμα την κρυμμένη έννοια, τη σκοπιμότητα της ζωης που αιώνια δεν μπορεί να χαθει. Τότε θα γίνει άφαντη όλη η φρίκη κι' όχι μόνο θα μπορεί να καταλάβει, αλλα

και θα ξαίρει να βοηθήσει. Η Γαλλική παροιμία «tout comprendre, c'est tout pardonner» «να τα καταλαβαίνεις όλα θα πει να τα συγχωρείς όλα», ξεπερνιέται τότε και μεταλλάσσεται σ' ένα πολύ μεγαλύτερο νόμο. Κι' αφτο το νόμο τότε λένε «tout comprendre, c'est tout corriger» «να καταλαβαίνεις θα πει να διορθώνεις». Όποιος θαρρεί πως καταλαβαίνει χωρίς να μπορεί να βοηθάει, πρέπει να κάνει λάθος. Δεν κατάλαβε ακόμα πραγματικά.

Εδώ βρίσκεται το τριπλό σκαλοπάτι ανάμεσα απ' το υποκείμενο και το αντικείμενο, η «διαλεκτική», η οποία βρίσκεται αναγκαστικά ανάμεσα σε κάθε κατάπιασμα με τον ανθρώπινο χαρακτήρα και το μεταμορφώνει απο μια επιστήμη για τέχνη σε μια άμεση ζήση. Υποφέρουμε απο τις δυσκολίες που βρίσκουμε στο χαρακτήρα του ανθρώπου, αδιάφορο αν ο άνθρωπος αφτος είμαστε μες οι ίδιοι για ένας άλλος. Για να βρούμε γιατρία, βρισκόμαστε στην αναγκη να εξερεβνήσουμε τις δυσκολίες αφτες. Βάνουμε λοιπον τον ανθρώπινο χαρακτήρα απέναντί-μας σαν νάτανε αντικείμενο. Αφτο είναι το πρώτο σκαλοπάτι. Έπειτα μας πιάνει τρομάρα μπρός στο ξεπεσιο, το διάστρεμα και την ασκήμα του ανθρώπινου χαρακτήρα. Βρισκόμαστε μπροστα στο δίλημμα ή να κλείσουμε τα μάτια-μας σε κάθε κατοπινη κατανόηση και να παρατηθούμε απο το να βοηθήσουμε, ή όμως να ωριμάσουμε οι ίδιοι σ' αφτο τον πόνο που υποβαλλόμαστε, πέρνοντάς-τον απάνω-μας χωρίς να χάσουμε το θάρρος, ως που να φανει πίσω απο την πλάνη η αλήθεια και πίσω απο τη μάσκα του διαβόλου το ανθρώπινο πρόσωπο. Και δεν υποφέρουμε μονάχα ως υποκείμενο, παρα μεγαλώνουμε και ωριμάζουμε κοντα στο αντικείμενο απάνω στο οποίο σπουδάζουμε. Αφτο είναι το δεύτερο σκαλοπάτι. Έπειτα όμως όταν κοντα στο αντικείμενό-μας ωριμάσουμε τόσο, που να ιδούμε πως μπορούμε να παλαίψουμε με το ξεπεσιό-του, με τους πόνους-του και με τα προβλήματα που μας δίνει, τότε όχι μόνο μπορούμε να νοιώσουμε εκείνο που μας φαινότανε πριν απο λίγο ακατανόητο, αλλα μπορούμε και να παραδεχτούμε αφτο που πριν απο λίγο έπρεπε ν' απαρνηθούμε. Και να παραδεχτούμε το αντικείμενο, όταν αφτο το αντικείμενο είναι ένας ανθρώπινος χαρακτή-

ρας, θα πει όμως να παραδεχτούμε αφτον τον χαρακτήρα σαν εκείνο που στο τέλος πρέπει πάντα νάναι, δηλαδή σαν υποκείμενο. Θα πει να τον παραδεχτούμε μ' όλα-του τα σφάλματα, να τον αγαπούμε μ' όλο-του το διάστρεμα, να τον εχτιμούμε σαν υποκείμενο, όσο κι'α φέρνεται σαν αντικείμενο. Έτσι του δίνουμε θέλει δε θέλει την ανθρώπινή-του αξιοπρέπεια, του ξαναδίνουμε πίσω τη λεφτερια του υποκειμενικού-του. Είναι και τότε βοηθούμε τόσο, όσο το αντάμομά-μας μ' αφτον μας βοήθησε μας τους ίδιους. Αφτο είναι το τρίτο σκαλοπάτι της «διαλεκτικής αλληλοεπίδρασης» ανάμεσα σε υποκείμενο και αντικείμενο.

Αλλα κι' ακόμα ένα πιο θεωρητικο ζήτημα γεννιέται απο το ξεδιάλυμα στις αντίφασες του χαρακτήρα που περιγράψαμε πιο πάνω. Δεν πρέπει δηλαδή να πιστέψουμε πως ένας μπορεί συνειδητα ή κι' επίτηδες μάλιστα να μεταχειριστεί σαν ένας έξυπνος διπλωμάτης δυο τόσο διαφορετικα μέσα για να πετύχει ένα και τον ίδιο σκοπο. Όποιος θα το δοκίμαζε συνειδητα αφτο, θάπεφτε έξω και θάρτανε μονάχα σε μια αξιολύπητη θεατρικια.

Η η περιποιητικότητα-της σε τούτους ή η τυραννία-της στους άλλους θα φανερωνόντανε σα φτειαχτη και δε θάρφονε αποτέλεσμα. Ίσιαίσια πρόκειται σε τέτοιες περιπτώσες πάντα για οδηγήτρες γραμμες που δεν τις γνωρίζει κι' αφτη και που γεννηθήκανε σε πολύχρονη εξέλιξη σιγα σιγα. και που η ενέργειά-τους έχει ριζωθεί και αναπτυχτει βαθειά μέσα σ' όλες τις σωματικες λειτουργίες. Η Καρδια χτυπάει αλλοιως, η κοκκινάδα ως κι' η γλωμάδα παρουσιάζονται αλλοιως, η έκφραση των ματιων γίνεται αλλοιώτικη όταν έρχονται ξένοι. Κ' αιστάνεται τον πονοκέφαλο, τον έχει πραγματικά, δεν τότε φαντάζεται μονάχα, σα φύγανε οι ξένοι. Η κυκλοφορία του αιμάτου, η οποία όπως όλες οι λειτουργίες των οργάνων-μας, είναι πάρα πολυ υποταχτικος υπηρέτης της ψυχης, της κάνει τη χάρη αφτη: Η αναιμία στο μυαλο της έρχεται ακριβως στο δεφτερόλεφτο εκείνο, που χρειάζεται ν' αρθει για να υπηρετήσσει σαν ασυναίστητο μέσο ένα σκοπο που δεν τότε γνωρίζει κι' η ίδια. Η λιγοθυμία για η ζαλάδα της έρχεται ακριβως τη στιγμη που ο άντρας θέλει να πάει στους φίλους-του. Δεν παίζει θέατρο, αλλα είναι στ' αλήθεια άρρωστη. Είναι άρρωστη για ένα σκοπο μονάχα:

Ο άντρας δεν επιτρέπεται να πάει στους φίλους-του. Κ' εκείνο πούπαμε πριν κι' όλας, πως φέρονται κανένας διαφορετικά όταν βρίσκεται μπρος σε διάφορους ανθρώπους, γίνεται για το ίδιο πράγμα. Πάντα πρόκειται για τη πιο κατάλληλη χρησιμοποίηση διάφορων μέσων κάτω από διαφορετικούς όρους, για να εξυπηρετηθεί ένας σκοπος που μένει πάντα ο ίδιος.

Το ενιαίο της οδηγήτρας εικόνας μας φανερώνεται μπροστά-μας καθαρά και μπορούμε ταυτόχρονα να εχτιμήσουμε ακριβώς την αλυσισιά-της σα μακρύνουμε, σα να λέμε, τις οδηγήτρας γραμμές που δείχνονται μέσα σ' ένα χαρακτήρα, ως το σημείο που αυτές σμίγουνε. Κι' αν πρόκειται για το *άλλαγμα* που παρουσιάζεται στις λόξεις ενός μεγάλου (βασιλιάς, δικτάτορας, διεφτυντής κ.τ.λ.) δηλαδή καταδεχτικότητα ή αφιθυμία, κι' α βλέπουμε πως κάποιος είναι τότε πολύ τσιγκούνης και τότε σπά-ταλος, κι' α θέλουμε να νοιώσουμε ένα μπεκρη που κάμποσο καιρο δεν πίνει καθόλου και κάμποσο καιρο πίνει χωρίς μέτρο, κι' αν έχουμε μπρός-μας ένα παιδι, που τότε είναι γλυκό και υπάκουο και τότε πεισματάριο κι' άγριο, πάντα πρέπει να παραδεχτούμε τον ίδιο κανόνα για να ξεδιαλύνουμε τις αντίφασες του χαρακτήρα.

Σ' όλες τις αντίφασες του χαρακτήρα ρώτα πάντα τον εαυτό-σου: «Τί του χρειάζονται αφτου-νου που τις έχει;» Εξακριβώσε τον κοινό-τους σκοπο και θα βρεις την οδηγήτρα εικόνα την οποία υπηρετούνε μέσα σε διάφορες συνθήκες της ζωής, σαν όργανα που αλλάζουν κι' αφτα ανά-λογα όπως αλλάζουν κι' οι συνθήκες. Αν όμως δεν μπορέσεις ν' ανακαλύψεις εκείνο τον ενιαίο σκοπο, τότε θα πει πως εσυ ο ίδιος κλείνεις τα μάτια-σου μπροστα στην αλήθεια, ότι δεν έχεις το κουράγιο να διακρίνεις την ανθρώπινη δια-βολόμασκα, γιατί σου λείπει η εμπιστοσύνη και γιατί δεν πιστέβεις πως πίσω από κάθε κακο βρίσκεται το καλο.

Παράγραφο 8.

Ο Ψυχοδιχασμος (Doppelwertung).

Τις πιότερες φορές δεν είναι πολύ δύσκολο να ξεδιαλύνουμε τις τάχα αντίφασες του χαρακτήρα, που φανερώνονται μέσα σε αντιφατικά φερσίματα, συνήθειες ή ψυχικές διάθεσες. Λιγότερο απλο διαμορφώνεται το ξεδιάλυμα όμως, εκεί που δεν πρόκειται για αντίφασες που έρχονται η μια πίσω απ' την άλλη, αλλά εκεί που πρόκειται για μια αμφιταλάντευση ανάμεσα από δυο δυνατότητες.

Ας φανταστούμε πως ένας άνθρωπος δεν ξαίρει αν πρέπει να βγει έξω ή να μείνει σπίτι. Το πρώτο θα τον ωφελούσε στην υγεία-του, τό δέφτερο στη δουλειά-του. Τότε θα φτάναμε με τον τρόπο του τελικού συλλογισμού στο ρώτημα, ποιός από τους δυο μερικους αφτους σκοπους θάτανε πιο πολύ χρήσιμος στην υπηρεσία της άπειρης σκοπιμότητας, κ' η απόφαση που θάβγαινε, θάτανε στις περισσότερες περιπτώσες έξω από κάθε γήινη κρίση.

Ή ας πάρουμε έναν πεινασμένο μπρος σ' ένα μανάβικο δίπλα σ' ένα αφρύλαχτο πανέρι μήλα. Τί να κάνει, να κλέψει ή να εξακολουθήσει να πεινάει; Βρίσκεται στη κατάσταση του πειρασμού, κι' α δεν αποφασίσει αμέσως το ένα ή το άλλο, πέφτουν απάνω στον αναποφάσιστο και τονε βασανίζουν όλα τα προβλήματα της ηθικής. Κι' όσο περισσότερο πασχίζει για να ξεκαθαρίσει τα πράγματα (ή φαίνεται πως πασχίζει) τόσο αδύνατο είναι να βρει την απόφαση. Στο τέλος θ' αποφασίσει ίσως στη θεωρία για την πείνα και στην πράξη για το κλέψιμο (ή και τ' ανάποδο), αλλά η αμφιταλάντευση αναμεσα από τις δυο δυνατότητες δε θα τελειώσει μ' αφτο. Και φαίνεται πως δε βρίσκεται καμμία σωτη-ρία απ' τη δύσκολη αφτη θέση.

Όποιος δεν ξαίρει, αν πρέπει να δώσει εξέτασες, ή αν πρέπει να προετοιμασσει περισσότερο καιρο, αν πρέπει ν' αγοράσει για να πουλήσει μετοχές, αν πρέπει να παντρευτει για να μείνει ανύπαντρος, αν πρέπει να διαλέξει τη μελαχροινή για τη ξαθιά, ή όποιος δεν μπορεί ν' αποφασίσει αν πρέπει να κάμει δική-του ετούτη για εκείνη την ιδεολογία, βρίσκεται στην ίδια χαρακτηρι-

στιξη κατάσταση.-φτάνει να βαστάξει η αναποφασιστικότητά-του πιο πολύ απο τη σύντομη στιγμή που χρειάζεται για να τα ξυγίσει τα υπερ και τα κατω.

Σ' όλες αφτες τις περιπτώσες πρόκειται φαινομενικα για δυο σκοπους που παλαίβουν ταφτόχρονα αναμεταξ-τους μέσα σ' έναν άνθρωπο. Απ' αφτο και τ' όνομα «Ψυχοδιχασμος». Εδω σκέφτεται ο άνθρωπος κιόλας τελικα, και γι' αφτο δεν μπορούμε να βγούμε απο τη δυσκολία τούτη όπως απο τις προηγούμενες, με το να περάσουμε απο το ρώτημα «απο ποιά αιτία» στο ρώτημα «για ποιό σκοπο». Κι' εκείνος ακόμα πούναι συνειδησμένος στον τελικο σύλλογισμο, θα μπορούσε να νομίσει ίσως, ότι οι δυο σκοποι πούναι αντίθετοι ο ένας με τον άλλον και που ταφτόχρονα ενεργουν, τραβούνε τον άνθρωπο ή παλαίβουνε για να τον καταχτήσουνε σα δυο εξωτεριζες δύναμες.

Απ' το περιστατικο αφτο του εσωτερικου διχασμου βγήκε κ' η ποιητικη έκφραση πως ζούνε δυο ψυχες μέσα σ' ένα στήθος, καθως κ' η παιδιαριστικα θρησκευτικη φαντασία, πως ένας άγγελος κι' ένας διάβολος παλαίβουνε για να κερδίσουν την ψυχη.

Αλλ' ας μην αφίσουμε τον εαφτο-μας να γελαστει απο καλλιτεχνικες για ιδεολογικες εικόνες. Αφτες όλες υπηρετούνε ακόμα τον ανθρώπινο φόβο μπροστα στην εφτύνη. Υπάσχει μια λεφτη μα πολυ σπουδαία διαφορα σαν πει κανένας: δυο δύναμες (ή επιθυμίες) πολεμούνε μέσα-μου για την υπεροχή» και σαν πει «βρίσκομαι μπρος στην εκλογη ανάμεσα απο δυο δυνατώτητες». Στην πρώτη περιπτωση πέφτει η απόφαση σε όφελος της μεγαλήτερης δύναμης κι' ο άνθρωπος, για την τύχη του οποιου πρόκειται ν' αποφασιστει, είναι παραδομένος χωρις αντίσταση κι' εφτύνη στην απόφαση αφτη. Στη δέφτερη περιπτωση πέρνει απάνω-του ολάκερη την εφτύνη αφτος που πρόκειται ν' αποφασίσει. Κι' αν το εκφράσουμε επιστημονικα: Στην πρώτη περιπτωση πρόκειται για μια αναποφάσιστη αφιταλάντευση (ψυχοδιχασμο), στη δέφτερη για μια λέφτερη εκλογη.

Το τελικο ρώτημα που εδω μπορεί να μας παει πιο πέρα δεν πρέπει να πάρει την κατέφτυση απο τα δυο πράματα, ανάμεσα απο ποιά πρέπει τάχα ο άνθρωπος ν' αποφασίσει. Δεν πρέπει να ρωτήσουμε: «γιατι θάκλεβες το μήλο και γιατι θα

εξακολουθούσες να πεινας;» αλλα πρέπει να ρωτήσουμε «τι σημασία έχει η αναποφασιστικότητα, σε τι σου χρησιμέβει η αφιταλάντευση, τι κέρδος βγαίνει για σένα απο την απόφασή-σου να μείνει αναποφάσιστος;» Και θα βρούμε το σκοπο. Μπορούμε να τόνε διατυπώσουμε μ' αφτα τα λόγια πάνω κάτω: «Για να μη χάσω ούτε την απόλαψη του μήλου, ούτε τη χαρα για την αντίστασή-μου στον πειρασμο, πρέπει να μείνω αναποφάσιστος ανάμεσα απο τις δυο δυνατώτητες. Για να μπορω ν' απαιτήσω και τα δυο, δεν παρατιούμαι ούτε απο το ένα ούτε απο το άλλο.» Το ν' αποφασίσει κανένας, θα πει να παρατηθει θεληματικα και με δική-του εφτύνη απο τη μια δυνατώτητα. Όποιος δεν το μπορεί αφτο, υπηρετει σίγουρα μιαν οδηγήτρα εικόνα που έχει μέσα της την απαίτηση: «Όλα ανήκουνε σε μένα, θέλω να τάχω όλα, δεν παρατιούμαι απο τίποτε».

Δεν πρόκειται για δυο ισοδύναμους σκοπους Α και Β που παλαίβουν αναμεταξ-τους, αλλα για ένα τρίτο σκοπο Γ. που έχει μείνει όμως μέσα-μας άγνωστος και που μπορεί να κρατηθει, μονάχα σα μείνει κρυμμένος, κι' όταν στη θέση-του γεμίζει τη συνειδηση του ανθρώπου με ψέφτικη δραματικη το φαινομενικο πάλαγμα ανάμεσα απο τους σκοπους Α και Β.

Άμα η οδηγήτρα εικόνα ενος ανθρώπου, ας πούμε, λέγεται: «Δε θέλω να κάνω ποτε λάθος» βγαίνει αμέσως απ' αφτην η οδηγήτρα γραμμη: Δεν πέρνω ποτε την εφτύνη για μια ενέργεια, γιατι αφτη η ενέργεια θα μπορούσε νάναι λαθιμένη και τότε θάχανα την οδηγήτρα εικόνα-μου. Καλύτερα στέκομαι σταματημένος, ώσπου να με σπρώξει μπροστα κανένας άλλος: αν τότε το βήμα που θα κάνω είναι στραβο, τότε δε φταίω εγω παρα ο άλλος. Έτσι δε χάνω την οδηγήτρα εικόνα-μου κι' έχω κι' όλας ένα σπουδαίο αποδειχτικο κατηγορίας ενάντια στη ζωη που μ' έσπρωξε μπρος, εμένα τον αποδειγμέν' αλάθητο, σε σφαλμένη κατέφτυση ενάντια στη θέλησή-μου».

Μα η ζωη δεν την τρώει αφτη την ασυναίστητη ταχυδαχτυλουργία. Αλύπητα κι' αξέφεβγα αναγκάζει τον άνθρωπο να πάρει απάνω-του ολάκερη την εφτύνη και για την αναποφασιστικότητά-του. Όποιος τάχα κρέμεται ανάμεσα απο το ναι και απο το όχι, ανάμεσα απο το φως και απο το σκοτάδι, αφτον τον

έχει κι' όλες νικήσει ο πειρασμός, αφτος διάλεξε το χειρότερο απο το όχι, δηλαδή το τίποτα, και το χειρότερο απο το σκοτάδι δηλαδή την μαβρία, αν και μπορεί να πει ειλικρίνα πως ο ίδιος έχει όλως διόλου διάφορη ιδέα κι' ότι η συνείδησή-του είναι καλή. Η καλή-του συνείδηση ακόμα είναι κι' αφτη μια αφταπάτη στην υπηρεσία της οδηγήτρας εικόνας-του και χρειάζονται συχνά πολλά χρόνια πολυ πιζρης και βασανισμένης ζωης, για να του βγάλουν απο τη συναίστησή-του τη ψέφτικη αφτη συνείδηση.

Απο δω βγαίνει ο κανόνας: Μπορούμε να ξεσκεπάσουμε κάθε ψυχοδιχασμο πως είναι μόνο φαινομενικος. Ας ψάξουμε πίσω απο τους σκοπους που φαινομενικα παλαίβουν αναμεταξύ-τους να βρούμε εκείνον που ενεργάει πραγματικά, τον ενιαίο, (ας είναι κι' ασυναίστητο), σκοπό, και θα ιδούμε πως και ο φαινομενικος ψυχοδιχασμος ακόμα είναι ένα όργανο στην υπηρεσία τής οδηγήτρας εικόνας.

Παράγραφο 9.

Η υπερπροσωπικη ενότητα της ζωης.

Συχνά βρίσκουμε μια κατάσταση της τύχης, που σ' αφτην ο άνθρωπος νομίζει απο τη μια πως ξαίρει καλά τι έχει να κάνει, ενω απο την άλλη εμποδίζεται απο την υποχρέωση που έχει σ' έναν άλλον άνθρωπο να εχτελέσει την απόφασή-του. Αφτη τη κατάσταση συνειθίζουν να τη λένε «δίλημμα». Μια απόφαση για ένα βήμα που θάτανε για τον ένα απ' τους ενδιαφερόμενους σωστο, φαίνεται μ' όλα τάφτα στραβο γιατι κιντυνέβει να χαλάσει την εφτυχία της ζωης ή και αφτη τη δυνατότητα της ζωης του αλλουνου.

Ένα νέο κορίτσι θάθελε ή θάπρεπε να πάει να γυρέψει ένα επάγγελμα, δεν μπορεί όμως ν' αφίσει μοναχη την άρρωστη μάννα-του που απο χρόνια περιποιείται. Ένας άντρας θάθελε ή θάπρεπε να πάει για την υπηρεσία του έργου της ζωής-του σε μια μεγάλη πόλη, να πάρει απάνω-του δημόσιες θέσες και τιμες, ή νά κάνει το γύρο του κόσμου. Η γυναίκα-του όμως που

είναι δεμένη στο χωριο που γεννήθηκε, και φοβιτσιάρα στηρίζεται απάνω στους συγγενήδες-της, θα πήγαινε χαμένη τόσο στα εκνεβρίσματα του πολιτικου αγώνα ή στη βιάση της σημερινης παγκόσμιας συγκοινωνίας, όπως θα πήγαινε χαμένη, αν ο άντρας-της την άφινε μονάχη-της στο χωριουδάκι-της. Η διατύπωση απο το δίλημμα είναι: «Όπως και να το κάνει κανένας θα το κάνει στραβο».

Κι' όμως σ' αφτη την αντίληψη, όσο κι' αν είναι εφκολονόητη και γενικα ανθρώπινη, κούβεται πάντα και αναμφισβήτητα μια βαρεια δυσπιστία για τη Σοφία της Δημιουργίας (Τάξη του Σύμπαντου). Κι' αφτη η δυσπιστία είναι μια κατάσταση αντίθετη προς τη ζωη, της οποίας κατάστασης τις τρομερες συνέπειες πρέπει να τραβήξουνε ολάκερες και οι δυο ενδιαφερόμενοι, ακριβως όπως και τις συνέπειες κάθε άλλου φέρσιμου που είναι αντίθετο με τη ζωη. Και σ' αφτη την περίπτωση πρόκειται για μια απόφαση για αναποφασιστικότητα, για ένα σταμάτημα απο το φόβο μιας σφαλερης ενέργειας. Απο φόβο της εφτύνης παραδίνεται κανένας σε μια υπόσταση χωρις εφτύνη και χωρις ζωη και στον πνεματικο θάνατο. Το αποτέλεσμα όμως είναι πως πέφτει κανένας έξω απο τη ζωη σαν υπόλειμα μιας χημικης διάλυσης και μένει κάτω σα μια άχρηστη και ψόφια στάχτη, μέχρις ότου η ζωη τότε λυπηθει πάλι και του βγάλει απο μέσα-του με αρρώστεια και βάσανα το φόβο της εφτύνης, και άθελα και μέσα σε τρομερους πόνους ξαναζωντανέψει και παραδοθει στην ανυπολόγιστη σκοπιμότητα της ζωης. Κι' α δε συμβει αφτο πια στο γερό τον άνθρωπο, θα συμβει στον άρρωστο ή στον ετοιμοθάνατο. Για να γλυτώσει απ' αφτο δε θα μπορέσει.

Τί πρέπει να κάνει όμως εκείνος που ξαίρει ποιό θάτανε το σωστο για τον εαφτό-του και ο οποίος υποφέρει γιατι δεν μπορεί να το κάνει γιατι θάτανε κακο στο σύντροφό-του; Πρέπει να ρωτάει όλο ένα πάντα πάλι τον εαφτο-του, α στο κάτω κάτω δεν έχει φόβο απο τον ίδιο-του το δρόμο, α δεν προτιμάει τα βασανα που φέρνει το σταμάτημά-του απο την εφτύνη που θα τούφερνε το βάδισμα προς τα μπρος. Α δηλαδή μένει στη κατάσταση που βρίσκεται, τότε πέφτει η εφτύνη για όλο το κακο απάνω στον άλλονε, που για το χατήρι-του τάχα παραιτείται

αφτος απ' το δικό-του το δρόμο. Δε θάτανε καλλίτερο νά πάρει το βάρος αφτο απο τον άλλον; Δεν είναι έλλειψη κουριάγιου να φοβηθει απο ένα τέτοιο βήμα; μάλιστα αφτο είναι ακόμα χειρότερο, γιαιτι είναι σα να κλέβει και τ' αλλουνου το δρόμο της τύχης-του με τον ίδιο τρόπο που κλέβει το δικό-του. Γιατί δεν αφίνει κανένας χωρις ζούλια στη μητέρα την ωρμισιατικη εξέλιξη στην οποία οδηγάει η ζωη κάθε μάννα, όταν πρέπει «να βγάνει το παιδί-της στον κόσμο» στην κυριολεχτικη σημασία της λέξης; Γιατί της κλέβει κανένας την εφκαιρία ν' αρχίσει επι τέλους μια φροα να μάθει την αγάπη; (επειδη ως τώρα δεν μπορούσε ν' αγαπάει, γιαιτι αλλειως θάχε στείλει απο καιρο το παιδί-της στο σωστο δρόμο). Τι δικαίωμα έχει η κόρη να σταματήσει σ' αφτην την περίπτωση την εξέλιξη της μητέρας-της; είναι αγάπη παιδιου αφτη όταν κωττάζει κανένας νά γλυτώσει τους γονιούς-του απο την κρίση μέσα στην οποία η ζωη θέλει να τους οδηγήσει; Είναι υπακοη αφτο όταν εκπληρώνει κανένας τις επιθυμίες των γονιων που είναι ενάντιες προς τη ζωη; Θα σκοτώνε κανένας τη μάννα-του, αν αφτη τότε διάταζε να τη σκοτώσει; Τη σκοτώνει όμως κανένας στη πραγματικότητα, της κλέβει τη ζωη, την εξέλιξη, όταν πασκίζει να την γλυτώσει απο της ζωης την κρίση. Κάνει κανένας μονάχος-του τον εαφτό-του Θεο, όταν προδιαγράφει στη ζωη λαθιασμένους νόμους-για να υποφέρει ύστερα ο ίδιος κάτω απ' αφτους.

Η κόρη θά μας αντιτάξει πως της φαίνεται ασυχώρητο να παραδώσει την άρρωστη μητέρα μοναχη και χωρις τη βοήθεια-της σ' αφτη την κρίση της εξέλιξης και ότι καλλίτερα πέρνει απάνω-της τα βάσανα μιας χαμένης ζωης, παρα να σπρώξει τη μητέρα-της σ' εκείνα τα βάσανα. Η απάντηση όμως πρέπει νάναι: «Είσαι συ παντογνώστρα που μπορείς να προΐδεις πώς θα διαμορφωθεί η εσωτερικη εξέλιξη της μητέρας σου; Απο πού ξαίρεις αν, πόσο πολυ, και πόσον καιρο θα υποφέρει ύστερα απο την αναχώρησή-σου; Γιατί δεν μπορείς να τα κανονίσεις έτσι που με το φεβγιό-σου ν' αρχίσει μια νέα ζωη για τη μητέρα-σου; Θα σου πείραζε πολυ τη ματαιοδοξία-σου, αν αποδειχόντανε πως με την παρουσία-σου κρατούσες τη μητέρα-σου σε θανάσιμη ακινησία και ότι μόνο με το χωρισμο μπορείς να

την κάμεις να πάει μπροστα; Γιατι δε σούρχεται στο μυαλο πώς να τα κανονίσεις, ποιανούς ανθρώπους πρέπει νά φωνάζεις, ποιά διέξοδο να διαλέξεις για να μεταλλάξεις το φαινομενικο χάσιμο σε πραγματικο κέρδος;»

Πρόκειται στο τέλος τέλος σ' όλες αφτες τις περιπτώσες για μια εσωτερικη έλλειψη γονιμότητας, ή πράμα που είναι το ίδιο, για μια βαθειά νέκρωση της ζωης και στους δυο ενδιαφερόμενους. Κ' είναι αδιάφορο ποιός απο τους δυο καταλάβει πρώτος, ότι το δίλημμα τότε μόνο μπορεί να λυθει, όταν ένας απο τους δυο πάρει απάνω-του την εφτύνη για ένα βήμα προς τα μπρος. Κ' είναι αδιάφορο ακόμα, ποιος θα το κάμει το βήμα αφτο, πρέπει να γίνει μονάχα. Αλλιως, α διαιωνίζεται το δίλημμα, σημαίνει πνευματικη καταστροφη και για τους δυο.

Έτσι διαμορφώνεται το πρόβλημα, όσο ο ένας απο τους δυο ενδιαφερόμενους βλέπει το χωρισμο απο τον άλλον σαν το μόνο δυνατο δρόμο. Αλλιως όμως ξετυλίγεται σαν ανακαλύψει πως και το να μείνει σημαίνει γι' αφτον ένα δρόμο προς τη ζωη.

Τόσο εκείνος ο άντρας που πιστέβει πως πρέπει να βγει έξω στον κόσμο, όσο κ' η κόρη εκείνη που τάχα πρέπει νάχει ένα επάγγελμα, μπορούσε ν' ανακαλύψει, πως το έργο της ζωής-της βρρίσκειται μέσα στο νά μείνει. Έργο της ζωης θα πει, να παρατηθει κανένας απο πολλα εξωτερικα, για να κερδίσει το παν εσωτερικα. Όλοι οι πόνοι απο το παράτημα, όλο το πένθος για τις χαμένες δυνατότητες πρέπει μονάχα να χρησιμέψουνε ως μέσα για να φαρδύνουμε τον ίδιο-μας τον ορίζοντα και για να βαθύνουμε την πείρα της ζωής-μας. Όσον καιρο υπάρχει μέσα-μας ακόμη ένα κομματάκι λύπη για το παράτημα ή το χνάρι ενός παρόπονου ενάντια στην τύχη, ή κι' όλας ενάντια στο σύντροφό-μας, δε λύθηκε ακόμα το πρόβλημα της ζωης κι' άλλο τόσον καιρο δε σημαίνουμε για το σύντροφό-μας εκείνο που θάπρεπε να σημαίνουμε, δηλαδη μια εσωτερικη δυνατότητα εξέλιξης.

Εδω απανω μας λένε κι' οι πιο σοβαροι κι' οι πιο καλόβολοι άνθρωποι, ότι ένα ολότελο σβύσιμο κάθε πικρίας και κάθε πόνου για την παραιτηση βρρίσκειται πέρα απο τα σύνορα κάθε ανθρώπινης δύναμης. Σ' αφτο όμως πρέπει ν' απαντήσουμε: «Απο πού το ξαίρεις εσυ, πως έχει εδω όρια η ανθρώπινη φύση;»

Δεν είναι απτα φυσικοί νόμοι που φτιάχνεις μονάχος-σου για να προφυλαχτείς απο τα προβλήματα της κατοπινης εξέλιξής-σου; Γιατί θέλεις να ξεφύγεις απο την εξέλιξή-σου; Μπας και σούρ-χεται πιο βολικο να αιστάνεσαι απάνω-σου το στεφάνι του μαρ-τύριου εκεινού που με πόνο παρατιέται (κι' ας είναι με μεγάλη μυστικότητα) παρα ν' αφίσεις απλα κάθε δραματικη και να δια-μορφώσεις τη ζωη έτσι, που να χαθει απ' αφτη κάθε βάσανο (και φυσικα και κάθε τραγικότητα); Μπας και προτιμας να θεωρήσεις πολυ δύσκολο το πρόβλημα που σου δίνει η ζωη, να βγάλεις απο πάνω-σου την εφτύνη για την ελαττωματικη λύση-του και να τη ρίξεις απάνω στο ρυθμιστη της ζωης; Μπας και προτιμας να θριαμβέψεις ενάντια σ' εκείνο το Ρυθμιστη αποδειχνοντάς-του με την αποτυχημένη κι' απρόκοφτη ζωή-σου ότι σ' έβανε σε θέση λαθεμένη κι' έτσι έδειξε ο ίδιος πως είναι κακος παιδαγω-γος; Μήπως θέλεις στο τέλος να σφετεριστεις τη τελεφαταία κρίση για τα πράματα της ζωης; Αν όχι, τότε λύσε το πρόβλημά-σου, μείνε εκει που είσαι χωρις παράπονο της παραίτησης, ή πήγαινε εκει που κατα την ιδέα-σου πρέπει να πας, χωρις να θρηνολογας, και σε κάθε περίπτωση πάρε απάνω-σου ολάκερη την εφτύνη για όλες τις δυσκολίες που βρίσκονται ακόμα γύρω στη ζωή-σου.

Σ' όλες αφτες τις κατάστασες στέκεται ο άνθρωπος μπροστα στο-ρώτημα αν υπάρχει πραγματικα μέσα-του η πίστη στη Σοφία της Δημιουργίας, η εμπιστοσύνη στο Θεο, ή α μεταχειρίζεται αφτα τα πράματα σαν όμορφο πρόσκημα ή θεωρητικο τύπο, για να γελάει τον εαφτό-του και τους άλλους. Αν πιστέβει στ' αληθινα, δεν μπορεί νάχει τη γνώμη, πως μπορεί να υπάρξει μια κακη κατάσταση χωρις διέξοδο. Θάναι ίσια ίσια σίγουρος, πως η διέξοδο του ανοίγεται μόλις ο άνθρωπος κάνει απο μέρος-του εκείνο που η κατάσταση γυρέβει απ' αφτον. Του γυρέβει όμως μια απόφαση. Πρέπει ν' αποφασίσει να εγκαταλείψει το σύντροφό-του και πρέπει να πάρει το βαρο έργο απάνω-του, να κάμει γόνιμη τη κατάσταση που θα γεννηθει απο το φεβγιό-του όχι μόνο για τον εαφτό-του, αλλα και για το σύντροφό-του. Ή όμως πρέπει ν' αποφασίσει να σταθει κοντα στο σύντροφό-του και τότε να λύσει το δύσκολο πρόβλημα, να κάμη κι' αφτη την κατάσταση γόνιμη και για τα δυο μέρη.

Όποιος δεν έχει το κουράγιο για μια τέτοια απόφαση, δεν έχει πίστη στη ζωη που υπάρχει μέσα στον εαφτό-του και στο σύντροφό-του, πως αφτη έχει αρκετη δημιουργικη δύναμη για ν' ανοίξει καινούριους δρόμους. Λέει βέβαια: «Δεν μπιστέβομαι στη δύναμή-μου» και θαρρει τον εαφτο-του μετριόφρονα. Αν είτανε τίμιος θάπρεπε όμως να πει: «Δεν μπιστέβομαι στο Θεο». Θάπρεπε να ομολογήσει την απιστία-του.

Εδω δείχνεται πως πίστη, κουράγιο, αποφασιστικότητα και χαρα της εφτύνης είναι το ίδιο όπως η εμπιστοσύνη στη Τάξη του Σύμπαντου, η οποία μπορεί να διατυπωθει σ' αφτα τα λόγια: Ένα βήμα που θάτανε για τον ένα απο τους δυο σωστο, πρέπει νάνα σωστο και για τον άλλονε, γιατι αλλιως θ' αντι-λογούσε η Σοφία της Δημιουργίας στον εαφτό-της. Όταν όμως δεν μπορεί να ιδει ακόμα, πώς μπορεί να βγει το βήμα αφτο και για τον άλλονε σωστο, τότε σ' αφτο φταίει η τύφλωση του θεατη, και είναι τυφλος γιατι δεν πιστέβει στις δημιουργικες δυνατότητες που υπάρχουνε μέσα στη Σοφία της Δημιουργίας.

Ο κανόνας είναι: Να μην παραπονιέσαι για το δίλημμα, παρα να ενεργήσεις, ας είναι και με τον κίντυνο να κάνεις σφάλματα ή να γεννη-θούνε κρίσες. Σφαλερα βήματα είναι καλύτερα παρα κανένα. Η ζωη όμως είναι έτσι ρυθμισμένη, που ένα βήμα που είναι σωστο για τον ένα, δεν μπορεί νάνα σφαλερο για τον πλησίον του.

Δεύτερο Μέρος: Παιδαγωγική.

Τέταρτο Κεφάλαιο.

Ἀνατροφή των παιδιών.

Παράγραφο 10.

Σπάσιμο της εμπιστοσύνης.

Μια μητέρα ταΐζει το παιδί-της που είναι πάνω κάτω δέκα ή έντεκα μηνών. Έχει πια συνειθίσει από καιρό να τρώγει με το κουτάλι κουρκούτι και λαχανικά. Σήμερα όμως πρόκειται να φάει για πρώτη φορά ένα καινούργιο λαχανικό, ας πουμε κουνουπίδι. Αλλά νά που χωρίς να το περιμένει καθόλου η μάννα, το παιδί δεν το θέλει το κουνουπίδι, πασκίζει να φτύσει, κ' ύστερα που με τα πολλά λόγια της μάννας το κατάπιε, σφίγγει τα χείλια κ' αμποδίζει το κατοπινο τάισμα.

Η μητέρα δοκιμάζει πρώτα με παιχνιδιάρικες συμβουλές, έπειτα πασκίζει να το κάμει να σκέφτεται άλλα πράγματα για να το ξεγελάσει, μα κ' αφτο αποτυχαίνει και στο τέλος δεν της μένει τίποτα άλλο παρα να γίνει αψιθηρη. Κοιτάζει το παιδί αλύπητα και σοβαρά, μα το παιδί σκέκεται βράχος. Τι πρέπει να γίνει τώρα; Υπάρχουνε δύο τρόποι. Μπορεί η μάννα να υποχωρήσει, μα φοβάται με το δίκιο-της πως θα επαναληφτούνε παρόμοιες σκηνές και πως μόλατάφρα μια μέρα θ' αναγκαστει να επιβάλει το κύρος-της. Ή, μπορεί όμως να βάνει αμέσως σ' ενέργεια το κύρος-της. Μπορεί να χτυπήσει το παιδί στο εβαστητο σημείο-του: Μπορεί ν' αποτραβήξει την αγάπη-της απ' αφτο ή να κάμει πως την αποτραβάει τάχα. Και μπορεί σα δεν έχει και μ' αφτο επιτυχία, να μεταχειριστεί βάναψη βία και να ταΐσει το παιδί με το ζόρι, κρατώντας τη μύτη-του κλειστη για να τάναγκάσει ν' ανοίξει το στόμα-του. Από ψυχολογική άποψη θάχε την ίδια σημασία αν άφινε το παιδί-της νηστικο, ως που ν' αναγκαστει να γυρέψει μονάχο-του να φάει το κουνουπίδι. Και

στις τρεις τελευταίες περιπτώσεις, αποφασιστική σημασία έχει το αποτραβήγμα της αγάπης της μάννας, δηλαδή (στον παιδιού την άποψη) το χάσιμο της πίστης, η οποία χαρακτηρίζει τη φυσική σκέση μεταξύ μάννας και παιδιού. Γιατι το παιδί δε διακρίνει σ' αφτη την ιστορία τον καλο σκοπο, δηλαδή την καταβάθος φυλαγμένη πίστη της μητέρας, παρα μόνο το βάναφο εκβιασμο, την έχτρα και την προδοσια.

Ας υποθέσουμε λοιπον για την ώρα, πως παρουσιάστηκε μ' αφτο τον τρόπο η ρήξη ανάμεσα απο τη μάννα και το παιδί κ' ας έχουμε και στο νου-μας πως δεν πρόκειται μονάχα για ένα μοναδικο περιστατικο, αλλά για μια συνεχη επανάληψη απο τέτοια μέτρα, αφου η κράση της μάννας κ' η παιδαγωγική-της ικανότητα μένουν οι ίδιες πάνω κάτω κ' αφου ο χαρακτήρας του παιδιού πέρνει την εξέλιξη-του σε μια ενιαία κατέφτυση κάτω απο την επιρροή-της. Έτσι γεννιέται το ζήτημα, πώς θα φανερωθει η ρήξη ανάμεσα απο τη μάννα και το παιδί στην κατοπινη εξέλιξη του χαρακτήρα του παιδιού. Και παρακολουθώντας προσεχτικα το παιδί καθώς και αναλύοντας αργότερα το χαρακτήρα του μεγάλου ή του νέου ανθρώπου μπορούμε να καθορίσουμε καθαρά, κατα ποιον τρόπο και σε ποια έχταση και βάθος αποφασίζεται εδω το μέλλον του παιδιού.

Το παιδί πέρασε εδω (χωρίς βέβαια προς το παρον να το νοιώσει) μια πάρα πολυ σημαντικη δοκιμασία. Πέρασε αφτό, ότι η σκέση του παιδιού με τη μάννα και μ' αφτο η αρχικη προϋπόθεση για ολάκερη τη ζωη και την προκοπη του παιδιού, μπορεί να σπάσει σαν παρουσιαστούνε ωρισμένες συνθήκες. Πήρε δηλαδή «ένα μάθημα» όπως λέμε, το οποίον επηρεάζει βλαβερα ολάκερο το κατοπινό-του φέροσμο. Σ' όλα τα πράματα που περνα ή κάνει στο μέλλον το παιδί, πάντα θα παρουσιάζεται μέσα-του συνειδητα ή ασυναίσθητα το ρώτημα: Τι λέει η μάννα-μου σ' αφτο; Είναι πάνω κάτω το ίδιο, σα να κόντεψε να χαθει μια Κοινωνία απο ένα μεγάλο κίντυνο και γι' αφτο τότε μόνο επιτρέπονται κάθε κατοπινα μέτρα κ' εξέλιξες, όταν εκπληρώνουν τον όρο, πως στο μέλλον επιτρέπονται μόνο τα μέτρα και η εξέλιξη εκείνη, που σίγουρα δέν μπορούνε να προκαλέσουν ακόμα μια φορα τον κίντυνο εκείνο. Γεννήθηκε ένα

αδιάσπαστο έθιμο ή ένας βασικός κρατικός νόμος και περιορίστηκε απο το βαθεια ριζωμένο φόβο μπροστα στο έτσι δημιουργημένο εμπόδιο για πολυν καιρο η ελέφτερη δημιουργική εξέλιξη. Εκείνο που μ' αφτο τον τρόπο δημιουργήθηκε στο χαρακτήρα, τ' ονομάζομε οδηγήτρα γραμμη.

Της μητέρας μπορεί βέβαια να της φανει για την ώρα βολικο, μπορεί μάλιστα κι' όλες να την κολακείει, πως τώρα το παιδί-της κανονίζει το φέρσιμό-του απο την άποψη: Τι θα πει η μάννα-μου σ' αφτο; Δεν έχει ιδέα ακόμα πως έβλαψε βαρια το παιδί-της στο νέβρο της ζωής-του, δηλαδη στην υποκειμενικη-του υπόσταση. Με τον καιρο όμως αποδείχεται πως είναι βλαβερος αφτος ο προσανατολισμος του παιδιου. Αρχινάει να εκμεταλέβεται την εξάρτησή-του απ' τη μητέρα-του για να εξυπηρετήσει τους δικούς-του σκοπους. Δεν κάθεται μονάχα φρόνιμα για να κάνει τη μητέρα-του να χαρει, αλλά είναι κι' άταχτο για να τραβήξει απάνω-του την προσοχη-της. Και στις δυο περιπτώσες δεν ενεργάει πια αρχικα και κατ' εφτεία υπηρετώντας την εσωτερική-του σκοπιμότητα, αλλά μπήκανε κι' όλες ανάμεσα απο το παιδι και τη ζωη ιδιαίτεροι σκοποι και σα να λέμε ιδιαίτερα συμφέροντα. Η κορυφη της πυραμίδας των σκώπων-του δεν είναι πια η γεμάτη εμπιστοσύνη ζωντανη εξέλιξη, αλλά μπορούμε κι' όλες να τήνε νοιώσουμε και να την ιδούμε την κορυφη αφτη με τις αίστησές-μας, βρίσκειται κι' όλες μες στα στενα ανθρώπινα όρια και λέγεται πάνω κάτω: **«Πρέπει ν' αποσκολιέσαι μ' εμένα»**. Και μ' αφτο μπήκε σ' ενέργεια το πρώτο προμήνυμα μιας οδηγήτρας εικόνας.

Όποιος καταλαβαίνει με ποιον τρόπο αλλάζει η παιδαγωγική κατάσταση με την εμφάνιση της οδηγήτρας εικόνας στο χαρακτήρα του παιδιου, πρέπει να πει: Όπως κι' αν είναι καμωμένη η οδηγήτρα εικόνα, όσο κι' α φαίνεται θρήσκα και καλη, σημαίνει μόλατάφτα το παιδικο «Προπατορικο» αμάρτημα. Κι' όσο κι' α μας αντιτάζουνε, πως αφτη η εξέλιξη αρχινάει σ' ένα καιρο που δεν μπορεί το παιδι να υπολογίσει σωστα ούτε τον τρόπο της ενεργείας-του, ούτε τη θέση-του στον εξωτερικο κόσμο και γι' αφτο δε θα μπορούσε να το καταστήσει κανέναν υπέρφυνο σε καμμια περίπτωση, (αφτες είναι αντιλογίες που γεν-

νιένται μονάχα, σαν πάρει κανέναν θεωρίες, όπως το φταίξιμο και την αμαρτία, απο τη ζωη του μεγάλου και τις βάνει με το ζόρι μέσα στη ζωη του παιδιου), όποιος κοιτάζει βαθια μέσα στην τύχη του παιδιου, θα ιδει μόλατάφτα, πως κι' όλες σ' αφτο το προώιμο στάδιο της εξέλιξης αρχινάει να ενεργάει ένας ιδιαίτερος παιδικος σκοπος και θα βρει πως αφτον τον ιδιαίτερο σκοπο μπορούμε να τον ονομάσουμε χωρις εξαίρεση **«ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΟΥ ΕΓΩ»**. Η διαφύλαξη του εγω είναι σα να λέμε η γενικη φόρμα, απάνω στην οποίαν πλάθονται όλες οι οδηγήτρες εικόνες, κι' η οποία σε κάθε μια ανθρώπινη τύχη γεμίζει μ' ένα ιδιαίτερο περιεχόμενο, και σχηματίζεται ύστερα στην υποκειμενικη οδηγήτρα εικόνα.

Εκείνο που χτυπάει στα μάτια του παρατηρητη, δεν είναι φυσικα η οδηγήτρα εικόνα σαν τέτοια, αλλά είναι μονάχα οι διάφορες οδηγήτρες γραμμες που τη σχηματίζουν. Παρατηρει ας πούμε πως ένα παιδι μέσα στο παιγνίδι-του, όλο ένα σηκώνει τα μάτια-του στο μεγάλο και του λέει: «Δες τί έχω φτιάξει;». Ή βρίσκει πως το παιδι κάνει πάντα τότε θόρυβο, μορφασμους ή μεταχειρίζεται άσκημες έκφρασες, όταν είνε ξένοι στο σπίτι κι' όταν οι μεγάλοι βρίσκονται απορροφημένοι μέσα σε μια ζωηρη κουβέντα. Το παιδι ενεργάει τότε σα να ήθελε να πει: «Πρέπει να με νοιάζεστε, πρέπει να μ' επαινάτε ή να με μαλώνετε, μα ποτε δεν κάνει να μ' αφίνετε στην μπάντα χωρις να δώσετε καμμια προσοχη σε μένα». Έτσι λοιπον καθορίζονται απο νωρις όλοι οι τρόποι του φέρσιμου του παιδιου απο οδηγήτρες γραμμες, οι οποίες χτυπάνε βέβαια στα μάτια των γονιων ή των παιδαγωγων και τους βάζουνε σε πολλους μελάδες, αλλά που τότε μόνον μπορούν να τους καταλάβουν και να τους επηρεάσουν, όταν βρεθει το σημείο που σμίγουνε και ο τελικός-τους σκοπος. Είναι λοιπον ανάγκη να καταλάβουμε όσο το δυνατο πιο σωστα και πιο γρήγορα ολόκληρη την οδηγήτρα εικόνα του παιδιου. Κι' ακόμα περισσότερο πρέπει να καταλάβουμε, ότι η οδηγήτρα εικόνα μπήκε μόνο γι' αφτο σε ενέργεια στη ζωη του παιδιου, γιατι το παιδι έχασε κι' όλες την αιδωότητά-του και ότι αφτην την έχασε γιατι μια μέρα άνοιξε σα χάσμα ανάμεσα απο το παιδι και τους μεγάλους το χάσιμό της εμπιστοσύνης,

που απο τότε παραμονέβει στο βάθος σαν απειλητικό φάντασμα.

Η ψυχολογική κατάσταση του παιδιού για το δέφτερο και τον τρίτο χρόνο της ηλικίας μπορεί να διατυπωθεί έτσι απάνω κάτω: Το παιδί κατάλαβε πως δεν μπορεί να ζήσει χωρίς τους μεγάλους. Πρέπει ν' αφήσει μερικά πράγματα για να μην το εγκαταλείψουν οι μεγάλοι και πρέπει να κάνει μερικά πράγματα για να τραβήξει με το μέρος-του τους μεγάλους. Αλλά η άμεση, ελέφτερη και δημιουργική εξέλιξή-του, καταστράφηκε μια για πάντα. Το αρχικό σφάλμα της παιδικής ψυχής χάθηκε κι' όλες. Ξέφυγε απο τους σκοπούς της δημιουργίας και βρήκε το (λαθιασμένο) ιδιαίτερο σκοπό της ανύψωσης ή διαφυλάξης του Εγώ. Η ψυχή-του έγινε εγωϊστική. Κι' όσο κι' α μας φαίνεται πως το παιδί απασχολιέται πραχτικά με τη κατάκτηση του εξωτερικού κόσμου (περπάτημα, μίλημα κ.τ.λ.) παρατηρούμε μόλα τάφρα σ' όλες αυτές τις ενέργειες ένα αντί-αντικειμενικό ανακάτωμα απο συστολή ή δίψα επιβολής, απο ανθρωποφοβία, ανυπομονησία, φοβισμάρα ή απαίτηση κυριαρχίας.

Ποιός εφτύνεται γι' αυτή τη κατάσταση; Θα μπορούσε η μάννα να γλυτώσει το παιδί απ' αυτή την τύχη;

Αν η μάννα είτανε λιγώτερο εγωϊστική, θαρχόντανε η διάστασή-της με το παιδί αργότερα και μαλακώτερα και το παιδί δε θάπερτε τόσο βαθιά μέσα στο λάκκο του εγωϊσμού. Αλλά πέρα και πέρα δε θα μπορούσε να γλυτώσει απο την τύχη αυτή. Κι' άγγελος ακόμα νάταν η μάννα του δε θα μπορούσε να το φυλάξει απο το δρόμο-του μέσα απο τον κακό κόσμο των εγωϊστικών ανθρώπων. Κάποιος συγγενής, κάποια υπηρέτρια, κάποιος δάσκαλος, θα του έκανε του παιδιού το κακό που του κάνουν τις περισσότερες φορές οι γονιοι. Κανένας δεν μπορεί σήμερα να ζήσει χωρίς να πέσει μέσα στον έγωϊσμό. Κανένας δέν μπορεί νάναι απάνω στη γης, χωρίς να σηκώσει κι' αφτος απάνω-του την αμαρτία και την αποστολή-της. Αφτη η αμαρτία και τὸ πρόβλημα όμως είναι η εγωϊστικότητα, που πρέπει να υπερνικηθεί.

Μπορούμε μάλιστα να πιστέψουμε, πως χωρίς το δρόμο μέσα απο την εγωϊστικότητα, θάμενε βέβαια η ανθρώπινη κοινωνία στην αρχική της αθώα, και σα να λέμε παραδείσια κατά-

σταση, δε θα ξυπνούσε όμως ποτε στη συναίσθηση του εαφτού-της. Ο δρόμος απο την παραδείσια αφτη κοινότητα των συναίσθητων παιδιών για-την ώριμη και ικανή να εργαστει κοινωνία των συνειδητων μεγάλων φαίνεται πως μπορεί μόνο να μας πάει μέσα απο τα γεμάτα βάσανα παραστρατήματα της εγωϊστικότητας, γιατί ο άνθρωπος, όπως φαίνεται, μόνο σαν ένα Εγώ, μόνο στην αντίθεση με τους όμοιους του και μόνο με τα βάσανα που γεννιούνται απ' αφτου, μπορεί να φτάσει στη συναίσθηση του εαφτού-του, στη συναίσθηση της Δημιουργίας και στο τέλος στη συναίσθηση του Θεου.

Έτσι βγαίνει ο κανόνας: Να πασκίζουμε να πάρει όσο το δυνατό λιγώτερη αλυγισία η εγωϊστικότητα που μέσα της πέφτουν τα παιδια. Να πασκίζουμε να συγκρατήσουμε όσο μπορούμε περισσότερο απο την αρχική του εμπιστοσύνη, το αρχικό θάρρος και την αρχική σκοπιμότητα του παιδιού. Και να το αφήσουμε ήσυχο απο παινεμα κι' επίκρισες και να μην τ' οδηγούμε σε ιδιαίτερους σκοπούς. Κι' αν το κάνουμε στραβα, ας μη ζητήσουμε το σφάλμα στο παιδί, παρα στη δική-μας την εγωϊστικότητα.

Παράγραφο 11.

Επανάσταση.

Ας φανταστούμε ένα παιδί τριών χρονών, που όμοια μ'αφτο που περιγράψαμε προτήτερα, πέρνει μια στάση αρνητική άμα του πούνε να κάνει κάτι που δεν του αρέσει. Δε θέλει να σταματήσει να παίζει όταν το βράδυ θα πρέπει να πέσει στο κρεβματήσει να παίζει όταν το βράδυ θα πρέπει να πέσει στο κρεβμάτιου. Δεν θέλει να μαζέψει τα παιχνίδια του, δε θέλει να φάγει το βραδινό-του φαϊ, δε θέλει να πέσει στο κρεββάτι, δε θέλει να το πλύνουν, δε θέλει να μείνει στα σκοτεινά, δε θέλει να το πάρει ο ύπνος. Το φέρεσιμό-του βγαίνει κατα φυσικό τρόπο απο τη σύφωνα με την ίδια έννοια δυνάμωση του τρόπου του φέρεσιμου που περιγράψαμε προτήτερα στο παιδί των δέκα μηνών. Μπορούμε λοιπον με τη βοήθεια απο τις έννοιες

που καθορίσαμε ως τώρα να περιγράψουμε την κατάσταση έτσι: Το παιδί φέρεται εγωϊστικά. Οι σκοποι που ενεργούνε μέσα του δέν ανήκουνε πια στην άμεση σκοπιμότητα της ζωής, αλλά είναι, (φυσικά χωρίς να το ξέρει το παιδί), καταταγμένοι σε μια πυραμίδα σκοπων, που η κορυφή της ονομάζεται: «Είμαι ο αφέντης του εαυτούμου». Η οδηγήτρα εικόνα θάτανε πάνω κάτω: «Ο νέος Σίγκφριντ είτανε ένα περιήφανο αγόρι». Αν και πρέπει να ξανατονίσουμε, πως δεν πρέπει να φανταζόμαστε την οδηγήτρα εικόνα σα μια συνειδητή ιδέα ή ακόμα λιγότερο σαν ένα τάχα ιδεώδες, αλλά μόνο σαν το ασυναίσθητο, αλλά ενεργητικό ξεφάνερωμα της εγωϊστικότητας, όπως σύμφωνα με την άποψη του παιδιού φανερώθηκε σ' αφτο με τον καιρο και κατα την διάρκεια της παιδικής πείρας ως αξία να την επιθυμήσει. Το χαρακτηριστικό σ' αφτον τον μικρο «Σίγκφριντ» είναι, πως όλες οι οδηγήτρες γραμμες, σαν τις διατυπώσουμε με λόγια αρχίζουνε μ' ένα «δε θέλω...» Έχει φανερα την άποψη, πως μόνο με την άρνηση, μόνο με την αντίλογία και την ανυπακοή μπορεί να κρατήσκει την αξιοπρέπειά του σαν αοχηγέβοντας πρόγκηπας στην οικογένειά του. Και μπορούμε να το πάρουμε για σύγυρο, πως το φέρεσιμο των μεγάλων το εβοήθησε ναρθει σ' αφτην την ιδέα—κι' ας μη μπορούνε αφτοι να καταλάβουν, πώς το κάνανε αφτο.

Όλες οι οδηγήτρες γραμμες αφτης της οδηγήτρας εικόνας είναι αρνητικες. Το παιδί είναι ένας τύπος που λέει όλο όχι, και μ' αφτο μοιράζεται την τύχη όλων εκείνων των αρνητηνων που υποδείξαμε προτήτερα, είναι πιασμένο μέσα στο βασικό σφάλμα, ότι μόνο με την άρνηση θα μπορούσε να γίνει ανεξάρτητο: ενω μ' αφτο τον τρόπο πέφτει ακριβως στην πιο ξεφτελιστική εξάρτηση απο τους άλλους συναθρώπους του. Όσο βαστάει ο αρνητης την αρχή του, είναι αναγκασμένος να κανονίσει ολόκερο το φέρεσιμό του έτσι, που να βρίσκεται σε αντίθεση με τις επιθυμίες αφτωνων που βρίσκονται γύρω του. Πρέπει λοιπον να γνωρίζκει τις επιθυμίες των γύρω του και να τις έχει στο νού του και άμα αλλάζουν οι επιθυμίες αφτες ν' αλλάζει κι' αφτος το φέρεσιμό του. Άμα θάθελε ο παιδαγωγος να μην πάει το παιδί στο κρεββάτι, θάπρεπε αφτο να θέλει να πάει.

Το παιδαγωγικό όμως πρόβλημα δεν είναι έτσι, δηλαδή ν' αναγκάζουμε ή να καταφέρουμε το παιδί να μαζέψει σήμερα τα παιχνίδια του, να φάει και ν' αφήσει να το πλύνουν. Αφτες θάτανε φαινομενικες επιτυχίες που μπορούμε με ότη λογής κόλπα να πετύχουμε έφκολα, και που θα μας έκαμαν ακόμα πιο δύσκολη τη γενική κατάσταση. Και το πρόβλημα δεν είναι κι' έτσι ακόμα: Ν' αναγκάσουμε το παιδί να μαζέψει τα παιχνίδια του, ν' αφήνει να το πλύνουν και να κοιμάται πάντα κατα συνήθεια. Αφτο θάτανε σαν το γύμνασμα που κάνομε στα θηρία που μπορούμε να πετύχουμε με σκληρή μεταχείρηση, που θα μας φέρει όμως με τον καιρο σε μια καταστροφή, δηλαδή τ' ολικό χάσιμο κάθε χαρας της ζωής, του κουράγιου, της εμπιστοσύνης, «του ταλέντου» και των δυνατοτήτων της εξέλιξης.

Το παιδαγωγικό πρόβλημα είναι ίσια ίσια: Να βγάλουμε το παιδί έξω απο τη γενική του πολεμική στάση, να ξαναφέρουμε την ειρήνη ανάμεσα σ' αφτο και τους μεγάλους και να του ξαναδώσουμε την εμπιστοσύνη στους ανθρώπους και στη Δημιουργία που έχει χάσει. Πώς όμως μπορούμε να πετύχουμε το σκοπο αφτο;

Απ' αφτα που είπαμε ως τώρα είναι έφκολο να καταλάβουμε, ποιά φανερα λάθια ο παιδαγωγος πρέπει ν' αποφύγει σε όλες αφτες τις περιπτώσεις. Πρέπει να αισταντεί πως το αρνητικό φέρεσιμο του παιδιού έχει το σκοπο, όπως ένα ριχνόμενο γάντι, να χρησιμέψει για το άρχισμα μιας πάλης για την υπεροχή. Ο μεγάλος που δέχεται τη μάχη, είναι νικημένος απο πριν, γιατί θάχει εξαντλήσει γρήγορα όλα του τα παιδαγωγικά μέσα, κ' εκείνο που έχει επιτύχει, είναι ή τίποτα, ή το αντίθετο απο κείνο που ήθελε να επιτύχει. Απάνω στη σκάλα απο συμβουλες, απειλες ή τιμωρίες θάχει φτάσει πολυ γρήγορα στο τέλος της τέχνης του, και τα παιχνίδια θα μέινουνε μ' όλ' αφτα αμάζευτα, ή θα μαζεφτούνε, μα η φαινομενική αφτή επιτυχία θα γυρίσει ύστερα απο τρεις ώρες με κρίσεις αγωνίας, ή κρεββατοκατούρημα, σε μια φανερή αποτυχία. Χωρίς αφιβολία έχει νικήσει το παιδί, αλλά ο παιδαγωγος είν' ελέφτερος να κρύψει απο τον εαυτό του αφτη την ήττα, θεωρώντας πως το παιδί

έχει κληρονομικό ελάττωμα, ή έχει έναν αδιόρθωτο και σύμφωνα μ' έναν τύπο καθορισμένο κακο χαρακτήρα.

Εκείνος που θα καταλάβει αψη την αλληλουχία έρχεται έφρολα στον κίντυνο να πέσει στο αντίθετο σφάλμα. Για ν' αποφύγει τον αγώνα με το παιδι, θα δοκιμάσει να δείξει πολυ δυνατα την ειρηνοφιλία-του. Θ' αρχίσει ας πούμε πρώτα με τα καλα λόγια, έπειτα θα φροντίσει να κερδίσει το παιδι με το να στρέψει την προσοχήτου σε άλλα πιο ενδιαφέροντα πράματα και στο τέλος ν' αγοράσει την υπακοήτου με ανταμοιβες. Αλλα πρέπει να νοιώσει γρήγορα, πως αφτος ο δρόμος με τα καλό-βολα παζάρια είναι κατα βάθος μόνο η συνέχεια του αρχικου αγώνα. Εδω όπως τόσο συχνα στη ζωη, είναι η διαπραγμάτευση της ειρήνης μια συνέχεια του πόλεμου με αλλαγμένα μέσα. Κ' εδω μένει νικητης το παιδι, που μπορεί σ' ελέφτερη εγωϊστικη απόφαση να δεχτει ή ν' απορρίψει την πρόταση του αντίπαλου και που έχει στο χέριτου να τον αναγκάσει με πάντα καινούργια ανυπακοη να βγατίσει όσο του βαστάει η καρδια το δώρο της υπακοης (ας πούμε απο ένα παραμύθι σε δυο, ή απο μια δεκάρα σε μια δραχμη). Γιατι μόλις του φανει του παιδιου το δώρο μικρο, κιντυνέβει ο παιδαγωγος να πέσει πίσω στο ρόλο που συχαίνεται ο ίδιος, δ.λ.δ. στο ρόλο του παιδαγωγου που δέρνει. Είναι ένα άβουλο παιγνίδι της ασυναίστητης βέβαια, όμως αλάθητα επιτυχάνουσας διπλωματίας του παιδιου. Και το πράμα δεν μπορεί να γίνει αλλιως, παρα, πως, χωρις να το καταλάβει, βοηθάει να γίνει όλο ένα χειρότηρη η οδηγήτρα εικόνα του παιδιου.

Πώς ενεργει όμως ο παιδαγωγος που τα καταφέρνει να μην πέσει σ'αφτα τα δυο λάθια; Αν είναι ένας αληθινος παιδαγωγος, θα ξέρει απο μιας αρχης πως δεν υπάρχει ένας κανόνας για να κανονίσει μια για πάντα το φέροσιμότου. Θα εχτεθει ίσια ίσια λοιπον στη διαλεχτικη αλληλοεπίδραση ανάμεσα απ' τον εαφτό του και το παιδι, χωρις φόβο και χωρις θυμο, χωρις σκληράδα και χωρις μαλακότη, παρα σ' απόλυτα ήρημη αντικειμενικότητα. Και θα ξέρει τί πρέπει να κάνει, και το φέροσιμότου θάναι τόσο πιο σίγουρο, τόσο πιο παραγωγικο και θάχει τόσο πιο

πολυ επιτυχία, όσο έχει ο ίδιος περισσότερο κουράγιο, εμπιστοσύνη κι' αταραξία.

Επειδη όμως σε κάθε περίπτωση, κι' αν ακόμα βρει μπροστάτου φαινομενικα την ίδια κατάσταση, η στάσητου θάναι καινούργια κι' αλλοιώτικη απο την προηγούμενη φορα, (γιατι αφτο ακριβως σημαίνει η δημιουργικη σκοπιμότητα της ζωης), μπορούμε το πολυ πολυ να περιγράψουμε ένα μοναδικο περιστατικο για παραδειγμα ή ζουγράφισμα αφτου που εννοούμε' εδω.

Μια μητέρα αναγκάζεται απο τις φωνες των παιδιώντης να σηκωθεί απο τη δουλειάτης και να πάει στο δωμάτιότους. Εκει βρίσκει την υπηρέτρια που πολεμάει να πλύνει το αγόρι των 7 χρονων, που αντιστέκεται με τα χέρια και τα πόδια στο πλύσιμο, ενω τ'αγοράκι των 4 χρονων σέκεται δίπλα και κλαίει φωναχτα. Δεν προσέχει την ώρα εκείνη καθόλου το θόρυβο, αλλα ρωτάει την υπηρέτρια τί ψούνισε για τ'αβριανο μεσημέρι. Η υπηρέτρια αφίνει το μεγαλύτερο απ' τα χέρια της και απαντάει. Επειδη ο μικρότερος εξακολουθει να φωνάζει, του λέει η μητέρα, «Όχι τόσο δυνατα, αλλιως δεν μπορεί να καταλάβει κανένας τι αγόρασε η Άννα». Ο μικρότερος λέει απάνω σ'αφτο κλαίοντας ακόμα : «καρότα αγόρασε». Και η μάννα λέει στο μεγαλύτερο : «τα είδες εσυ, είταν αρκετα για όλους μας;» Αφτος όμως δεν αφίνει να τότε ξεγελάσουν και λέει κακιωμένα. «Δεν αφίνω να με πλύνουνε μόλατάφτα». Αλλα η μητέρα λέει παραξενεμένη : Και γιατί ν'αφίσεις; πλύσου μονάχος σου». Η υπηρέτρια δηλώνει : «μα δεν το κάνει μονάχος-του, κι' αν αρχίσει στ' αλήθεια, δεν τελειώνει ποτε, μπορεί να σέκεται κανένας ως τα μεσάνυχτα». (Εδω φανερώνεται, πως ο αγώνας για την υπεροχη ανάμεσα στην υπηρέτρια και το μεγαλύτερο παιδι βρίσκεται στην ενέργειά του). Αφου τον ρωτάει η μάννα : «Θες να πας βρώμικος στο κρεβάτι μόνο για να σκάσεις την Άννα; Μου φαίνεται πως αφτο πρέπει να το κάνει κανένας αλλιως. Γιατι ποιος ξαίρει α χολοσκάει, σαν είσαι βρώμικος εσυ;» Το αγόρι απαντάει απάνω σ' αφτο : «Και βέβαια χολοσκάει». Η μητέρα : Πώς γίνεται αφτο να της κακοφαίνεται, όταν είσαι συ βρώμικος;»

«Όχι, δε θυμώνει για τη βρώμα, θυμώνει γιατι δεν την ακούω. Θέλει ξέρεις πάντα να διατάζει». «Θέλει ίσως νάναι

κι' αφτη στρατηγος, έτσι όπως εσυ». Απάνω σ' αφτο λέει τ' αγόρι γελώντας κι όλας: «Αλλα το πολυ πολυ στρατηγος στο στρατο της σωτηρίας, γιατι αφτη είναι κορίτσι».

Όλοι γελουν. Το κέφι διορθώθηκε πια. Η μάνα λέει: «Όταν ένας είναι βρώμικος και πλένεται, για ποιόν το κάνει, για τον εαφτότου ή για τους άλλους;» «Για σένα». «Όχι, εφχαριστω, για μένα είναι το ίδιο, είναι δικήσου η βρώμα, δεν είναι δικήμου». Τ' αγόρι αρχίζει να σαπουνίζεται μ' ένα κομικο τρόπο και λέει: «Έτσι το κάνουν οι στρατηγοι του στρατου της σωτηρίας».

Αφτο είναι η μικρη εκδίκηση, που χωρις αφτη δε θα του επέτρεπε η εγωϊστικότητάτου την υποχώρηση. Αλλα θάτανε λάθος να του δυσκολέψουμε τη μάχη της υποχώρησης. Όπως θάτανε και λάθος, αν τούλεγε η μητέρα για η υπηρέτρια: «Έτσι, τώρα είναι ωραία, τώρα έχομε ένα φρόνιμο αγόρι».

Αφτο θάτανε σα να πούμε η κήρυξη του ερχόμενου πόλεμου, γιατι το παιδι δε θα μπορούσε ν' αφίσει να περάσει ατιμώρητη η υπεροχη του μεγάλου, που φανερώνεται σε μια τέτοια φράση.

Μπορει κανένας βέβαια νάχει αντίρηση στο τέτοιο φέροσιμο της μητέρας. Η βεβαίωσήτης πως της κάνει το ίδιο αν τ' αγόρι πάει βρώμικο ή καθαρο στο κρεββάτι, δεν είναι πέρα και πέρα αληθινη. Θα μπορούσε βέβαια να πετύχει το σκοπότης και χωρις αφτη την υπερβολη, και, σαν καμμια φορα αργότερα το λάθος αφτο γεννήσει κακες συνέπειες, θα πρέπει να πασκίσει να το διορθώσει με περισσότερη προσήλωση στη πραγματικότητα.

Το λίγο που μπορούμε να διατυπώσουμε με λόγια για τη λύση απο τέτοια παιδαγωγικα προβλήματα, θάτανε τούτο: Να μη φοβάσαι καθόλου να χάσεις το κύρος σου και να μη πολεμας για τη δική σου την υπεροχη. Να μη φοβάσαι και την απομόνωση του παιδιου και να μην τρέχεις πίσω απο τη φιλία του. Να μένεις αντικειμενικος, να κάνεις κριτικη με γλύκα, να ξεκαθαρίσεις φανερα την εσωτερικη κ' εξωτερικη θέση κάθε κατάστασης (με λόγια στα μεγαλητερα παιδια, με απλες πράξεις στα μικρότερα) έτσι, που η ανοησία του πόλεμου για την υπεροχη να ξε-

φανερώνεται σ' όλο της το γελοίο. Να μην το ξεγλυτώνεις το παιδι απο τίποτα, και να τ' αφίνεις να βρει μονάχο του το δρόμο που φέρνει πίσω στον αντικειμενικο τρόπο του φέροσιμου. Και όταν δεν πετύχεις στο σκοπόσου, τότε μη ζητας το λάθος στο παιδι, παρα μέσα στη δικήσου την εγωϊστικότητα.

Παράγραφο 12

Υποταχτικότητα.

Επειδή το πείσιμα και η ανυποταξία των παιδιων παρουσιάζουνε στους γονιους και στο δάσκαλο ένα πολυ δύσκολο παιδαγωγικο πρόβλημα, ακούμε συχνα να επαινούνε εξαιρετικα την υπακοχη και κακοβολια των παιδιων. Οι γονιοι κι' οι δάσκαλοι είν' εφτυχισμένοι γιατι το παιδι δεν τους φέρνει καμια δυσκολία. Φτάνουνε με φαινομενικα πολυ απλα μέσα, σε φαινομενικα πολυ καλες επιτυχίες και είναι περήφανοι τόσο για τη δικήτους παιδαγωγικη τέχνη, όσο και για τα χαρίσματα του παιδιου. Στην πραγματικότητα όμως δεν υπάρχουν ούτε τα προτερήματα, ούτε η παιδαγωγικη τέχνη, ούτε οι επιτυχίες. Ύστερα απο λίγα χρόνια αποδείχεται το παιδι πέρα πέρα ανίκανο για τη ζωή κ' εκείνοι που τ' αναθρέψανε είναι βαθια απαγοητεμένοι και μάλιστα κι' αγαναχτισμένοι γιατι το παιδι «δεν κράτησε εκείνο που υποσχόντανε».

Όποιος έμαθε να βλέπει ψυχολογικα, μπορει να πει με σιγουρια σε τέτοιες περιπτώσες πολην καιρο πριν παρουσιαστει η αποτυχία, με ποιο τρόπο και για ποιους λόγους πέρνει το ποτάμι το παιδι γραμμη στην καταστροφη. Αλλα το λεγόμενο υπόδειγμα παιδιου παρουσιάζει για τον παιδαγωγο ένα πολυ πιο δύσκολο πρόβλημα απο το πεισματάριζο, ακριβως γιατι μόνο στο ψυχολογικα γυμνασμένο μάτι μπορει να φανερωθει ο κίντυνος που κρέμεται απο πάνωτου.

Η υποταχτικότητα είναι χωρις εξαίρεση ένα σημάδι μεγάλης αποθάρρυνσης. Το παιδι πούχει πραγματικα κουράγιο δεν είναι υποταχτικο ούτε πεισματάριζο. Κάνει εκείνο που του φαίνεται

σωστο, όχι γιατί του το διατάζει ο παιδαγωγός, αλλά ακριβώς γιατί είναι σωστο. Οι μεγάλοι μπορούν να κάνουν αφτου χρέος συμβουλάτορα, στους οποίους το θαρραλέο, και γι' αφτο αφεξούσιο παιδι, χαρίζει ολάκερη την εμπιστοσύνη-του, και που δεν ακούει όμως απο φόβο μπρος στη δικήτου εφτύνη, παρα ακούει τις συμβουλέςτους, επειδη αφτες οι συμβουλες αποδείχνονται πάντα πάλι αντικειμενικα σωστες. Καταλαβαίνουμε απο την αλληλονχία αφτη, ότι μόνος κει μπορούμε να βρούμε το θαρραλέο παιδι, όπου υπάρχουν αντικειμενικοι και θαρραλέοι μεγάλοι, που είναι πρόθυμοι να πάρουν εφτύνες απάνωτους, κι' ότι το υποταχτικο κι' αποθαρεμένο παιδι που φοβάται την εφτύνη, θα βρεθει πάντα εκει που οι μεγάλοι μιλούνε πολυ, συμβουλέβουνε πολυ, δίνουν πολλές διαταγες και τους μέλει πολυ για τη δικήτους την υπεροχη. με δυο λόγια, εκει που οι ίδιοι οι μεγάλοι δεν τολμούνε νάναι ταφτόχρονα και υποκειμένα και αντικείμενα.

Η μητέρα μπορεί, ή με υποχωρητικότητα, ή με αψτηρότητα να μεταμορφώσει το παιδι απο υπέρφυνο βαστάζο της δικής του τύχης σ' ένα υποταχτικο φυγόπονο.

Στην πρώτη περίπτωση το διεφκολύνει το παιδι νάναι υποκείμενο και το γλυτώνει απο το νάναι αντικείμενο. Κοιτάζει να μάθει τις επιθυμίες του παιδιου και τις εκπληρώνει προτου ακόμα τις βγάλει απο το στόματου. Παίξει μαζί, ότι παιγνίδι θάθελε αφτο να παίξει και του μαγειρέβει, ότι αφτο τρώει μ' εφκαρίστηση. Κάνει τον εαφτότης σα να λέμε αντικείμενο του παιδιου τάχα για ν' απαλλάξει το τρυφερο μικρο πλάσμα απο τις οδυνηρες σύγκρουσες με τον κακο εξωτερικο κόσμο. Στην πραγματικότητα όμως, για να τραβήξει απάνωτης όλη την «αγάπη» και την αφοσίωση του παιδιου. Το αποτέλεσμα πρέπει νάναι, ότι το παιδι μένει εξαρτημένο απ' την μητέρα πάρα πολυ καιρο και σε παρα πολυ μεγάλο βαθμο, γιατί δε μαθαίνει να πέρνε μονάχοτου την εφτύνη για τις δικέςτου πράξεις. Καταλήγει στο τέλος σε μια παράξενη ανάμιξη υποταχτικότητας και τυρρανίας, βρίσκοντας δηλαδη ένα τρόπο που να κάνει με την υποταχτικότητάτου τη μητέρα-του, στην οποία αφτο υποτάζεται, να γίνει υπηρέτρια στις δικές του τις επιθυμίες.

Στην αντίθετη περίπτωση ο παιδαγωγός πετυχαίνει την υποταχτικότητα του παιδιου με αλύπητη αψτηρότητα. Το συνειθίζει στην υπακοη κ' εκει που η διαταγη είναι ενάντια στα σφύροντα του παιδιου και δεν καταδέχεται να δώσει στο παιδι αντικειμενικες δικαιολογίες για τις διαταγέςτου. Το αποτέλεσμα είναι φυσικα αφτο, πως το παιδι φορτώνει κάθε εφτύνη σ' αφτον που διατάζει, πως κάνει δ.λ.δ. τον εαφτότου αντικείμενο του παιδαγωγου και περιορίζει τη δικήτου την υποκειμενικη υπόσταση μόνο στο να παραβαίνει που και που και κρυφα τις διαταγες. Έτσι γιεννιούνται εκείνοι οι χαρακτήρες που διακρίνονται με ολοκληρωτικη έλλειψη πρωτοβουλίας, χαρας και τις περυσσότερες φορες με κρυφοκαμώματα.

Και οι δυο κατηγορίες παιδιων, τόσο τα χαϊδεμένα, που θάθελαν νάναι μόνο υποκείμενα, όσο και τα φοβισμένα που θάθελαν νάναι μόνο αντικείμενα, συνειθίζουνε νάναι στο σχολειο καλοι μαθητες. Και γνωρίζονται ακόμα μ' ένα άλλο κοινο χαρακτηριστικο: Τα χάνουν κιάλας και με μια μικρη αποτυχία. Χάνουν το θάρρος και την όρεξη για την κατοπινη δουλεια και μεταβάλλονται σε τέτοιες περιπτώσες αρκετα συχνα στον τύπο του αποβλακωμένου παιδιου για το οποίο θα μιλήσουμε αργότερα. Ο τύπος του χαρακτήρα, που πήρε το παιδι στο σπίτι των γονιώντου, αποδείχεται στις περισσότερες φορες στο σχολειο κιάλας ότι δεν είναι πραχτικος, και στις περιπτώσες ακόμα που τα καταφέρνει το παιδι να κρατήσει για πολην καιρο τη φήμη ενός υποδειγματικου μαθητη. Με σιγουρια όμως πρέπει ναρθει η κατάρρευση, όταν το πέρασμα απο το σχολειο στη ζωή γυρέψει έξαφνα απο το νέον άνθρωπο μια πολυ μεγαλύτερη κατασοσύνη προσαρμογης. Τότε φανερώνεται πως δεν είναι δυνατο νάναι κανένας για πάντα μόνο υποκείμενο ή μόνο αντικείμενο, παρα πρέπει να πάρει κανένας δικές του απόφασες με δική του εφτύνη και ακριβως αφτο δεν τόμαθε ποτε το υποταχτικο παιδι.

Τώρα γιεννιέται το ζήτημα, πώς πρέπει να φερθούμε απέταντι στο υποταχτικο παιδι, για να τ' οδηγήσουμε έξω απ' την υποταχτικότητα και μέσα στο πάρσιμο της εφτύνης. Αλλα τη λύση σ' αφτο τό πρόβλημα δεν μπορούμε να τη διατυπώσουμε

γενικά, μπορούμε όμως να την περιγράψουμε για παράδειγμα με μια περίπτωση.

Ένα κορίτσι 5 χρονών που το λένε Γκέρτα μπαίνει για δυο μήνες σ' ένα οικοτροφείο για μικρά παιδιά, επειδή οι γονιοί του πρέπει να κάνουν ένα μεγάλο ταξίδι. Η μητέρα του είναι πολύ φοβισιάρικη, παραγγέλνει στη Διεφτύντρια να παρακολουθήσει κάθε βήμα του παιδιού, να γεμίζει τον καιρό του με ότι δήποτε ασχολίες, «για να μη βαριέται το παιδάκι».

Αλλά από την πρώτη μέρα κιόλας ύστερα πούφυγε η μάννα, κάθεται τό παιδι στο τραπέζι του ενώ τα συνομήλικά του παιδιά πέρνουν τα παιχνίδια που βρίσκονται στους τοίχους γύρω γύρω. Κανένα δεν ενδιαφέρεται για τη μικρή Γκέρτα γιατί είναι φανερό, πως θα μπορούσε κι' αυτή με την ίδια εφκολία, όπως και κάθε άλλο παιδι, να ψάξει να βρει μια ασχολία, αφού της είχανε πει κιόλας πως μπορεί να διαλέξει και να πάρει ότι θέλει για να παίξει.

Τα παιχνίδια είναι έτσι κανονισμένα, που φωνάζουνε σα να λέμε μονάχατους τα παιδιά, που τους βάζουνε προβλήματα που δεν είναι ανάγκη να τα εξηγήσει κανένας μεγάλος, και γι' αυτό κάνουν περιττή την επέμβαση του παιδαγωγού (τέτοια παιχνίδια βρίσκονται πιο πολύ στα νηπιαγωγεία του Μοντεσόρι ενώ τα παιχνίδια του Φρόμπελ αφήνουνε στα παιδιά πολύ λιγότερη ανεξαρτησία).

Αλλά η Γκέρτα δεν το κουνάει από τη θέση της γιατί δεν τόμαθε από το πράμα. Γιατί έμαθε να κάνει μόνο εκείνο που της παραγγέλνουνε ρητά. Ύστερα από μια ώρα κάθεται πάντ' ακόμα ακίνητη. Ύστερα από δυο ώρες αρχινάει να σιγοκλαίει. Κι' όταν ύστερα τρέχουν τα παιδιά σ' ένα άλλο δωμάτιο για να φάνε το πρωϊνό τους, αρχινάει να κλαίει δυνατά. Η διεφτύντρια φωνάζει πως πρέπει ναρθει να φάει, αλλ' αυτή μένει καθιστή κι' εξακολουθάει να κλαίει. Πέρασε από την παιθητική στην ενεργητική στάση, από την κρυφή έλλειψη υποκειμενικής υπόστασης στη φανερή υποκειμενική υπόσταση. Κι' η διεφτύντρια μπορεί νάναι εφκαριστημένη από την εξέλιξη αυτή.

Αλλά όλα εξαρτώνται απ' αυτό, να μη μας συγκινήσουν τα παράπονα του παιδιού και να μη μας ερεθίσει η πολεμική του

στάση. Πρέπει να μείνουμε γλυκοί, πάντα όμοιοι, γεμάτοι αγάπη κι' ασυγκίνητοι. Μπορούμε να της δείξουμε το ένα ή το άλλο παιχνίδι αλλά ποτε δεν πρέπει να παρασυρθούμε να της πούμε να παίξει, γιατί τότε θα της πέρασε πίσω την εφτύνη και θα την κάναμε πάλι αντικείμενο της ανατροφής.

Και τον κανονισμό του νηπιαγωγείου πούμαστε αναγκασμένοι να της πούμε δεν πρέπει να της τον πούμε σαν διαταγές. Δεν πρέπει να της πούμε «έλα τώρα να φας». Αλλά πρέπει να της πούμε «τώρα τρώνε». Κι' όχι «Ύστερ' από το φαϊ πρέπει να ξαπλώθεις και να είσαι όλως διόλου ήσυχη». Αλλά «ύστερ' από το φαϊ είναι ανάπαψη και είμαστε όλοι ήσυχoi».

Μ' αυτή την όχι προσωπική ανακοίνωση των όχι προσωπικών αλλά αδιάσπαστων νόμων, του πέρνουμε του παιδιού σκεδον πέρα και πέρα την εφκαιρία να υποτάζεται και να φέρνει ανησυχίες. Δεν μπορεί πια νάχει απαίτηση για παιχνίματα αμα κάθεται φρόνιμα και για παρατήρησες αμα δεν κάθεται, αλλά το ότι πρέπει να πάει σύμφωνα με το κανονισμό, είναι τόσο αφτονόητο, όσο αφτονόητο είναι πως δεν έχει φαϊ αμα αφήσει να περάσει η ώρα του φαγητού.

Και γι' αυτό κάνει το παιδι την παράξενη ανακάλυψη ότι αφτο είναι ασήμαντο, πως κανένα δεν τότε μέλλει αν είναι φρόνιμο ή άταχτο, κι' ότι τις συνέπειες της φρονομιάδας ή αταξίας δεν τις τραβάει κανένας άλλος εκτος απ' τον ίδιο τον εαφτότου. Μαθαίνει σιγα σιγα πως είναι υπέρφτυνο υποκείμενο θέλοντας και μη.

Ο κανόνας που βγαίνει απ' αυτές τις σκέψες είναι: Να μην επιτρέπομε ποτε στο παιδι να ξεφύγει απ' τη δική του εφτύνη και μ' αφτο να ξεφέβγει από το να πέρνει απάνωτου τις συνέπειες για τις δικές του πράξεις, Γι' αφτο δέν πρέπει να το απαλλάξουμε από τις απόφασες πούναι σε θέση να πάρει μόνοτου. Να τ' αφήνουμε να διαλέγει με δική του πρωτοβουλία τα παιχνίδια του, να ερεβνάει και ν' αποχτάει πείρα. Να φυλαγόμαστε τόσο από το να το παραχαϊδέβομε, όσο και από το να το φοβίζομε, γιατί αλλοίως θα γίννει πολύ

υποταχτικό. Σαν όμως βρούμε μπρός μας ένα πολυκαλόβολο παιδί, πρέπει να πασκίσουμε με απαρέγκλητη υπομονή και αλυπησία και γλυκάδα να το φέρουμε σε σημείο που να κάνει πάλι μονάχο του δικές του ενέργειες. Να το βάνομε μπρος σε προβλήματα, που γίνονται προβλήματα μετά πράγματα μονάχα τους κι όχι με την βοήθεια των ανθρώπων. Κι' α δεν πετύχουμε να φέρουμε το παιδί στην εφύνη, ας ζητήσουμε το λάθος, όχι στο παιδί, παρα στη δική μας εγωϊστικότητα.

Πέμπτο Κεφάλαιο.

Σκολειο.

Παράγραφο 13.

Εμπόδιο της σκέψης.

Στους δασκάλους και στους γονιους και γι' αφο και στους μαθητάδες βασιλεύει γενικά η ιδέα, πως η ιδιοφυΐα ή η έλλειψη ιδιοφυΐας είναι μια τύχη που πρέπει να την πάροουμε όπως είναι. Μόλις φανερωθει πως ένας δεν έχει ιδιοφυΐα για ένα ωρισμένο μάθημα, ή μάλιστα για όλα τα μαθήματα, λένε πως αφο το πράμα θάχει επίδραση σ' όλη τη κατοπινη ζωή. Όποιος δεν έχει ιδιοφυΐα στην αριθμητική δεν μπορεί τάχα να γίνει τραπέζιτικος υπάλληλος.

Η πείρα όμως μας δείχνει ολοένα πάλι, πως μια τέτοια έλλειψη ιδιοφυΐας σε πάρα πολλές περιπτώσεις χάνεται με μιας, μόλις πέσει το παιδί σ' αλλονου δασκάλου χέρια. Είναι γενικά γνωστο, πως το νέο κορίτσι δείχνει πάντα ενδιαφέρον κι' ιδιοφυΐα για κείνο το μάθημα που διδάσκει ο ομορφότερος νέος δάσκαλος. Λιγότερο γνωστο, μα επίσης σίγουρο, είναι ότι μια ολοφάνερη έλλειψη ιδιοφυΐας παρουσιάζεται τις περισσότερες φορές μόνο εκεί, που γεννιέται μια δυσάρεστη ένταση στις σχέσεις ανάμεσα στο παιδί και στο δάσκαλο. Ο δάσκαλος θα πει βέβαια, πως πρώτα είτανε η έλλειψη της ιδιοφυΐας κι' ύστερα

ήρθε η ασυφωνία με το παιδί, η οποία γεννήθηκε απο το πρώτο. Όπως όμως κανένας παρατηρήσει καλά, θα βρει χωρίς εξαίρεση την αντίθετη εξέλιξη. Το μόνο ελαφροντικό για το δάσκαλο είναι, πως τα παιδιά είναι τις περισσότερες φορές χαλασμένα κιόλας, δηλαδή χαϊδεμένα, φοβισμένα ή ξιπασμένα, προτού ερθούνε στα χέρια του.

Η κατάσταση που εννοούμε με την χρήση «προικισμένο» ή «απροίκιστο» έχει μια μεγάλη πρωτερινη ιστορία. Αν όμως θέλουμε να νοιώσουμε καθαρά, τί είδος αρχες δουλέβουνε σ' αψη την ιστορία, πρέπει καλύτερα απόλα να φανταστούμε ολάκερη την πάρα πολυ εχτεταμένη εξέλιξη συγκεντρωμένη σ' ένα μοναδικο περιστατικό. Κι' αφο τότε θάτανε έτσι απάνω κάτω:

Σ' ένα παιδί έξη χρονων, που ήτανε κιόλας απο την μητέρατου λιγάκι χαϊδένο, δίνει ένας άλλος μεγάλος (αδιάφορο αν είναι ο πατέρας, ο θεός, ή ο δάσκαλος) ένα αριθμητικό πρόβλημα. Πρέπει να μοιράσει τρεις μολυβένιους στρατιώτες σε δυο παιδάκια. Δίνει τον ένα στρατιώτη στο ένα παιδί και στο άλλο τον άλλον. Τον τρίτο στρατιώτη που περίσπε, τον κρατάει με αμηχανία στο χέρι του. Τώρα κρεμιένται όλα απ' αψου, πως θα φερθει ο ίδιος ο μεγάλος. Αν έχει και την παραμικρη κλίση να σηκώνεται πιο πάνω απ' τους όμοιους του, κι' ας είναι και με την πιο παραμικρη ιδέα κοροϊδίας, θα διαβάσει τότε το παιδί στο πρόσωπό του πως αψος έχει τον εαφτό του για ανώτερο. Θα αιστανται λοιπον τη δική του την αμηχανία για ήττα κι' επειδή είναι εβασίτητο στις ήττες του ακριβως στον ίδιο βαθμο που που ήτανε απο πριν χαϊδεμένο ή φοβισμένο, δε θα βρει το κουράγιο να αιστανται και πιο πέρα τον εαφτό του υπέφτυνο για το έργο του. Θαποτραβηχτει εσωτερικα απ' το αριθμητικό πρόβλημα και θ' αφίσει όλα τα παρακάτω στο μεγάλο. Η εξωτερικη διατύπωση γι' αψη την οπιστοχώρηση του παιδιου, είναι τις περισσότερες φορές: «Δεν μπορω» ή «αφο δε γίνεται» ή «αφο δε το μάθαμε ακόμα».

Εκείνο που συμβαίνει στο εσωτερικο του παιδιου αψη τη στιγμή, είναι μια αποθάρρση, ένα λιγότεμα της παιδικης ζωντανοσύνης, ένας περιορισμος απο τις δημιουργικέστου δυνατότητες. Καλύτερα απ' όλα όμως μπορούμε να το διατυπώσουμε

σαν το φαινόμενο μιας καινούριας οδηγήτρας γραμμής. Και στην περίπτωσης θα ονομαζόντανε αφτη η οδηγήτρα γραμμή: «Δεν μπορω να λογαριάσω». Και στο μέλλον το παιδι θ' αντικρούζει όλα τ' αριθμητικα προβλήματα χωρις κουράγιο, χωρις όρεξη και με μια φανερη έλλειψη εμπιστοσύνης στον εαφτότου. Θαποδειχτει ότι δεν είνε προικισμένο φυσικα γι' αριθμητικη.

Αν όμως τα καταφέρει ο μεγάλος να μην το αποθαρούνει το παιδι (με την προϋπόθεση ότι, δεν τούχουν καταστρέψει προτήτερα άλλοι το κουράγιο), τότε βρίσκει το παιδι απο την αρχικήτου δημιουργικότητα μια λύση για το αριθμητικότου πρόβλημα. Και μάλιστα είναι ο τρόπος της λύσης πολυ χαρακτηριστικος για τη κατέπτυση που θάτανε δυνατο να πάρει η εξέλιξη της δημιουργικότητας του παιδιου. Τόνα παιδι λέει απάνω κάτω: «Τον τρίτο στρατιώτη πρέπει να τον πουλήσουμε και να μοιράσουμε τα λεφτα». Ένα άλλο βγάζει τη Σολωμονικη απόφαση, «πρέπει να κόψουμε στη μέση το στρατιώτη». Ένα τρίτο παιδι κάνει την πρόταση: «Μια βδομάδα να τον έχει ο ένας και την άλλη ο άλλος». Η αφτονία απο τις λύσεις είναι ατελείωτη. Τελειωμένη, στενη, περιορισμένη και χωρις ζωη γίνεται η σκέψη του παιδιου μόνο κάτω απο την επίδραση της αποθάρρυνσης που του φέρουν οι μεγάλοι.

Στα περισσότερα παιδια του σχολειου έχει γίνει η αποθάρρυνση αφτη απο άπειρα παιθήματα κιόλας τόσο πολυ συνήθειο, που φέρουνε μπροστα απο κάθετι που το λένε «θέμα», μια μη δημιουργικη, στείρα στάση, ενω μένουνε δημιουργικα μπροστα σε κάθετι, που ονομάζεται «παιγνίδι». Τò παιδι θα δηλώσει λοιπον, πως το πρόβλημα εκείνο της μοιρασιας για τους τρεις στρατιώτες δεν μπορει να λυθει, όταν του το δώσει ο δάσκαλος, και το ίδιο παιδι θα λύσει το πρόβλημα χωρις κόπο, αν του παρουσιασει μέσα στο παιγνίδι. Ο δάσκαλος πούναι αναγκασμένος (ή θαρρει πως είναι αναγκασμένος) να δίνει προβλήματα στα παιδια, θάχει πειστη για την ανικανότητάτους, κι' ο αμέτοχος παρατηρητης που βλέπει τα παιδια να παίζουνε, θά τα περάσει για πάρα πολυ καπάτσα. Με τον καιρο όμως αποδείχνηται τις πιότερες φορες, πως ο δάσκαλος είχε δίκιο, όχι όμως γιατι στ' αλήθεια δεν είναι προικισμένα τα παιδια, παρα

γιατι οι μεγάλοι τα καταφέρουνε στο πέρασμα των χρόνων να φοβίσουν τα παιδια τόσο πολυ, που δεν τους μένει πια τίποτα απο την αρχικήτους δημιουργικότητα.

Σε σοβαρες περιπτώσεις εκφράζεται στο παιδι η έλλειψη της εμπιστοσύνης στον εαφτότου, με το ότι δεν μπορει να απαντήσει όταν το ρωτήσουν, ενω και πριν και ύστερα την ξέρει την απάντηση πολυ καλα. Φοβάται, χωρις νάχει τη συναίστηση αφτου του φόβου, την ήττατου (το ρεζίλεμα) μπροστα στην τάξη και μπροστα σε κείνους που το ρωτάνε. Κι' ο φόβος για την ήττ' αφτη είναι τόσο μεγάλος, που προτιμάει απο μιας αρχης να μη δώσει καμμιαν απάντηση (σαν την αλεπου με τα ξυνα στα φύλια), κι' όσο κι' αν ακόμα είναι βέβαιο, πως αφτη τη φορα η απάντηση θάναι σωστη.

Μιλούμε στις περιπτώσεις αφτες για ένα νεβρικο εμπόδιο της σκέψης. Καί βρίσκομε ολοένα πάλι, πως όσο διάφορες κι' αν είναι οι συθήκες που παρουσιάζεται αφτο το εμπόδιο της σκέψης, πάντα η τελευταίατου σημασία μένει η ίδια, δηλαδή ο φόβος του παιδιου μπροστα στη δικήτου τη δημιουργικότητα.

Μ' αφτο έχει καθοριστη φανερα ο σκοπος του σχολειου. Τò σπουδαιότερο είναι να σώσουμε την παραγωγικότητα του παιδιου, να το φέρουμε εκει που να τα ξεμπλέγει με τον εξωτερικο κόσμο δημιουργικα και με δικήτου εφτύνη και να μην το φοβίζουν οι αποτυχίες. Όλα εκείνα που μπορει να δώσει το σχολειο, είναι μόνο μέσα τα οποία πρέπει να χρησιμοποιήσει το παιδι. Εκει όμως όπου αφτα τα μέσα γίνονται σκοπος, πνίγεται ο αληθινος σκοπος, δηλαδή η άμεση σκοπιμότητα της παιδικης ζωης, κάτω απο το πλήθος των μέσων που του φορτώσαμε απάνωτου, και δεν μένει άλλο τίποτα, απο μια μηχανη, που δε δουλέβει πια, γιατι το μοτέρης, δ.λ.δ. η ζωη, έχει χαθει απο μέσατης. Αφτη την έλλειψη κουράγιου για την εφτύνη, τη λένε ύστερα για να ξελαφρώσουν τους παιδαγωγους «έλλειψη ιδιοφυίας».

Το εμπόδιο της σκέψης, για η έλλειψη ιδιοφυίας, έχει μια εξαιρετικα βλαβερη επίδραση στη κατοπινη εξέλιξη του παιδιου, απο την ώρα που την έχουν πάρει χαμπάρι κι' ύστερα. Άθελα μπαίνει στο κεφάλι ολονων των ενδιαφερόμενων (δ.λ.δ. και των

γονιών) η ιδέα, πως κάποιο κύτταρο του μυαλου δεν έχει πάρει τη σωστή ανάπτυξη, για ότι ήταν απο μιας αρχής ελαττωματικό. Πιστεύουν πως η έλλειψη ιδιοφυΐας είναι κάτιτι όμοιο με ηλιθιότητα ή βλακεία και ότι το ένα με το άλλο διαφέρουνε μονάχα στο βαθμο της αρρώστιας. Αλλ' αφτο είναι μια πλάνη. Με τον ίδιο τρόπο θα μπορούσε να πούμε πως ένας Κινέζος, που κάθεται στη Γερμανία και δεν μπορεί ακόμα να μιλήσει Γερμανικά, είναι βουβός. Δεν πρόκειται για μια αδυναμία παντοτινη, αλλά για ένα περαστικό εμπόδιο της σκέψης. Όταν όμως φερόμαστε τόσο αδέξια και δυναμώνουμε αφτο το εμπόδιο, αντισ να το μικραίνουμε, τότες αφτο ολοένα δυναμώνει και στο τέλος μπορεί να μας παρουσιαστει πραγματικά μια εικόνα, που εξωτερικά είναι ίδια με τη βλακεία, απο μέσα όμως διαφέρει μ' αφτη πέρα πέρα.

Η αδεξιότητάμας όμως είναι πως εμείς οι μεγάλοι δέν καταλαβαίνουμε σωστα την ουσία αφτου του εμπόδιου της σκέψης, ή πράμα πούνε το ίδιο, ότι εμεις οι μεγάλοι πιστέβουμε, πως οι χάρες δ.λ.δ. η ιδιοφυΐα και η έλλειψη ιδιοφυΐας δεν μπορούνε ν' αλλάξουνε, γιατι εμεις οι ίδιοι δεν έχουμε πια καμμία εμπιστοσύνη στη δημιουργικότητα της ζωης.

Ο παιδαγωγος όμως που δεν έχασε ακόμα πέρα και πέρα το θάρρος του, μπορεί έφκολα ν' αποχτήσει μια απόδειξη για το σωστο απ' αφτες τις αισιόδοξες αντίληψεις. Φτάνει να φέρει τα παιδια χωρις να το αντιληφτούνε μπροστα σε προβλήματα, που δεν τους φαίνονται για προβλήματα του σκολειου αλλά για ελέφτερα παιχνίδια. Και θα θαμάσει βλέποντας με τί αναπάντεχα δημιουργικό τρόπο θα τα βγάλουν πέρα τα προβλήματα αφτα πρώτα τα θαρραλέα παιδια, και σιγα σιγα κι' εκείνα πούχουνε λιγότερο κουράγιο, (δ.λ.δ. εκείνα που είναι λιγότερο προικισμένα). Όταν πρόκειται να φτιαχτει ένα ηλιακο ρολόγι, νοιώθουν έξαφνα οι μαθητες του σκολαρχείου τριγωνομετρία. Όποιος σκεφτει μοναχόστου να κάμει μια ηλεκτρικη σύδεση, θάχει γρήγορα καταλάβει τους νόμους του ηλεκτρισμου εκτος α δεν τότε διορθώσει εντωμεταξυ κανένas μεγάλος στην πρώτη αποτυχία με εξεφτελιστικό τρόπο. Κι' ένα μικρο κοριτσάκι, που φτιάχνει μια κούκλα, μπορεί να λύσει γεωμετρικά προβλήματα. Δεν υπάρ-

χει έλλειψη ιδιοφυΐας όπου υπάρχει η εφκαρίστηση της δουλειας. Το έργο της γιατροπαιδαγωγικης είναι λοιπον αφτο: Να ξαναφέρουμε στο παιδι την χαμένη χαρα της δουλειας, να ξαναξυπνήσουμε την εμπιστοσύνη του στη δημιουργικότητα της ζωης.

Ο γενικός κανόνας όμως είναι: Να κανονίζουμε όλα τα προβλήματα έτσι, που να μην αποθαρρύνουμε το παιδι. Να μην τα κάνουμε πολυ δύσκολα για να μην τ'οδηγήσουμε αναγκαστικά στην ήττα, και να μην τα κάνουμε και πολυ έφκολα για να μην του γίνονται βαρετα. Πρώτ' απ' όλα όμως να τα βάζουμε έτσι τα προβλήματα, που να μην του παρουσιάζονται σαν αναγκαστικό κακο, αλλά σαν εφκάριστο κομάτιτης δικης του ανάπτυξης. Κι' αν αφτο δεν πετύχει, τότε as μη γυρέσουμε την αιτία της αποτυχίας στα προγράμματα της διδασκαλίας και στις οδηγίες των επισήμων αρχων, παρα στη δική μας έλλειψη δημιουργικότητας, κι' as αρχίσουμε να δουλέβουμε για να ξαναβρούμε την εμπιστοσύνη στη ζωη που μεις έχουμε χάσει.

Παράγραφο 14.

Διατάραξη της ησυχίας.

Η επανάσταση ενάντια στους μεγάλους παίζει μεγάλο ρόλο στις οδηγήτρες γραμμες της μεγαλώνουσας νιότης: έχουμε πει απο πριν, πως ο μόνος τρόπος για πολλα παιδια για να κρατήσουν την αφτοσυναίσθησήτους είναι να λένε όλο ένα «όχι» χωρις κανένα λόγο. Κι' αφτη η κλίση των παιδιων σηματίζεται σε πολυ διάφορες μορφες και βαθμους, ανάλογα όπως φερνόντανε οι μεγάλοι στις αταξίες του παιδιου στα πρώτα χρόνια. Όταν οι μεγάλοι είναι πολυ αφστηροι, τότε ριζώνεται η ανάγκη της άρνησης πολυ βαθια στο χαρακτήρα που παιδιου, βγαίνουν όμως μόνο πλάγια και με κρυφο τρόπο στο φανερο. Όταν εκείνοι που τ' αναθρέφουν είναι αδύνατοι, τότε η άρνηση αναπτύσσεται σε μια χτυπητη και υπέρμετρη τυραννία του παιδιου. Σ' όλες

της περίπτωσης βρίσκει το αποθαρρεμένο υποκείμενο στον αρνητισμό του ένα αλάθητο όπλο για να εκμηδενίσει όλες τις προσπάθειες των παιδαγωγών. Μ'αφτο τον τρόπο ξεφεύγει απο την ανάγκη νάναι ταφτόχρονα και υποκείμενο και αντικείμενο.

Στο σχολείο η αρνητική στάση του παιδιου παρουσιάζεται σε δυο διάφορες μορφες. Όπου έχει διατηρηθει το θάρρος για ανεξάρτητες πράξεις (χωρίς όμως να φτάνει το κουράγιο και για το πάρσιμο της εφτύνης) αναπτύζεται η λεγόμενη αντικοινωνική στάση. Αρχινάει απο τις τυχαίες αταξίες, κουταμάρες και λογις λογις ανοησίες, και φτάνει ως τα βαρια παιδικα κακουρήματα, σα φτειάξιμο συμμοριων, βασάνισμα ζώων κι' εμπρησμούς. Όταν η αποθάρρση έχει προχωρήσει τόσο πολυ, που δεν επιτρέπει πια την ενεργητική εκδήλωση του υποκείμενου, πέρνει ο αρνητισμος του παιδιου τη φόρμα της παθητικής αντίστασης. Αλλα για τον τελεφταίο τρόπο του φέρσιμου θα τα πούμε αργότερα.

Δε θάτανε δύσκολο να διακρίνουμε την εσωτερική κατάσταση, τις οδηγήτρες γραμμες και τις περισσότερες φορες ακόμα και την οδηγήτρα εικόνα του άταχτου παιδιου. Ένα παιδι δέκα χρονων τραβάει διαρκως τη προσοχη της τάξης απάνωτου φορώντας, όταν δεν το βλέπει ο δάσκαλος, ματογυάλια που τάκοψε μονάχοτου απο χαρτι. Ένα κοριτσι δώδεκα χρονων μιλάει ακατάπαφτα με τη γειτόνισσά του στο θρανίο. Δε «θέλει» βέβαια να τραβήξει την προσοχη της τάξης απάνωτου. Ο συνειδητος σκοπος του φέρσιμούτης είναι ο ίδιος όπως του αγοριου. Και τα δυο θέλουνε να νοιώσουνε μέσα τους το αίστημα της υπεροχης. Ο ένας θαρρει πως είναι ήρωας, γιαι κάνει με το επικίντυνο παιχνίδιου τους άλλους να τότε θαμιάζουν, και η άλλη αιστάνεται πως είναι κυρία του εαφτούτης, γιαι μιλάει όσο θέλει, κι' ο κανονισμος του σχολείου δεν έχει δύναμη απάνωτης. Και τα δυο φέρνονται σαν καθαφα υποκείμενα, και τα δυο προσπαθούνε να ξεφύγουνε απο την τύχη του αντικειμενικου. Είναι, δηλαδή απο το να πάρουνε απάνωτους τις συνέπειες του φέρσιμούτους.

Η συνειθισμένη τύχη τέτοιων άταχτων παιδιων, είναι, πως η δοκιμήτους νάναι ανέφτυνοι ήρωες, ναβαγει οιχτρα. «Στόνομα

της τάξης» κάνει ο δάσκαλος στο τέλος το ζιζάνιο, που θέλει νάναι μονάχα υποκείμενο, πάλι αντικείμενο. Το μαλώνει ή το τιμωράει κι' αφτο αιστάνεται πως τώρα είναι ακόμα πιο μακρονα απο την οδηγήτρα εικόνατου, απο όσο είτανε απ' την αρχη.

Επειδη όμως πρέπει να την επιδιώξει αφτην την οδηγήτρα εικόνα, είναι αναγκασμένο να δοκιμάζει όλο ένα πάλι καινούργιες ανέφτυνες παλληκαριες. Το παιδι που του πήρανε τα ματογυάλια, θα ρίχνει στα κρουφα χάρτινες μπαλλίτσες πάνω στο δάσκαλο, και το κορίτσι που το μαλώσανε για τη φλυαρίατου, θα γράφει τα νέατου απάνω σ' ένα χαρτι και θα το πασάρει στη γειτόνισσάτου.

Πρέπει να νοιώσουμε πως και τα δυο παιδια στριφογυρίζουνε σ' ένα φάβλο κύκλο και πως τη μοναδικη τρύπα, απο την οποία μπορούνε να ξεφύγουν απ' αφτο το διαβολόκυκλο, τους την έχει φραγμένη ο δάσκαλος. Όσο πιο πολυ τα τιμωράει, τόσο πιο πολυ τ' αναγκάζει να κάνουνε πράξεις ενάντιες στο κανονισμο. Κι' όταν η τιμωρία είναι τόσο βαρια, που όπως λέει ο «παιδαγωγος του ξύλου», «τους φέβγει η όρεξη γι' ανοησίες», τότε αφίνουν απ' τη μια τις αταξίες, αλλ' αφίνουν κι' απ' την άλλη κι' όλα τ'άλλα. Περνούνε τότε απο τον ενεργητικο στον παθητικο αρνητισμο. Ζούνε ανόρεχτα, χωρις κουράγιο, αποβλακωμενα και χωρις καμια δράση, ως ότου η παληα οδηγήτρα εικόνα ενος ανέφτυνου ηρωΐσμου ξαναζωντανέψει μόλατάφτα ακόμα μια φορα μέσα σε μια ξαφνική κι' άγρια έκρηξη, σ' ένα έγκλημα ή αφτοκτονία.

Όποιος τρομάζει απ' τις αναπόφεχτες αφτες συνέπειες της παιδαγωγικής τύφλωσης και μεταχειζεται τα παιδια παρ' όλοτους το άταχτο φέρσιμο, μ' επιείκεια και με γλύκα, παθαίνει ακριβως τα ίδια πράματα. Κι' εδω μπορούμε να λογαριάσουμε απο προτήτερα με μαθηματική ακρίβεια τη δραστικότητα των φάβλων κύκλων. Το παιδι δεν το τιμωρούνε, εκείνοι που γελούνε είναι με το μέροςτου, και φαίνεται σχεδον, σαν να μπορούσε να πραγματοποιηθει η οδηγήτρα εικόνατου. Ειν' εκείνος που στην τάξητου είναι ο πιο τολμηρος, ο πιο ανεξάρτητος και που έχει τις πιο πολλες επιτυχίες. Αλλα η ζωη του δείχνει γρήγορα, πως η παιδικη οδηγήτρα εικόνα είναι ένα όνειρο μονάχα, που δεν μπο-

ρει να πραγματοποιηθεί από τις εσωτερικέστες αντιφάσεις. Δεν μπορεί κανένας νάναι ταφτόχρονα ήρωας και να βάνει εμπόδια στη ζωή.

Μόνον όταν η τάξη που θα διαταράξει κανένας είναι αντίθετη στη ζωή κι' ο ταραξίας είναι πρόθυμος να πάρει απάνω του την εφτύνη για την διατάραξη, στέκεται η ζωή με το μέρος του. Η επανάσταση γίνεται τότε μεταρρύθμιση. Αλλά στην δικήμας την περίπτωση στέκεται η ζωή με το μέρος του δάσκαλου, επειδή ο άταχος θάθελε να ξεφύγει από την εφτύνη του φέροσιμούτου. Όσο πιο πολύ αταχτάει το παιδί, τόσο περισσότερο πρέπει να του φαίνεται η νίκη του έφκολη και χωρίς αξία. Κι' επειδή ο δάσκαλος δεν αντιστέκεται, λείπει απ' αυτό το αίστημα της νίκης το πιο σπουδαίο πράμα, δηλαδή η ηρωϊκή ζήση ενός κίντνου που υπερνικήθηκε μ' επιτυχία. Και για να κρατήσει την υπεροχή του, πρέπει να μεγαλώσει ως την τρέλλα τις πράξεις του, κι' όσο πιο πολύ συνειθίζει στις έφκολες δάφνες, τόσο λιγότερο μπορεί να τις παρατήσει. Και στη στιγμή την αληθινα αποφασιστική, όταν ας πούμε ανακατεφτει η διέφτυση του σχολείου, για η ανώτερη αρχή, θα πέσει κάτω χωρίς καμιαν αντίσταση. Η οδηγήτρα εικόνα που αφτη τη στιγμή φαινότανε τόσο κοντά, αποδείχεται την ίδια στιγμή σαν κάτι άφταστο και κάτι ανύπαρχτο. Χάνει κανένας τη κατέφτυση, δεν ξέρει πια γιατί ζει, και τρέχει πίσω από οποιαδήποτε φαινομενική αναλαμπη μιας αξίας για να βουλιάξει πέρα και πέρα στο τίποτα. Κι' εδώ είναι το τελεφταίο σκαλοπάτι της σκάλας το έγκλημα για η αφτοχτονία.

Οι περισσότεροι παιδαγωγοί όμως δεν έχουν τόση συνέπεια ούτε στην αφστηρότητά τους, ούτε στη καλωσύνη τους, για να σπρώξουν τα παιδιά ως τα τελεφταία σκαλοπάτια της σκάλας. Εδώ τους βοηθάει ο αθροπισμος, που είναι ακόμα μέσα τους χωρίς να το νοιώθουν, και που ενάντια σ' όλες τις αρχέστες, κάνει να γεννιέται πάντα πάλι μια παραγωγικο-ζωντανη κοινω-νία ανάμεσα σ' αφτους και στους μαθητέστες. Για τον αθροπιστικο δάσκαλο που για τον εαφτό του είναι πρόθυμος νάναι ταφτόχρονα υποκείμενο και αντικείμενο, κάνει το ίδιο, α στη μέθοδο του υπάρχει περισσότερη αφστηρότητα ή καλωσύνη.

Γι' αφτον ο κόμπος είναι, αν τα καταφέρει να ξεπνήσει μέσα στον άταχο το αίστημα της εφτύνης. Αφτο το σκοπο όμως δεν μπορεί να τότε σιγουρέψει ούτε με τη μια ούτε με την άλλη μέθοδο. Και κανένας δεν μπορεί να του πει τί πρέπει να κάνει σε τούτη για στην άλλη την περίπτωση. Ο δρόμος προς το έργο αφτο εξαρτιέται αποκλειστικά από το δημιουργικο έργο, που πρέπει να γεννηθεί από την άμεση ζωντανοσύνη του δάσκαλου.

Θα μπορούσε τώρα να φανει, σα νάτανε η παιδαγωγικη μια τέχνη, για την οποία πρέπει κανένας νάναι από μιας αρχης προικισμένος ή απροίκιστος. Κι' ο παιδαγωγος που δεν είναι προικισμένος θ' αναγκαζότανε να πιάσει άλλο επάγγελμα. Αφτο όμως δεν είναι έτσι. Κάθε έλλειψη ιδιοφυίας, κάθε έλλειψη παραγωγικότητας, μας ξεσκεπάστηκε σαν εμπόδιο της ζωντανης σκοπιμότητας. Η ζωντανοσύνη όμως δόθηκε σ' ολάκερο τον πλούτο της σε κάθε άνθρωπο. Όποιος αποδείχεται για κακος παιδαγωγος, όποιος δε βρίσκει τη δημιουργικη ιδέα, που κάνει πάλι τον εχτροχιασμένο μαθητη ένα υπέφτυνο άνθρωπο, δε θάπρεπε καθόλου ν' αλλάξει επάγγελμα (γιατι και σ' αφτο θάπεφτε έξω), αλλά θάπρεπε να ρωτήσει τον εαφτό του, ποια λαθεμένη οδηγήτρα εικόνα, ποιές αλύγιστες οδηγήτρες γραμμες, ποιά αντίθετη προς τη ζωή εσωτερική του κατάσταση, του φράζει τις πηγες της δημιουργικότητάς του. Θάπρεπε να έμμεταλλεφτει τα λάθια που κάνει στην ανατροφη των αλλωνων για να καλυτερέψει τη δική του τη διαπαιδαγώγηση. Τότε θα μπορέσει να διορθώσει τα δικά του λάθια τόσο πιο γρήγορα, όσο πιο χτυπητα του φανερώνονται μέσα στις αποτυχίες του. Το δρόμο όμως της αφτοπαιδαγώγησης, που είναι και ο αληθινος δρόμος της ζωης, θα τον περιγράψουμε αργότερα με λεπτομέρεια.

Εδώ ας δώσουμε τώρα μόνο το γενικο κανόνα: Όποιος έχει να κάνει με μαθητες, που ενοχλούνε την τάξη, να τα κανονίζει έτσι, που απ' τη μια μερεια να υποφέρουν οι άταχοι τις συνέπειες της αταξίας τους—πρέπει να ξανακάνουν τις δουλειες που δεν έχουν κάνει καλά, να βγουν έξω απ' την τάξη κ.τ.λ. όχι όμως γιατι θύμωσε ο δάσκαλος, παρα γιατι πρέπει να φυλαχτει το γενικο συμφέρο όλων των

μαθητών, απ' την άλλη μεριά όμως να νοιώθουν όχι μόνον ολάκερη τη συμπάθειά του, αλλά και ότι τους καταλαβαίνει και τους συναισθάνεται ο δάσκαλος. Πρέπει να τους λέει για ποιο λόγο ενοχλούν, πώς τη λένε την οδηγία τους, γιατί αυτή η εικόνα είναι λαθεμένη, και ότι δεν μπορεί ούτε να θαμάζει, ούτε να μισάει, ούτε να φοβάται ένα παραστρατημένο μαθητή, αλλά ότι θα του δείχνει όλο ένα πάλι πόσο μάταιες είναι όλες οι προσπάθειες του ανθρώπου να ξεφύγει από την εφύνη.

Παράγραφο 15.

Αναισθησία.

Ίσως ακόμα περισσότερες δυσκολίες από τα ανόητα ή τάχα, φέρνουνε στο δάσκαλο τ' αποβλακωμένα ή αναισθητά παιδιά. Σ' αυτά έχει ξαπλωθεί το εμπόδιο και σ' αυτή τη θέληση, ενώ το παιδί που έχει το εμπόδιο της σκέψης ζει ένα «θέλει να σκεφτεί μα δεν μπορεί», και το άταχτο παιδί «θέλει» πάντα κάτι, που είναι αντίθετο προς τη θέληση της ολότητας. Η αποθάρρυνση λοιπόν του αποβλακωμένου παιδιού είναι ριζικότερη. Φαινομενικά δεν έχει πια κανένα σκοπό και μόλις μια προσεχτική παρατήρηση δίνει πως βρίσκονται μόλατάφα μέσαστον όλες οι ιδιότητες του ανθρώπινου χαρακτήρα. Έχει μιαν οδηγία εικόνα, πούχει το προσορισμό να τότε βγάξει από το συναίσθημα της αδυναμίας και να τότε βοηθήσει να επιβληθεί αργότερα, και που, όπως κάθε άλλη οδηγία εικόνα, σηματούζεται από πολύμορφες κι' ωρισμένες οδηγίες γραμμές. Φανερώνεται και σ' αυτούς ακόμα τους τόσο αναισθητους και άξεστους χαρακτήρες η εξαιρετικά λεφτή και εβαίστητη πολιτική, που απαντούμε στ' άλλα παιδιά. Μονο που η πρώτη βάση της οδηγίας εικόνας είναι, ότι όλα αυτά τα πράγματα πρέπει να μένουν κρυμμένα όσο μπορεί πιο περισσότερο καιρο.

Ένας πατέρας έρχεται με τ' αγόρι του δώδεκα χρόνων (το μεγαλύτερο από τα τρία αγόρια) στο «Κρατικό γραφείο συβου-

λων ανατροφής». Λέει πως ο γιός του δεν έχει καθόλου φιλότιμο, ότι είναι τεμπέλης και ότι παρ' όλη τη σχετική φυσική ικανότητά του, δεν μπορεί να προχωρήσει μαζί με τους άλλους στ' ανώτερο σχολείο. Όλα τα παιδαγωγικά μέσα, απ' τις καλές συμβουλές ως τις πιο αφσθηρες τιμωρίες, πάνε χαμένα μπρός στην χοντροκεφαλία τ' αγοριού και δεν του απομένει άλλο πράγμα από το να το στείλει να μάθει καμια τέχνη του χεριού, παρ' όλο που η οικονομική του κατάσταση του επιτρέπει να πάρει ένα Ακαδημαϊκό επάγγελμα».

Ο νέος στεκότανε δίπλα αδιάφορος και παρακολουθούσε με τη μύτη του ποδιού του τις γραμμές του χαλιού, σαν να μην είτανε γι' αυτόν τα λόγια του πατέρα του. Αφτη η αδιαφορία εξαγριώνε τον πατέρα του φανερα και βαστιόντανε με πολυ κόπο για να μην κάνει μια σκηνη απο ξυλοκόπημα μπροστα στους 4 ή 5 ψυχολόγους που βρισκόντανε στο δωμάτιο.

Ο διεφτυντης του γραφείου γυριζει και ρωτάει γλυκα και χωρης εμπάθεια το παιδι: «Ποιος απο τους δυόσας θα μείνει νικητης, ο πατέρας σου ή εσυ;» Μι' αστραπη στα μάτια του παιδιου είταν η απάντηση, αλλα την ίδια στιγμή πάλι ξανάπεσε στην αναισθησία και τα σκέδια του χαλιου τον ενδιαφέρανε πιότερο απο τους ανθρώπους που βρισκόντανε στο δωμάτιο.

Ο ψυχολόγος εξακολούθησε: «Ο πατέρας σου νομίζει ότι δεν έχεις φιλότιμο, αλλα αφοτο δεν είναι σωστο. Είσαι σε τέτοιον αφάνταστο βαθμο φιλότιμος, που η παραμικρη ήττα έχει σε σένα τη σημασία μιας καταδίκης σε θάνατο. Γι' αφοτο προσπαθεις, χωρης όμως να το ξέρεις, να τα καταφέρεις πονηρα. Ούτε καν δοκιμάζεις πρώτα να κάνεις εκείνο που γυρέβουν απο σένα οι μεγάλοι, γιατι ξέρεις απο πριν, πως δεν μπορείς να το κάνεις όπως το θέλουν αφοτοι, ότι θα πάθεις ήττες και ότι αφοτο θάτανε για σένα σα μια καταδίκη σε θάνατο. Γι' αφοτο πασκίζεις κάτι πέρα και πέρα αλλοιώτικο (χωρης πάλι να το καταλαβαίνεις). Γυρέβεις την τιμή σου στην νίκη σου αφάνω στους μεγάλους. Κάνεις σαν τους Ερυθρόδερους Ιντούς στο παλούκι του μαρτύριου. Κι' ας σε βορίζουν, κι' ας σε κοροϊδέβουν, κι' ας σε βασανίζουν κι' ας σε χτυποουν οι εχτροί σου—μένεις κρούς, αναισθητος, απείραχτος και δεν τους χαρίζεις το θρίαμβο της

επιτυχίας. Κι' όσο πιο πολύ σε ποδοπατούνε, τόσο πιο μεγάλη είναι η υπεροχήσου, όταν δε σε μέλει γι' αφτο. Και το πιο μεγάλο χτύπημα που μπορείς να δώσεις του πατέρασου είναι πως του κάνεις χαλάστρα στα σκέδιάτου για το μέλλονσου. Θέλησε απο μιας αρχής να γίνεις Πάρεδρος και Διεφτυντής υπουργείου κι' ίσως κι' υπουργος μάλιστα. Ξέρεις πολυ καλά (κι' ίσως σου τόχει πει κι' ο ίδιος) πως δε βρίσκει καμια εφκαρίστηση ούτε στη βύλλατου, ούτε στ' αφτοκίνητότου, ούτε στο γνωστότου όνομα, αν πρέπει να γίνει ο μεγαλύτερόστου γιος καπνοδοχοκαθαριστής. Εδω είναι το πιο εβιάστητότου μέρος, και χωρις να τ' ομολογήσεις στον εαφτόσου, τούδωσες εδω, αφτουνου του δικούσου εχτρου, αλύπητα και καλοσημαδεμένα τη θανάσιμη μαχαιρια. Η τιμήσου σώθηκε, είσαι ο νικητης στον αγώνα, ο εχτρόςσου είναι ο πατέραςσου».

«Δεν είναι ο πατέραςμου είτε το παιδι σιγανα και με παγερη κρυότη».—«Τα περισσότερα παιδια που τα μεταχειρίζονται έτσι σαν σένα, λένε πως οι γονιοίτους δεν είναι αληθινοι. Κι' αφτο όμως είναι ένα κόλπο, για να τους κάνουνε να πονέσουν περισσότερο. Μέσασου ξέρεις πολυ καλά πως είναι ο πατέρας σου, και ξέρεις και καλά πως αφτο που είπες, ακριβως γιατι είναι ο αληθινός πατέραςσου, θα τονε πληγώσει βαθια. (Γιατι α δεν είταν ο πατέραςσου δε θα του φαινότανε και τόσο σπουδαίο πράμα). Έτσι όμως θέλησες να του πληρώσεις εκείνο που σούκανε αφτος πριν απο λίγο. Είπε για σένα πως σου λείπει το φιλότιμο, λες συ γι' αφτον, πως δεν είναι ο πατέραςσου. «Οφθαλμον αντι οφθαλμου». Είναι ένας πόλεμος Ερυθρόδερων Ιντων αναμεταξύσας. Αλλα τί καλο μπορεί να βγει απ' αφτον τον πόλεμον;»

Αφτος ο λόγος απ' τη μια τον πατέρα τον έκανε να τρομάξει κι' απ' την άλλη τον έκανε να γελάει απο μέσατα. Δεν γνώριζε τη μέθοδο του συμβούλατορα αλλα κατάλαβε πως ο ψυχολόγος έκανε έφοδο ενάντια στο παιδικο χαρακτήρα, κ' είτανε αρκετα έξυπνος, ώστε να μη φέρει εμπόδιο στη προσπάθεια αφτη. Για κακη τύχη τις περισσότερες φορες απαντούμε πιο πολυ το αντίθετο. Τότε γίνεται το έργο του παιδαγωγου (ή του συμβούλατορα της ανατροφής) λίγο πιο δύσκολο. Αλλα για να

παραστήσουμε το πράμα στις γενικέστου γραμμες, είναι καταλληλότερη η πιο απλη περίπτωση.

Ο πατέρας διηγήθηκε με λίγα λόγια τη ζωη και την κατάσταση στο σπίτι και βεβαίωσε μ' αφτο πως ο ψυχολόγος τάχε καταλάβει πολυ σωστα τα πράματα απο το φέρσιμο αφτουνου και του γιούτου. Πρόστεσε μονάχα ακόμα, πως η μητέρα είναι μια ψυχρη κι' εργατικη γυναίκα, που κοιτάζει υπερβολικά τα καθήκοντάτης και πως τ' άλλα δυο αγόρια (οχτω και πέντε χρόνων) δείχνανε πως θα γίνουν προκομένοι άνθρωποι. Ο νέος των δώδεκα χρόνων κοιτάζε τώρα, αντίθετα μ' εκείνο που έκανε στην αρχή της κουβέντας, τον ψυχολόγο σοβαρος και γεμάτος ενδιαφέρο και προσδοκία. Το γεφύρι της ανθρώπινης σχέσης ανάμεσάτους είχε βρεθει, κι' έτσι είχε συντελεστεί το πρώτο μέρος του παιδαγωγικου έργου. Ότι ως τότε δεν είχε μπορέσει να καταφέρει ούτε μαλακο ούτε σκληρο φέρσιμο, το κατάφερε χωρις κόπο η αντικειμενικη στάση του ψυχολόγου. Τόπερνε νο παιδι στα σοβαρα και το μεταχειριζόντανε όπως ένα σωστον άνθρωπο.

«Αν θα κλείνατε τωρα ειρήνη» εξακολούθησε, θα τα πηγαίνατε καλά για 3 ώρες. Ύστερα όμως θ' αρχίζατε το ίδιο θέατρο που είτανε ως τώρα. Κι' οι δύοσας θα δοκιμάζατε με καλη θέληση ν' αρχίσετε μια καινούρια ζωη, αλλα στην πρώτη δυσκολία, δηλαδη στην πρώτη ήττα που θα σου τύχαινε, θα μπορούσε να διαβάσει κανένας στο μέτωπο του πατέρασου: Αφτο το παιδι δε γίνει ποτε τμηματάρχης στο Υπουργείο. Και συ που είσαι τότο εβιάστητος θα διάβαζες σ' αφτη την επιγραφη, που θάχει το μέτωπο του πατέρασου, τη θανατικη καταδίκησου και θάκρυβες πάλι τον εαφτόσου και το υπεράθρωπο φιλότιμόσου μέσα στο χοντρο και αόρατο θώρακα της αναιστησίας σου. Τότε θα σκεφτόντανε ο πατέραςσου: Αμ βέβαια, τάξερα απο μιας αρχής, θα βάνει για τρεις ώρες μυαλο κι' ύστερα θα γίνει πάλι αναίστητος. Και συ θα σκεφτόσωνα: Αμ βέβαια τρεις ώρες με μεταχειρίστηκε σωστα σύμφωνα με τις οδηγίες του ψυχολόγου. Έπειτα κάνει ένα παιδαγωγικο λάθος κι' εγω πληρώνω πάλι τα σπασμένα.—Τί πρέπει λοιπον να γίνει για να κρατήσει η ειρήνη περισσότερο απο τρεις ώρες;

Υπάρχει ένα μέσο μονάχα. Πρέπει να νοιώσεις πως για σένα είναι πιο σπουδαίο να ζήσεις τη δική σου τη ζωή, παρά να πολεμάς τον πατέρα σου. Θα πληρώσεις πάντα τα σπασμένα, άμα αφίνεις να σε τρομάζουν οι επιγραφές του μετώπου σου. Ίσως νάχει δίκιο, όταν σκέφτεται, πως δε θα γίνεις ποτέ τμηματάρχης του Υπουργείου. Αλλά γι' αφτο δεν είσαι χειρότερος άνθρωπος. Αφτο δεν είναι καθόλου καταδίκη σε θάνατο. Ίσως γίνεις αντι τμηματάρχης ένας μικρός τεχνίτης που θ' ανακαλύψει μια φορα τη ραδιοφωνική επικοινωνία με το φεγγάρι. Και μπορεί νάχει άδικο και να γίνεις μόλατάφτα τμηματάρχης Υπουργείου. Αφτο δεν είναι καθόλου τόσο σπουδαίο, το σπουδαιότερο είναι να μην τρομάξεις και να τα χάνεις στη στιγμή. Δεν είναι καθόλου ανάγκη να ρίχνεις κάτω τα όπλα μόλις δεν μπορέσεις να καταφέρεις οτιδήποτε. Κι' ακόμα λιγότερο είναι ανάγκη να ρίχνεις κάτω τα όπλα, όταν ένας άλλος σκέφτεται για σένα κάτι που δε σ' αρέσει.

Η συνταγή που θα σε βοηθήσει είναι:

Τρελλος που τον πειράζει,
ο άλλος τί θα πει
Γέλα στην αναποδια,
μη σταματάς τη δουλειά,
τότε είσαι παλληκάρι.
Όποιος αφτο δε χωνέψει,
εφτυχία δεν μπορεί νάβρει.

Με όμοιο τρόπο δούλεψε απάνω στη κατάσταση ο ψυχολόγος ακόμα τρεις έως τέσσαρες φορες με το παιδι (χωρίς όμως νάσαι μαζί τους ο πατέρας). Τον ίδιο καιρο και χωρίς να του πει κανένας, άλλαξε κι' ο πατέρας αρκετα το φέρεσιμότου ύστερα απο την εντύπωση της πρώτης συνάντησης, και είναι φυσικο πως μια αλλαγή της παιδαγωγικής στάσης είναι πολυ πιο αποτελεσματική, όταν έχει αιτία μια προσωπική ζήση, παρά όταν είναι το αποτέλεσμα απο θεωρητικές σκέψεις και συμβουλές. Ο νέος δείχνει κάμποσο καιρο ακόμα αρκετα μεγάλες μεταπτώσεις στο φέρεσιμότου, περνούσε και καμια φορα στον πολεμικο τρόπο του άταχτου, στο τέλος όμως το έννοιωσε και το πήρε

απόφαση πως ο ίδιος είτανε ο πλάστης της εφτυχίας του ή της δυστυχίας του. Φανερώθηκε όχι μόνο σαν ένας πολυ ικανος, αλλά και σαν ένας πολυ φιλότιμος μαθητής, κέρδισε σε λίγες βδομάδες ότι είχε χάσει στο σχολειο, και η μόνη ανησυχία που έκανε στο μέλλον στους γονιούς του, είτανε πως (σύμφωνα με το χαρακτήρα του πατέρα του) έδειχνε τάση να διακριθει σαν υποδειγματικο παιδι και να πέσει σε φιλοδοξία.

Δε θάτανε βέβαια και πολυ έφκολο να βρούμε τον κατάλληλο τρόπο της βοήθειας για τις παρόμοιες περιπτώσεις, που μας παρουσιάζονται μόλατάφτα συχνά με πέρα και πέρα διαφορετικά εξωτερικά συντόματα και συνθήκες, απάνω στο καλούπι της μιας περίπτωσης που διηγηθήκαμε παραπάνω. Κι' εδω, όπως σ' όλα τα παρόμοια προβλήματα, είμαστε αναγκασμένοι να περιορίσουμε το γενικο κανόνα μόνο σε μερικες αόριστες υπόδειξες. Και πρέπει ν' αφίσουμε στη ζωντανοσύνη του παιδαγωγου την ανάλογα με τις περιστάσεις εφαρμογή στην πράξη.

Ο κανόνας είναι: Στο αναίστητο παιδι πρέπει να ψάξουμε να βρούμε τον παρα πολυ ψηλα βαλμένο σκοπο, που υπερετάει η αναισθησία σαν όργανο. Μόλις το παιδι καταλάβει στην πράξη, πως η τάχα αναισθησία του είναι μόνο μια μάσκα και μάλιστα μια μάσκα, που αντίθετα με το σκοπο φέρνει ακριβως εκείνο που πρέπει ν' αποτρέψει, δηλαδή την ήττα, και μόλις το παιδι δει στην πράξη, πως υπάρχει ένας άνθρωπος που δεν έχει ανάγκη να τονε φοβεται, γιατι αφτος ο άνθρωπος το πέρνει στα σοβαρά, τότε η αναίστητη μάσκα χάνεται γρήγορα και για πάντα. Κι' όσο ο παιδαγωγος δεν μπορεί να το πετύχει αφτο, πρέπει να ρωτήθει τον εαφτότου, σε τί πράμα η δική του η εγωϊστικότητα εμποδίζει ακόμα το παιδι νάσαι ταυτόχρονα και υποκείμενο και αντικείμενο.

Έχτο Κεφάλαιο

Γεννητική ωρίμαση.

Παράγραφο 16.

Διαφώτιση.

Δεν μπορούμε να λύσουμε μ'ένα μοναδικό γενικό τρόπο το πρόβλημα της γεννητικής διαφώτισης των νέων. Η ψυχολογική κατάσταση είναι εξαιρετικά διάφορη στην καθεμια περίπτωση. Μπορούμε να κατατάξουμε τις περιπτώσεις αφτες σε μια γραμμη, που αρχινάει απο τα σκεδον πέρα και πέρα αντικειμενικα παιδια αντικειμενικων γονιων, και τελειώνει σε παιδια, που δεν είναι καθόλου αντικειμενικα και που ανήκουνε φυσικα σε γονιους που δεν είναι κι' αφτοι αντικειμενικοι.

Στα πρώτα παιδια δε βρίσκουμε καθόλου δυσκολία στη γεννητική διαφώνιση. Το παιδι μπαίνει στο νόημα των ζητημάτων της αναπαραγωγής με την ίδια εφκολία και φυσικότητα, που μπαίνει και σ'όλα τ'άλλα τα ζητήματα. Ρωτάει μια μέρα απο πού έρχονται τα παιδια, κι' αφτο το ρώτημα δεν έχει αλλοιώτικη σημασία απο το ρώτημα: απο πού έρχεται η βροχη για ο ηλεχρισμος. Το παιδι μένει εφκαριστημένο για την ώρα με μια αντικειμενικη απάντηση, που δίνει μόνο την πληροφορία που γυρέβει το παιδι, και που δεν πρέπει να πάρει τη μορφη μιας μακριας και πλατειας διάλεξης βιολογίας. Ας του πούμε πάνω κάτω πως το παιδι φυτρώνει μέσα στη μάννα, όπως το κουκούτσι μέσα σ'ένα μήλο. Θα ξαναρωτήσει τότε μόλις, όταν θα του παρουσιασει το πρόβλημα, με ποιες συνθήκες αρχινάει αφτο το φύτρωμα και μεγάλωμα και με ποιες συνθήκες δε γίνεται. Όσο πιο σωστη απάντηση του δώσουμε στο πρώτο ρώτημα, τόσο πιο αργα θα μας κάνει το δέφτερο. Άμα όμως θα το κάνει το ρώτημα, πρέπει ν'απαντήσουμε σ'αφτο όπως και στο πρώτο. Εξηγούμε στο παιδι σύμφωνα με την ηλικία του την ενέργεια της γονιμοποίησης απλα και χωρις επιφύλαξες, με την προϋπόθεση πάντα πως ο παιδαγωγος έχει πεποίθηση στον εαφτό του, πως μπορεί να κάμει τη διαφώτιση αφτη και είναι σίγουρος πως έχει καταλάβει καλα, τί ρώτησε το παιδι.

Μόλις όμως ιδει πως κινυνέβει να πέσει σ'αισθηματικους συμβολισμους ή σε φυσικοεπιστημονικη χοντροκοπια, πρέπει να σωπάσει καλλίτερα. Τόσο τα βιβλία τα διαφωτιστικα, που σκεπάζουν τα πράματα με στομφώδη ποίηση, όσο κι' εκείνα που το παραξέκοντιάζουνε με βάναψη ακρίβεια και ριζικότητα, δεν είναι πραχτικα και κάνουν το ίδιο κακο. Και τα δυο έχουν την πηγή τους στην ερωτικη αβεβαιότητα των συγγραφιάδων και πασκίζουν άδικα να γιατρέψουν την ερωτικη αβεβαιότητα των αναγνωστών τους.

Για κακη τύχη δύσκολα βρίσκονται σήμερα οικογένειες, που να υπάρχει μέσα τους τόση απροκαταληψία και τόση διάβγεια, όση χρειάζεται για μια πραγματικα άβλαβη διαφώτιση του παιδιου. Τις πιότερες φορες θα βγει με την προσπάθεια της συγκαλυψης και με τα μυστικοφερσίματα, ή μια υποδιαφώτιση, ή μια υπέρδιαφώτιση. Η υπέρδιαφώτιση γίνεται με δυο αντίθετους τρόπους, δηλαδη ή όταν απο σκοπου και ύστερα απο ώριμη (αλλα στραβη) σκέψη και βασιζόμενος στα βιβλία πούπαμε πιο πάνω, αρχίσει κανένας μια ολόκληρη διαφωτιστικη εκστρατεία ενάντια στα παιδιά του, με την οποίαν μαθαίνουνε δυο λογιων ψεφτιες, δηλαδη μαθαίνουν απ' τη μια πως τα γεννητικα πράματα είναι πολυ πιο μπερδεμένα και τρομερα απ' ότι θα μπορούσε άνθρωπος να φαντασει, κι' απ' την άλλη, πως υπάρχουνε σ'αφτη τη περιοχη για τα παιδια πολλες εφκαιρίες για να κάνουν τους μεγάλους να τα χάσουν. Ή, όταν ο μεγάλος δε διαφωτίσει το παιδι καθόλου κι' αφίσει τη φροντίδα της διαφώτισης στην τύχη. Τότε πέφτουν απάνω στο κακοπροετοιμασμένο παιδι άκαιρα οι κουβέντες των συμμαθητων, που και που παρατήρησες με τα ίδια του τα μάτια, κι' ίσως μάλιστα καμια φορα οι λάγνες επίθεσες μεγάλων κι' έτσι γεννούνε μια υπερδιαφώτιση, που τους φέρνει απ' τη μια ριζικη αποθάρρυση για την αγάπη κι' απ' την άλλη τον πόθο για κουτες σαρκικες απόλαφες.

Επειδη λοιπον έχουμε να κάνουμε τις περισσότερες φορες με υποδιαφωτισμένα ή υπερδιαφωτισμένα παιδια, το σπουδαιότερο ζήτημα για μας είναι, με ποιον τρόπο μπορούμε να καταφέρουμε να μπουνε για την εσωτερικη ζωη των παιδιων τα γεννητικα ζητήματα στην αιδώα κι' άβλαβη θέση που ανήκουν.

Και στις πιο πολλές φορές αφτο το έργο είναι πιο έφκολο απο ότι το φαντάζεται κανένας. Μόνο που για κακη τύχη, βρίσκουμε μεις οι ίδιοι τόσο δύσκολα τη σωστη παιδαγωγικη στάση για να βγάλουμε πέρα αφτο το έργο, επειδη μεις οι ίδιοι δε συνειθίζουμε νάμαστε αθώοι σ' αφτα τα πράματα. Αλλιως θα καταλαβαίναμε πως τα «γεννητικα ζητήματα» στα 95% όλων των παιδιων δεν είναι καθόλου στη πρώτη γραμμη γεννητικης παρα ίσια ίσια πολεμικης φύσης.

Το παιδι ήρθε μ' ένα οποιοδήποτε τρόπο σε αντίθεση μ' εκείνους που τ' αναθρέφουν, και μεταχειρίζεται στην πάλη για τη διατήρηση του Εγώτου όλα τα όπλα που του αποδείχονται κατάλληλα. Κι' αφτου γρήγορα φανερώνεται, πως τα πιο δραστηκα όπλα βρίσκονται σο γεννητικο ζήτημα. Το παιδι βλέπει πως ο μεγάλος γίνεται ανήσυχος, χάνει τη σιγουριάτου, στεναχωριέται και θυμώνει, μόλις κάνει κανένας ένα υπαινιγμο μονάχα σ' αφτη την κατέφτυση. Δεν πρόκειται όμως για κακη θέληση ή για κακο ένστιχτο του παιδιου, παρα είναι μερικα χτυπήματα που κατάφερε που και που απο τυχερη σύφτωση, τα οποία του σπέρνουνε σιγα σιγα μέσατου τη συνήθεια να πειράζει ολοένα το μεγάλο στο τρωτότου μέρος για να δοκιμάσει έτσι ένα συναίσθημα υπεροχης. Εδω το θέλγητρο του απαγορευμένου, πέρνοντας σιγα σιγα το σκήμα μιας οδηγήτρας γραμμης, γίνεται ένα απο τα πιο σπουδαία συστατικα της οδηγήτρας εικόνας. Η οδηγήτρα εικόνα έχει τότε μέσατης αφτη την εντολη ας πούμε: «Στο γεννητικο ζήτημα να ξέρω ακριβως τα ίδια, ή και περισσότερα πράματα απο τους μεγάλους», ή «να μιλάω για γεννητικα πράματα πολυ, παρ' όλο και ακριβως γιατι είναι απαγορευμένα», ή «να κάνω γεννητικες πράξεις ακριβως όπως οι μεγάλοι».

Είναι φυσικο, πως όλοι αφτοι οι σκοποι πέρνουν τόσο πιο πολυ αναγκαστικο χαρακτήρα, όσο πιο βαθια το παιδι νοιώθει τον εαφτότου βουτημένο στο συναίσθημάτου της μειονεχτικότητας, κι' όσο πιο πολυ είναι υποχρεωμένο γι' αφτο το λόγο να πασιώσει για να βρει την υπεροχήτου. Κι' όσο πιο αδέξια απαγορέβουν και ξορκίζουν απο το σπίτι εκείνοι που αναθρέφουν το παιδι κάθε τι που έχει σκέση με το γεννητικο ζήτημα, τόσο πιο πολυ θα βρίσκει το παιδι με τη μεταχείρηση τέτοιων απα-

γορευμένων όπλων το συναίσθημα της νίκης, μα ταφτόχρονα και το αίσθημα της διαφτορας. Αγοράζει την υπεροχήτου με το να κάνει ανήθικα πράματα και να παρατιέται έτσι απ' την κοινωνία των ηθικων ανθρώπων. Αιστάνεται τον εαφτότου παραπεταμένο, περιφρονημένο και καταδικασμένο, και γι' αφτο σε μειονεχτικη θέση και αναγκάζεται να εξουδετερώσει τη μειονεχτικότητου μ' ένα φέροσιμο, που του δίνει βέβαια γι' αφτη τη στιγμη ένα καινούριο θρίαμβο, αλλα με τον καιρο το σπρώχνει σε μια πιο δυνατη συναίσθηση μειονεχτικότητας. Σε κανένα ζήτημα δε δουλέβει τόσο αλύπητα ο φάβλος κύκλος, όσο στο γεννητικο, γιατι σε κανένα ζήτημα δεν είναι οι παιδαγωγοι τόσο αδέξιοι όσο σ' αφτο.

Όποιος όμως καταλαβαίνει πως ο πόλεμος του παιδιου ενάντια στους μεγάλους δεν εξυπηρετάει κέρδος σαρκικης απόλαψης, αλλα ίσια ίσια το παιδι μεταχειρίζεται γεννητικα πράματα ως όπλα στον πόλεμότου ενάντια στους μεγάλους, εκείνος δε θα δοκιμάσει ν' αποτραβήξει το παιδι απο τα γεννητικα ζητήματα, παρα θα πασκίσει να βγάλει τον πόλεμο απ' τη μέση. Όποιος θα επιχειρούσε ν' αποτραβήξει το παιδι απ' το ενδιαφέροντου για τα γεννητικα ζητήματα, χωρις πριν ν' αφίσει τον πόλεμο ενάντια στους μεγάλους, είναι σα να γύρεβε απο ένα ανίκητο ακόμα πολεμιστη να βάνει κάτω τα όπλα πριν να γίνει ανακωχη. Δε θα πετύχει ποτε το σκοπότου. Όποιος όμως καταφέρει το κλείσιμο της ειρήνης ανάμεσα απο παιδαγωγο και μαθητη, όποιος λοιπον αναστηλώσει την εμπιστοσύνη ανάμεσα στους δυότους και την υποκειμενικη υπόσταση και των δυωνων, εκείνος θα δει πως πολυ γρήγορα χάνονται οι φαινομενικα τόσο διεφταρμένες κλίσεις του παιδιου, κι' αφίνουν τον τόπο ελέφτερο στη χαρούμενη ανάπτυξη απο χαρούμενες δύνამες.

Πρέπει να προστέσουμε ακόμα πως τα γεννητικα σφύροντα μπορούνε σύφωνα με τη διαφορετικη βασικη εσωτερικη στάση καθεμιανου παιδιου, να πραγματοποιηθουν ενεργητικα ή παθητικα σε πράξεις ή σκέψες, ανοιχτα και με πολεμικο φέροσιμο, ή κρυφα και σα να λέμε ενάντια στη θέληση. Και η φαινομενικη έλλειψη απο κάθε ενδιαφέρο για τα γεννητικα ζητήματα είναι μόνο μια παραλλαγη των αλλονων. Δε σημαίνει καθόλου μια

σωστη λύση απο το πρόβλημα, αλλά ίσια ίσια τ' ολοκληρωτικο εκφρόβισμα του παιδιου, και μ' αφο το πιο κακο προετοίμασμα γι' αφο το ζήτημα. Όποιος όμως δε θέλει να πιστέψει πως όλες οι διάφορες μορφες του γεννητικου ενδιαφέρονου είναι πάντα μόνον ένα μέσο στην πάλη για τη διατήρηση του Εγω, ας δοκιμάσει να προχωρήσει χωρις αφο την κατανόηση σαν παιδαγωγος. Θα βρει αργότερα πως το αποτέλεσμα θα μας δικαιώσει.

Απ' αφοτα πούπαμε βγαίνει ο Κανόνας: 'Όπου η διαφώτιση για γεννητικα πράματα δεν μπορεί πια να γίνει με λιτο κι' αθώο τρόπο, δεν πρόκειται πια γι' αφο, δηλαδή να γνωρίσουμε στο παιδι αφοτα πράματα, αλλά να βγάλουμε σιγα σιγα απ' τη μέση τις αταξίες και ανοησίες που γίνονται γύρω σ' αφοτα. Η διαφώτιση η ίδια δε μας φέρνει σ' αφοτες τις περιπτώσεις ποτε δυσκολίες, αλλά η ενθάρρυνση του παιδιου, το μόνο μέσο για να βγάλουμε απ' τη μέση τον πόλεμότου ενάντια στους μεγάλους είναι και σ' αφοτον τον κλάδο τόσο δύσκολο, όσο και σε κάθε άλλο κλάδο. Κι' εδω ακόμα πρέπει ν' αποδώσουμε κάθε αποτυχία στην αποθάρρυνση του ίδιου του παιδαγωγου.

Παράγραφο 17.

Παιξίματα.

Τα γεννητικα παιξίματα που τρομάζουν τον παιδαγωγο παραπάνω απο ότι είναι ανάγκη, μπορούνε να γεννηθύνε με δυο διάφορους τρόπους. Η αφετηρίατους μπορεί νάνε πέρα και πέρα αθώα και ας πούμε τυχαία, ή νάναι απο μιας αρχης ένα συστατικο (κομάτι) της πάλης του παιδιου με τους μεγάλους που αναφέραμε τόσες πολλές φορες ως τώρα. Είναι όμως αφοτόννητο πως κάτω απο μια βλαβερη επίδραση μπορεί μια συνήθεια, που γεννήθηκε με τον πρώτο τρόπο, να περάσει στο δεύτερο είδος. Τ' αθώο παίξιμο παρουσιάζεται στα περισσότερα παιδια μια φορα και χάνεται ύστερα απο λίγον καιρο, αρκει

να μη μεταβληθει αφοτο το μικρο πράμα μ' ένα παιδαγωγικο σφάλμα σε μια παιδικη τραγωδία. Κάθε παιδι γυρεύει παίζοντας να γνωρίσει το κορμίτου. Κι' όταν βρει με την εφκαιρία αφοτη μιαν απόλαψη (ηδονη των όργανων, όπως την ξέρει καθέννας πούκανε γυμναστικη), τότε κρατάει αφοτη την ανακάλυψη, κι' απο το τυχαίο παίξιμο γίνεται μια συνήθεια, και μάλιστα τόσο πιο πολυ, όσο το παιδι έχει λόγους να εξουδετερώσει με μια έφοκολα κερδισμένη ηδονη τυχον παρουσιαζόμενα αιστήματα μειονεχτικότητας.

Όσο πιο συχνα βρίσκεται τὸ παιδι σε μιαν «ανυπόφορη» θέση, όσο πιο λίγο δλ.δ. έμαθε να υποφέρει την αλλαγη εφοτυχίας και δυστυχίας που φέρνει μαζύτης η ζωη, τόσο πιο πολυ έχει ανάγκη, για να διατηρήσει την εσωτερικότητου ισορροπία, απο μια πηγη παρηγοριας στην οποία να μπορεί πάντα να βασίζεται. Όπως συνείδησε τὸ χαϊδεμένο παιδι νὰ τρέχει ύστερα απο κάθε αναποδια στη μάννατου για να της ζητήσει για αντάλλαγμα ένα χαιδι, ένα φιλι, για μια καραμέλλα, ακριβως έτσι μαθαίνει και το εβαιστήτο μεγαλύτερο παιδι, όταν δεν του φτάνει πια η παρηγορια της μάννας, να παρηγοριέται μονάχοτου, αγγίζοντας με τα χέριατου τα μέρη του κορμιούτου που του φέρνουν μια τέτοιαν απόλαψη.

«Κέρδος ηδονης χωρις κίντυνο» είναι το «πιστέβω» ενος τέτοιου παιδιου. Κι' είναι έφοκολο να συμπεράνουμε απ' αφοτο πως ο σκοπος της διαπαιδαγωγότησης πρέπει νάναι: «Πέρασμα σιγα σιγα στο αίστημα της απόλαψης με ολάκερο τον κίντυνο». Με την τιμωρία ενος τέτοιου παιδιου, θ' αποθαρρύνουμε ακόμα περισσότερο ένα παιδι που έχει χάσει κι' όλας το θάρροστο. Θα τ' αναγκάζαμε ίσως να τ' αφίσει εκείνα τα παιξίματα, αλλά δε θα το καταφέραμε ποτε να πάρει απάνωτου ένα μεγαλύτερο κίντυνο. Θ' αναγκαζόντανε σίγουρα να πέσει στην ολοκληρωτικη αναιστησία.

Ο μόνος δρόμος που μπορεί να μας φέρει σε τέτοιες περιπτώσεις στην επιτυχία, είναι να μεγαλώσουμε σιγα σιγα την ένταση της δύναμης του παιδιου. Απο το να «μην μπορεί να περιμένει», πούναι η μόνη βάση κάθε μαλακίας, πρέπει σιγα σιγα να φέρουμε το παιδι σ' ένα «να μπορεί να περιμένει

χωρίς να χάνει το κουράγιό του». Το ότι η παλιά παιδαγωγική σύσταση πριν γι' αυτό το ζήτημα γυμναστική, σπόρ κι' εκδρομές, βασιζότανε σ' ένα σωστό αίσθημα, που το εξηγούσαν όμως στραβά. Το σπόρ, η γυμναστική δυναμώνουν τη ζωηρότητα και θα δυναμώνανε και τη λεγόμενη «γεννητική ορμή» αν υπήρχε μια τέτοια ορμή. (Αλλά δεν υπάρχει στην πραγματικότητα παρα στη φαντασία των αποθαρρεμένων). Τα σπορ δυναμώνουν το θάρρος του ανθρώπου και μ' αυτό την ικανότητά του να υποφέρει αναποδιές. Όσο πιο πολύ αιστάνεται τον εαυτό του πιο γερό, τόσο λιγότερο θα πέσει, όταν που και που παρουσιάζονται αποτυχίες ή στεναχώριες, σ' αισθήματα μειονεχτικότητας, και τόσο λιγότερο θα έχει ανάγκη να βρει ένα αντάλλαγμα με το μέσο της «κλεμένης παρηγορίας». Η εμπιστοσύνη του αβγατίζει, έχει την πεποίθηση πως θα βρει μια διέξοδο από κάθε δυσκολία, βασίζεται στη δημιουργική δύναμη της ζωής κι' είναι έτοιμος να πάρει απάνω του τις συνέπειες και την εφτύνη για το φέρσιμό του. Η επιθυμία της μαλακίας δεν τούρχεται πια στο μυαλό, γιατί δε γεννιέται πια κανένα έλλειμμα που πρέπει αμέσως να εξουδετερωθεί μ' ένα φτηνοαγορασμένο περίσσεμα.

Πιο δύσκολο γίνεται το παιδαγωγικό πρόβλημα, όταν, όπως δυστυχώς είναι τις περισσότερες φορές, το γεννητικό παίξιμο έχει μπλεχτεί με τη συναίσθηση του απαγορευμένου και με μια κακιά συνείδηση. Ότι συμβαίνει αυτό, δεν είναι αποκλειστικά το φταίξιμο των μεγάλων κι' ακόμα λιγότερο το φταίξιμο του καθενού παιδαγωγού. Αυτό έχει τη βαθύτερη αιτία του στο πάραπολυ σπουδαίο περιστατικό, πως η γεννητική λειτουργία είναι προορισμένη απ' τη Φύση να χρησιμεύει στην πιο νοητά βαθειά συνένωση δυο ανθρώπων και τη γέννηση καινούργιας ζωής που προκαλεί αυτή. Κάθε λειτουργία όμως σωματική που βγαίνει έξω από τον αντικειμενικό προορισμό και μπαίνει στην υπηρεσία της εγωϊστικής πλεονεξίας, γεννάει μέσα στον ανθρώπινο οργανισμό μια διατάραξη της ισοροπίας και μια δυσθυμία που έχουν το σκοπό να μας χρησιμεύουν σα νουθεσία, τιμωρία, κι' εξανάγκασμα σε μετάνοια. Όποιος δε μεταχειρίζεται αντικειμενικά τη λειτουργία των νέβρων της γέψης για να διαλέξει τη σωστή

τροφή σε σωστή ποσότητα, παρα εκμεταλλέβεται τη λειτουργία αυτή για να κερδίσει εγωϊστικές απόλαυτες, κάνοντας τον εαυτό του ένα εγωϊστικό λιχουδιάρη, δεν πρέπει να παραξενεφτεί για κακοστομαχίες κι' αρρώστιες. Όποιος μεταχειρίζεται στραβά τη λειτουργία των γεννητικών οργάνων για να κερδίσει εγωϊστικές ηδονές (αυτό συμβαίνει κι' όταν κανένας «αγοράσει» ένα σύντροφο για γεννητική πράξη) δεν πρέπει να παραξενεφτεί σαν πάθει διατάραξες στο νεβρικό του σύστημα. Εξάντληση, κεφαλόπονος κι' ακεφια είναι τα πιο γνωστά αποτελέσματα αυτής της στραβής μεταχείρισης.

Όσο κι' α μ' αυτή τη σειρά από αίτια και συνέπειες που περιγράψαμε παραπάνω μπορεί να νάναι δικαιολογημένο αυτό το αίσθημα της «ενοχής» ύστερα από τη μαλακία, τόσο πρέπει να φυλαχτεί ο παιδαγωγός για να μη δυναμώσει ακόμα περισσότερο αυτό το συναίσθημα της ενοχής στο παιδί. Πρέπει να παρατήσουμε κάθε πίεση και πρώτ' απ' όλα κάθε φοβέρα, γιατί μ' αυτό δυναμώνουμε μονάχα το φάβλο κύκλο που μέσα του στριφογυρίζει το παιδί. Χρειάζεται τη μαλακία για να εξουδετερώσει ένα συναίσθημα της μειονεχτικότητας, αλλά δεν το ξέρει αυτό. Κι' επειδή δεν ξέρει από πού έρχεται η ανάγκη της μαλακίας, του φαίνεται πως είναι μια διαβολική δύναμη. Μόλις υπακούσει στο πρόσταγμά της παρουσιάζονται οι συνέπειες που περιγράψαμε πιο πάνω, και το συναίσθημα της μειονεχτικότητας που έπρεπε να εξουδετερωθεί γίνεται ακόμα πιο μεγαλύτερο και η ανάγκη να ξανακάνει αυτή τη λαθραία πράξη δυναμώνει ακόμα περισσότερο.

Όσο πιο μεγάλο ρόλο παίζει σ' αυτή την ιστορία η πάλη ανάμεσα από παιδαγωγό και παιδί, τόσο πιο δύσκολο είναι στο νέον άνθρωπο να ξαναβρει τη λεφτεριά του και τη χαρά της εφτύνης. Ο παιδαγωγός όμως που πάει να παλαίψει σ' αυτή τη πάλη, είναι αναγκασμένος να ιδει στο τέλος με τρομάρα πως όλα τα μέτρα που λαβαίνει από καλή διάθεση χειροτερεύουν το κακό περισσότερο.

Ο μόνος κανόνας που εδώ μπορεί να μας φέρει την επιτυχία είναι: Η μαλακία δεν είναι σημάδι από γεννητικό παραστράτημα, αλλά ένα σημάδι της απο-

θάρρυσης. Δεν πρέπει να οδηγήσουμε τη γεννητική ορμη στο σωστο δρόμο, αλλά πρέπει να δυναμώσουμε το κουράγιο του παιδιου. Τότε η λειτουργία των γεννητικών οργάνων πέρνει μονάχητη την αντικειμενικήτη σωστη μορφη. Πρέπει να μάθει να διώχνει απο πάνωτου την ακεφια, να υπομένει εκνεβριστικες κατάστασες, να μην του προσβέλνουν οι ήττες την αθρώπινη αξιοπρέπειάτου. Τότε δε χρειάζεται ούτε μαλακία, ούτε σπύρα, ούτε σοκολάτα, ούτε τσιγάρο. Ο παιδαγωγος που δεν μπορεί να λύσει αφο το πρόβλημα πρέπει να ρωτήσει τον εαφτότου, ποιά εγωϊστικα εμπόδια φράζουν το δρόμο της δικής του ζωντανοσύνης.

Παράγραφο 18.

Κοινότη.

Το ζήτημα της κοινωνικότητας του παιδιου, δηλαδη αν το παιδι κατατάζει τον εαφτότου έφκολα στην συντροφια των συνομήλικώντου, ή αν είναι ατίθασσο και αποξενώνεται απ' αφτους, παίζει απο τα πρώτα χρόνια της ζωης του παιδιου έναν εξαιρετικα σπουδαίο ρόλο στην παιδαγωγικη. Το κατατάζουμε μόλα τάφα αφο το ζήτημα στα προβλήματα της γεννητικης ωρίμασης, γιατι στην ηλικία αφοτη ξεφανερώνεται πιο καθαρα ποσο πολλη κοινωνικότητα διατηρήθηκε στο νέον άνθρωπο. Η ηλικία της ωρίμασης (η εφηβικη ηλικία) έχει για χαρακτηριστικο το άρχισμα της λειτουργίας των γεννητικων αδένων. Για την παιδαγωγικη άποψη όμως είναι πιο σπουδαία τα ζητήματα που πάνε δίπλα με την εξέλιξη αφοτη. Παρουσιάζονται καινούριες ικανότητες και καινούριες δυνατοότητες ζήσης, βρίσκειται ενδιαφέρο για ένα σωρο καινούρια πράματα, κι' ο νέος βρίσκειται μπροστα στο πρόβλημα, πώς να καταποτισει σα να λέμε σ' ένα καινούριο κι' άγνωστο κόσμο. Για το νέο γίνεται το κορίτσι, που κύταζε ως τώρα περιφρονητικα σα νάταν ένα τίποτα, ξαφνικα ένα πολυ δύσκολο αίνιγμα ή ένα ιερο αξιολάτρεαφο. Και το κορίτσι που ως τώρα έβρισκε γελοία κάθε τριφερότητα,

πέφτει ξαφνικα σε μια ονειροπόλο σκεφτικότητα, που το κάνει εφτυχιμένο και σύχρονα το φοβίζει.

Πρέπει νάχουμε στο νούμας, ότι εδω δεν πρόκειται ακόμα για την ώρα για γεννητικα ζητήματα, αλλά για το ζήτημα μιας βαθειας σύδεσης ανάμεσα απο άνθρωπο σε άνθρωπο, για το σχηματισμο απο ένα «εμεις» που κλείνει μέσατου περισσότερη εφτύνη και περισσότερες δυνατοότητες εξέλιξης απο κάθε άλλη σύδεση που έχει γνωρίσει το παιδι ως τώρα. Το πώς θα λυθει αφο το δύσκολο πρόβλημα εξαρτιέται πρώτα απο την προετοιμασία του καθενου και ύστερα απο την ατμόσφαιρα που έχει αφοτη την εποχη γύρωτου. Όταν η οδηγήτρα εικόνατου έχει πολλές αντικοινωνικες γραμμες, τότε ο νέος θα φροντίσει χωρις άλλο να ξεφύγει απο κείνο το σοβαρο και γεμάτο εφτύνη «εμεις» για το οποίο θάπρεπε να ωριμάσει ανάμεσα στα 15 και τα 25του χρόνια. Αν έχει συνειθίσει να μεταχειρίζεται τη γεννητικότη ορμη σαν όπλο για τον ανοιχτο πόλεμο ενάντια στην υπάρχουσα τάξη των πραγμάτων, τότε θα εμποδίσει με το ίδιο μέσο τη γέννηση μιας καινούριας σύδεσης (και στο τέλος του γάμου). Θα καταστρέψει το καινούριο βλάστημα του έρωτα μ' ερωτικες περιπέτειες. Οι περιπέτειες θα του κολακέψουν τη δίψα της επιβολης και ταφτόχρονα θα τον προφυλάξουν απο το συναίστημάτου της μειονεχτικότητας, γιατι θα τότε γλυτώσουν απο τον πόνο, τον πόθο, την αμηχανία, την ωρίμαση και τον κίντυνο της αληθινης αγάπης. Αν πάλι αντίθετα έχει μάθει να υποτάζεται τάχα στην κοινωνία και να εξυπηρετάει την αχαλίνωτη εξέλιξη του «Εγώτου» μόνο με κρυφα γεννητικα παιγνίδια (μαλακίες), τότε δε θα βρει ούτε το δρόμο προς τον έρωτα, ούτε το δρόμο προς την ερωτικη περιπέτεια, παρα θ' αρκεσει να σέρνει εξωτερικα μια ζωη ψεφτοάγιου και πουριτανού, και να ονειρέβεται στα κρυφα όλο ένα πιο άγρια και πιο παράλογα όργια. Δεν υπάρχει αφιβολία πως ένας τέτοιος υποκριτης στέκεται πιο μακρότερα απο τη ζωντανοσύνη και το θάρρος, παρα ο τυχοδιώχτης που αγαπα τις περιπέτειες, αν και μπορεί να φανει το αντίθετο στον παρατηρητη.

Η καινούρια εξέλιξη των νέων που έχει την αιτίατη στον εσωτερικότεους προσανατολισμο απέναντι στα προβλήματα της

γεννητικίζτους ωρίμασης, αποτελεί σε κάθε περίπτωση πρώτα πρώτα ένα ζήτημα Κοινωνικό. Και το ζήτημα είναι πώς θα συμφωνήσει και θα προσαρμοστεί η καλή για κακή διαμόρφωση της καινούριας Κοινωνικής δυνατότητας (δηλαδή της γεννητικής σχέσης) με την καλή για κακή διαμόρφωση που είχανε πάρει ως τώρα οι προηγούμενες κοινωνικές σχέσεις.

Μας συμβαίνει καμια φορά πως ένας νέος 15 χρονών, που ως τώρα ζούσε αθώα και με κουράγιο αρκετο στη συντροφια των συνομήλωνώντου, γίνεται ξαφνικά ερημίτης και κρεμνάει το κεφάλιτου κάτω. Η ψυχανάλυση δείχνει τότε πάνω κάτω, πως ο νέος μπορεί νάχει κουράγιο για το παίξιμο, σπορ, επιστήμη για τέχνη, αλλά δεν έχει την τόλμη να διακινυνέψει την καρδιάτου. Η οδηγήτρα εικόνατου είναι: «Νάμαι ένας ολάκερος άντρας» κι' αφτο θα πει να δουλέβω, να πολεμάω, να νικάω ή να χάνω τιμητικά το αίμαμου, αλλά να μην είμαι γυναίκα, να μη με πιάνει το παράπονο, να μη γίνουμαι μαλακος, αδύνατος, να μην έχω πόθο και γι' αφτο να μην αγαπάω. Όσον καιρο η ζωη είχε μόνο αγορίστικες απαιτήσεις απο το κουράγιουτου, όλα πηγαίνανε πρίμα, τώρα όμως που του γυρέβει το κουράγιο της καρδιας, πρέπει να ρίξει τ' άρματα χάιμω. Δεν μπορεί να ομολογήσει στον εαφτότου και να παραδεχτει την τρυφερότητα και την περιπάθεια απο το αίστημάτου. Μια μέρα παθαίνει στο μάθημα της γυμναστικής ένα είδος λιγοθυμιας, κι' ύστερα απο μια κρίση τριων τεσσάρων ημερων έγινε ένας αλλοιώτικος άνθρωπος. Είναι ενεργητικος και χαρούμενος όπως πρώτα, αλλά έχει εκτος απ' αφτα και κάτι σοβαρότερο, πιο ήσυχο και πιο αποφασιστικο στην έκφρασήτου, που δεν το παρατηρούσε κανένας πρώτα. Μόλις ύστερα που πέρασε ένας χρόνος, διηγείται στον παιδαγωγότου, πως όταν άρχισε εκείνο το μάθημα της γυμναστικής, τραγουδήσανε το τραγούδι: «Κ' εγω ο δυνατος άντρας αιστάντηκα μόλατάφτα την αγάπη» κι' έννοιωσε μονομιας, πως και στο δυνατο άντρ' ακόμα του πρέπει ν' αγαπάει, νάναι μαλακος, να μη βρίσκει διέξοδο και να υποφέρει. Κ' εκει είτανε σαν να τ' ανοίχτηκε μια πόρτα.

Η κατοπινη κουβέντα έδειξε όλη τη σπουδαιότητα και το βάρος της εφτύνης που έχει το αίσθημα που ονομάζεται «αγάπη

της νιότης». Για το νέο πόχει κουράγιο, η πρώτη αγάπη δεν είναι ελαφρο ερωτικο παιγνίδι, ούτε φανταστικος κοσμόπονος, παρα η ολοφάνερη θαρραλέα κατανόηση, πως δυο άνθρωποι είναι βαθεια ενωμένοι κι' ας είναι όσο θέλει ο ένας μακροα απ' τον άλλον. Είναι το νοιώσιμο, πως αφτη η ένωση γεννάει μέσαμας μιαν αφάνταστη ζωντανοσύνη, έν' αφάνταστο μεγάλωμα της δύναμήςμας να καταλαβαίνουμε και να συναιστανόμαστε, καθως κ' ένταση της θέλησήμας, και προπάντων το νοιώσιμο, πως το ν' αγαπας έχει την ίδια σημασία με το να «περιμένεις». Γιατι, τί λογης αγάπη θάτανε αφτη που ασυλόγιστα θα κατάστρεφε το δρόμο της ζωης εκείνου ή εκείνης που αγαπούμε; Η αγάπη ανοίγει τα μάτια, μόνο το εγωϊστικο ερωτοχτύπημα τυφλώνει. Κι' όποιος απο νωρις μαθαίνει ν' αγαπάει, ξυπνος κι' ανοιχτομάτης θα πάρει φωτωμένος με πόνο και μ' εφτυχία το μακρο και δύσκολο δρόμο μέσ' απ' την εξέλιξήτου, που ίσως μόλις σε δέκα μακροα χρόνια θα τότε φέρει στο σκοπότου.

Το έργο του παιδαγωγου είναι η ζωντανη προσαρμογη και κατάταξη της νιοβλαστάνουσας ενωτικής ικανότητας (ανάμεσα σε αγόρι και κορίτσι) στη ζήση της σύδεσης των σαν να λέμε ουδέτερων συνομήλων που υπήρχε κιόλας. Όπου δεν πετύχει αφτο, σπάει εκείνο που βρισκόντανε απο την παληα σύδεση απάνω σ' αφτη που τώρα ξεβλασταίνει, χωρις όμως κι' αφτη η τελεφταία τώρα να μπορέσει ν' αναφτυχει. Είναι η τυπικη τραγωδία της κίνησης της νιότης. Η παρέα διαλύεται μόλις σχηματιστούνε ξεβγάρια, αλλά και τα ξεβγάρια δε βαστούνε. Όπου όμως πετύχει αφτο το έργο, τότε γεννιέται μια σύδεση εξαιρετικά ζωντανη, που σα στοιχεία μέσατης, πρώτα τα ξεβγάρια κι' ύστερα οι άντρες και οι γυναίκες, είναι ανεξάρτητα συλλογικα υποκείμενα. (Βρίσκομε κάτι τέτοιο σε μερικες πολιτικες και θρησκευτικες ομάδες).

Η δυναμικότητα (αποτελεσματικότητα στη δουλεια) ενος τέτοιου διπλα οργανωμένου συλλογικου υποκείμενου είναι τόσο εκπληχτικα μεγάλη, που θάτανε κανένας διαθεμένος να θεωρήσει σαν ένα σπουδαίο προορισμο κάθε παιδαγωγικης την καλλιέργεια και δημιουργία μιας τέτοιας ικανότητας για σύδεση.

Πρέπει να μάθουμε στη νεολαία που μεγαλώνει όχι μόνο

το να διαβάζει, να γράφει, να λογαριάζει, να σκέφτεται, αλλά προπάντων και ξεχωριστά ιδιαίτερα και την αγάπη. Αφτο όμως θάχε τη σημασία, πως είναι κακη κάθε ανατροφή, που δεν κατορθώνει να κάνει τις μεγάλες και δημιουργικές δυνάμεις, που ξεφυτρώνουν καινούριες στην εποχή της ωρίμασης, γόνιμες για τη ζωντανή ένωση της ανθρώπινης Κοινωνίας.

Τον κανόνα που βέβαια θάτανε αζόμα λιγώτερο αρκετος για το δύσκολο αφτο έργο, απ' όσο είτανε αρκετοι οι προηγούμενοι κανόνες για τους σκοπούςτους, θα τότε λέγαμε έτσι: Την αφιταλάντεψη, το μεγάλωμα ή το λιγόστεμα του θάρρους και της ζωντανοσύνης που παρατηρούμε στην εποχή της ωρίμασης, μπορούμε πάντα να τα μεταχειριστούμε για να πετύχουμε μια καλύτερη προσαρμογή των νέων στην ανθρώπινη κοινωνία. Η νιογεννιόμενη ικανότητα για σύδεση πρέπει να μπορεί ν' αναπτυχτει ελέφτερα και φανερα στην υπέφτυνη καλονοιωσμένη ένωση της αγάπης (αρραβώνιασμα και στο τέλος παντρεία). Όποιος εμποδίζει αφτη την εξέλιξη υποβοηθάει το παραστράτημα στις αντίθετες με τη ζωή μορφες του υποκριτισμου (της μαλακίας) και του κυνηγιου απο ερωτικές περιπέτειες (Δονζουανισμού). Όποιος όμως δεν έχει το θάρρος να κυβερνήσει έτσι την εξέλιξη των παιδιων ώστε να μάθουνε ν' αγαπούνε, μ' όλο που είναι αναγκασμένα να περιμένουνε τη σωματική εκπλήρωση της ανάπης, ας γυρέψει να βρει το λάθος στον εαφτότου.

Τρίτο Μέρος: Αφτοπαιδαγωγήση.

Έβδομο Κεφάλαιο.

Νοιώσιμο.

Παράγραφο 19.

Η Τανάλια της Τύχης.

Όλα τα ζητήματα της παιδαγωγικής μας οδηγούνε στο ζήτημα της αφτοπαιδαγωγής. Κάθε αγώνας ενάντια στα λάθια του κόσμου, πρέπει, αν είναι να μας φέρει στην επιτυχία, να γίνει αγώνας ενάντια στα λάθια του εαφτούμας. Μόνον εκείνος που επιβάλλεται στις αδυναμίες του, θα μπορέσει να βρει το δρόμο που οδηγάει έξω απο τις αδυναμίες του κόσμου. Όλα τα λάθια, ελαττώματα και πλάνες, που βρίσκονται μέσα στον κάθε άνθρωπο, έχουν την αιτίατους, όπως τόχουμε δείξει πιο πάνω, στην εγωϊστικότητάτου. Και γι' αφτο πρέπει το βασικο προορισμο της αφτοπαιδαγωγής να τον ονομάσουμε ως το έργο της υπερνίκησης της εγωϊστικότητάςμας.

Το πιο σπουδαίο σύφτωμα της εγωϊστικότητας είναι η εσωτερική μοναξία, η έλλειψη κάθε σύδεσμου απο καρδια σε καρδια. Όλες οι άλλες στεναχώριες και πόνοι, όπως η έλλειψη της χαρας, η κατάρρευση κάθε σκοπου, και πρώτ' απ' όλα το πιο συχνο και πιο σοβαρο σύφτωμα των παραστρατημένων, ο φόβος, μας αποδείχνουνται ύστερα απο ακριβέστερη έρεβνα πως είναι τ' άμεσα ή έμμεσα αποτελέσματα της εσωτερικής απομόνωσης. Εχτος αφτο η απομόνωση κάνει εξαίρεση στα φαινόμενα της εγωϊστικότητας στο ότι φανερώνεται στη συνείδηση του ανθρώπου άμεσα κι' ανόθεφτα, ενω τάλλα τα συφτώματα παραμορφώνονται με κάμποσες αφταπάτες στις περισσότερες φορες τόσο πολυ, που ο άνθρωπος δεν τα καταλαβαίνει πια. Η εσωτερική απομόνωση όμως είναι στον άνθρωπο φανερη σαν τη μέρα. Μόνο ένα πράμα εδω μπορεί να μας ξεγελάσει κι' έτσι να κάνει πιο δύσκολο το

δρόμο της αυτοπαιδαγωγώσης και να εμποδίσει το ποτάμι της εσωτερικής επανάστασης να πάρει το δρόμο του. Ρίχνουμε δηλαδή το φταίξιμο για τη δική μας την απομόνωση, όχι απάνω στον εαυτό μας, παρα πάνω στους άλλους. Μόλατάφτα κι' αφτη η γνώμη δεν είναι πέρα και πέρα λαθεμένη. Γιατι λογαριάζοντας εκείνο που έχουμε πει προτιότερα για την ιστορία της γέννησης κάθε ανθρώπινης εγωϊστικότητας, δε γυρέβουμε την αιτία της εγωϊστικής κακομοιρίας στον εαυτό μας ούτε σ' εκείνους τους δικούσ μας, (που όταν είμασταν μικροί έγιναν αιτία του χάσιμου της εμπιστοσύνης), αλλά σ' ολόκληρη την ανθρωπότητα, στις οποίας την ολάκερη εγωϊστικότητα έχουμε κι' εμεις ένα μεροδικο. Μ' αφτο όμως απομακρύνεται τόσο πολυ στα περασμένα το ζήτημα του φταίξιμου, που δεν μπορούμε πια να το βάλουμε μέσα σ' ένα φάβλο κύκλο, κι' έτσι έρχεται μπροστά μας το ζήτημα της εφτύνης για το παρον και για το μέλλον. Είναι αδιάφορο ποιός σ' έχει σπρώξει εκείνο τον καιρο στην απομόνωση, το αν και με ποιό τρόπο θα βγεις πάλι έξω απ' αφτην, αφτο είναι κι' έτσι κι' αλλοιως δική σου δουλεια.

Βέβαια υπάρχουν πολλοι άνθρωποι που τη γνωρίζουν την απομόνωσή τους, αλλά δεν υποφέρουν απ' αφτη. Ίσια ίσια είναι πολυ εφκαριστημένοι απ' αφτο το πράμα και ξέρουν τις πιότερες φορες να μας το εξηγήσουν μ' έξυπνες αιτίες. Έτσι λένε απάνω κάτω πως μόνο οι ξεμοναχιασμένοι άνθρωποι μπορούνε να δημιουργήσουν κάτι που να ξεπερνάει τα συνειδημένα ανθρώπινα έργα: 'Η λένε, πως το κάθε κακο μας έρχεται, γιατι οι άνθρωποι στριμώνονται πολυ ο ένας απάνω στον άλλο: ή λένε, πως και μέσα στους ανθρώπους όπως και σε πολλων λογίων ζώα, υπάρχουνε ζώα του κοπαδιου και άλλα που πάνε ξεμοναχιασμένα. Όλες αφτες οι άποψες έχουνε βρει στην ποίηση και στη φιλοσοφία έβγλωττους υπερασπιστες. Όλο ένα πάλι φανερώνεται, πως μπορεί κανένας να ζήσει αρκετα καλα λίγα χρόνια, και με λίγο κόπο και μερικα δεκάχρονα στην απομόνωση, αλλά ότι έπειτα μια μέρα, ή ασ το πούμε πιο σωστα μια νύχτα, ξεσπάει μονομιας ολάκερη η απελπισία μιας τέτοιας ζωης. Έξαφνα αποδείχεται, πως η ζωη χωρις αγάπη, και τούτο θα πει χωρις συντροφια κι' άμεσο σύδεσμο απο καρδια σε καρδια,

πρέπει νάναι πάντα μια άσκοπη κι' ανόητη ζωη. Δεν πρέπει όμως ν' ανακατέψουμε την (τυχαία) προσωρινη μοναξια, με την (αναγκαστικη) συστηματικη μοναξια.

Σε κάμποσων λογίων ξεμοναχιασμένη ζωη μπορούνε μερικοι ν' αντέξουν περισσότερον καιρο, γιατι η ζωή τους έχει πάρει τουλάχιστο την εξωτερικη όψη της συντροφιας. Όποιος ασ πούμε σέρνει τη ζωή του σαν εργαζόμενο μέλος ή κι' αρχηγος μιας οργάνωσης, ή ζει μέσα σε μια μεγάλη οικογένεια, μπορεί να βάλει στην υπηρεσία της συντροφιας την εργασία του, τις σκέψεις του και φαινομενικα μάλιστα και τα αιστήματά του. Στην αποφασιστικη στιγμη όμως, θα του αποδειχόντανε, πως η κορυφη της πυραμίδας των σκοπών του είναι πέρα και πέρα εγωϊστικη, και πως η αυτοθυσία του για τους άλλους του χρησιμέβει μόνο σαν μέσο για να ικανοποιήσει τη δική του ανάγκη της επιβολης. Κι' απο τη στιγμη αφτη και πέρα θα του γινόντανε η απομόνωσή του ανυπόφορη.—Αφτο πούπαμε παραπάνω είναι η θέση του χριστιανου φαρισαίου και του μοντέρνου ψευδοσοσιαλιστη.

Αλλά είναι αδιάφορο, σε ποια εποχη της ζωης, με ποιόν τρόπο και σε τί βαθμο νοιώθει κανένας, πως απομόνωση σημαίνει πόνος, πως αφτος ο πόνος έρχεται απο την εγωϊστικότητα, και πως ο πόνος αφτος θα χανόντανε, αν μπορούσε κανένας να βγάλει απο πάνω του την εγωϊστικότητα. Εκείνο που έχει σημασία είναι το να νοιώσει κανένας απάνω του την τανάλια της Τύχης. Όποιος δηλαδη έχει το θάρρος να καταλάβει την αλυσίδα απο αίτια και συνέπειες που περιγράψαμε τώρα, έχει πέσει αξέφεβγα σ' ένα «έτσι για έτσι» που άρχισε να τότε σφίγγει σαν τανάλια. 'Η μένει εγωϊστικος και πέρνει απάνω του χωρις αντίρρηση όλα τα βάσανα που θα εξακολουθήσουνε να γεννιούνται γι' αφτον και στο μέλλον, ή δοκιμάζει να παρατήρει την εγωϊστικότητά του. Άλλη διέξοδο δέν υπάρχει.

Στο μεταξύ βρίσκειται κανένας μπροστα στην απορία, με ποιον τρόπο μπορεί να βγάλει απο τη μέση ένα φέριμο, ένα είδος αντίδρασης, η μια συνήθεια, που κατάλαβε πως είναι λαθιασμένη για βλαβερη. Στην αρχη θα δοκιμάσει κανένας νά συγκρατήσει τον εαυτό του και θάχει μ' αφτο μόνο λίγη για και καμιαν

επιτυχία. Ύστερα θα ελπίσει να τα βγάλει πέρα με μίαν έκκληση στη λογική του, αλλά πάλι χωρίς αποτέλεσμα καλο, και στο τέλος θα ξεπέσει ίσως στην ιδέα να πείσει τον εαυτό του πως είναι αλλιώς από ότι είναι στ' αλήθεια, μα κι' αφτο το μέσο δε θα ωφελήσει καθόλου. Ούτε η γύμναση της θέλησης, ούτε η αλλαγή των σκέψεων (η αφτοϋποβολή), ούτε η προσπάθεια να επηρεάσουμε τα αιστήματα, είναι ένας βατος δρόμος που θα μπορούσε να μας οδηγήσει στο *άλλαγμα του χαρακτήρα*. Μόνο ένα πράγμα μπορεί να μας φέρει βοήθεια εδώ. Κι' αφτο είναι το να περάσουμε από την αποθάρρυνση στο θάρρος, απο τη φυγομαχία στη χαρά της εφτύνης και απο το να θέλουμε *νάμαστε* μόνο υποκειμένα ή μόνο αντικείμενα στην ταφτόχρονη υποκειμενική και αντικειμενική υπόσταση.

Αφτο το πέρασμα σημαίνει την ίδια στιγμή μια αλλαγή της θέλησης, της ουσίας απο τις σκέψες μας και τα αιστήματά μας. Δέν έχει λοιπον να κάνει με ξεχωριστά μέρη της ψυχικής ζωής και δεν μπορεί να την πετύχει κανένας σε χωριστά ωρισμένα πράγματα, αλλά έχει να κάνει με ολάκερο τον άνθρωπο και μπορεί να γίνει μόνον όταν μια *αξέφεβγη ανάγκη* αρπάξει στα νύχια της ολάκερο τον άνθρωπο και δεν ταφινει καμιαν άλλη διέξοδο. Το περιστατικό αφτο θα το καταλάβει ο ένας πιο πολυ σαν ένα *νοιώσιμο*, ο άλλος πιο πολυ σαν *άλλαγμα της θέλησης* κι' ο τρίτος πιο πολυ σαν *άλλαγμα του αιστήματος*. Αλλ' αφτα είναι *μονάχα* οι εικόνες που μέσα σ' αφτες ο καθένας γυρέβει να εξηγήσει τα πράγματα στον εαυτό του. Η αληθινή ουσία βρίσκεται κιόλας πέρ' απο κάθε γλωσσική έκφραση. Μόνο πάνω κάτω θα μπορούσαμε να της δώσουμε ίσως λίγες ονομασίες που πλησιάζουνε στην έννοιά της. Κι' αφτες είναι επιστροφή, μετάνοια, ωρίμαση, *μεγάλωμα* ή *εξέλιξη*. Αλλα το δρόμο που περνώντας καταμεσης απο το *βάσανο* αφτο μας οδηγάει στη ζύμωση της ωρίμασης, μπορούμε τότε μόνο να τον περιγράψουμε με ακρίβεια, όταν έχουμε στο νούμας, πως δεν πρόκειται για κοματιαστα ψυχικά φαινόμενα (όχι για σκέψες κι' όχι για αιστήματα), αλλά πως εδώ το καθένα μικρο βήμα σημαίνει κιόλας ένα *άλλαγμα ολάκερης της ανθρώπινης προσωπικότητας*. Το πρώτο βήμα, μπορούμε τότε να το πούμε *πιό πετυχημένα*

πάλι με την παλια λέξη «*νοιώσιμο*» που τώρα όμως δεν πρέπει να την πάρουμε πια στη συνειθισμένη της σημασία ενος *μονάχα αποκλειστικά λογικού μερικου περιστατικού*.

Ο άνθρωπος που υποφέρει απ' τη *μοναξιά* του πρέπει να «*νοιώσει*» όχι *μονάχα* πως έχει *μοναξία* η ψυχή του, αλλά και με ποιο τρόπο γεννήθηκε αφτη η *μοναξία* απο την *εγωϊστικότητα*. Ας πούμε πως θα παρατηρήσει ίσως, ότι δεν μπορεί να υποφέρει σαν του κάνουν *άλλοι άνθρωποι* κριτική. Όσο πιο *εβαιστήτος* είναι σ' αντίρρησης, κριτική και *δασκαλέματα*, τόσο πιο πολυ θάναυ αναγκασμένος ν' *αποφέβγει* κάθε σκέψη που θα μπορούσε να τότε φέρει σε τέτοιες *στεναχώριες*. Κι' αν είναι ακόμα *μεγαλήτερη* η *εγωϊστικότητα*, δε θα επιτρέψει ίσως πια η *δίψα* της *επιβολής* να κάνει *κανένας* μαζύ του κι' ένα *αδωό αστειό* ακόμα. Θα του είναι *ανυπόφοροι* όλοι οι άνθρωποι που δε θα τον *αναγνωρίζουν* απο μιας *αρχής* σαν *αλάθητο* άνθρωπο, και γι' αφτο θα *συναναστρέφεται* μόνο με τους λίγους ανθρώπους που έχουν τη *διάθεση* να *σεβαστούν* την *εβαιστήτητα* και να τον *μεταχειρίζονται* σαν ένα «*ωμο* *αβγο*». Κι' άμα δε βρει τέτοιους ανθρώπους θ' *αναγκαστεί* ν' *αρχεστεί* με *σκυλια* και με *γάτες*. Κι' απ' αφτο το «*νοιώσιμο*» γεννιέται η *αναγκαστική* θέση: ή να *υπομένει* την *απομόνωση*, ή να *κανονίσει* την *εσωτερική* στάση έτσι που να υποφέρει και *κριτική* και *δασκάλωμα* και *διόρθωμα*, *χωρίς* να *αιστώνεται* αφτα τα *πράγματα* σα *νάνα* *καταδίκες* σε *θάνατο*. Άλλο *πράγμα* δεν είναι *δυνατό*. Γεννιέται *μονάχα* ύστερα το *ζήτημα*, πώς μπορεί *κανένας* να *φτάσει* στο *κατοπινο* «*νοιώσιμο*», ότι μια τέτοια *κριτική* δεν είναι *θανατική* *καταδίκη*, ότι δηλαδή δεν είναι *ανάγκη* να του *γεννήσει* *αιστήματα* *μειονεχτικότητας*, και ότι μ' αφτη δέ *χάνει* την *αθρώπινή* *αξιοπρέπεια* που δεν μπορεί ποτε να *χαθεί*. Είναι *φυσικό* πως αφτο το *έργο* είναι *πιο* *έφκολο* απο *κείνα* που είπαμε *παραπάνω* (όπως η *συγκράτηση* του *εαφτούμας*), *γιατι* δεν έχει πια να κάνει με το *γεμάτο* *μυστήριο* *χάσμα* *ανάμεσα* απο την *εγωϊστικότητα* και το *βάσανο*, αλλά με τον *εφκολονόητο* *γεμάτο* *σημασία* *σύδεσμο* *ανάμεσα* απο τη *δίψα* της *επιβολής* και την *εβαιστήτητα*. *Μόλατάφα* *απαντούμε* στη *λύση* γι' αφτο το *πρόβλημα* και *τώρα* *ακόμα*

σοβαρες δυσκολίες, που γι' αφτες θα μιλήσουμε αργότερα.

Για την ώρα βγαίνει απο δω ο κανόνας: Όποιος υποποφέρει, να μη ρωτάει ποιές εξωτερικες αιτίες, παρα ποιιά λαθεμένη στάση του μέσατου Είναι φταίει για τα βάσανάτου. Ας ψάξει να βρει το σύδεσμο ανάμεσα στο βάσανότου και στην εγωϊστικότητάτου. Και μ' όσο μεγαλύτερη ακρίβεια κι' όσο πιο φανερα ανακαλύψει αφτον το σύδεσμο, τόσο πιο πολυ θα του γίνει έφκολο να γλυτώσει απο τα δεινάτου. Κι' όσο λιγότερη επιτυχία έχει στις προσπάθειέςτου, τόσο πιο πολυ νάναι σίγουρος πως κάνει λάθος αναφορικά με το σύδεσμο αφτο. Όποιος δεν μπορεί εδω να πάει πιο πέρα, δεν υπόφερε ακόμα αρκετα.

Παράγραφο 20.

Ο καθρέφτης της τύχης.

Δεν είναι και πολυ δύσκολο να βρούμε τ' αδύνατα σημεία στους χαρακτήρες των όμοιώνμας όταν έχουμε την ερκαυρία να τους παρατηρήσουμε όταν συναναστρέφονται αναμεταξύτους. Και προπάντων εκείνος που ξέρει να μεταχειριστεί τις βασικες αρχες της χαρακτηρολογίας που είπαμε στην αρχη του βιβλίου, θ' ανακαλύψει πολυ γρήγορα, πού είναι τ' αδύνατο σημείο (το συνείσημα της μειονεχτικότητας), και πού είναι τ' αντιστάθμισμα (δίψα της επιβολης) σ' όποιο χαρακτήρα και νάναι.

Ασύγκριτα δυσκολώτερα όμως είναι να νοιώσει κανένας στον ίδιο βαθμο τον ίδιοτο το χαρακτήρα, παρ' όλο που γι' αφτο το πράμα δε χρειάζεται κι' αφρωπογνωσία. Εδω δηλαδη μας εμποδίζει η τάση της αφταπάτης να κρίνουμε αντικειμενικα τη δικήμας οδηγίτρα εικόνα και τις δικές μας τις οδηγίτρες γραμμες. Είναι σα να πούμε ένα γνώρισμα της πολιτικης της διαφύλαξης του Εγω, ότι την εγωϊστικότητα δεν πρέπει να τήνε συναιστανται ο ίδιος που την έχει. Κ' εκείνος ακόμα που ομολογει την εγωϊστικότητάτου (αδιάφορο αν είναι σύφωνος μαζίτης ή λέει πως τάχα την πολεμάει) δεν την ξέρει μόλατάφα

την εγωϊστικότητάτου στ' αληθινα. Δε διακρίνει καθαρα τις εσωτερικες αλληλουχίες, γιατι αλλοιως το Εγώτου θα γινόντανε συντρίμμα κάτω απο το βάρος της εφτύνης αφτης, κι' αφτο θάτανε το πρώτο βημα προς την αντικειμενικότητα.

Το ερχόμενο έργο της αφτοπαιδαγωγησης είναι λοιπον τώρα να μάθουμε να μεταχειριζόμαστε και να εφαρμόζουμε τα νοήματα της χαρακτηρολογίας, που μεταχειριζόμασταν ως τώρα για να κρίνουμε τους άλλους, απάνω στο δικόμας το χαρακτήρα, παρ' όλες τις δυσκολίες κι' αντιδρασεις που περιγράψαμε πιο πάνω.

Αφτο όμως μπορούμε να το κάνουμε μόνον όταν ταφτόχρονα το ενδιαφέρονμας για την αφτοπαιδαγωγηση είναι τόσο δυνατο, που να μπορεί να υπερνικήσει το (ασυναίσθητο) σφέρο που έχει η εγωϊστικότητάμας για την αφτοδιατήρησήτης. Το ενδιαφέρονμας όμως για την αφτοπαιδαγωγηση μεγαλώνει τόσο πιο πολυ, όσο βαθύτερα νοιώθουμε πως μόνον η αφτοπαιδαγωγηση μπορεί να μας οδηγήσει να υπερνικήσουμε τα βάσανα της ζωης, και πως η ελαττωματικότητα, το λαθεμένο, για η έλλειψη της αφτοπαιδαγωγησης αφτης πρέπει να μας φέρει, χωρις να μπορούμε να ξεφύγουμε, μέσα στα βάσανα ενος ζωντανου θανάτου. Αφτο το «νοιώσιμο» όμως μας έρχεται πάλι όταν παρατηρούμε προσεχτικα τις τύχες των άλλων.

Βρίσκουμε συχνα αφρώπους που φαινομενικα έχουνε χαρακτήρα φιλαθρωπικο και αντικειμενικο, αλλα στην ομιλίτους τονίζουμε λιγάκι παραπάνω απο το συνειθισμένο τη λέξη «Εγω» δηλ. το πρώτο πρόσωπο του ενικου. Θα μπορούσαμε σχεδον να κάνουμε μια στατιστικη για τις πολλες φορες που επαναλαμβάνεται η λέξη αφτη, και θα μπορούσαμε να βγάλουμε συμπεράσματα για τον χαρακτήρα εκείνων που εκφράζονται έτσι. Έχει μια λεφτη διαφορα σα λέει κανένας: «Όταν πρόκειται να εξετασται η εγκληματικότητα των νέων, πρέπει να μούνε στο λογαριασμο και οι κακες συνθήκες της κατοικιάςτους.» Η ανπει κανένας πάνω κάτω: «Όταν εγω θέλω να εξετάσω την εγκληματικότητα των νέων, πρέπει να βάλω στο λογαριασμο και...». Και την ίδια διαφορα μπορούμε να βρούμε φυσικα και στον τόνο, στο χρωματισμό των αισθημάτων, όσο κι' αν είναι καλα καλα κρυμένα στο ιδεολογικο φόντο εκείνου που

μιλάει. Είναι παραπάνω να τονίσουμε πως το ίδιο μπορούμε να πούμε σε πολυ μεγαλύτερο βαθμο για κείνους, που δε μιλούνε για τους νέους αλλά για τα δικά τους τα νειάτα και δεν περιγράφουν τη πραγματική κατάσταση στη Βόρειο Αμερική για στην Ιερουσαλήμ, παρα εκείνα που ζήσανε οι ίδιοι εκεί.

Το πιο σπουδαιο όμως δεν είναι η εξακοίβωση της εγωϊστικότητας, που είναι η αιτία για όλες τις παρόμοιες έκφρασες που γίνονται με το σκοπο να μεγαλώσουνε την αξία εκείνου που μιλάει μπροστα στους άλλους, παρα η παρατήρηση, ότι αφτες οι έκφρασες δεν πετυχαίνουνε για πολυν καιρο το σκοπό τους. Το πολυ πολυ γεννούνε για μια στιγμή θαυμασμο, ενδιαφέρο για συμπάθεια, αλλά γρήγορα θα ξεχαστούνε, η εντύπωση που κάνανε δε βαστάει, και γεννούνε ολοφάνερη αηδία, όταν ξαναειπωθούνε συχνά. Εκείνος που μιλάει όλο ένα για τα ταξίδια του, που μιλάει όλο ένα για τη μονομανία του (αγαπημένη του απασκόληση), όσο κι αν τόχει ντύσει σε λόγι' αντικειμενικά, θα βλάψει με τον καιρο τόσο τους αντικειμενικούς σκοπους για τους οποίους τάχα πολεμάει, όσο και τον εγωϊστικο σκοπο για τον οποίο ασυναίστητα πασκίζει, δηλαδή το προσωπικό του κύρος (τή δική του εξύψωση). Κι' εδω έχει πέραση ο νόμος της αναλογίας: «Όσο πιο δυνατή είναι η δίψα της επιβολής κι' όσο πιο χτυπητά μέσα αναγκάζεται αφτη να μεταχειρίζεται, τόσο πιο φανερα δείχεται το αντίθετο αποτέλεσμα. Όποιος κατηγοράει παντου και πάντα το πιοτο, όχι μόνο βλάπτει την αντιαλκοολική κίνηση, αλλά κάνει τον εαυτό του γελοίο, και δεν πρέπει να παραξενεφτει α δεν τον ακούνε πια, αν τον εγκαταλείπουν οι φίλοι του κι' αν η ζωντανή εξέλιξη περάσει απο πάνω του χωρις να τον λογαριάσει καθόλου.

Όταν κανένας ύστερα απο τέτοιες σπουδες πείστηκε, πως η εγωϊστικότητα και στις πιο καλοχουμένες φόρμες της πρέπει αξέφεβγα να μας οδηγήσει σ' αποτυχία, βάσανο και πικρία, θάνατο πρόθυμος να υποβάλει σε ριζική κι' ακατάπαφτη κριτική όχι μόνο την κενοδοξία του, αλλά και τους πιο αγαπημένους του φαινομενικά αντικειμενικούς σκοπους, για να ξεφύγει μ' αφτο τον τρόπο την τύχη των παραπεταμένων της ζωής. Αφτο μπορεί κανένας να το δοκιμάσει μ' ένα πολυ θεωρητικό τρόπο στην

αρχή, όταν συλλογίζεται τὸ βράδυ, πόσο συχνά μεταχειρίστηκε την ημέρα τη λέξη «Εγώ» ή τουλάχιστο την υπονόησε, πόσα εγωϊστικά πάθη (αγανάκτηση, θυμος, ερεθισμος, περφάνια, θρίαμβος και τα παρόμοια) του αποδείξανε το συναίσθημά του της μειονεχτικότητας και τη δίψα του της επιβολής, και πού υπάρχουνε μέσα του τα εβασίτητα σημεία όπου το άγγιγμά του άρχεσε κιόλας για να τον βάνουνε σε στάση αμυντική και να του κινητοποιήσουν τα πάθη αφτα. Αλλά μια τέτοια εξερέβνηση της συνείδησης φτάνει μόνο ως τα σύνορα εκείνα που αρχινούνε οι εγωϊστικές αντίστασες που περιγράψαμε προηγήτερα.

Κάποιος, ας πούμε, διηγήθηκε σε μια συντροφία, ή και σε μια διάλεξη μια μεγάλη ιστορία απο τα παιδικά του χρόνια. Η συνείδησή του ρωτάει, α δεν παίζανε ρόλο αφτου κι' εγωϊστικά συφέροντα, και το «εγώ του» χουμένο καλά πίσω απο τη μάσκα της αντικειμενικότητας «βγάζει αθωωτική απόφαση». «Όχι, εΐτανε αντικειμενική ιστορία, δε θα μπορούσε κανένας να εξυπηρετήσει καλύτερα, πειστικότερα και ριζικότερα τον κοινώφελο σκοπο, παρα με μιαν εξομολόγηση απο τα δικά του παιδικά χρόνια. Ναι, εΐτανε μάλιστα μια θυσία, μια παραίτηση απο εγωϊστική ντροπαλωσύνη, εΐτανε πέρα και πέρα μια αντικειμενική πράξη.» Όποιος μένει κολλημένος μ' ένα τέτοιο και παρόμοιο τρόπο μέσα στις θεωρητικές ηθικολογίες, είναι κιόλας πεσμένος στα δύχτια του διαβόλου.

Θα ιδει πολυ γλήγορα πως η ιστορία του είχε το πολυ πολυ μια επιτυχία της στιγμής. Και θ' αναγκαστει να ρωτήσει τον εαυτό του, γιατί οι τάχα τόσο καλοθέλητοι κόποι του δεν είχαν πιο βαθεία, πιο διαρκή επίδραση. Κάποιος, που χρόνο απάνω στο χρόνο, κάνει διαρκως διάλεξες, διοργανώνει σειρες μαθημάτων, ή κηρύχνει το λόγο του Θεου απο τον άμβωνα, είναι αναγκασμένος να ρωτάει όλο ένα πάλι τον εαυτό του, γιατί ξεβλασταίνει απο τα έργα του τόσο εξαιρετικά λίγη ζωντανή ζωή. Και πρέπει ολοένα πάλι να ομολογήσει, ότι δεν πρέπει να φορτώσει το φταίξιμο απάνω στην πολυ μεγάλη εγωϊστικότητα των ακροατων. Γιατι το να σπουδάσει, να ξεσκεπάσει αφτη την εγωϊστικότητα, και το να βρει και να εφαρμόσει τα μέσα για την υπερνίκησή της, εΐτανε ακριβως το καθήκον του. Δε θα του μείνει

άλλο τίποτα παρα ν' ανακαλύψει την αιτία για την αποτυχία του μέσα στη δική του εγωϊστικότητα, στη δική του δίψα επιβολής και στα δικά του σπουδαιοκαμήματα. Θ' αναγκαστεί να γνωρίσει μέσα στους δικούς του καρπούς τον ίδιο τον εαυτό του, ή, αν το προτιμάει, να κρατήσει την εγωϊστική μάσκα της ψευτοαγιωσύνης, θ' αναγκαστεί να υποφέρει να περάσει αλύπητ' από πάνω του η ζωή στην ημερησία διάταξη.

Ο κανόνας είναι: Όποιος είναι εγωϊστικός, είναι τέτοιος τόσο στο μεγαλύτερο έργο, όσο και στα μικρά πράγματα της καθημερινής ζωής. Μπορεί να διαβάσει τόσο από την επιρροή κάθε κουβέντας του απάνω στους ανθρώπους όσο και από το τελικό αποτέλεσμα του έργου της ζωής του, αν είναι ένας που χτυπάει γροθιές στον αέρα και Φασουλής, ή αν είναι ένας αντικειμενικός δουλεφτής. Η αφοροκρική και η κρίση των άλλων δεν πρέπει να του χρησιμεύουν για μέτρο. Το μόνο σωστό μέτρο εδώ είναι το λιγότεμα ή το αβγάτισμα της εγωϊστικότητας εκείνων με τους οποίους έχει κανένας να κάνει. Άμα κανένας τα κατάφερε ν' απλώνει γύρω του αντικειμενικότητα τότε μπορεί να συμπεράνει πως περιώρισε ο ίδιος την εγωϊστικότητά του. Άμα όμως μεγαλώνει η εγωϊστικότητα των άλλων, τότε το φταίξιμο είναι στη δική του έλλειψη αντικειμενικότητας. Οι καρποί που εμείς φέρνουμε, είναι ο καθρέφτης που μέσα τους μπορούμε να ιδούμε την τύχη μας, α δεν είμαστε και γι' αυτό ακόμα πολύ εγωϊστικοί.

Παράγραφο 21.

Ή αληθινή μορφή.

Όποιος κοιτάζει τον εαυτό του στο καθρέφτη της δράσης του θάχει σίγουρα λόγους για να μην είναι εφκαριστημένος. Αλλά κι' όταν ακόμα θάχε τη διάθεση να συσχετίσει τις αποτυχίες του

με την εγωϊστικότητά του, θα πιάσει ολοένα τον εαυτό του απάνω σε μια πολύ χαρακτηριστική δοκιμή να υπερασπίσει την τιμή του. Θα σκέφτεται δηλαδή ολοένα πάλι! «Θα υπερινκούσα την εγωϊστικότητά μου και όλα θα γινόντανε καλά, αν είχα μονάχα σ' αυτό το μικρό σημείο λίγο καλύτερες συνθήκες. Αν κέρδιζα το μήνα 1000 Δρχ. παραπάνω, α μονάχα αυτός ο άνθρωπος χανόντανε από τριγύρω μου, α μονάχα τούτο το περιστατικό δεν είτανε στη πρωτερινή μου ζωή, ή, αν εκείνο...». Αφτός που στέκει απ' έξω καταλαβαίνει έφκολα πως αυτός κάποιος δοκιμάζει να ξεφύγει από την αδυσώπητη σωστή συνέπεια της αφοπαιδαγωγισή του (στην οποία η ζωή τον αναγκάζει). Εκείνος ο ίδιος όμως που έχει τις σκέψεις που είπαμε πιο πάνω, πιστέβει τίμια και ειλικρίνα, πως οι συλλογισμοί του είναι σωστοί και ότι ναβαγει ολόκληρη η εφτυχία της ζωής του απάνω σε κείνο το μικρό «αν». Μόνο τότε θα πάει πιο πέρα απ' αυτό το σημείο, όταν κατορθώσει να ξεσκεπάσει και καταλάβει τη δική του (ασυναίστητη) πολιτική. Πρέπει να προσέξει τη τεχνική της αφαπάτης του, αλλιώς δε θα μπορέσει να μποδίσει αυτή την αφαπάτη.

Η τεχνική της αφαπάτης είναι, πως η προσοχή σταματάει σ' ένα κομάτι από ψυχικό περιστατικό, ότι έτσι παραφουσκώνει η σπουδαιότητα ενός μοναχικού παράγοντα, και ότι στο τέλος γεννιέται η εντύπωση, σα να κρεμιόνται όλα απ' αυτή τη μια λεπτομέρεια, ενώ στ' αλήθεια αυτή η λεπτομέρεια εξαρτιέται ακριβώς έτσι όπως και όλες οι άλλες λεπτομέρειες από τη βασική κατέφτυση του ανθρώπινου χαρακτήρα.

Όποιος έχει ένα κρυφό σφύρο να αιστανεται τον εαυτό του ανελέφτερο κ' εμποδισμένο, θάναι πάντα πρόθυμος να εξαρτήσσει την ολότητα της ζωής του από χωριστά λεπτομερειακά φαινόμενα. Όποιος όμως έχει αρκετό θάρρος να ομολογήσει και να παραδεχτεί την εσωτερική λεφτεριά, θα ξέρει να κατατάζει όλες τις λεπτομέρειες (ακόμα και τις πιο επικίντυνες και καταθλιπτικές) μέσα στην ατελείωτη σκοπιμότητα της ζωής του, και σ' αυτόν τον άνθρωπο θα γίνει κάθε στεναχώρια ένα σκαλοπάτι τής εσωτερικής του ωρίμασης.

Μια κόρη αναγκάστηκε για οικονομικούς λόγους ν' αφήσει στα 16 χρόνια της το ανώτερο σχολείο. Έγινε υπάλληλος τής

Κοινωνικής πρόνοιας, δεν αιστάνεται όμως τον εαφτότης καθόλου καλά μέσα στο κύκλο της εργασίας, παραπονιούνται συχνά και πικρά για τη χαμένητης ζωή, στεναχωρεί τους τριγύρωτους μ' απαισιοδόξα λόγια κι' ακεφια και βλέπει την ύπαρξήτης σαν να νάνε μια μοναδική και μεγάλη κατηγορία ενάντια στην αδικία της τύχης. Στον καθρέφτη της δράσητης αναγνωρίζει καθαρά πως οι αποτυχίεςτης στον επαγγελματικό και τον κοινωνικό κύκλο έχουνε για άμεση αιτία τη μισαθροπίατης. Αλλά δικαιολογείται με τον τρόπο που δείξαμε πιο πάνω: 'Αν είχα μπορούσε να πάρω το απολυτήριο του Γυμνασίου, θάχα γίνει κάτι άλλο. Οι ικανότητέςμου θάχανε μπορούσε ν' αναπτυχτούνε, δε θάμουνσ μισάθροπη αλλά φιλάθροπη, το κουράγιου και η χαρά για τη δουλειά δε θα γνώριζαν όρια και θα είχα βάνει μ' επιτυχία που ολοένα θα μεγάλωνε στην υπηρεσία της ανθρώπινης κοινωνίας τις ολοένα μεγαλώνουσες δυνάμειςμου.

Μπορούμε να παραδεχτούμε για ελαφρυντικότητα, ότι η αρχικήτης αποθάρρυνση μεγάλωσε ακόμα περισσότερο μ' εκείνο τὸ θέλημα της τύχης. 'Αν δεν είτανε όμως κι' απο πριν ένας άνθρωπος χωρίς κουράγιο, θάχε φιλιώσει τον εαφτότης με το φεβγιο απο το σχολείο πριν τον καιρό. Αντι να βλέπει όπως τώρα ολοένα πίσω, θάχε κατεφτύνει τα μάτιατης προς τα μπρος, θάχε βρει καινούριους δρόμους και δυνατότητες για την εξέλιξήτης και θάχε φτάσει παρ' όλα τα εμπόδια σ' εκείνο το βαθμίο της εξέλιξης της ζωής, στον οποίο θάχε φτάσει και με τον άλλο δρόμο, δηλαδή με τις σπουδες και τις εξετάσεις. «Ναι» η υπερνίκηση σ' εκείνες τις δυσκολίες θα της έδινε ίσως τόσο πολυ καινούριο θάρρος, που θα τα κατάφερονε να περάσει πιο πέρα απο τους αρχικούστης πόθους και να φτάσει σ' ένα ξεχωριστά πλατυ κύκλο δράσης. Είτανε όμως κι' απο πριν αποθαρρεμένη. Το πρόβλημα της ζωήςτης, το μεγάλο έργο της αφοπαιδαγωγήςτης υπήρχε κι' όλες, κι' α δεν είχε πάρει τότε με την αναγκαστικήτης αποχώρηση απ' το σχολείο την ιδιαιτερότητου μορφή, θά μεταβαλόντανε με μιαν άλλη τροπή της τύχης, σε μια πέρα και πέρα όμοια «τανάλια της τύχης». Θάβρισκε τότε μέσα σ' ένα οποιοδήποτε άλλο «αν» την αιτία για τις αποτυχίεςτης. Και θάχε προσπαθήσει και τότε, ίσως σε μια μοχηρή κι' απο την εφτύ-

νητης τσαλαπατημένη «ανώτερη υπάλληλος» να ξεφύγει απο την ανάγκη νάναι ταφτόχρονα υποκείμενο και αντιζείμενο.

Την ολοφάνερη απόδειξη, ότι αφτοι οι συλλογισμοί είναι σωστοί, τη βρίσκουμε πάντα, όταν κατορθώσουμε να παραμερίσουμε κείνο το «αν». Η γυναίκα για την οποία μιλήσαμε τώρα, αναγκάστηκε στο τέλος να ομολογήσει στον εαφτότης, ότι δεν μπορούσε να της φτάει για όλათς τα βάσανα το ότι δεν είχε πάρει το απολυτήριο του Γυμνασίου. Η δημόσια αρχή τη ρώτησε δηλαδή αν ήθελε, πέρνοντας μέρος σε ειδικές σειρες απο μαθήματα τελειοποίησης, να περάσει σε μια καλύτερη καριέρα κι' αφτη δεν είχε το κουράγιο να δεχτεί.

Πρώτα δικαιολογήθηκε στον εαφτότης, πως τώρα πια είτανε πολυ αργά για ένα τέτοιο προχώρημα. 'Αν της είχαν κάνει την πρόταση πέντε χρόνια νωρίτερα, θα μπορούσε να την είχε δεχτεί. Γρήγορα όμως ένοιωσε, πως αφτη η δικαιολογία είτανε μόνο μια κούφια πρόφαση. Οί συνάδελφέςτης, που μερικες είτανε μεγαλύτερες απ' αφτη, δεχτήκανε με χαρά κι' αφτη έμεινε όπως πάντα με τις αντίρρησης και τους δισταγμούστης πίσω απ' αφτες. Αλλά φυσικά ως τώρα ακόμα, βρήκε, και μάλιστα μέσα στον κύκλο απο τις σκέψες της αφοπαιδαγωγήςτης, με μεγάλη επιδεξιότητα εκείνες τις δικαιολογίες που της χρειαζόντανε για τη διατήρηση του εγώτης. Έλεγε δηλαδή πως η αρχική αποθάρρυνση, οι μεγάλες αξιώσεις που είχαν απ' αφτη στο σπίτι των γονιώντης και η αδυναμία του παιδικούτης οργανισμού είτανε οι φταίχτες για όλη τη δυστυχία της. Αφου δεν μπορούσε πια να κρατηθη το ένα το «αν», έβαλε το άλλο το «αν» στη θέση του. Αλλά η κατάσταση στο βάθος έμεινε πάντα η ίδια. Κοίταζε πάντ' ακόμη προς τα πίσω κι' έριχνε σ' άλλους την εφτύνη για την τύχητης, για να μην κοιτάξει προς τα μπρος όπου στεγόντανε το αναπόφεβγο έργο που έπρεπε να επιτελέσει. Μόλις την τηλεφταια στιγμή, σαν κόντεβαν πια τα βάσανάτης να την πνίξουν, τόλμησε, σε να λέμε στις απελπισίας το θάρρος, να κοιτάξει κατάματα τη πραγματική κατάσταση.

Μια απο τις συνάδελφέςτης πήρε στο τέλος τη θέση, απο την οποία αφτη είχε θεληματικά παραιτηθει, και λίγο καιρο πιὸ ύστερα έγινε λόγος για τη μετάκληση αφτης της συνάδελφήςτης

στο Υπουργείο. Αφτο είτανε πάρα πολυ για τη δύψα της επιβολής που είχε η αποθαορρεμένη. Τα αιστήματα που χωρίς αφιβολία την εμφυχώνανε πάντα ως τότε, αλλά που ως τώρα είχε μπορέσει να τα κρύβει απ' τον εαφτότης, ξεσπάσανε πια φανερα. Φτόνος, μοχτηρια, μανια της εκδίκησης. Έπιασε μάλιστα τον εαφτό της απάνω στη σκέψη, πως θα μπορούσε να βάνει μια μπόμπα στο υπόγειο του δημόσιου χτίριου στο οποίον εργαζόντανε. Και το σύμβολο της μέχρι σήμερα ζωής της πρόβαλε στη συναίστησή της ξαφνικα και με τρομαχτικη ασκημοσύνη: «Ο κόσμος ολος να καταστραφει ότα μ' εμποδίζει νάμαι η πρώτη μέσα σ' αφτον».

Μέχρι τώρα είτανε ο πιο μεγάλος μάρτυρας. Τώρα όμως δεν της είτανε δυνατο να πιστέψει η ίδια στη μαρτυρικότης υπόσταση. Κιντύνεβε πια να πάρει τον εαφτότης για κείνο που κάμποσες φορες οι συνάδελφέτης λέγανε σ' αστεία: πως είτανε δηλαδή μόνο ένα «προσβλημένο λουκάνικο». Κι' αφτο τό ξέπεσμα απο το στέφανο του μαρτύριου σ' ένα παληολουκάνικο νόμιζε πως δε θα μπορούσε νά το υποφέρει στη ζωη. Τώρα είτανε ζήτημα μονάχα α θά πήγαινε μόνητης χαμένη, για μαζυ με τη συνάδελφήτης σ' αφτη τη καταστροφή.

Απο μάρτυρας είχε γίνει μια κακούργα. Αφτο σημαίνει τη κατάορρηψη τής εγωϊστικης οδηγήτρως εικόνας. Αλλά ένα γνώρισμα αφτης της οδηγήτρως εικόνας είχε διασωθει: ή ασύγκριτη μοναδικότητα της τύχητης. Ως μάρτυρας στεκόντανε στο πιο ψηλο σκαλοπάτι της σκάλας, ως κακούργα στο πιο χαμηλο. Και στις δύο περίπτωσες είτανε ένα άκρο αντίθετο που την ξεχώριζε απ' τους άλλους. Κι' όμως δεν μπόρεσε πια να κλείσει τα μάτια της μπροστα στο νοιώσιμο, πως το να αιστάνεται ταφτόχρονα τον εαφτότης μια τόσο ψηλα και μια τόσο εκμηδενισμένο, βασιζόντανε μονάχα σε μια αφταπάτη. Έτσι έσβησε η ψέφτεια όμορφη λάψη. Το πέπλο ξεσκίστηκε, και πίσω απο την απατηλη οπτασία ενος υπέρμετρα φουσκωμένου δραματικου ρόλου στεκόντανε απλος και μετριόφρονας ένας άνθρωπος, που όπως όλοι οι άνθρωποι αφτογελιόντανε για τον εαφτότου ολόκληρα δεκάχρονα. Κι' αφτος ο απλος άνθρωπος αναγκάστηκε θέλοντας και μη να περπατήσει τον απλότου δρόμο ως το τέλος.

Όποιος βρίσκει στα σοβαρα μπροστα στο ζήτημα, αν πρέπει ν' αφτοχτονήσει ή να σκοτώσει έναν άλλον, αφτος βρίσκει μέσα στην απόλυτη τύχη. Δεν είναι πια το ζήτημα αν έχει το θάρρος ναντισταθει και να πολεμήσει την τύχητου, ή αν ακόμα φοβιτσιάρης, θέλει να της ξεφύγει. Δεν μπορεί να ξεφύγει πια. Η τύχητου είναι παντου γύρωτου, αν κάνει τούτο η εκείνο, α δεν κάνει τούτο ή εκείνο, σε κάθε περίπτωση σηκώνει απάνω του την τύχητου. Όλα τα «αν» κι' όλα τα «όμως», όλες οι δικαιολογίες μ' άτιγες περιστάσες και ξένα φταιξίματα δεν μπορούνε ν' αλλάξουν τίποτα απο το ότι, τώρα αφτη τη στιγμη, θα κάνει με δικήτου εφτύνη τη δικήτου πράξη. Πρέπει ν' αποδειχτει πως αφτος είναι εκείνος που είναι, και ότι δεν μπορεί να ξεφύγει απο τις συνέπειες της πράξηςτου ή της απραξιάστου. Εδω αιστάνεται τον εαφτότου μέσα στον πυρήνα του Είναιτου ελέφτερο και υπέρφυνο, ταφτόχρονα υποκείμενο και αντικείμενο στην αληθινητου μορφη, κι' όλες οι δοκιμες της φυγής φανερόνονται σαν παιδιαοίστιγια αφταπάτη.

Ο κανόνας είναι: Όποιος πιάνει πάντα τον εαφτό του πάνω στη δοκιμη, να κάνει υπέρφυνο για την τύχητου το γύρω κόσμο, αφτος πασκίζει πάντ' ακόμα να κάνει, αντισ ολόκληρη την τύχητου, μόνο μερικα (λεφτομερειακα) φαινόμενα αντικείμενο της αφτοεξερέβνησηστου. Πρέπει να πασκίσει να περάσει απο το κομάτι στολάκερο, απο το «αν» στο «να», απο τις συθήκες των περασμένων στα έργα του «τώρα» κι' απο τις οδηγήτρως εικόνες να βγει πέρα ως την «αληθινη μορφη». Α δεν το καταφέρει, θα πει πως ακόμα δεν τον έπιασε καλα μεσ' στα δόντιατης η τανάλια της τύχης. Πρέπει να περιμένει ως ότου τα βάσανα δυναμώνοντας τονε φέρουνε στο σημείο να παρατηθει απο την αφταπάτη της εγωϊστικότητάστου.

Ογδος Κεφάλαιο.

Ομολογία

Παράγραφο 22.

Ξεφραμάκωμα.

Όλοένα παρουσιάζεται πάλι το ζήτημα, αν η χαρακτηρισολογία είναι σήμερα κιόλας σε θέση να μας δείξει ένα δρόμο βατο που μπορεί να οδηγήσει τον κάθε άνθρωπο χωρίς ξένη (αθρόωπινη) βοήθεια έξω από τα βιάσανα της εγωϊστικότητάς του. Ότι η διέξοδος είναι στις περισσότερες περιπτώσεις δυνατή με τη βοήθεια ενός ειδικού, αφτο το απόδειξε η ψυχοθεραπεία στα τελευταία δέκα χρόνια με απο μέρα σε μέρα μεγαλύτερη επιτυχία. Ίσια με ποιο σημείο μπορούμε όμως να κάνουμε χωρίς τη βοήθεια ειδικού, αφτο ακόμα δεν έχει ξεκαθαριστεί καλά. Ακόμα δεν μπορούμε να διατυπώσουμε και συνταγες, ή μάλιστα και νόμους, που με τη βοήθειά τους θα μπορούσε κανένας να φέρει σε καλο τέλος αφτο το πιο δύσκολο και το πιο απαραίτητο μέρος της αφτοπαιδαγωγής. Κι' εδω πρέπει ν' αρκεστούμε ν' αναφέρουμε μόνο ένα παράδειγμα που να μας δείχνει τα πιο σπουδαία σημεία αφτου του δρόμου. Αφτο το παράδειγμα όμως θάπρεπε φυσικα να τ' αλλάξει και να το συμπληρώσει κανένας με τους πιο διαφορετικους τρόπους, α θάθελε να το προσαρμόσει ας είναι και σε λίγες περιπτώσεις του ατέλειωτου πλούτου των ειδων του αθρόωπινου χαρακτήρα.

Ένας άντρας 30 χρονων πάνω κάτω, Γραμματέας Δημαρχίας, Ψ, αιστάνεται απο δω και λίγο καιρο μια ολοένα μεγαλύτερη απέχθεια να πέρνει μέρος στα συβούλια του Δημαρχείου. Δεν ξέρει ακόμα για τη στιγμή την αιτία γι' αφτο το ενοχλητικο φαινόμενο: Αιστάνεται μονάχα κούραση, ακεφια, κεφαλόπονο, και καμια φορα μια ελαφρια διάθεση να κάνει εμετο. Στ' αστεία λέγει στη γυναίκατου: «Με πιάνει ζαλάδα όταν βλέπω τον τμηματόρχη του δήμου, κι' όταν βλέπω τη δαχτυλογράφοτου με πιάνει ύπνος». Στα σοβαρα όμως πιστέβει, ότι πρόκειται για συφτώματα σωματικης εξάντλησης. Κι' ο γιατρόστου μιλώντας για «νεβροστένεια» του δυναμώνει αφτη την ιδέα. Πολυ χαρα-

κτηριστικο είναι πως της γυναίκαστου, παρ' όλο που αφτη αιστάνεται την υποχρέωση να τότε συμπονέσει και να τότε περιποιηθει, της έρχεται ολοένα η ιδέα πως μέσα σ' αφτη την αρωώστεια υπάρχει κάτι προσβλητικο για τον εαφτότης.

Η ψυχολογικη αφτοεξέταση, μαζί με τη βοήθεια απο κάτι διάλεξες και κάτι βιβλία, ωδήγησε τον κύριο Ψ. στο νοιώσιμο, πως τούτανε απο κάμποσον καιρο πολυ δυσάρεστα όχι μόνο εκείνα τα συβούλια, αλλα κι' όλα τ' ανταμώματα μ' αθρόωπους. Αλλα σ' αφτο το αίσθημα υπήρχανε διάφοροι βαθμοι όπως τα σκαλοπάτια μιας σκάλας. Τη πιο μεγάλη εφκαρίστηση αιστανόντανε όταν είτανε μονάχος. Έπειτα ερχόντανε η συντροφια με τα δυο παιδιάτου, έπειτα η κουβέντα μ' ένα στενο φίλουτου έπειτα η επίσκεψη στη μητέρατου, έπειτα η βραδυά που στο σύλλογο των μπιλιαρδιστων πίνανε μπίρα, ύστερα (μόλις) η συντροφια της γυναίκαστου, ύστερα η δουλεια στο γραφείο της δημαρχίας κι' ύστερα στο τελευταίο σκαλοπάτι τα συβούλια που γινόντανε με την παρουσία του ανώτερουτου.

Ένω προσώρας θαρρούσε ακόμα, πως η «αθροποφοβίατου» είτανε μια συνέπεια της σωματικης του νεβροστένειας, έφτασε στο τέλος (ενάντια στη γνώμη του γιατρούτου) μόλατάφτα στη πεποίθηση, πως τα νεβρικα συφτώματα είτανε η συνέπεια της αθροποφοβίαστου. Βέβαια έννοιωσε εχτος απ' αφτο πως τα συφτώματ' αφτα με τη σειράτους δυναμώνανε πάλι την αθροποφοβίατου και πως έτσι κλειούσε ένας κύκλος. «Έπειδη οι άνθρωποι μου είναι δυσάρεστοι, η αγανάχτηση που αιστάνομαι γι' αφτους μου φέρνει σωματικη αδιαθεσία, κι' επειδη η αγανάχτηση που αιστάνομαι γι' αφτους μου φέρνει σωματικη αδιαθεσία, γι' αφτο μου είναι δυσάρεστοι» — αφτος είναι ο φάβλος κύκλος. — Ότι όμως σ' αφτη την άλληλουχία η αθροποφοβία έρχεται πρώτα (δηλαδη είναι η αιτία του δέφτερου) κι' όχι το δέφτερο (η αιτία του πρώτου), αφτο βγαίνει αρκετα καθαρο απο τη σκάλα που περιγράψαμε πιο πάνω.

Γιατι τ' αποτελέσματα μιας σωματικης νεβροστένειας, θα μπορούσανε να εξαρτηθούνε μόνο απο εξωτερικα (μηχανικα) αιτία. Θάτανε ας πούμε έτσι, που ο Ψ. θα στεναχωριόντανε περισσότερο μέσα σε πολλους αθρόωπους και λιγότερο με λίγους ή μ' έναν

άνθρωπο. Η σκάλα όμως που αναφέραμε, δε συμφωνάει καθόλου μ' αφτο. Ο βαθμος της σωματικής αδιαθεσίας εξαρτιέται φανερα απο ψυχικα περιστατικα και γεννιέται τώρα το ρώτημα, τι λογης ψυχικα περιστατικα είν' αφτα. Έτσι ο κ. Ψ. προχώρησε μ' ένα σπουδαίο βήμα κοντότερα στο κεντρικο πρόβλημα της αφτοπαιδαγωγήςτου.

Πολυν καιρο δεν μπορούσε να καταλάβει, γιατι εκείνη η σκάλα πάγαινε έτσι και δεν πάγαινε αλλιως. Στο τέλος τούγινε η κατάστασητου τόσο ανυπόφορη, που είτανε πρόθυμος να θυσιάσει μεγάλα κομάτια απο τις «πεποϊθήσέστου» ή απο την αντίληψήτου για το κόσμο (κι' αφτο θα πει στη δικήμας γλώσσα: μεγάλα κομάτια της κενοδοξίαςτου), α μονάχα μ' αφτο μπορούσε να ξεσκεπάσει το μυστικο της αθροποφοβίας του. Και τότε βρήκε μιαν αλυσίδα απο αίτια και συνέπειες, που είτανε τόσο απλη, που θάπρεπε κανένας να παραξενεφτει, πως δεν μπόρεσε ν' ανακαλυφτει απο πολυν καιρο,—που κρύβανε όμως ως τώρα καλα απο τα μάτια της αφτοκριτικής του κ. Ψ. οι εγωϊστικέστου αντίστασες. Αφτη η αλληλονχία είτανε: «Δε θέλω να μου κάνουν κριτική. Όσο πιο μεγάλος είναι ο κίντυνος να μου κάνουν κριτική, κι' όσο πιο λίγο μπορω να υπερασπιστω και να επανορθώσω στην αρχικήτης αχτινοβολία την προσβλημένημου τιμη,—τόσο πιο χειρότερα αιστάνομαι τον εαφτόμου. Ο πιο μεγάλος κίντυνος μιας κριτικής βρίσκειται μέσα σ' εκείνα τα συμβούλια δέφτερα έρχεται ο κίντυνος στην υπηρεσίαμου στο γραφείο και τρίτα (δυστυχως) έρχεται ο κίντυνος απο τ' αδέκαστα μάτια της γυναίκαςμου — απ' όλα καλύτερα αιστάνομαι τον εαφτόμου όταν είμαι μονάχοςμου».

Αφτο το νοιώσιμο τούρθε προς στιγμης σα σωτηρία. Φαινόντανε μάλιστα σα νάθελε να λιγοστέψει η αθροποφοβίατου. Γρήγορα όμως του ξανάρθε πάλι το παληο το βάσανο, κι' αναγκάστηκε να κάνει ακόμα ένα βήμα στο δρόμο της αφτοπαιδαγωγήςτου. Αναγκάστηκε να ρωτήσει τον εαφτότου, για ποιό λόγο είχε γίνει σε τέτοιο βαθμο εβαιστήτος σε κάθε κριτική, και βρήκε, πως αφτη την εβαιστησία την είχε απο πάντα, αλλ' ότι είχε δυναμώσει αρκετα απο δω και δυο χρονια. Κι' όταν σκέφτηκε τί αλλαγη είχε συμβει τώρα και δυο χρονια στις συ-

θήκες της ζωήςτου, θυμήθηκε, πως τότε η γυναίκατου είχε αρχίσει να κάνει τις πρώτες κριτικες παρατήρησες απάνω στο χαρακτήρατου. Όταν αγαναχτούσε πριν για τους συναδέλφουςτου ή για τον προϊστάμενότου, προσπαθούσε να τον παρηγορήσει και να του ξανασηλώσει όσο μπορούσε πιο γρήγορα το πληγωμένο φιλότιμότου. Γι' αφτο τούδινε πάντα δίκιο και τούλεγε πως δεν έφταιγε αφτος, ακόμα, κι' όταν είτανε σε φανερο άδικο.

Σιγα σιγα όμως, όταν δεν της απορροφούσαν πια τα παιδια ολάκερη τη δύναμη της δουλειας και τη πνευματικότης φρεσκάδα, άρχιζε να συλλογιέται για τον εαφτότης και για τη παντρειάτης. Είχε καταλάβει, πως τον πρόσφερε τον άντρατης μια κακη υπηρεσία, υποστηρίζοντάστον και δίνοντάστον το δίκιο παντου και πάντα, κι' όταν ακόμα είχε την αντίθετη πεποϊθήση. Έβλεπε πως μ' αφτο γινόντανε όλο ένα πιο αλύγιστα σίγουρος για την αλαθωσύνητου και για το ότι κανένας δεν είτανε άξιος να του κάνει κριτική. Κι' έτσι αναγκάστηκε ν' αρχίσει κι' αφτη που και που να τον κάνει προσεχτικο στα λάθιατου—αφτος όμως το αιστάντηκε αφτο σαν προδοσία.

Όταν ο κ. Ψ. τώρα ξανακυτάζοντας τη πρωτήτερη ζωήτου συλλογίστηκε ακόμα μια φορα αφτη τη μεταστροφη στη συζυγικήτου ζωη, αιστάντηκε να τ' ανοίγουνε μονομας τα μάτιατου. Έννοιωσε πως εκείνη η προδοσία όπου τόσο συχνα παραπονέθηκε κ' ελυπήθηκε γι' αφτη, δεν είτανε σα να τούφεβγε κι' ο τελεφταίος πιστος υπήκοος, αλλ' ότι είτανε μια καλόβολη και πολυ ωφέλιμη δοκιμη απο μέρος της γυναίκαςτου για να τ' ανοίξει τα μάτια. Τούρθε τώρα σα νάχε ζήσει ως τώρα κοιμισμένος. Είχε φερθει πραγματικα παντου και πάντα σα νάτανε ο αλάθητος κι' ανώτερος απο κάθε κριτική Κύριος της Δημιουργίας. Η πίστητου στο καθήκον, η εργατικότητάτου στην υπηρεσίατου κι' η άφογήτου ζωη, πράματα που τ' αναγνωρίζανε παντου, τότε δυναμώσανε πιο πολυ σ' αφτη την αφτοεχτίμηση. Έτσι δεν τόβρισκε ούτε παράξενο ούτε άξιο για προσοχη ούτε κακο το πως η γυναίκατου δεχόντανε παντου και πάντα την επιβολήτου. Δεν τόπερνε χαμπάρι πως με το να δείχνει με τέτοιο στραβο τρόπο την αγάπητης τον έσπρωχνε ολοένα βαθύτερα σ' αφτη τη στραβη (αλλ' ασυναίστητη) αφτοεχτίμηση. Γι' αφτο πήρε το

άλλαγμα του φέρεσιμου της γυναίκαςτου, που είτανε στην πραγματικότητα μόνο έν' αβγάτισμα της αγάπηςτης και της πίστηςτης στο καθήκοντης και φυσικά και του θάρρουςτης, για λιγότεμα της αγάπηςτης. Γιατι μπορούσε ν' αντιληφτει μονάχα το λιγότεμα της υποταχτικότητας και καλοβολιάστης, όχι όμως και το μεγάλωμα του νοιώσιμούτης που κρυβόντανε πίσω απ'αφτα.

Ότι του φαινόντανε ως τώρα άδικο απο το μέρος της γυναίκας του το κατάλαβε τώρα πως είτανε άδικο δικότου. Και το φταίξιμο για τις διάσταςες και δυσκολίες στη συζυγικη ζωη των τελεφταίων χρόνων, που ως τώρα τόρριχνε απάνω στη γυναίκατου, αναγκάστηκε τώρα να το παραδεχτει για δικότου φταίξιμο. Έτσι χάσανε στερνα όλοι οι αγώνες την πιροχολιάτους. Τούμεινε μονάχα πίσω μια βαθεια λύπη για την τύφλωσήτου και μια τίμια διάθεση να βγάλει απο πάνωτου αφτη τη τύφλωση όσο το δυνατο πιο γρήγορα.

Για μια στιγμη παρουσιάστηκε ο κίντυνος να πάρει η γυναίκατου, όντας απο μιας αρχης η πιο θαρραλέα κ' η πιο γνωστικια, μιαν υπεροχη μέσα στην εκτίμησήτου, η οποία περισσότερο θα δυνάμωνε παρα θα λιγότεβε τις δυσκολίες. Αλλ' αφτον τόν κίντυνο τόν υπερνίκησε την ίδια στιγμη που έφτασε στο νοιώσιμο, πως με το ξεφαρμάκωμα της συζυγικήςτου ζωης θα ξεφαρμακωνόντανε κ' όλα τα άλλα προβλήματα. Το ότι είχε λαθέψει σ' αφτη την περίπτωση, όπως είχε λαθέψει και τόσο συχνά στη ζωήτου, του φάνηκε πια πως είναι μονάχα ένα μέρος της γενικης τύχης της αθροπότητας, απ' το οποίο δεν μπορεί κανέννας να ξεφύγει, και που κανένα δεν είν' ανάγκη να κάνει να ντρέπεται κ' έτσι μπόρεσε με καινούργιο κουράγιο να εργαστει απάνω στο έργο της υπερνίκησης αφτου του λάθους κ' όλων των συνεπειώντου.

Ο κανόννας είναι: Όποιος βρίσκειται σε δυσκολίες και κάνει πρώτα υπέφτυνο γ' αφτες το γύρωτου κόσμο (ανθρώπους και πράματα) πρέπει να ρωτήσει τον εαφτότου, γιατι δεν είναι ο ίδιος σε θέση ν' αλλάξει αφτους τους ανθρώπους και τα πράματα, ή όμως να κανονίσει τη στάσητου απέναντίτους με τέτοιο τρόπο, που να καθούνε οι δυσκολίες.

Και προπάντων όταν κάνει υπέφτυνη μια στο παρελθόν δημιουργημένη κακή κατάσταση, πρέπει να τούρθει η σκέψη, για ποιο λόγο δεν μπορεί να προσαρμόσει τον εαφτότου και γιατι δεν είναι αρκετα εφκολολύγιστος και δημιουργικος για να μεταβάλει σε καλο την κακη αφτη κατάσταση. Όποιος σκέφτεται χωρίς σταμάτημα μ' αφτο τον τρόπο απέναντι στον εαφτότου, αφτος θα βρει στο τέλος, πως ο ίδιος δε φταίει λιγότερο απο τους άλλους. Κ' έτσι γίνηκε η προσωπικήτου η δυστυχία ένα κομάτι απο τα γενικα βάσανα της αθροπότητας. Τα περασμένα και τα τώρα χάσανε το φαρμάκι τους. Μα ο καθέννας μας μένει υπέφτυνος για τα σφάλματα της ολότητας. Κι' οι δύναμες που δεν πάνε πια χαμένες σε ανώφελες κατηγορίες ενάντια στην τύχη, γίνονται λέφτερες για την εργασία της κοινης καλυτέρεψης της τύχης της ολότητας.

Παράγραφο 23.

Αρχικη σκηνη.

Με την εξέλιξη που περιγράψαμε ως τώρα, γαλήνεψε αρκετα η συζυγικη ζωη του κ. Ψ. Οι ώρες που περνούσε με τη γυναίκατου δεν του είτανε πια τόσο δυσάρεστες όπως πρώτα, αλλά υπήρχαν πάντ' ακόμα μερικα εβαιστήτα σημεία, που άμα αναφερονόντανε στη κουβέντα απάνω, τον κάνανε ξαφνικα να προσβέλνεται, ν' αποτραβιέται και να μη μιλάει. Και στη συναναστροφήτου με τους συνάδελφούςτου φανερώθηκε μια καλυτέρεψη, αλλα κ' εδω δεν είχε χαθει πέρα και πέρα η εβαιστησίατου, και προπάντων του φαινόντανε πάντ' ακόμα σα βασανιστήρια τα συβούλια της υπηρεσίας. Αλλα το βάσανο αφτο είτανε τώρα μονάχα ψυχικο, τα σωματικα συφτώματα είχανε χαθει και το πρόβλημα είτανε: —Να υπερνικήσει κ' αφτη τη ψυχικη στεναχώρια νοιώθοντας βαθύτερα τα σφάλματάτου.

Αν και φανερωνόντανε όλοένα περισσότερο, πως ο φόβοςτου

απο την κριτική είτανε πέρα και πέρα παράλογος, αφού μ'αφτη δεν μπορούσε να πάθει τίποτα η ανθρώπινη αξιοπρέπειάτου, μόλατάφα φοβόντανε, αιστανόντανε σα να μπορούσε αφτη η ανθρώπινη αξιοπρέπειάτου να πέσει με το παραμικρο φύσημα. Έπρεπε λοιπον να ρωτήσει τον εαφτότου, γιατί είχε ο ίδιος τόσο λίγη εμπιστοσύνη στην ανθρώπινήτου αξιοπρέπεια, όπου γι' αφτην τον έμελλε τόσο πολυ. Έπρεπε λοιπον να γίνει αντικείμενο της σκέψηστου η έλλειψη της εμπιστοσύνης στον εαφτότου, της εμπιστοσύνης στον ανθρωπισμο το δικότου (που μ' όλα τὰ παραστρατήματα και τα λάθιατου θάμενε αναγκαστικά πάντ' ακόμα ανθρωπισμος) ή μπορούμε και να πούμε της εμπιστοσύνης στην ανθρωπότητα γενικά.

Φυσικά δύσκολα θα μπορούσε να φτάσει στη λύση σ' αφτο το πρόβλημα χωρις τη βοήθεια των βιβλίων της ατομικιστικής ψυχολογίας. Κι' όσο πιο γυμνασμένος στη σκέψη κι' αν είτανε κι' όσο εφζίνητο μυαλο κι' αν είχε, τόσο πιο έφκολα θάπεφτε στα επηρεαστικά παραστρατήματα στα οποία θα τον παράσερνε η «διαφύλαξη του ΕΓΩΤΟΥ». Αλλα μια τυχαία συνομιλία μ'ένα φίλοτου που είτανε μορφωμένος χαραχτηρολογικά τότε γλύτωσε απ' αφτο τον κίντυνο. Κι' αν και τούλειπε κι' ο καιρος κι' η γύμναση για τέλειες έρεβνες του χαραχτήρα (για ίσως ακριβως γι' αφτο) μια μέρα ανακάλυψε απο πια πηγη ερχόντανε αφτη η έλλειψη εμπιστοσύνης. Βρήκε έν' αχνάρι και μάλιστα σ' εκείνο το σημείο της ως τώρα ξεσκεπασμένης εικόνας του χαραχτήρα, το οποίο δεν είχε ακόμα ξεκαθαρίσει. Γιατί είχε γίνει τάχα με την τότε προδοσία της γυναίκαστου αμέσως εβαιστήτος σε ολάκερη τη γραμμη απο τις ανθρώπινες σκέσεστου; Γιατί δεν αρκέστηκε σ' αφτο, να βάνει τη γυναίκατου στη θέσητης, ή να της απαγορέψει τις παρατήρησε; Για ποιο λόγο ξάπλωσε η ακεφιάτου και στον επαγγελματικότου κύκλο, όπου μέσα σ' αφτον αιστάνονταν τον εαφτότου καλά ως τα τότε; Γιατί του γεννήθηκε μια γενική και πολυν καιρο βασταγμένη ανθρωποφοβία, αντι μόνο μια περαστική συζυγοφοβία; Είναι φανερο πως εκείνη η προδοσία είχε τότε πειράξει ένα κόμπο στο χαραχτήρατου, που απ' αφτον εξαρτιόντανε όλες οι άλλες περιοχες της ζωήστου, και δε μπορούσε κιόλας νάχει καμια αφβολία πια, πως αφτος ο

εβαιστήτος και σπουδαίος κόμπος είτανε η εγωϊστικότητατου.

Είχε μπει σε κίντυνο να χαθει το κύροςτου κι' η καλήτου φήμη. Κι' ο τρόπος που μ' αφτον προσπαθούσε να προφυλαχτει απ' τον κίντυνο αφτο, του απόδειχνε με αξέφεβγη συνέπεια, ότι κι' ο ίδιος δεν πίστεβε να τα κρατήσει. Το ότι απο τώρα και πέρα πάσκιζε τόσο προσεχτικά και ριζικά να ξεφύγει απο κάθε εφκαιρία που θα μπορούσε να του κάνουν κριτική, θα πει πως ο ίδιος στην πραγματικότητα (χωρις να το ξέφρει) είχε το φόβο, ότι με μια κριτική θα μπορούσε να βγει στο φανερο ότι δεν άξιζε τίποτα στ' αλήθεια.

Εδω είναι το σπουδαιότερο σημείο κάθε αφτοπαιδαγωγικής. Το παν εξαρτιέται απ' αφτο, αν τα καταφέρουμε να βγούμε πέρα απο την εφκολοεξακριβωτη δύψα της επιβολης ως το αποπίσωτης κρυμένο συναίστημα της μειονεχτικότητας: ή στην αντίθετη περίπτωση, αν ανακαλύψουμε πίσω απο το εφκολογνώριστο συναίστημα της μειονεχτικότητας την κρυμένη δύψα επιβολης. Πρέπει όμως να τονιστει ακόμα μια φορα, πως μ' αφτο το ξεσκέπασμα δε θέλομε να πούμε ένα λογικο συλλογισμο, αλλ' ότι εδω πρόκειται για μια ζήση, για να νοιώσουμε μόνοιμας τις πανουργίεςμας, για μιαν ανακάλυψη του ίδιου του εαφτούμας. Άμα το καταφέρει αφτο κανένας, τότε φανερώνεται, ότι όχι μόνο ενεργάει ένας τέτοιος παράγοντας μέσα στο χαραχτήρατου (γιατι αφτο είτανε απο μιας αρχης εφκολονόητο) αλλα και πώς και σε ποιό ορισμένο, ουσιαστικο ιδιαίτερο σημείο εκδηλώνει την ενεργειάτου μέσατου.

Ο κ. Ψ. ήξερε πια απάνω κάτω 8 βδομάδες ύστερα που έκανε την αρχη της αφτοεξερέβνησήστου ότι κατα βάθος είχε απο μικρο παιδι μέσατου το συναίστημα της μειονεχτικότητας, αν και ως τώρα δεν είχε ποτε ούτε με τη παραμικρη σκέψη ομολογήσει ένα τέτοιο πράμα στον εαφτότου, ή μάλιστα και σ' άλλους. Όχι η συνειδητήτου αφτοκριτική, παρα ο τρόπος του φέρσιμούτου του απόδειχνε την ακατάπατη δράση απ' αφτο το συναίστημα της μειονεχτικότητας. Αλλα μόλις τόνοιωσε συνειδητα μέσατου, βρήκε κι' όλες το ιδιαίτερότου συστατικο και την πηγήτου.

Ύστερα απο ακατάπατες μετάπτωσε της ψυχικήστου διά-

θεσης, μια μέρα, που είχε ερεθιστεί κι' ανακατεφτεί σε βαθμό που να μην μπορεί να δουλέψει πια, αιστάντηκε άξαφνα να τον κυριέβει ένας παράξενος θυμός ενάντια στη γυναίκα του. Αιστάνονταν ορέξη να τήνε δείρει, αν και το λογικό του τούλεγε, πως αυτή δεν τούδωκε την παραμικρή αιτία για ένα τέτοιο ερεθισμό. Ακόμα μια φορά αιστάντηκε την ορέξη να πει πως όλες οι προσπάθειές του για την αυτοπαιδαγώγηση είτανε μάταιες, να στείλει στο διάβολο κάθε χαρακτηρισολογία και να ψάξει να βρει το φταίξιμο όχι στον εαυτό του, παρα πάλι όπως και πρώτα στους άλλους και πρώτ' απόλα στη γυναίκα του. (Οι εγωϊστικές αντίστασες ρίχνανε στη μάχη τις τελεφταίες εφεδρείες). Αλλα η αυτοκριτική είχε πια προχωρήσει τόσο πολυ, που δε θα μπορούσε πια να ξεφύγει. Ο κ. Ψ. είπε στον εαυτό του: «'Αν τώρα το δώσω δρόμο μπροστα στον εαυτό μου, θάχω μοναχόσμου το φταίξιμο για την εξακολούθηση της αιθροποφοβίαςμου και όλων των σωματικών κακων, που μου κάνουν τη ζωη ανυπόφορη. Λοιπον το μικρότερο κακο είναι τώρα να πασκίσω να βγάλω το δόντι μου. Κι' α δεν το καταφέρω μοναχόσμου, πρέπει να πάω σ' ένα ψυχολόγο κι' ο Θεος να με φυλάξει απ' αφο». Προσπάησε λοιπον να βγάλει το δόντι του. Και το κατάφερε. Είπε μέσα του πως η αιτία για όλες τις εμπάθειές του και πρώτ' απόλα της αγανάχτησης ενάντια στη γυναίκα του, μόνο μέσα στον εαυτό του μπορεί να βρίσκεται. Κι' ένοιωσε κι' όλες, πως ένα ξεχασμένο περιστατικό του έφερνε αφο το ανακάτεμα κι' ότι δε θα του στοίχιζε το κεφάλι του αν το ξεκαθάριζε αφο μέσα του.

Ύστερ' απο μια στιγμή έβλεπε τον εαυτό του καθισμένο στο τραπέζι της κάμαρας των παιδιων στο πατρικό του σπίτι. Είχε ζωγραφίσει με χρώματα του νερου μια ζωγραφια και περίμενε να τον παινέψει η μάνα του για το κατόρθωμά του, όπως συνείδηζε να το κάνει. Αντις αφο όμως η μητέρα του έδειξε τον τρόμο της που λέρωσε το τραπέζι με τα χρώματά του κι' απάνω στο θυμό της για το λέρωμα αφο, του βάφτισε τη ζωγραφιά του γι' ανόητες χρωματομουτζαλιες. Αφο τότε πλήγωσε κατάκαρδα. Έτσι μάλιστα είχε φανταστεί πως το πάτωμα θα γροεμιζόντανε και θα πέφτανε κι' οι δυό τους, κι' η μάνα και το παιδι, μέσα σ' ένα χάος. Αφο είτανε η πρώτη προδοσία.

Με μια παράξενη ανάμιξη απο λύπη και χαρα του φανερώθηκε χωρις κόπο μέσα στη συνείδησή του το νοιώσιμο: Θυμώνει κανένας με τη γυναίκα του, σαν αφο νατάνε ή μάνα του και σαν νατάνε αφο ο ίδιος ακόμα το παιδι, που τότε τόχε κακομεταχειριστεί η μάνα του. Φοβάται κανένας πάντ' ακόμα οπως τότε την κριτική των μεγάλων, και θαρρει πως είναι στην αφοεχτίμησή του κρομασμένος απο την κριτική αφο, σαν νατάνε ακόμα παιδι. Αλλα δεν μπορεί ν' αρνηθεί κανένας ότι δεν είναι πια παιδι και ότι η αξία του δεν εξαρτιέται απο τον ένα ή τον άλλο κριτικό κι' ότι δεν έχει ανάγκη να τρέμει για να τον αναγνωρίσουνε για περίφημο ζωγράφο, αφο δεν είναι πια μουτζαλωτής που λέρωσε το τραπέζι στο δωμάτιο των παιδιων.

Απ' αφο την ώρα λεφτερώθηκε ο κ. Ψ. απο το συναίστημά του της μειονεχτικότητας και η εσωτερική του ζωη πήρε τον ανήφορο για την καλύτερη. Βέβαια δεν είταν' εκείνη η αρχική σκηνη η προματική και μοναχική αιτία για το συναίστημά του της μειονεχτικότητας. Η αληθινή αιτία δ.λ.δ. η αντιπαιδαγωγική στάση της μάνας είχε αντίθετα βαστάξει πολλα χρόνια. Η «αρχική σκηνη» είτανε μόνο το δραματικά συμπτωμένο καταστάλαγμα απο τις καθημερινες στεναχώριες του παιδιου. Είτανε σα να λέμε ο μπαμπούλας που παρόστανε το κεντρικό σημείο της παιδικής κοσμοεικόνας, και που αναλογούσε στην πιο σημαντική οδηγήτρα γραμμη της ζωής του: Φρόντιζε να μην προκαλει την κριτική των πλησίων σου, γιατι αλλιως έχασες μια για πάντα την επιβολή σου. Με το νοιώσιμο και την κατάργηση αφο της οδηγήτρας γραμμής, ανοίχτηκε για τον κ. Ψ. η εξέλιξη απο μια ανελέφτερη κ' εγωϊστική, σε μια ελέφτερη και λιτή (απλή) στάση του χαρακτήρα.

Ο κανόνας είναι: Η ανακάλυψη της «αρχικής σκηνης» που είναι μια συμβολική εκφραση της παιδικής κοσμοεικόνας και παραστάνει μ' αφο την αφετηρία της οδηγήτρας εικόνας και των οδηγητικών γραμμων, αποτελεί ένα σπουδαίο (μα όχι απαραίτητο) βήμα στην αυτοπαιδαγώγηση. Η εσωτερική διαμόρφωση της εγωϊστικότητας (συναίστημα μειονεχτικότητας και δίψα επιβολής)

βρίσκει τη ζωντανή της ύλη στην αρχική σκηνή. Η ανακάλυψη απο τέτοιες αισθηματικά τονισμένες «ζήσες» μας εφκολύνει πολύ στην υπερνίκηση της εγωϊστικότητας. Αφτη η ανακάλυψη όμως είναι μόνο τότε δυνατή, όταν τα καταφέρουμε να ξεσκεπάσουμε τις εγωϊστικές αντίστασες (αφιβολία, κακοκεφια, κι αποτυχία) και να προχωρήσουμε ως την απεριόριστη ομολογία απο τις για την εγωϊστικότητα πιο επικίντυνες αλληλουχίες. Όποιος δεν τα καταφέρει αφτα, πρέπει να εξακολουθήσει να υποφέρει τις συνέπειες της εγωϊστικότητας, τα βάσανα της ζωής, ως που να ξεφανερωθει το Εγώ του.

Παράγραφο 24.

Π ρ α μ α τ ο π ο ι ή σ η .

Θεωρητικά, το αίτιο απο όλα τα συναισθήματα της μειονεχτικότητας καθώς και κάθε δυσπιστίας ενάντια στο δικό του αθροπισμο και στον αθροπισμο γενικά, είχε τώρα πια ανακαλυφτει ολοφάνερα, είχε ξεσκεπαστει σαν πλάνη κι' έτσι είχε εξουδερωθει η ενέργειά του. Στην πράξη όμως είχε μείνει σκεδον η ίδια πρωτινη εξέλιξη απο τα αισθήματά του, συναισθήματά του κι' εμπάθειέ του. Αν και πολλές φορές, σαν τουρχόντανε στο μυαλο αφτα τα νοιωσίματα που δηγηθήκαμε, αιστανόντανε βαθια το άξαφνο ξεφαρμάκωμα σαν ένα είδος απελεφτέρωση, δε βαστούσε μολατάφτα η λεφτεριά του πιο πέρα απο τη στιγμή που θ' αντάμωνε ένα συνάδελφό του που θα μπορούσε να του κάνει κριτική. Ότι γινόντανε στη ήσυχη κάμαρά του μπορούσε να επιδράσει στη καθημερινή του ζωή μονάχα όσο αφτη περνούσε χωρίς δοκιμασίες. Η δοκιμασία, ο «πειρασμος», του ξαναζωντάνεβε το φαινομενικά πεθαμένο συναίσθημα της μειονεχτικότητας, κι' έτσι έπερνε πάλι τον κατήφορο το ποτάμι απο τα λαθιασμένα αισθήματα και σκέψες. Είτανε φανερο, πως μέχρι το πραγματικο γιάτρεμα, είτανε ανάγκη να γίνει ακόμα ένα βήμα, που θάπρεπε απ' τη μια να συγγενέβει με τη δοκιμασία της

«αρχικής σκηνης», απ' την άλλη όμως νάχει στην ουσία να κάνει περισσότερο με το τώρα παρα με τα περασμένα.

Χωρις καθόλου θεωρητικους συλλογισμους κατάλαβε τώρα ο κ. Ψ. τί θάπρεπε νάναι γι' αφτον το δύσκολο αφτο βήμα. Γιατι μ' αλύπητη λογική ακολουθία τον έσπρωχνε η ζωή σ' αφτην την τελεφταία συνέπεια της αφτοπαιδαγώγησής του. Ένοιωσε, πως έπρεπε να περάσει, να υπομείνει ακριβως εκείνη τη δοκιμασία, εκείνο το βάσανο, που ακριβως απ' το αίτιο της παιδικής του αποθάρρυνσης προσπαθούσε μ' όλη τη δύναμή του ν' αποφύγει ως τα τώρα: και βρήκε τ' όνομα αφτινης της δοκιμασίας, αφτου του βάσανου, την ίδια στιγμή: η κριτική του προϊστάμενου.

Έλεγε μέσα του στην αρχή, πως πρέπει νάναι μια άδικη κριτική, που είτανε αποφασισμένος να την υπομείνει χωρις μιλια. Αλλα γρήγορα κατάλαβε πως μ' αφτο ήθελε μέσα του να υποστει αθώς μια στεναχώρια και μ' αφτο να κερδίσει ένα στεφάνι μαρτυρίου. Γι' αφτο μια τέτοια δοκιμασία δε θα τούφερνε καθόλου εκείνο που είτανε το πιο σπουδαίο γι' αφτόνε, δηλαδή το να υπομείνει ένα λιγότεμα της αξίας του και να δεχτει αγόγγυστα μιαν ήττα. Αφτη η σκέψη να υπομείνει μια κριτική χωρις να φταίει, είτανε λοιπον μια απο τις πιο κρυφες πανουργίες της «διατήρησης του εγω», κι' αν την έβανε σ' ενέργεια, θα πήγαινε προς τα πίσω, αντι προς τα μπρος. Κατάλαβε όμως απο μια σιγανη εφκαρίστηση που φανταζόντανε πως θα αιστανόντανε σε μια τέτοια σκηνή, πως αφτη η σκηνή δεν μπορούσε νάναι εκείνο το βήμα που του γύρεβε η ζωή. Κι' αμέσως ύστερα ένοιωσε τί βήμα θάπρεπε νάναι αφτο στην πραγματικότητα: Το να υπομείνει με ηρεμία και χωρις μιλια μια δικαιολογημένη κριτική.

Είτανε όμως την ίδια στιγμή φανερο, πως δεν έπρεπε να την προκαλέσει απο σκοπου την κριτική αφτη, γιατι αλλιως θάπρεπε πάλι (όπως πάντα ως τώρα) το παιγίδι και τὸ φτιάξιμο τη θέση της πραγματικότητας. Αλλα δε χρειάστηκε να περιμείνει πολυ, ως που να του δώσει τήν εφκαιρία η καθημερινή ζωή για να κάνει το βήμα του.

Ωρίστηκε να γίνει ένα συμβούλιο, και με την εξαιρετική προαισθητικότητα που τις πιότερες φορές έχουν τόσο εβαστητοι

άνθρωποι, ένοιωσε λίγες μέρες απο πριν, ότι υπήρχε κάτιτι «εναντίοντου».

Τις μέρες και προπάντων τις νύχτες, που τότε χωρίζανε ακόμα απ' αφο το συμβούλιο, τις πέρασε με το να ξαναφέρνει ολοένα στο μυαλό του τις αλληλουχίες που περιγράψαμε ως τώρα. Την κούραση που του έμεινε απο τις αγρύπνιες αφτες έπρεπε να την υπομείνει. Αλλα το αποτέλεσμα έλκισε στο τέλος μόλατάφα καθησυχαστικο και καθαρο σαν την ομολογία του Λούθηρου στο Βόρμς: «Εδω στέκω, δεν μπορω αλλιως». Στο συμβούλιο πέρασαν πρώτα δυο ώρες χωρις συγκινήσεις και βαρετες όπως πάντα. Η αρχική συγκίνηση του κ. Ψ. υποχωρούσε ολοένα πιο πολυ σ' ένα είδος λύπης γιατι φαινότανε πως όλες οι προετοιμασίες του θα πηγαίνανε χαμένες. Κι' αφτη η λύπη του τον έκανε να καταλάβει πως ακόμα δεν στεκότανε στ' αλήθεια αντικειμενικά μπροστα στα περιστατικά, παρα πως είχε θελήσει να κάνει τον εαφτό του ήρωα απο ένα δράμα. Έπειτα όμως ήρθε η σειρά σ' ένα καινούριο έγγραφο κι' όταν το διάβασε ο πρόεδρος είπε, πως στην επεξεργασία αφτου του περιστατικού κάποιος, και κατα τα φαινόμενα ο Δημοκρατικός γραμματέας κ. Ψ. παράβλεψε ένα πολυ σημαντικό σημείο. Είτανε σωστο, είχε κάνει λάθος. Και για μια στιγμή ένοιωσε μέσα του όπως πάντα σε τέτοιες περιπτώσεις ένα γεμάτο πόνο σφιξιμο στο μέρος της καρδιας, ένα τέντωμα στο δέρμα του μετώπου του και την ορμη να βγάλει έναν ακαταμάχητο δικαιολογητικό λόγο. Αντις όμως αφτο είπε μονάχα: «Ναι, το παράβλεψα». Και σαν τότε ρώτησε ο προϊστάμενος, πώς γένηκε αφτο και πώς σκέφτηκε κάνοντας έτσι, απάντησε απορώντας κι' αφτος χωρις καμια συγκίνηση μ' ένα χαμόγελο και μ' ένα τόσο πέρα και πέρα ήσυχο βλέμμα, που ο άλλος κατέβασε τα μάτια του. «Λοιπον», είπε ο Δημοτικός Σύμβουλος, «κοιτάχτε πως να το ταχτοποιήστε», «κι' ας προχωρήσουμε παρακάτω». Ήρθε ύστερα η σειρά του κατοπινου έγγραφου κι' ο κ. Ψ. αιστάντηκε πως ούτε στον ίδιο, ούτε στο προϊστάμενο, ούτε στους συνάδελφούς του, είχε μείνει πίσω το παραμικρο στενάχωρο αίστημα απ' αφτο το μικροπεισόδιο.

Όλα πήραν το συνειδημένο δρόμο τους, αποχαιρετιστήκανε όπως πάντα φιλικα και μονιασμένα, κι' εκείνο που θα τούφερνε

άλλοτες ένα σκεδον αβάσταχο εσωτερικο αγώνα, ατέλειωτους μονόλογους και πολλές αγρυπνες νύχτες, είχε περάσει αφτη τη φορα χωρις καμια διατάραξη της εσωτερικής ισορροπίας του.— Ακόμα παραξενεμένος και σκεδον λιγάκι τρομαγμένος απο την ξεδραματοποίηση και την απλοποίηση της ζωής, πήγε ο Δημοκρατικός γραμματέας στο σπίτι του. Είχε νοιώσει καθαρο, πως απο τώρα κι' έπειτα δεν θα φοβόντανε πια καμια κριτική, πως τον ανθρωπισμό του δε θα μπορούσε να τότε πειράξει ούτε ένας προϊστάμενος, και πως ο χαρακτήρα του είτανε πιο απλος και ίσιος, απ' ότι είχε φανταστεί ως τα τώρα.

Επειδη ένοιωσε πως η ανθρώπινη αξιοπρέπεια είν' αδύνατο να χαθει και μάλιστα επειδη το έζησε αφτο ακριβως στο μέρος εκείνο που του είχε φανει πάντα το πιο επικίνδυνο, δεν δυσκολεβόντανε φυσικά καθόλου πια να δείξει το ίδιο θάρρος και σ' άλλες ολιγώτερο επικίνδυνες περιοχες. Μπορούσε νάναι τώρα ταφτόχρονα υποκείμενο και αντικείμενο κι' έτσι είχε υπερνικήσει τη νεβροστένειά του, την ανθρωποφοβία του και την αδυναμία του προσαρμογής. Μερικά ξανακλίσματα στα παλιά του λάδια τα πάθαινε τότε μόνο, όταν δεν αιστανόντανε τον εαφτό του καλα απο όποιουςδήποτε σωματικούς λόγους. Επειδη δεν παραδεχόντανε όμως για δικαιολογία τη σωματική αδυναμία, γι' αφτο τα περαστικά ξανακλίσματα ξεπληρώνανε μονάχα το σκοπο να τον προφυλάξουνε απο την υπερτίμηση της τελειότητάς του.

Στην περίπτωση αφτη μπορούμε να πούμε με την ανθρώπινη κρίση, πως λύθηκε το πρόβλημα της αφοπαιδαγωγής. Αλλα πρέπει για καμια τύχη να προστέσουμε πως τέτοιες εξέλιξεις φαίνονται νάναι για την ώρ' ακόμα εξαιρετικά σπάνιες. Η βοήθεια που τούρθε απ' έξω είτανε περιορισμένη στο διάβασμα απο βιβλία και άκουσμα απο διάλεξεις, και την πραγματική δουλειά δ.λ.δ. τη χρησιμοποίηση των όπλων, που του έδωσε το διάβασμα κι' οι διάλεξεις, στον πόλεμο ενάντια στη δική του την εγωϊστικότητα, έπρεπε να την κάνει ο ίδιος όπου υπόφερνε. Η κουβέντα πούχε μια φορα με το «χαρακτηρολόγο» φίλου του δεν είτανε σωστη ψυχοθεραπεφτική επέμβαση, γιατι αφτος ο φίλος του είτανε μονάχα ερασιτέχνης της ψυχολογίας, που μπόρεσε να

του δώσει το πολυπολυ μερικες συμβουλές κ' υπόδειξες, αλλά δεν μπορούσε να του φέρει πραγματική βοήθεια.

Δεν είναι παράξενο, πως ο Δημοκρατικός γραμματέας σ' όλη αυτή την ιστορία είχε που και που την ιδέα, (όπως το διηγόντανε αργότερα), πως πήγαινε να βγάλει τον εαφτότου απο το βούρκο τραβώντας τον ο ίδιος απ' τα μαλλια, κι' ότι φυσικά δεν μπορούσε να τα καταφέρει όσον καιρο φανταζόντανε το πράμ' αφο έτσι αδύνατο. Μόνο απο τότε που αποφάσισε να περιορίσει την εργασία του στην εκμηδένιση της εγωϊστικότητας και να μην κοιτάζει πια να φέρει με το ζόρι στον εαφτότου το θάρος και την ζωντανοσύνη, άρχισε πια να πάει ομπρος η εξέλιξη της αφοπαιδαγωγής του.

Η εικόνα, όπου μ' αυτή συνείδηζε αργότερα να εξηγεί την αντιστροφή των ρόλων, εΐτανε αυτή. «Το φως σκοτεινιάσε, η δουλειά μου δεν πρέπει νάνα ν' ανάψω το φως (γιατι είν' αναμένο κιόλας) αλλά να βγάλω απ' τη μέση τα εμπόδια που δεν αφήνουνε να φέξει. Δεν μπορω να δημιουργήσω μόνος μου το φως, αλλά μπορω να βγάλω το αμπαζουρ της λάμπας». Όποιος θάθελε ν' ανάψει μονάχου το φως θάτανε πιο ξιπασμένος (υπερόπτης) απο πάντα. Όποιος θάθελε να περιμένει για να τον ελείσει το φως και να περάσει μονάχου απο το αμπαζουρ ως τα μάτια του, θάτανε πιο μικρόψυχος απο πάντα: θα βρισκόντανε στη φυγή προς απο την εφτύνη. Το σωστο είναι η ακούραστη δουλειά για το βγάλσιμο του αμπαζουρ της λάμπας κι' η ασάλεφτη εμπιστοσύνη πως το φως υπάρχει.

Ο κανόνας είναι: Όποιος αναγνώρισε τὸ σύδεσμο ανάμεσα στη βασανισμένη του κατάσταση και την εγωϊστικότητά του, κι' όποιος είναι πρόθυμος να ομολογήσει στον εαφτότου την εφτύνη του για τη μέλλουσα τύχη της ζωής του, αφοτος δεν πρέπει να περιμένει άψε σβύσε την εξαφάνιση της κακομοιριάς του σα μια ανταμοιβή, παρα πρέπει νάνα πρόθυμος να πάρει απάνω του τις συνέπειες απο το νοιώσιμό του και την ομολογία του. Πρέπει να βασταχτει σ' εκείνη τη θέση, που ως τα τώρα του φαινόντανε πως είναι

η πιο ανυπόφορη απ' όλες. Πρέπει νάνα ταφτόχρονα υποκείμενο κι' αντικείμενο, όσο κι' αν του το δυσκολέβει αφο το πράμα η ζωη. Τότε μόνο όταν σταθει έτσι απέναντι στη ζωη, θα σταθει κι' η ζωη σ' αφο. Τότε μόνο, όταν υποβάλει τον εαφτότου στη ζωη, θα μπορέσει να την εξουσιάσει.

Έννατο Κεφάλαιο.

Παραδοχη.

Παράγραφο 25.

Παραδοχη των περασμένων.

Επειδη σήμερα είναι εξαιρετικά σπάνιες ή τούλάχιστον γίνονται σπάνια γνωστες η περιπτώσεις που πέτυχε η αφοπαιδαγωγή, ας διηγηθούμε εδω για ένα ακόμα παράδειγμα την ιστορία ενός νέου, που κατόρθωσε να διαλύσει την εγωϊστικότητά του, άν όχι πέρα και πέρα μοναχός του, αλλά μόλατάφα το πιο πολυ με δικούς του κόπους. Η εξωτερική βοήθεια είχε περιοριστεί σε τρεις συνομιλίες μ' ένα ψυχοθεραπεφτη, μα καμια απ' αυτές δεν κράτησε πιο πολυ απο μιαν ώρα.

Ο λόγος είναι για ένα φιλόλογο με δυνατη θεολογική κατέφτυση. Κατάγεται απο μια παλια οικογένεια παπάδων κι' εΐτανε τον καιρο της κρίσης της ζωής του όπου γι' αφοτην θα μιλήσουμε τώρα, 28 χρονων. Ας τον ονομάσουμε με το παρατσούκλι που τούχανε δώσει σαν εΐτανε ακόμα αγόρι, δ.λ.δ. «Γιάννη Αλεπουτσούκλι, όπως τόσο συχνά μέσα στα κοροϊδεφτικά ονόματα, βρίσκεται μια αοχητη δόση κατανόησης του χαρακτήρα.

Μεγάλωσε σαν ο μεγαλύτερος γιός ενός παπα, και πέρασε τα τρία πρώτα χρόνια της ζωής του σε χωριο, κι' απο κει και πέρα όσο να πάρει τ' απολυτήριό του απο το Γυμνάσιο σε μια μικρη επαρχιακή πόλη. Εΐχε τρεις μικρότερες αδελφες, μα κανέναν αδελφο. Η μάννα του ίσως τον κακοσυνείθισε λιγάκι στην αρχη, αλλά κι' οι δυο γονιοι συμφωνούσανε πέρα και πέρα σε μια διαμαρτυρόμενη προσωική αντίληψη της ζωης, που ο γιός τους

συνείδηζε να ονομάζει αργότερα με τ' όνομα «καθηγοντοσκελετος του Καντ». Γι' αφο εΐτανε πιο πολυ σκληρη παρα μαλακια η ατιμόσφαιρα των νιάτωντου, δεν υπήρχε σ' αψη καμια ομορφια για της ομορφιας το χατήρι. Η μόνη καλη τέχνη που ζωντάνεβε λιγάκι την απστηρη ζωη του σπιτιου του παπα, εΐτανε η μουσικη, μα κ' αψη την επέτρεπαν να χρησιμοποιηθει μόνο για να εξυληρητήσε μεταφυσικους και πολυ λίγο παιδικους σκοπους.

Η αρωσΐεια που έφερε αργότερα τον άρωστο στη κρίση της ζωήστου ειχε προπάντων για σύφτωμα μιαν επίμονη αϋπνια. Μερικες ψυχαναγκαστικες σκέψες παΐζανε κ' αψη που και που ένα ρόλο, κ' αργότερα προστέθηκε σ' αψη η εξανάγκασήτου να κάνει μαλακία, κ' έτσι απο γιατρικη άποψη θάπρεπε κανένας να μιλήσει για μια «ψυχαναγκαστικη νέβρωση». Η κατάσταση όμως δεν εΐτανε ποτε τόσο σοβαρα που να τον κάνει πέρα και πέρα ανίκανο για δουλεια. Το ενάντιο μάλιστα, ο «καθηγοντοσκελετος» τότε βαστούσε τον άρωστο ακόμα και στις πιο δύσκολες μέρες όρηιο και τότε βοηθούσε πάντα πάλι να περάσει και τα πιο βαθεια βάραιθρα απο το συναΐστημάτου της μειονεχτικότητας.

Η πιο παληα θύμηση των παιδικώντου χρόνων εΐτανε αψη: «Παραχώνω στον κήπο του παπαδόσπιτου ένα πουλι, κλαΐγω δυνατα κάνοντας αφο το πράμα, και είμαι και την ίδια στιγμη πολυ στεναχωρημένος, γιατι ξέρω πως αφο είναι μονάχα ένα θέατρο και φοβούμαι πως το πουλι δε θα πάει στο παράδεισο, άμα δεν το κλάψω με την καρδιάμου». Είναι δύσκολο να βρει απο ποιόν ακριβως καιρο είναι αψη η θύμηση. Κατα τα φαινόμενα είναι απ' τα πρώτα χρόνια πούχανε μετακομιστει στην επαρχιακη πόλη. Το πιο σοβαρο πρόβλημα που επέδρασε στη ζωη και στα βάσανα του «Αλεπουγιάννη» μας ξαναφανερόνεται κιόλας εδω. Είναι το ζήτημα της ντομπροσύνης στα αιστήματα.

Κι' άλλες θύμησες των παιδικων χρόνων μαζέβονται γύρω απο το ίδιο ζήτημα. Πρέπει νάναι συγκινημένος κανένας όταν φέβγουν οι συγγενήδες (που ο ερχομόςτους δεν τον είχ' εφκαριστήσει διόλου), πρέπει να δείχνει κανένας την αγανάχτησήτου για τα σκαρώματα που κάνουν οι μάγκες στο δρόμο (που ίσως θα προτιμούσε να τα θαμάζει), πρέπει νάναι κανένας εθουσια-

σμένος σαν ακούσει ένα θρησκευτικο τραγούδι (που κατα βάθος το βρήκε πολυ βαρετο). Υπήρχε σαν ένα είδος κώδικας για τα αιστήματα κ' ένας «καθηγοντοσκελετος» για την καρδια. Κι' ο άνθρωπος, που η καρδιάτου δεν συμμορφωνόντανε σ' αψους τους νόμους, εΐτανε ένας διαστρεμένος άνθρωπος χωρις καμιαν αξία. Ως αψου φαίνεται πως είχε συμφωνήσει το αποτέλεσμα της ανατροφης με τους παιδαγωγικους σκοπους των γονιων. Κι' αψη η συμφωνία είχε πετύχει χωρις πολλες τιμωρίες και μάλιστα χωρις πολλα λόγια, παρα απλα με το παράδειγμα των γονιων και με τον τόνο που βασίλεβε μέσα στο παπαδόσπιτο. Μπορούμε λοιπον να συμπεράνουμε πως ο «Αλεπουγιάννης» εΐτανε ένα πολυ τρυφερο κ' εφκολόπλαστο παιδι, γιατι εγκολπώθηκε χωρις αντίσταση τις αρχες της ζωης, που βρήκε γύρωτου: και μπορούμε να υποθέσουμε, πως οι γονιοΐτου εΐτανε προς το παρον πολυ εφκαριστημένοι απο τον υποταχτικο και μαλακο γιόκατους. Γρήγορα όμως η εξέλιξη που αψος αργότερα την ονόμαζε «το χάσιμο της αντροσύνηςτου» ξεπέρασε αναγκαστικα τα όρια των σκοπων εκεινων που τον αναθρέφανε.

Η νομοθεσία για τα αιστήματα εξακολουθούσε αψόματα να μεγαλώνει μέσα στο παιδι και δεν μπορούσε πια να σταματήσει με οποιαδήποτε εξωτερικα μέσα. Κι' επειδη η καλη κατανόηση γι' αφο το αναγκαστικο μεγάλωμα και φούντωμα εσωτερικων εμπόδιων είναι πολυ σπουδαίο για να καταλάβουμε όχι μόνο την αργότερη κατάσταση δυστυχίας, αλλα και για να καταλάβουμε κατ' αρχην όλα τα σφάλματα της ανατροφης, γι' αφο πρέπει να την περιγράψουμε με λεπτομέρειες την εξέλιξη αψη. Για να κρατήσει την εκτίμηση των ανθρώπων και πρωτ' απ' όλα των γονιώντου, μα και για να κρατήσει την εκτίμηση του εαψούτου, το αγόρι έπρεπε σε ωρισμένες περιστασες όχι μόνο να εξωτερικέψει ωρισμένα αιστήματα, αλλα και να τάχει στ' αλήθεια. Επειδη δεν το κατάφερε καθόλου αφο πάντα, του γεννήθηκε νωρις (ακριβως πότε δεν ξέρουμε) ένα τυπικο συναΐστημα μειονεχτικότητας. Πίστεβε, πως είναι πολυ χειρότερος απο ότι έδειχνε εξωτερικα. Η εκτίμηση που του δείχνανε ξεπερνούσε κατα την ιδέατου εκείνο που αξίζε πραγματικα, και τούτο ακριβως επειδη δεν αιστανόντανε πάντα στ' αλήθεια τα αιστή-

ματα που ήτανε αναγκασμένος να δείχνει. Η υποκρισία όμως του φαινότανε πως είναι η χειρότερη απ' όλες τις αμαρτίες, κι' επειδή δεν τα κατάφερνε, λίγο απο έλλειψη κουράγιου, λίγο απο γλωσσική αδεξιότητα, να υπερνικήσει με μια ξιάστερη ομολογία αφτην την υποκρισία, έπεφτε, χωρίς κι' αφτος να το καταλάβει καλά-καλά, στη δύσκολη θέση, νάναι αναγκασμένος να κρύβει πάλι και το συναίστημάτου της μειονεχτικότητας. Υποκρινόντανε λοιπον ειλικρίνεια, μόλο που ένοιωθε κιόλας, πως με τη συγκάλυψη της μάσκαςτου αναγκαζόντανε να μπλεχτει σε μιαν εσωτερική υποκριτικότητα που χειρότερεβε απο ώρα σε ώρα. Αφτος ήτανε ο φάβλος κύκλος που τον έσπρωχνε σ' ένα συναίστημα μειονεχτικότητας, που μεγάλωνε ολοένα.

Έτσι δεν ήτανε παράξενο, πως δοκίμαζε ολοένα να επανορθώσει ένα μέρος του φταίξιμούτου με το νάναι καλος, φρόνιμος κι' ενάρετος. Φυσικά όμως μπορούσε μόνο με τη βοήθεια των ιδεων που συνειδηζόντανε γύρωτου να σκεφτει με ποιο τρόπο θάτανε δυνατο να το καταφέρει αφτο. Κ' εκτος αφτο, μπορούσε να μεταχειριστεί απ' αφτες τις ιδέες, που οι περισσότερέστους ξεπερνούσανε πολυ τον ορίζοντάτου, μόνο εκείνες, που είχανε κάποια σχέση με τα δικάτου τα παιδικα προβλήματα. Έτσι φύτρωσε μέσατου απο τα κηρύγματα στην εκκλησία, απο κουνβέντες π' άκουσε, κι' απο δικέςτου παιδιάτικες σκέψεις, την εποχη πάνω κάτω που μπήκε στο σχολειο, η ιδέα, πως πρέπει κανένας να παρατηθει απο κάθε παιδικη χαρα, α θέλει να γίνει ένας «καλος άνθρωπος». Οι μεγάλοι, που φανερα ήτανε «καλοι άνθρωποι», δε χοροπηδούσαν τραγουδώντας, δεν παίζανε τόπι, δεν παίζανε τὸ κρυφτο κι' ούτε τους κλέφτες και τους χοροφύλακες. Γι' αφτο του φαινότανε σωστο, να παρατήσει όλες αφτες τις χαρες κι' ας μην ήτανε και καθαρα αμαρτωλές, και ν' ακολουθήσει καλύτερα την αρχη της μάννας του. «Υπερβολική ζωηρότητα κάνει τις πιότερες φορες κακο» (τα πολλα τα γέλοια φέρουνε κλάματα), και ίσως μάλιστα να πάει πιο πέρ' ακόμα και ν' αφήσει στην μπάντα όχι μόνο την υπερβολική ζωηρότητα, αλλά καλύτερα μια και καλη όλη την εφτυμιά κι' όλα τα παιγνίδια. Έτσι έκανε γι' αρχήτου τον ασκητισμο, είχε πνίξει μέσατου όχι μόνο τη ζωηρότητα, αλλά και το θάρρος, κι' απο τώρα

και πέρα ζούσε ο Γιάννης Αλεπουγιάννης αποκλειστικά στη σκοτεινη μερια της ζωης.

Στα χρόνια π' ακολουθήσανε, δυνάμωσε αρκετα αφτη την καταστρεφτική στάσητου απέναντι στη ζωη η (φυσικά καλόθελη) επιρροη του πατέρα. Επαινούσε στ' αγόρι το Σπαρτιατικο ιδεώδες της ζωης σ' αντίθεση με τ' Αθηναϊκο, και τη στάση του Χριστιανικου Μάρτυρα σ' αντίθεση με τον ειδωλολατρικο κατακτητη. Είχε, μ' αφτο, τον παιδαγωγικο σκοπο, να του τονώσει την ικανότητα να μπορεί να στέκεται όρθιος στη δυστυχία, να μπορεί να υπομένει πόνους και στέρησες για ένα σκοπο που αξίζει αφτες τις θυσίες.

Η επιτηχία όμως που βρισκόντανε φαινομενικά κι' εξωτερικά στην κατέφτυση αφτη, γύρισε στην πραγματικότητα στο αντίθετο πέρα και πέρα. Το παιδι παρατήθηκε οριστικά και κατ' αρχη απο κάθε εξωτερικους σκοπους, γιατί μ' αφτον τον τρόπο θα του ήτανε πιο έφκολο να ξεφύγει απο κάθε πόνο και στέρηση. Για να μην κάνει πρώτα τον κόπο και αναγκαστει πρώτα να παρατηθει ηρωϊκά απ' τις χαρες της ζωης, τις βάφτισε τις χαρες αφτες κακες κι' ανάξιες για να τις αποθυμήσει, πολυ πριν ακόμα πάρει την ιδέα, τί θα πει στ' αλήθεια χαρα, και φυσικά χωρίς ακόμα να ξέρει ότι σ' ένα τέτοιο φαινομενικο ηρωϊσμο κρυβόντανε ο άναντρος φόβος μπροστα στη ζωη.

Όταν έφτασε στην ηλικία της γεννητικής ωρίμασης δεν μπορούσε φυσικά να πάρει απο τους διάφορους δρόμους που παρουσιαστήκανε μπροστάτου άλλο δρόμο παρα εκείνον που τούχε κιόλας χαράξει η αρκετα στερεωμένη πια αντίληψήτου της ζωης. Ήτανε αναγκασμένος να πιστέβει πως κάθε ερωτικο πράμα είναι άξιο να το περιφρονήσει.

Με τη λέξη «βρώμα» εννοούσε, όπως κι' η μητέρατου, όχι μονάχα αθρόωπινες ακαθαρσίες, αλλ' ακόμη και τα γεννητικά περιστατικά και κάθετι που μπορεί να συμβει ανάμεσ' απ' τον αντρα και τη γυναίκα. Το ότι η λέξη αγάπη (Liebe) σημαίνει στη Γερμανική γλώσσα και την αγάπη για την αθροπότητά και τον έρωτα, του φάνηκε πως είναι ένα φανερο δείγμα πως ο Γερμανικος λαος είναι διεφταρμένος, και μόλις ύστερα απο 15 χρόνια κατάλαβε πως ακριβως στα βάθια αφτης της διπλης σημασίας

είναι κρυμένο το μεγάλο αιώνια άλτο πρόβλημα της ανθρωπότητας και ο αξέφεβγος εξαναγκασμός για την ωρίμαση και το μέγαλωμα του ανθρώπινου εξεβγενισμού.

Στην αρχή ήρθε σε μια καινούρια εσωτερική διάσταση γιατί όλοένα έπιανε τον εαυτό του πως μέσα στα όνειρά του της ημέρας παίζανε ρόλο τούτα ή εκείνα τα κορίτσια για οι γυναίκες. Εκείνο όμως που τότε στεναχωρούσε πιο πολύ, είτανε πως δεν μπορούσε πια να κοιτάζει απροκατάληπτα καλλιτεχνικές παραστάσεις από γυμνες γυναίκες. Τέτοια έργα έπρεπε σύμφωνα με τη νομοθεσία που βασιλέβε στο πατρικό του σπίτι να τα βρει κανένας «υπέροχα, κλασικά, ή γεμάτα έννοια». Μολατάφτα αφτος τάβρισκε μονάχα εξερεθιστικά, και γι' αφτο σύμφωνα με τη δική του νομοθεσία «διαστρεμένα, βρώμικα και ρουφιάνικα». Έβγαλε από την εσωτερική αφτη αντίφαση από τις αισθημακέστου κρίσεις το χοντρο συμπέρασμα, πως οι γονιοί του μολατάφτα δεν είναι «αρκετά καθαροί». Και το ίδιο συμπέρασμα του φαινότανε ότι έβγαινε από το περιστατικό πως αφτοι έκαναν παιδιά, πως δ. λ. δ. (αφάνταστο πράμα!) έπρεπε νάχουνε βρεθεί σε μια βρώμικη σχέση μεταξύ τους.

Τέτοιες και παρόμοιες ιδέες τότε βασανίζανε πολύ. Κατάφερε βέβαια σιγα σιγα να διώξει απ' τη δική του τη συνείδηση όλες τις ελκυστικές κι' εξερεθιστικές σκέψεις, καταλάβαινε όμως κιόλας, πως ταφτόχρονα αναγκαζόντανε να διώξει από μέσα του και κάθε τρυφερότητα (που ως τώρα του φαινότανε πως επιτρέπονταν), και μάλιστα και κάθε αβρότητα και ανθρώπινη ζέστα. Αφτη η εσωτερική φτώχεια τον ανησυχούσε πολύ, τάχα μονάχα με την έννοια μιας φιλοσοφικής προβληματικότητας, το αποτέλεσμα όμως από τις σκέψεις με τις οποίες αφτοτυραγιόντανε είτανε μολατάφτα η όλοένα αφξανόμενη αυπνία του. Όσο περισσότερο βασάνιζε τον εαυτό του, τόσο χειρότερα κοιμόντανε κι' όσο χειρότερα κοιμόντανε, τόσο πιο άχαρος κι' αγριεμένος στεκότανε απέναντι στη ζωή κι' όσο πιο αγριεμένος γινότανε, τόσο πιο πολύ τότε βασανίζανε τα αινίγματα της ζωής.

Δεν είν' ανάγκη να προστέσουμε πως αφτος ο δρόμος της ζωής περνούσε παράμερα από κάθε χαρούμενο και ζωντανό περιστατικό της νιότης. Δεν μπορούσε ν' αναπτυχτει ούτε καμια

μαθητική αγάπη ούτε κανένα ερωτικό φοιτητικό πάθος. Ούτε μια φιλία με ομοϊδέατες είτανε δυνατό να βαστάξει πολλή καιρο. Απομονωμένος, φτωχός και πιροχολιασμένος στεκότανε μπροστα στον κόσμο. Ο Αλεπουγιάννης είχε πει πως τα σταφύλια είτανε άγουρα, γιατί δε θέλησε να πηδήσει για να τα πιάσει. Τώρα έπρεπε να κυτάξει με πόσην εφκαριστήση τρώγανε οι άλλοι τα σταφύλια κι' εχτος αφτο έπρεπε να ξοδέψει κι' όλη την εξυπνάδα του για ν' αποδείξει πως τα σταφύλια είναι μολατάφτα άγουρα κι' ότι αφτος μονάχα έχει δικιο κι' όλοι οι άλλοι άδικο. Λίγο καιρο ύστερα από το διάβασμα μερικων βιβλίων ατομικιστικής φιλοσοφίας έννοιωσε αφτην την ιστορία της γέννησης της αρρώστιας του, αλλ' αφτο το νοιώσιμο τούφερε για την ώρα μεγαλύτερη αυπνία και χειρότερεψε πολύ την άρρωστη κατάσταση του. Τώρα δεν τότε βασάνιζε πια η σκέψη πως ο κόσμος είναι βρώμικος και πως χωρίς τη βρώμ' αφτη δεν μπορεί κανένας να ζήσει, αλλα τώρα πήρε το αντίθετο πλεβρο, έσκιζε τα σπλάχνα του με τη μετάνοια για τις πλάνες του. Είχε πιστέψει πως το καθαρο, δ. λ. δ. η αγάπη, η ανθρώπινη κοινότητα, η καλοκαρδοσύνη είτανε βρώμικα, και πως το βρώμικο, δ. λ. δ. η εγωϊστικότητα και η κρυότητα από τα αιστήματα και η τσιγκουνια της καρδιας είτανε καθαροα και το χειρότερο είτανε, ότι τώρα πίστεβε πως αφτη η πλάνη τον είχε κάνει να χάσει όλες τις χαρες, όλες τις αξίες και όλες τις δυνατότητες εξέλιξης της νιότης του.

Του φαινότανε πως δε θα μπορούσε να ξανάβρει πια εκείνα πούχασε, πως δε θα μπορούσε να διορθώσει πια τη στραβή κατέφτυση πούχε πάρει, και πως τα λάθια του, που τάπερνε για αμαρτίες, είτανε ασυχώρετα: και η αρρώστια του, η αυπνία, του φαινότανε πως είναι η δικια τιμωρία για τις αμαρτίες αφτες. Είναι φυσικο πως μια τέτοια αντίληψη του χειρότερεβε μονάχα τα βάσανά του. Αφτος όμως περίμενε σα να λέμε για ανταμοιβή για την «αλύπητη αφτοκαταδίκη του» μια καλύτερη κι' όλας της αρρώστιας του· κι' επειδη μολατάφτα παρουσιάστηκε μια χειρότερεψη, που τότε βασάνιζε πιο πολύ, έπεσε σ' επίμονες σκέψεις κι' έγινε πάλι πιο άρρωστος από πρώτα. Ο φάβλος κύκλος γύριζε πιο χειρότερα από πάντα: Την εποχή αφτη είχε την πρώτη κουβέντα μ' ένα ψυχολόγο. Κι' αφτη η κουβέντα τον έκανε ν' ανακαλύψει

πολυ γρήγορα, πως όσον καιρο έμενε με μια τόσο απαισιόδοξη αντίληψη για τα περασμένα, δεν μπορούσε να γίνει λόγος για μια παραδοχη της ζωης κι' έτσι για μια σωστη προσαρμογη στη γενικη ανθρώπινη τύχη. Τα βάσανάτου έπρεπε αφτόματα να μεγαλώσουνε ώςπου ο Αλεπουγιάννης να μη βρίσκει πια τα σταφύλια ούτε ξυνα ούτε γλυκα, κι' ώςπου ναρχίσει να τα πέρνει με βνωμοσύνη όπως τουρχόντανε, και γλυκα και ξυνα.

Μια νύχτα, που, όπως είπε μόνοστου, υπόφερε απο την αϋνιάτου τόσο πολυ, όπως τις άλλες νύχτες όλες μαζί, έφτασε ύστερ' απο μεγάλον αγώνα στην απόφαση να παραδεχτει πια τα περασμένα μ' όλες τους τις πλάνες και τα παραστρατήματα. Αποφάσισε να τ' αφίσει απο τώρα κι' ύστερα όλ' αφτα τα πράματα έτσι όπως είταν στην ησυχίατους, να μην τα βάνει πια ούτε με τους γονιούστου, ούτε με το Θεο, παρα ν' αφοσιωθει απλα και με ταπεινωσύνη στα έργα του ερχόμενου καιρου (μέλλοντος). Και την άλλη βραδυα κοιμήθηκε θαμάσια για πρώτη φορα.

Ο κανόνας είναι: Δε χρειάζεται μονάχα το νοιώσιμο της ιστορίας της γέννησης της αρρώστειας, ούτε μονάχα η ομολογία της δικήςμας εφτύνης, αλλά χρειάζεται και η παραδοχη για κάθετι που πέρασε ως τώρα. Μπορούμε βέβαια να λυπηθούμε γι' αφτο όπως και πριν, αλλά δεν πρέπει πια να το μεταχειριστούμε για όπλο στον πόλεμο ενάντια στη τύχη. Μια αμαρτία που την καταλάβαμε σ' όλεστης τις φάσεις και την ομολογήσαμε, πρέπει να την εκμεταλλεφτούμε μονάχα πια για μέσο καλοσόριστο γιά τους μελλοντικους σκοπους, δηλαδη για μάθημα. Το να μείνουμε κολλημένοι στη μετάνοια, είναι κι' αφτο ένα λάθος, όπως είναι λάθος, νάμαστε περήφανοι για το λάθοςμας. Και τα δυό χρησιμέβουνε για το φεβγιο μπροστα στη ζωη. Η παραδοχη όμως δεν είναι ούτε μετάνοια ούτε περηφάνεια, αλλά η απλη αναγνώριση, επεξεργασία, κι' εκμετάλλεψη μιας κατάστασης που έχει βρεθει πια.

Παράγραφο 26

Παραδοχη των ερχόμενων.

Ο Αλεπουγιάννης είχε κάνει το πρώτο βήμα στο δρόμο της αφοπαιδαγωγήςτου. Είχε συφιλιωθει με τα περασμένα. Κοιμόντανε πολυ καλύτερα κι' είτανε πρόθυμος να πάρει γενναία στα χέριατου τα προβλήματα του μέλλοντος. Μα τα προβλήματα αφτα τάχε φανταστει πιο έφκολα απ' ότι είτανε στην πραγματικότητα.

Το πρώτο πρόβλημα που τούφερε δυσκολίες, είτανε το άλλαγμα στις ιδέεστου για τις αξίες. Είτανε αναγκασμένος να παραδεχτει τα περισσότερα πράματα απ' αφτα που απαρνόντανε ως τώρα. Κι' ότι ως τα τώρα του φαινόντανε αξιοζήλεφτο, έπρεπε τώρα να τ' απαρνηθει. Ότι η εποχη της αναγέννησης με τη χαρούμενη παραδοχη απο τα γήινα πράματα έπρεπε τώρα να του φανει προτιμώτερη απο την ασκητικα προσανατολισμένη Γοτθικη εποχη, είτανε ακόμα υποφερτο, γιατι αφτη η μεταστροφη περιορίζοντανε για την ώρα στη θεωρία. Η πράξη του Λούθηρου, η αποχώρησήτου απο το τάγμα των καλόγηρων και η παντρευιάτου, του φάνηκε τώρα πως είτανε το πραγματικο σύβολο της εσωτερικήςτου μεταβολης. Ακριβως σ' αφτο το σημείο όμως αρχίσανε οι καινούριες δυσκολίες.

Είτανε ένας τυπικος σοφος της κάμαρας, και είχε μπορέσει να μαζέψει, στα 15 χρόνια πούτανε ξεμοναχιασμένος μακρουα 'π' τον κόσμιο, ένα μεγάλο θησαυρο απο γνώσεις κι' αληθινη φιλοσοφικη μόρφωση. Αφτα τα πλούτη, πούτανε νεκρα ως τα τώρα, σπρώχνανε τώρα όλοένα περισσότερο για ζωντανη δράση στη ζωη. Με καταπληχτικη γρηγοράδα και διάβγεια αποκρυσταλώθηκαν στο μυαλότου τα σκέδια για 3 ή 4 βιβλία. Αλλα κάθε ένα απ' αφτα τα βιβλία θα χρειάζόνταν έναν ολάκερο χρόνο αποκλειστικη δουλεια σοφου και γεμάτη αφοθυσία. Πώς όμως να στραφει στη γεμάτη χαρες ζωη όταν μ' αφτο κιντύνεβε το γράψιμο των βιβλίων; Κ' εχτός αφτο, υπήρχε και η οικονομικη εξανάγκαση να κερδίσει όσο μπορούσε πιο γρήγορα τη συντήρησήτου. Κι' αφτο ακόμα θα μπορούσε να γίνει με τα βιβλία. Αλλα το να ρίξει τον εαφτότου στη δίνη της ζωης και το να

εξακολουθήσει την μέχρι τώρα ζωή του εργατικού σοφού, του φαινότανε πως είναι δυο πράγματα που συβιβάζονταν τόσο λίγο μεταξύ τους, όπως το νερό με τη φωτιά.

Καινούριες σχέψεις επίμονες αρχίσανε, και κιντύνεβε να χάσει πάλι τον ύπνο του. Οι διάφορες μελλοντικές εικόνες πολεμούσανε στη φαντασία του η μια την άλλη και δε θέλανε να μπουέ σ' αρμονία. Απο τη μια είτανε η οπτασία μιας όμορφης μελαχροίνης, απο την άλλη είτανε η οπτασία ενός μεγάλου βιβλίου που συνετάραζε τον κόσμο κι' άξαφνα παρουσιάστηκε κι' ακόμα, ένα πράγμα, που γέμιζε τον άρρωστο με βαθειά φρίκη και που ποτέ του ως τώρα δεν είχε γνωρίσει: Η μαλακία.

Και τώρα γεννήθηκε ένας νέος αγώνας με καινούριο κατσούφιασμα, καινούριες αποτυχίες και καινούριες απελπισίες. Σιγα σιγα έννοιωσε, πως κι' εδώ θάπρεπε να υπάρχει ένα φεβγιο απο την πραγματικότητα. Έννοιωσε πως ο λόγος της μαλακίας είτανε απο τη μια, μια φαινομενική παραδοχή της χαρας των αιστήσεων, αλλ' απο την άλλη, ένα ταφτόχρονο παραμέρισμα μπροστά της. Ομολόγησε στον εαφτό του πως μ' αφτο τον τρόπο έκανε αδύνατες και τις δυο δυνατότητες, τόσο το γράψιμο του βιβλίου (γιατι αιστανόντανε τώρα σκεδον πάντα ένα κρυφο βάρος στο κεφάλι και μια ανορεξία για δουλειά που όλοένα μεγάλωνε), όσο και το δρόμο για τις χαρες της ζωής (γιατι η δειλία του μπροστα στους ανθρώπους, η τάση του να κοκκινίζει, νάρχεται σ' αμηχανία και να τραβιέται προς τα πίσω μεγάλωνε τώρα απο μέρα σε μέρα). Έτσι λοιπον κιντύνεβε όχι μονάχα να χαιει η πρόοδο πούχε κάνει ως τώρα, παρα υπήρχε κι' ο κίντυνος να πάει παντοτινά χαμένα κι' εκείνη η λιγοστή δύναμη για δουλειά και για ζωή που είχε ως τώρα κατορθώσει να κρατήσει με τη βοήθεια εκείνου του «καθηκοντοσκελετου». Σ' αυτη την κακομοιρία δεν μπορούσε να τότε βοηθήσει ούτε η αφτοανάλυση, μήτε το διάβασμα ψυχολογικών βιβλίων. Και στο τέλος πήγε σ' έναν ατομικιστικό ψυχολόγο, αφου πρώτα είχε μιλήσει άδικα με διάφορους ιερωμένους.

Η ατομικιστική ψυχολογική κουβέντα πήρε την αφετηρία της απο το πρόβλημα της προσεφκης, γιατι ο άρρωστος άρχισε πρώτα με την κατηγορία, πως η καταστρεφτική επίδραση της

νεότερης ψυχολογίας του αχρήστεψε το πιο παληό του, το πιο αγαπημένο του και το πιο αποτελεσματικό μέσο του σωτηρίας, δηλαδή την προσεφκη. Ο ψυχολόγος του απάντησε, πως έχει πρώτα να κάνει το γιατι προσέφκεται κανένας και με ποιά έννοια: κι' ότι καμια ψυχολογία του κόσμου δεν μπορεί ν' αχρηστέψει, για να πάρει τη δύναμη απο μια ζωντανή προσεφκη, που γίνεται με θάρρος και χωρις επιφύλαξη και περιορισμούς. Και γρήγορα ύστερα φάνηκε πως ο Αλεπουγιάννης είχε μείνει μέσα του ο ίδιος κι' ότι ο πραγματικός σκοπος της προσεφκής του είχε συμφωνήσει ακόμα τέρα και τέρα με το σκοπο απο τις παιδικές του πλάνες. Ο σκοπός του είτανε ο ίδιος όπως πριν, ήθελε να παραμερίσει και να ξεφύγει απο τις αβεβαιότητες, νεβριάσματα, στέρησης και στενοχώριες της ζωής. Δε μπορούσε τώρα πια να κάνει στη ζωή του χωρις τη γυναίκα (ή ας το πούμε πιο σωστα, τη χαρά της σάρκας) και γιαφτο δεν μπορούσε πια ν' αφοσιωθεί στο γράψιμο για τα βιβλία του. Κι' επειδη δεν μπορούσε να κάνει δίχως τα βιβλία (ή, πιο σωστα, την επιτυχία του συγγραφέα), γι' αφτο δε μπορούσε να καταπιαστεί αληθινά με μια αληθινή γυναίκα. Τη σημασία της προσεφκης θα μπορούσε κανένας να την διατυπώσει ίσως: «Κάνεμε να πετύχω ταφτόχρονα και τα δυο, τη γυναίκα και το βιβλίο».

Ο Αλεπουγιάννης τρώμαξε. «Δεν πιστέβω πως είμουνά τόσο απαιτητικός». Ο ψυχολόγος τ' αποκρίθηκε: «Όχι, για κακή μοίρα δεν είχατε τόσο θάρρος. Γιατι για να προσεφκηθείτε και για τη γυναίκα και για το βιβλίο, για ν' αγωνιστείτε για έργο, κι' αγάπη και ζωή, για να παρακαλέσετε να σας δώσει ο Θεός την εφκή του για τον αγών' αφτο, θάθελε να πει πως πηγαίνετε μέσα σε κρίση και κίντυνο κι' επιθυμία και λαχτάρα και στέρηση. Αφτο όμως θάθελε να πει πως θα κατεβαίνατε απ' το θρόνο της εγωϊστικότητάς σας, πως δε θάχετε τον εαφτό σας όμοιο με Θεό, και πως θα γινόσαστε αγωνιζόμενος άνθρωπος ανάμεσα σ' αγωνιζόμενους ανθρώπους. Για να μην αναγκαστείτε να κάνετε το βήμ' αφτο, τ' ονομάζετε αφτο το βήμα «πολύ απαιτητικό». Η έννοια της προσεφκής λοιπον πρέπει νάτανε κατα ένα βαθμό ακόμα πιο εγωϊστική απο ότι φαινότανε στην αρχή».

— «Προσεφκήθηκα απλα να με γλυτώσει ο Θεός απ' το κακό».

—Αν λυτρωμός απο το κακο θα πει να πιήτε το ποτήρι και να μην το περιφρονήσετε, γιατι ίσως είναι πικρο, τότε θα πει πως λυτρωμος απ' το κακο σημαίνει ακριβως τ'αντίθετο εκείνου, για το οποίο σεις προσεφκηθήκατε στην πραγματικότητα. Στέκεστε μέσα στη μέση απο την κρίση, δεν μπορείτε, ούτε να εξακολουθήσετε να ζήτε φεβγοντας και στέκοντας παράμερα όπως μέχρι τώρα, ούτε να παραδοθείτε στο γεμάτο χαρα μεθύσι των αισθήσεων, όπως ίσως ονειρέβεστε κάμποσες φορές. Και οι δυο ανέφτυνοι δρόμοι, η θεωρία η ξένη με τη ζωη και το παράλογο μεθύσι, είναι απο τώρα κιόλας φραγμένοι σε σας. Αφτοι οι δυο δρόμοι θάτανε έφκολοι και φαινομενικα χωρις πολλα βάσανα και (για κείνον που δεν έχει κουράγιο) αξιοζήλεφτοι. Ο τρίτος δρόμος όμως, που μονάχα αφτος σας μένει, είναι ο πιο δύσκολος κι'ο πιο γιομάτος βάσανα, που μπορεί να γίνει, δηλαδη ο δρόμος της υπέφτυνης δημιουργικης διαμόρφωσης της Τύχης: Ο λυτρωμος απο τα δεινα με το να περάσετε καταμεσίστους. Προσεφκηθήκατε γι' αφτο τον τρόπο του λυτρωμου σεις;»

«Όχι, είχα βάλει στο νούμου να με γλυτώσει ο Θεος απο τα βάσανα γι' ανταμοιβήμου για την καλήμου θέληση. Του ζητούσα να μου χαρίσει απο καθαρη ελεημοσύνητου τα φρούτα της ζωης, δηλαδη το έργομου και τον έρωτα, χωρις να μου γυρέψει την πληρωμη. Μα όπως βλέπω τώρα, πρέπει να προσεφκηθω λέγοντας έτσι: Άρπαξε απο τα χέριαμου τη πληρωμη, πονάει δεν πονάει, γιατι θεληματικα φαίνεται δε στη δίνω με κανέναν τρόπο».

Αφτου απάνω τελείωσε η κουβέντα. Ύστερα απο δυο μέρες ήρθε ένα γράμματου που δείχνει το δρόμο που πήρε παρακάτω η αφτοανάλυσήτου: «... Εκείνο που πέρασε στο μεταξύ πρώτ' απ' όλα είναι το βγάλσιμο της μάσκας των ασκητικώνμου ιδανικών. Και πιστέβω πως με τον ίδιο τρόπο μπορεί να ξεσκεπαστει σκεδον και κάθετι που συνειθίζει να κρύβεται όχι μονάχα πίσω απ' τ' όνομα «ασκητισμος» αλλ' ίσως και πίσω απ' τόνομα «εναρετότητα». Φοβούμαι τη ζωη και γι' αφτο δεν κάνω καρδια να μπω στις χαρέςτης, γιατι προαιστώνομαι πως ύστερ' απ' αφτες θάρθουν οι πίκρες, Ή στη γλώσσα τη δικήσας: Δεν κάνω καρδια νάμαι υποκείμενο για να μην αναγκαστω ύστερα να γίνω αντι-

κείμενο. Φοβούμαι δηλαδη τη χαρα γιατι φοβούμαι τον πόνο· αν όμως τολμούσα να μπω μέσα στη ζωη, τότε θ' αναγκαζόμουνα, όπως φαίνεται, σα μια τίγρη που έγλυψε αίμα, να τ' αγαλιάσω με μια τέραστια φωτια όλα, να τ' αγαπήσω όλα και να περάσω απ' όλα τα βάσανα που υπάρχουνε στον κόσμο. Τότε όμως θάμπλεγα στην παραπανιστη ανθρώπινη υπόσταση, δε θάμουνα ούτε ενάρετος, ούτε ασκητικος και πρώτ' απ' όλα (τόρα έρχεται το πιο σπουδαίο) δε θάμουνα πια πρόθυμος για το θάνατο. Έτσι όπως έζησα ως τώρα, δεν άξιζε για μένα τίποτα η ζωη. Μπορούσα να παρατηθω κάθε στιγμη απ' αφτη και γι' αφτο ο θάνατος δεν είτανε κανένα πρόβλημα για μένα. Και στο θάνατο δεν είχα να φοβηθω πως θα παρατιόμουνα απο τίποτα. Αν όμως μπλέξω τώρα «μ' άρπαγα χέρια» στα κλωνάρια της ζωης που ακάθεχτα ξεβλασταίνει, τότε θάνατο ο θάνατος, κι' όχι μονάχα ο ίδιος ο θάνατος, αλλα κάθε ίσκιοςτου για η θύμησήτου ακόμα, κάθε χωρισμος, κάθε αποτυχία, κάθε μέρα που περνάει κιόλας ακόμα, για μένα μια ματωμένη, σκεδόν ανυπόφερτη παραίτηση. Λοιπον για να το πούμε με δυο λόγια, τα σταφύλια δέν είναι πια πολυ ξυνα για μένα, παρα είναι πολυ γλυκα. Αδιάφορο όμως, έτσι όπως είτανε η ζωήμου ως τώρα, αναιμικια και βασανισμένη, δεν μπορεί να μείνει. Η προσεφκήμου είναι τώρα: «Γλυτώσέμε απ' το κακο κι' όταν ακόμα πρέπει για να με γλυτώσεις, να με σύρεις απο καταμεσίστου απο τη μιαν άκρια στην άλλη. Μονάχα κατα μπρος. Και να μη σταματήσεις πια. Αν τώρα έχετε μάτια που μπορούνε να ζωγραφίζουνε, με βλέπετε να πηδάω και ν' ανοίγω το στόμαμου για ν' αρπάξω τα σταφύλια. Αν τα φτάσω καλα, ας είναι και πικρα. Αν δεν τα φτάσω, πάλι καλα. Έτσι πρέπει να περάσω κι' απ τη στέρηση. Τουλάχιστον είδα τα σταφύλια και γυμνάστηκα στο πήδημα. Σας χαιρετάω ο Γιάννης Αλεπουγιάννης που πασχίζει ναρπάξει τη ζωή.

Ο κανόνας είναι: Όποιος παραδέχεται τα περασμένατου και την ιστορία της γέννησης των βασάνωντου, έχει τώρα μπροστάτου το έργο, να παραδεχτει και τα ερχόμενα που θάνατο η συνέπεια των περασμένωντου. Πρέπει να πα-

ραδεχτεί πως τώρα στέκεται αγύμναστος και χωρίς πείρα σαν ένα μικρό παιδί, μπροστά από καινούριες εξέλιξεις, που το δρόμοτους δεν μπορεί να τον ιδεί από πριν. Πρέπει να εμπιστεφτεί το είναι του στο ρέμα της δημιουργικής ζωής, χωρίς να βαστάει φοβιτσιάρικα, όπως ως τα τώρα, το τιμόνι στα χέρια του, και χωρίς νάχει γεμάτος φροντίδες, το στραβο χάρτη μπρος στα μάτια του. Πρέπει να κάνει τα σκεδιάτου για το ύστερις τόσο εφκολούγιστα και τόσο εφκολοπροσάρμοστα, πρέπει να διαμορφώσει τις επιθυμίες του και τους σκοπούς του και μάλιστα και τις κρίσεις του και τις ιδέες του τόσο εφκολόπλαστες, που να μπορούνε κάθε στιγμή με καινούρια περιστατικά και καινούρια μαθήματα να πλουτιστούνε, να διδαχτούνε και ν'αναμορφωθούνε. Το να παραδεχτεί κανένας το μέλλον του, θα πει να παραδεχτεί κι'όλες τις αλλαγές της τύχης του και του χαρακτήρα του, που μπορούνε νάρθουν. Όποιος το θαρρεί για χρέος του «να δείξει χαρακτήρα» και νομίζει μ'αφτο πως πρέπει να μείνει έτσι όπως είναι, προσπαθει ακόμα κρύβοντας τον εαφτό του περισσότερο ή λιγώτερο επιτήδεια πίσω από μια μάσκα, να βάλει τον εαφτό του στη θέση του Θεου. Πρέπει να υποφέρει ώσπου η ζωή να τ'ανοίξει τα μάτια και να του δείξει το λάθος του.

Παράγραφο 27.

Παραδοχή του τώρα (του παρόντος)

Οι ερχόμενες βδομάδες κατασυχάσανε κάπως τον άρρωστό μας όσο για τα σκεδιά του για το μέλλον. Κανόνισε τη στάση του έτσι, που να κερδίσει με αγώνα από τη ζωή, ότι θάτανε δυνατό να της κερδίσει, και σύχρονα να πέρνει πάντα εκείνη τη κατέ-

φτυση, που κάθε φορά του φαινόντανε η πιο ζωντανή. Έτσι άρχισε τις προκαταρκτικές εργασίες για το πρώτου βιβλίου, κι'έτσι ξανάρχισε να πηγαίνει στον κύκλο των φίλων του καιρου που σπούδαζε, που τους απόφεβγε ως τώρα. Άξαφνα δεν του φαινόντανε πια σα μι'αγεφύρωτη αντίθεση η συσκέτιση της εργασίας του διαβασμένου με τη χαρούμενη κοινωνικότητα. Το μοτίβο του Γκαίτε «την ημέρα δουλειά το βράδυ φίλοι» έγινε και δικό του και δεν μπορούσε πια να καταλάβει πώς είχε πιστέψει ως τα τώρα πως θάτανε αναγκασμένος να ναβαγήσει απάνω σ'αφτη την «άλητη» αντίθεση. Έτσι θα μπορούσε νάναι εφκαριστημένος από τ'αποτελέσματα της αφτοπαιδαγωγής του και κατά τα φαινόμενα θα του είχαν αρκέσει αφτα που είχε ως τώρα καταφέρει για πολλή καιρο, α για καλή του τύχη δεν τον κνηγούσε πιο πέρα το αδυσώπητο καμτσίκι της ζωής. Το καινούριου σύφτωμα που του φάνηκε πως τον τυραγνούσε πιο πολύ κι'είτανε πιο επικίντυνο απ'όλα τα πρωτινάτου βάσανα, δηλαδή η μαλακία, δεν τον άφινε σε ησυχία. Τάραζε την αρμονία του Είναι του σα μια διαπεραστική παραφωνία, και τούδειχνε πως δεν θα μπορούσε με τόσο μικρή πληρωμή να φτάσει το σκοπό του ακόμα.

Στην αρχή είπε μέσα του, πως το πιο σωστο και απλο μέσο θάτανε βέβαια να παντρεφτεί. Αλλά είτανε αναγκασμένος να πει στον εαφτό του την ίδια στιγμή, πως η παντρεία δεν είναι τόσο εφκολο πράμα. Εχτος από τις οικονομικές δυσκολίες είτανε ακόμα ένας σωρος άλλα προβλήματα της αφτοπαιδαγωγής σαν εμπόδια ανάμεσα απ'αφτον και το γάμο. Κι'ύστερ'από πιο πολύ σκέψη βρήκε πως η μαλακία είτανε τίμια και πραγματική απόδειξη, πως δεν μπόρεσε ίσια ίσια να λύσει αφτα τα προβλήματα. Δεν έπρεπε λοιπον να πει: «Πρέπει να παντρεφτω για να υπερνικήσω τη μαλακία», αλλά, έπρεπε να πει στον εαφτό του: «Για να μπορέσω να παντρεφτω πρέπει να υπερνικήσω τη μαλακία».

Έβανε στον εαφτό του τώρα το ρότημα, τί θάπρεπε να κάνει πρώτα για να λύσει αφτο το πρόβλημα. Κι'εξακρίβωσε πως εδώ πρόκειται για το πρόβλημα, «να μπορεί να περιμένει», που το απάντησε και πριν συχνά στο δρόμο της αφτοπαιδαγώ-

γησήςτου, άλλα πουθενά δεν τούχε παρουσιαστεί με τέτοια δύναμη όπως ακριβώς σ' αυτή τη περίπτωση. Έστρεψε φανερά στους τελεφταίους μήνες κατά το δρόμο της ζωής. Είχε ομολογήσει την παραδοχή της χαράς. Η ζωή όμως δεν του παράδινε τη χαρά αμέσως και χωρίς δυσκολίες. Βρισκόντανε λοιπόν απέναντι στη ζωή, στη στάση ενός που παρακαλάει, που επιζητάει κάτι, που απλώνει τα χέρια του και δεν ξέρει ακόμα πότε θα τούρθει η εφτυχία για την οποία παρακαλάει.

Μια τέτοια όμως κατάσταση του είτανε τόσο φοβερά μισητή από τα μικρά του χρόνια, που κι' όταν είτανε έν' αγόρι ακόμα θα προτιμούσε ν' ανοίξει η γης να τον καταπιει παρά νάσαι παραδομένος μ' αυτό τον τρόπο σε μια ξένη θέληση. Εδώ έβρισκε την πιο χτυπητή έκφραση ο φόβος που είχε από το αίσθημα. Γιατί εκείνος που γυρέβει να κερδίσει την αγάπη ενός άλλου, ομολογεί φανερά κι' ειλικρίνα πως αιστάνεται τον εαυτό του παραδομένο και πως κρέμεται από την απόφαση τ' άλλου που όπυ αυτός γυρέβει να κατακτήσει.

Κι' εδώ ξεπήδησε άξαφνα μπροστά του το πιο σπουδαίο μοτίβο του χαρακτήρα του: Το νάχω αισθήματα θα πει πως είμαι παραδομένος. Γι' αυτό είναι καλύτερα να μην έχω αισθήματα, νάμαι Σπαρτιάτης, καλύτερα νάμαι μάρτυρας, γιατί αυτό θα πει ν' αντικρύζω ελέφτερα και χωρίς βάσανα, κρύος κι' αμέτοχος τη ζωή. Καλύτερα να μη ζω καθόλου παρά νάμαι παραδομένος χωρίς καμία βοήθεια στη ζωή.

Εκείνος που γυρέβει να κατακτήσει, πρέπει όμως και να μπορεί ταυτόχρονα να περιμένει. Πρέπει να μπορεί να υποφέρει πολύ καιρό νάσαι παραδομένος. Δεν πρέπει να σταματήσει να γυρέβει, δεν πρέπει ν' αποτραβηχτεί απαγοητευμένος ή προσβλημένος και δεν πρέπει όμως να χάσει την υπομονή του, δηλαδή να προχωρήσει και ν' αρπάξει με τη βία την εφτυχία που λαχταράει. Και τα δυο παραστρατήματα, τόσο η απαγοητευμένη οπιστοχώρηση, όσο και η ανυπόμονη βία έχουν τη πηγή τους στη αποθάρρυνση εκείνου που δεν μπορεί να περιμένει. Όποιος όμως αντίθετα μπορεί να περιμένει, όποιος βαστάει αρκετό καιρό νάσαι στερημένος και κρεμασμένος ανάμεσα στο να υποφέρει και στο να ελπίζει, αυτός έχει την επαγγελία «ότι

όποιος ψάχνει θα βρει, κι' όποιος ζητάει θα λάβει». Σε κείνον που υποβάλλεται στη ζωή, ανοίγονται καινούριοι δρόμοι, καινούριοι τρόποι ζήσης. Αυτό ο άρρωστος όχι μόνο το ήξερε θεωρητικά, παρά το αιστανόντανε καθαρά μέσα του, δεν είχε όμως το κουράγιο ακόμα να εχτεί σ' αυτόν τον κίντυνο. Τότε βαστούσε τόσο πολύ ακόμα το συνήθιο να καταφέβγει στο να «ελπίζει μονάχα», που του φαινόντανε πως για να γίνει από ένας αποθαρρεμένος άνθρωπος, ένας άνθρωπος με κουράγιο θάρρεπε να κυλάει το νερό μέσ' την ψυχής του αντίθετα με τους φυσικούς νόμους από τον κάμπο στα βουνά.

Μόλατάφα όμως είχε τη θέληση να μη παραμερίσει πια μπροστα σ' αυτή την κρίση, σαν τουρχόντανε καιμια μέρα. Κι' όπως δεν μπορούσε να λείψει, λίγον καιρό πιο ύστερα του ήρθε κιόλας.

Στο σπίτι ενός νιοπαντρεμένου φίλου απ' τον καιρό που σπούδαζε, αντάμωσε την αδελφή της νέας γυναίκας. Μιλήσανε ως αργά τη νύχτα για τα πράματα της ζωής, για την κατομοιοτητα της εποχής και για το πως δεν μπορεί να ξεφύγει κανένας από τα εσωτερικά προβλήματα. Και φανερώθηκε μοναχό του, πως ο Γιάννης Αλεπουγιάννης ήξερε τώρα να πει κάτι, που όχι μόνο είτανε καινούριο για τους άλλους, αλλά και, πράμα που τους άγγιζε την ψυχή, πως μ' αυτά πούλεγε δεν ξεφανερωνόντανε μονάχα η δύσκολη τύχη αυτού που μιλούσε, αλλά με τον ίδιο τρόπο και αυτού που τον ακούγανε. Αργότερα δεν ήξερε κανένας πια, ποιός απ' όσους είτανε εκεί είπε τούτο ή εκείνο. Στεκόντανε μονάχα όλοι στον ίδιο βαθμό κάτω από τη βαθεια εντύπωση αυτής της νυχτερινής κουβέντας. Και φάνηκε φυσικώτατο, πως σα χωριστήκανε, η κοπέλλα είχε συμπαθήσει το νέο, που της είχε μιλήσει για τη δική του και τη δικής τη ζωή με τέτοια απλότητα και ειλικρίνεια που δεν είχε ποτέ της απαντήσει ως τώρα. Τον παρακάλεσε να ξανταμώσουν. Τρόμαξε και για μια στιγμή τούρθε η επιθυμία (ακριβώς όπως είτανε συνειθισμένος να το κάνει τα τελεφταία χρόνια) να της πει να τότε συγχωρήσει επειδή είχε πολύ δουλειά. Μα του ήρθε την ίδια στιγμή στο μυαλό, πως αυτό θα σήμαινε το φεβγιο μπροστα στη ζωή και το γυρισμο στην εγωϊστικότητα. Κι' άκουσε

μία φωνή μέσα του να λέει: «Τώρα πρέπει να σταθεις, αλλιώς θα μείνεις ένας παληάθρωπος». Και κανόνισε με τη φοιτήτρια την ερχόμενη συνάντηση.

«Τώρα να σταθεις αλλιώς θα μείνεις παληάθρωπος», είτανε το μοτίβο που τότε συνόδεβε τις μέρες πούρθανε ύστερα. Αλλά είτανε αναγκασμένος να γελάσει αμέσως με τον εαυτό του, σαν έβλεπε πως έπρεπε να πει παραπειστικά λόγια στον εαυτό του, όπως μιλούνε σ' ένα κουτσο παληάλογο για να μην το στρίψει μπρος στα πράματα που στο βάθος της καρδιάς του τα λαχταρούσε τόσο πολύ. Η καρδιά σταματάει. Είναι σα νάπρεπε κανένας να πηδήσει μονομας στο κρύο νερό. Του πιάνεται η αναπνοή. Αλλά ξέρει κιόλας πολύ καλά: Η κόλαση που φοβάται, είναι στ' αλήθεια ο παράδεισος. Για, η πόρτα τ' ουρανού που απ' αυτή πρέπει να μπει κανένας μέσα, έχει την όψη σωστής κόλασης (απο ένα γράμματος πριν τον αρραβώνα του).

Η κοπέλλα είχε περάσει κι' αυτή δύσκολα παιδικά χρόνια όπως αυτός. Είτανε κι' αυτή απομονωμένη όπως αυτός, η θέστης μάλιστα είτανε πιο δύσκολη, γιατί αφτεινής της έλειπαν τα πνευματικά εφόδια, που αυτόν τον είχανε πολύ βοηθήσει. Έτσι είτανε ο ένας για τον άλλον ο κατάλληλος άνθρωπος στην κατάλληλη στιγμή. Ο καθένας έμαθε απάνω στον άλλον εκείνο που ήξερε λιγότερο απ' όλα, δηλαδή την παραδοχή του τώρα τη παραδοχή του συναθρώπου μ' όλα τα λάθια και μόλητου την κακομοιρία κι' έτσι την παραδοχή της ζωής γενικά. Αυτό το ξέρανε κι' οι δυό τους πολύ νωρίς, αλλά περάσανε πολλές βδομάδες ώσπου να βρουν το θάρρος, να κάνουν καρδιά να το ομολογήσουνε στον εαυτό τους. Αφτες οι βδομάδες όμως χρειαζόντανε για να φτειάξουν και να διαμορφώσουν τη γεμάτη θάρρος και πρόθυμη να υποφέρει διάθεση χαρακτήρα, όπου χωρίς αυτή δεν μπορεί κανένας να πάρει την εφτύνη της παντρίας.

Είταν έφκολο να μαντέψει κανένας, πως ο γάμος που γι' αυτόν έλεγε τώρα θάπρεπε να φέρει δυσκολίες απο πολλές άποψες. Γι' αυτό δεν τούπεσε κι' έφκολ' η απόφαση του μοναχικού μας διαβασμένου να πάρει απάνω του τα καινούρια κι' ασυνείθιστ' αυτά προβλήματα. Αλλά του είτανε κιόλας πιο δύσκολο να μην υποβληθεί σ' αυτά. Το φεβγιο του φαινότανε

κιόλας πως είτανε το μεγαλύτερο κακό, και το άδειο της ζωής του φαινότανε πιο άθλιο από τον πλούτο των βάσανων. Καταλαβαίνεται και μοναχό του πως ύστερ' απ' αυτή την εσωτερική εξέλιξη, δεν έπαιζε πια η μαλακία κανένα ρόλο. Είχε μάθει πια όχι μονάχα να πασιζεί για να καταχτήσει, παρα και να περιμένει, κι' όχι μονάχα να ικανοποιεί τις δικές του τις ανάγκες, παρα και τις απαιτήσεις της ζωής.

Τα ιδιαίτερα προβλήματα που γεννηθήκανε απ' τη συμπάθεια, τ' αρραβώνιασμα κι' ύστερα κι' απο τον γάμο των δυονώνε δεν ανήκουν πια σ' αυτή την αλληλουχία.

Η προσωπική εξέλιξη του Γιάννη Αλεπουγιάννη μπήκε σ' ένα καινούριο στάδιο που δεν είχε πια για σημάδι τις δυσκολίες των περασμένων (με το πρόβλημα των ξυνων σταφυλιών) αλλά το ενεργητικό ξέμπλεγμα με τις δυσκολίες του τώρα (οικονομικά κι' επαγγελματικά προβλήματα). Αυτό όμως θα πει ότι είχε γίνει πια άντρας.

Ο κανόνας είναι: Δεν πρόκειται μονάχα γι' αυτό, να παραδεχτούμε τα περασμένα και τα μελλούμενα, αλλά είν' ανάγκη πρώτ' όλα να πούμε το ναι στα προβλήματα του τώρα (παρόντος). Μέσα σ' αυτά τα προβλήματα όμως υπάρχει πάντα ένα που γυρέβει απο μας ακριβώς εκείνο το πράμα που μας φαινότανε απ' την αρχή για το πιο πικρο και το πιο ανυπόφερο απ' όλα: Σ' αυτό λοιπόν πρέπει να σταθούμε ασάλεφτοι και να μην παραμερίσουμε ούτε δεξιά ούτε αριστερά. Όποιος εδώ πει ναι, θα πάει μπροστα. Όποιος όμως δε βλέπει αυτό το πρόβλημα, ή όποιος δεν μπορεί να το παραδεχτεί, δεν υπόφερε ακόμα αρκετά. Η ζωή πρέπει να τότε σφίξει ακόμα πιο δυνατά, για να τ' ανοιχτούν τα μάτια και η καρδιά.

Τέταρτο Μέρος: Ψυχική Βοήθεια.

Δέκατο Κεφάλαιο.

Εισαγωγή στη βοήθεια.

Παράγραφο 28.

Πρωταρχικοί όροι.

Η αφοπαιδαγωγή που περιγράψαμε στα προηγούμενα κεφάλαια θάφτανε τις πιότερες φορές για να υπερνικήσουμε με παραγωγικό τρόπο τις ανθρώπινες κρίσεις της τύχης. Όσο λιγότερο όμως περιποιούμαστε και γυμνάζουμε αφο το είδος της εφαρμογής από τις ψυχολογικές γνώσεις, που αποχτήσαμε καινούριες ή τις ξαναβρήκαμε μέσα μας, τόσο περισσότεροι από μας είναι αναγκασμένοι να συμβουλευτούνε και να γυρέψουνε βοήθει' από τους άλλους. Κι' εχτος αφο υπάρχουν και πολλές περιπτώσεις, όπου σ' αφτες σύμφωνα με την ανθρώπινη κρίση δεν μπορεί πια η αφοπαιδαγωγή να οδηγήσει στην επιτυχία, επειδή τα «σκοτεινά σημεία» βρίσκονται έτσι, που να εμποδίζουνε κάθε αφοκριτική. Κι' η γιατρεία απ' αφτες τις περιπτώσεις είναι η δουλειά της ψυχοθεραπείας.

Ίσως με τον καιρο διαμορφωθεί ένα ξεχώρισμα της ψυχοθεραπευτικής σε γιατρική, θρησκευτική και παιδαγωγική θεραπευτική. Η πρώτη θα καταπιανόντανε με τους άρρωστους που οι δυσκολίες του χαρακτήρα τους σκετίζονται με οργανικές, φυσιολογικές διατάραξες (κι' όπου το σωματικό σύφτωμα μπορεί νάναι αίτιο ή συνέπεια ή και τα δυο μαζί), η δέφτερη θα καταπιανόντανε με τους ανθρώπους εκείνους στους οποίους τα χτυπήματα της τύχης τους πρέπει να γίνουν γόνιμα (αδιάφορο ά γεννιένται αφα τα χτυπήματα της τύχης από δυσκολίες του χαρακτήρα ή αν αφα φέρουν τις δυσκολίες του χαρακτήρα). Η τρίτη τέλος θάχε πρώτ' απ' όλα προφυλαχτικούς σκοπούς

(εξιχνίαση των κίντυνων κι' «έγκαιρη» απόκρουση του κακού που μας φοβερίζει). Το ξεχώρισμα όμως αφο θα σκετιζόντανε μονάχα με το αντικείμενο όπου γι' αφο πασιζει εκείνος που πρόκειται να βοηθήσει. Οι βασικές αρχές και η μέθοδος που πρέπει να εφαρμοστούνε θάτανε μολατάφτα στα κυριώτερα σημεία τους πάντα οι ίδιες. Και πρόκειται από δω και πέρα να πούμε γι' αφτες τις αρχές και μέθοδες, εκείνα που βαραινούν πιο πολύ.

Πρώτα πρέπει να προσέξουμε δυο αφοτόητες όπως φαίνεται προϋπόθεσες της ψυχοθεραπείας, που μ' όλο που είναι συνειδησμένες, κλειούνε μόλατάφτα μέσα τους κιάλας το μυστικό της επιτυχίας. Για τη βοήθεια του χαρακτήρα χρειάζονται δυο άνθρωποι, ένας που γυρέβει βοήθεια κι' ένας που είναι σε θέση να βοηθήσει. Και μ' αφο έχουμε πει κιάλας κάτι που χρειάζεται πάρα πολύ για την επιτυχία.

Εκει που θαρρει ίσως εκείνος που στέκεται απ' έξω, πως η βοήθεια είναι πολύ χρειαζόμενη, όπου όμως εκείνος που τη χρειάζεται, δεν τη γυρέβει ακόμα (ή από περφάνεια ή από άγνοια ή από οποιαδήποτε λαθεμένη αφοεχτίμηση), αφο δεν έχει ακόμα καμια δουλειά ο θεραπευτής. Όποιος πάει γυρέβοντας με το ζόρι να βοηθήσει, δείχνει με το ζήλοντου αφο, πως θέλει να προλάβει τη σοφία της Δημιουργίας και πως θέλει να γίνει αφος ο ρυθμιστής των τυχων. Η δίψατος της επιβολής αναγκαστικά θα τον εμποδίσει να βοηθήσει πραγματικά. Το πρόβλημα όπως γίνεται δύσκολο όταν υποφέρει ένας τρίτος, ας πούμε ένα παιδί ή ένας παντρεμένος από το λαθιασμένο προσανατολισμο του χαρακτήρα τ' αλλουνου. Αφο γεννιέται το ρώτημα: Ως πότε επιτρέπεται να μείνουμε βουβόι θεατές, κι' από πότε και πέρα ν' ανακατεφτούμε στην τυχη του δέφτερου για να προφυλάξουμε τον τρίτο; Δεν απαγορέβεται βέβαια σε κανένα ν' ανακατεφτει απ' την πρώτη μέρα κιάλας. Πρέπει όμως να τόχει νοιώσει καθαρά, πως δε γυρέβει τότε να βοηθήσει το δέφτερο, παρα τον τρίτο. Όποιος θέλει να πάρει από έναν αφοστηρο ή πολύ αμελη πατέρα το παιδίτου ή όποιος κάνει ακόμα και τη δοκιμή να επηρεάσει τον πατέρα για χατήρι του παιδιου, αφος δεν μπορεί πια νάχει ελπίδα πως θα βοηθήσει τον πατέρα. Πρέπει να εμπιστεφτει αφο το έργο

σ' έναν άλλο. Έτσι γεννιέται (πρώτ' απ' όλα στην κοινωνική πρόνοια) πολύ συχνά η ανάγκη να μοιράζεται η δουλειά. Ο ένας γλυτώνει το παιδί και φέρνει μ' αφτον τον τρόπο πρώτα τον πατέρα σ' εκείνη τη θέση που τον κάνει πρόθυμο να δεχτεί μιαν εσωτερική βοήθεια. Αλλά δεν μπορεί ο ίδιος ο άνθρωπος πρώτα να τον πληγώσει σαν όπλο της μοίρας κι' ύστερα να θελήσει να τότε γιατρέψει σα γιατρικό της μοίρας. Άλλος πρέπει να βοηθήσει τον πατέρα.

Εκείνος που θέλει να γιατρέψει, για να βοηθήσει, πρέπει να περιμένει, ώσπου νάναι ώριμοι οι άνθρωποι για τη βοήθειά του. Και πρέπει νάναι αρκετά μετριόφρονος για να κόψει κάθε στιγμή τη βοήθειά του και ν' αφήσει τη συνέχεια στον καιρο ή σ' έναν άλλο βοηθητή. Δεν πρέπει να θέλει να βοηθήσει μονάχου, αλλά πρέπει να θέλει μόνο να βοηθηθεί εκείνος που έχει την ανάγκη της βοήθειας. Και πρέπει να τούνε κι' αδιάφορο, τότε θα δοθεί η βοήθεια. Γι' αφοτό είναι εμπόδιο για την πραγματική βοήθεια τόσο η συμπόνια στη συνειδημένη σημασία της λέξης, όσο και η λεγόμενη κοινωνική συνείδηση. Και τα δυο είναι τις περισσότερες φορές μια εξωτερική του συναισθημάτων της μειονεχτικότητας του εαυτούμας. Γι' αφοτό πρέπει κανένας πριν θεωρήσει τον εαυτό του για ψυχοθεραπευτή, να ρωτήσει τον εαυτό του, για ποιο σκοπο θέλει να γίνει ψυχοθεραπευτής. Άν το θέλει για δικό του χατήρι να πάρει το επάγγελμ' αφοτό, τότε ας μην το πάρει. Γιατι ποτέ του δε θάχει επιτυχία. Μόνο εκείνος που δεν τόχει εσωτερική ανάγκη, επιτρέπεται να πάρει το επάγγελμ' αφοτό. Η εξαιρετικά δυνατή αντίσταση που συναντούμε σε μεγάλα μέρη του πληθυσμου που υποφέρνει, ενάντια σε κάθε κοινωνική εργασία ή ενάντια σε κάθε επέμβαση των ανθρώπων της κοινωνικής πρόνοιας ή των ανθρώπων της εκκλησίας, έρχεται στο μεγαλύτερο μέρος απο το ότι εκείνοι που υποφέρουν αιστάνονται με τρομαχτική σιγουρία, σε πόσο μεγάλο βαθμο η συμπόνια και η κοινωνική συνείδηση για και η τάχα αντικειμενικότητα του βοηθούτους ακόμα, έχουνε μόλατάφα τη πιο βαθειά τους ρίζα μονάχα στο σκοπο να εξουδετερώνουν τα συναισθήματα της μειονεχτικότητας αφοτου του βοηθου.

Κι' έτσι φτάνουμε στη δέφτερη προϋπόθεση της ψυχοθεραπείας. Πρέπει να υπάρξει ένας πραγματικός ψυχοθεραπευτής, δηλαδή ένας άνθρωπος που μπορεί να σταθεί απέναντι σ' εκείνον που έχει ανάγκη βοήθειας, τουλάχιστο για όσο βαστάει η αποφασιστική εποχή, χωρίς συναισθήματα μειονεχτικότητας και χωρίς δίψα επιβολής. Ψυχοθεραπευτής μπορεί να γίνει μόνον εκείνος πούναι αντικειμενικός, κι' όποιος είναι αντικειμενικός κάνει θεραπεία θέλει δε θέλει.

Εδω βασιλέβει πολύ πιο αφοστηρα απ' ότι βασιλέβει στα προβλήματα της παιδαγωγικής ο αδυσώπητος νόμος, ότι κάθε έλλειψη αντικειμενικότητας απο μέρος του βοηθου, πρέπει αναγκαστικά να καταλήξει στην αποτυχία της βοήθειας. Γι' αφοτό δέν είναι ποτε εκείνος που γυρέβει τη βοήθεια ο φταίχτης για την αποτυχία, παρα πάντα μονάχα ο βοηθος. Πρέπει να πάρει απάνωνου ολάκερα τα 100/100 της εφτύνης για την επιτυχία του έργου του. Μόνο όταν το κάνει αφοτό, είναι σε θέση να φορτώσει τα ολάκερα 100% της εφτύνης απάνω σ' εκείνον που γυρέβει βοήθεια.

Μόνο σαν είναι ο ίδιος υπέφτυνο υποκείμενο μπορεί να κάνει τον προστατεβόμενό του να νοιώσει βαθεια μέσα στη συνείδησή του, πως κι' αφοτός ο προστατεβόμενος δεν είναι στην πραγματικότητα προστατεβόμενος, αλλά ένα πέρα και πέρα υπέφτυνο υποκείμενο.

Υπάρχουνε βέβαια πολλές περιπτώσεις στις οποίες δεν μπορεί κανένας απο μας, που βρισκόμαστε στη ζωή, να φέρει βοήθεια. Ο γιατρος βρίσκεται μπροστα στις λεγόμενες «αρρώστειες απο γεννησιμιου» (ενδογενεις) (π. χ. διάφορες φρενοπάθειες). Ο ιερωμένος βλέπει συχνά ανθρώπους να πεθαίνουνε μέσα σε φρικιαστικές συνθήκες που δεν του μένει άλλο παρα να επικαλεστεί το ανεξερέβητο θέλημα του Θεου, χωρίς όμως να μπορέσει να βοηθήσει εκείνον που υποφέρει με την επίκληση αφοτη. Κι' ο παιδαγωγος έχει συχνά να κάνει με παιδια που βλέπει να παρασέρνονται με φταίξιμο των γονιων σε βέβαιη καταστροφή. Αλλά αιστάνεται τον εαυτό του ανίκανο να υπερνικήσει την αφοτάρεσκη τύφλωση των γονιων και να σταματήσει την κακομοιρία. Σ' όλες αφοτες τις περιπτώσεις έχουμε να κάνουμε μ' «αγιάτρεφτες

αρθρώσεις». Αλλά πρέπει να επιμείνουμε σ' αυτό, πως δεν υπάρχει αρθρώσεια που θα μπορούσε νάναι νέτα σκέτα κι' απο μοναχότης αγιάτρεφτη. Αγιάτρεφτη είναι μια πέρα και πέρα σκετική έκφραση. Το μόνο που μπορούμε πάντα να πούμε, είναι, πως σύμφωνα με τη σημερινή κατάσταση της εσωτερικής μας λεφτεριάς, είναι για μας η περίπτωση αυτή καθώς φαίνεται αγιάτρεφτη. Αλλά πρέπει να το θεωρήσουμε πάντα για δυνατό, πως θα μπορούσε να γιατρέψει την περίπτωση αυτή σήμερα κιόλας ένας άλλος και ίσως άβριο και μεις οι ίδιοι. Το ότι υπάρχουν αγιάτρεφτες δυστυχίες, πρέπει νάναι η αιτία για πάντα καινούριες προσπάθειες, κι' ένα σημάδι για να μας δείχνει το πόσο μακριά είμαστε ακόμα απ' την εκπλήρωση της αποστολής μας. Αλλά δεν πρέπει νάναι λόγος για ν' απελπιστούμε για την ανημποριά μας και να χάσουμε την εμπιστοσύνη στις δυνατότητές μας και στην τάξη του Σύμπαντος.

Να μη μας μέλλει α θάμαστε βοηθοί, αλλά να θέλουμε μ' όλη μας τη καρδιά να βοηθήσουμε, να πέρνουμε όλη την εφτύνη απάνω μας, αλλά και να κάνουμε και τον άλλο να αιστάνεται την εφτύνη, νάμαστε οι ίδιοι υποκείμενα, κι' ακριβώς μ' αυτό τον τρόπο να πετύχουμε το μετάλλαγμα τ' άλλου από αντικείμενο σε υποκείμενο. Αυτό είναι το φαινομενικά γεμάτο αντίφασες έργο της ψυχοθεραπείας. Και κάθε ένας που μπορεί να το ιδει έτσι το έργο αυτό, θα νοιώσει καθαρά πως αυτή η δουλειά και η προϋπόθεσή της, δηλαδή αυτή η ψυχική στάση, δεν μπορούν να μαθεφτούν. Αυτή η ψυχική στάση και η επιτυχία αυτού του έργου είναι σε κάθε καινούρια περίπτωση και μάλιστα σε κάθε καινούρια ώρα, ολοένα πάλι μια δημιουργική πράξη, μια δημιουργική συνέπεια από το μέγαλωμα της ψυχής, τις οποίες πρέπει πάντα να τις ελπίζουμε, να τις περιμένουμε και να τις τολμούμε, κι' όπου για να καταφέρουμε τον ερχομό τους δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτ' άλλο παρά να πασκίζουμε να λεφτερώσουμε τον εαυτό μας από τις δικές μας τις αξιώσεις, απαιτήσεις, φόβους και προθυμίες για φεβγιο. Το ξαστέρωμα στον άλλον είναι πάντα το καθρέφτισμ' από το δικό μας το ξαστέρωμα. Κι' όπου δε θέλει να πετύχει το πρώτο, πρέπει να

ρωτήσουμε τον εαυτό μας τί πράμα μποδίζει την επιτυχία του δεύτερου.

Ξέρουμε πολύ καλά τι πράμα μπορεί να την εμποδίσει: Ο φόβος από το νάμαστε ταφτόχρονα υποκείμενο και αντικείμενο, η τάση της διαφέντευσης του Εγώ μας, που συνειδηίζει να βρίσκει την έκφρασή της τότε στη δύσα της επιβολής και τότε στο συναίσθημα της μειονεχτικότητας. Μια φορά λέμε: «Μα είμαι ο επίσημα επιφορτισμένος βοηθός, ο παπας, ο γιατρός, ο παιδοδικαστής, ο υπάλληλος της κοινωνικής Πρόνοιας ή ο επαγγελματικός κηδεμόνας, κι' επειδή είμαι αυτός, πρέπει δίχως άλλο να επιτύχω, αλλιώς πάει χαμένο το κύρος μου. Κι' α μόλατάφα δεν πετύχω, πρέπει να πέσει το φταίξιμο για την αποτυχία αυτή όχι σε μένα παρά στον άλλον. Όποιος σκέφτεται μ' αυτόν τον τρόπο, κάνει θέλοντας και μη τον προστατεβόμενου όργανο στο αίστημα της δική του αφτοεχτίμησης, τον κάνει αντικείμενο και δεν πρέπει να του φανει παράξενο σαν αυτός δε γίνεται υποκείμενο. Το άλλο λάθος είναι όταν άλλη φορά λέμε: «Υποφέρετε τόσο πολύ, η μοίρα σου είναι τόσο βαρεία, που εγώ ο τάχα βοηθός σου δεν μπορώ να συγκριθώ μαζί σου: εγώ ο νοικοκύρης άνθρωπος που δεν έννοιωσα ποτέ μου την πραγματική δυστυχία, πώς θα μπορέσω να τα βάλω με την αρρώστειά σου, την απελπισία σου ή και τη διαφθορά σου;» Όποιος σκέφτεται έτσι μπορεί ίσως να περνάει τον εαυτό του για μετριόφρονα και φιλόφρονα, μα σίγουρα δεν έχει το θάρρος της εφτύνης καθώς δεν έχει το θάρρος και για τη δική του την τύχη. Το συναίσθημά του της μειονεχτικότητας τον εμποδίζει να καταλάβει τον άλλον, τον παρασέρνει στο ν' αφίσει τον εαυτό του να τον παραπλανήσει ο άλλος και τον αναγκάζει να πέσει τόσο μικρός που να γίνει ο ίδιος όργανο για τους εγωϊστικούς σκοπούς του προστατεβόμενου. Κάνει ο ίδιος τον εαυτό του αντικείμενο και γι' αυτό δεν μπορεί να περιμένει πως θα μπορέσει να δυναμώσει την ζωντανοσύνη τ' άλλου. Και οι δυο όμως, τόσο ο γεμάτος επιβολή, τάχα υπερτερώντας βοηθός, όσο και ο ταπεινός, τάχα μειονεχτώντας βοηθός βρίσκονται μπροστά στο άλλο πρόβλημα της αφτοπαιδαγωγίας. Κι' όποιος δεν μπορεί να το λύσει σύντομα, πρέπει

να γυρέψει τη βοήθεια άλλου ανθρώπου, προτού δοκιμάσει να βοηθήσει αφτος άλλουνους.

Έτσι βγαίνει ο κανόνας: Μη γίνεσαι κανενος φόρτωμα για να βοηθήσεις, περίμενε όσο να σε φωνάξουν, και νάσαι πρόθυμος να φύγεις πάλι και χωρίς ακόμα νάχεις βοηθήσει. Όσο λιγότερο σε μέλλει να βοηθήσεις μόνοςσου, τόσο πιο καλά θα μπορείς να βοηθας. Εκει όπου δεν πετυχαίνει η βοήθειάσου, δεν πέφτει η εφτύνη για την αποτυχίασου ούτε απάνω στον προστατεβόμενόσου ούτε στις εξωτερικες συνθήκες, παρα πέφτει απάνωσου.

Παράγραφο 29.

Η πρώτη συνάντηση.

Θα περιγράψουμε τώρα ένα παράδειγμα για τη βοήθεια στο χαρακτήρα, μια περίπτωση που έχει απ' τη μια τόσο λίγα σωματικά συφτώματα που δεν μπορεί κανένας να τη θεωρήσει για ειδικη δουλεια γιατρου και που όμως δείχνει απ' την άλλη τόσο μεγάλες δυσκολίες, που δεν μπορούσαν πια να καταλήξουνε σ' επιτυχία οι μέχρι τώρα μέθοδοι της θρησκευτικης καθοδήγησης και της παιδαγωγικης. Πρόκειται για έναν ανεξάρτητο έμπορο 35 χρονων, που απο παιδι ακόμα δυσκολέβονταν πολυ στη συναναστροφη με άλλους ανθρώπους. Τον τελεφταίο καιρο μπορούσε μονάχα να τελειώνει γραφτες υπόθεσες απ' το γραφείοτου. Του είτανε αδύνατο να δεχτει, ή μάλιστα να κάνει επίσκεψες. Επειδη αφτα τα φαινόμενα τα περνούσε για «αδυναμία του χαρακτήρα» δοκίμασε πρώτα να τα πολεμήσει με αφτοεπιβολη και γύμναση της θέλησης, αλλα χωρις κανένα αποτέλεσμα. Επειδη νόμιζε πως η αδυναμία του χαρακτήρατου είτανε ένα ηθικο λάθος, αποτάθηκε διαδοχικα σε διάφορους ιερωμένους που του είπανε καλά λόγια και προσεφκηθήκανε μαζίτου. Αλλα οι δυσκολίεςτου δεν αλλάξανε. Το μεγάλωμα της απελπισίαστου τον έφερε σε διάφορες θρησκευτικες αίρεσες. Αλλα ούτε

η «Χρίστιαν Σάϊανς» ούτε η «Λοζ του Μαζνταζναν» μπορέσανε να τότε βοηθήσουν.

Την ιστορία αφτη της δυστυχίαστου την είχε δηγηθει πρώτα με γραμμα στον ψυχοθεραπεφτη, προτου πάει να τον επισκεφτει ο ίδιος. Όταν έμπαινε στο δωμάτιο, στάθηκε δισταχτικος στην πόρτα με σκυφτο κεφάλι και φανερα κοκκινίζοντας. Όταν του είπε να καθίσει, διάλεξε την πιο φτωχικια καρέκλα που μόρσεσε να βρει. Την πολυθρόνα την αρνήθηκε μ' ένα αμήχανο χαμόγελο.

Όποιος ένοιωσε την ουσια της ψυχοθεραπεφτικης, θα αισταντει, πως αφτη τη στιγμη θ' αποφάσιζε για την εξέλιξη της θεραπείας, και ίσως για ολάκερη τη ζωη του άρρωστου, η στάση, ο τόνος, και η πρώτη λέξη του γιατρου. Αν το φέρσιμο του γιατρου προδίνει και το παραμικρο ίχνος απο καταδεχτικότητα, συμπόνια, ή μάλιστα ανυπομονησία, τότε χαλάσανε για πολυν καιρο οι ελπίδεςτου για να πετύχει. Ο άρρωστος θάπερνε αμέσως το ρόλο του υποταχτικου, του πρόθυμου για υπηρεσία υφιστάμενου, κι' απο την σχέσητου αφτη προς τον ψυχοθεραπεφτη θάφτιαν' ένα καινούριο αποδειχτικο για την μειονεχτικότηατου.

Όλα κρεμιούνται απο τούτο, ότι ο ψυχοθεράπεφτης πρέπει να σεβαστει απ' την πρώτη στιγμη την απόλυτην ισοτιμία του άρρωστου και τότε μεταχειριστεί σαν έν' αφτεξούσιο υποκείμενο, όσο φανερα κι' α δείχνει αφτος, πως θεωρει τον εαφτότου μονάχα για έν' αντικείμενο. Κι' εδω δεν έχει να κάνει τόσο πολυ το τί θα πει ο ψυχοθεραπεφτης, αλλα το πώς θα το πει. Και δεν είναι τόσο σπουδαίο το τί θ' απαντήσει ο άρρωστος αλλα το πώς θ' απαντήσει. Την «απάντηση» δεν την κάνουν δηλαδη μονάχα τα λόγια, αλλα κι' όλες οι κινήσες, η έκφραση του πρόσωπου, όλες μάλιστα οι σωματικες λειτουργίες (κοκκίνισμα, χλωμιασμα, άνοιγμα της κόρης των ματιων και άλλα). Με την πείρα και τον καιρο αποχτάει σιγα σιγα ο ψυχοθεραπεφτης μια πολυ σίγουρη αίστηση για να κρινει ολάκερο το φέρσιμο του ανθρώπου, κι' έτσι μαθαίνει σιγα σιγα να κάνει ένα πολυ διεξοδικο διάλογο κι' ακόμα όταν ο άρρωστος δεν βγάξει μυλια απ' το στόματου. Μια σύσπαση των χειριώντου, ένα άλλαγμα της έκφρασης των ματιων αντικατασταίνει τέλεια κάθε γλωσσικη έκφραση. Ακόμα και η λέξη ψέμμα, ανειλικρίνεια, υποκρισία και

αφταπάτη χάνουν τη σημασία τους. Όποιος τρώει τα ψέμματα, δεν είναι ψυχοθεραπεφτής: Όποιος είναι ψυχοθεραπεφτής, διακρίνει τα ψέφτικα λόγια και τη μάσκα της εξωτερικά παρμένης στάσης χωρίς κόπο. Και το ότι ο άρρωστος βάζει μάσκα, είναι γι' αφτον η πιο σπουδαία πληροφορία που ο άρρωστος θα μπορούσε να του δώσει.

Η αμήχανη ταπεινωσύνη του άρρωστου είτανε κι' αφτη φυσικα μια μάσκα. Αλλα βέβαια μια μάσκα που την είχε συνειθίσει απο πολυν καιρο κι' έτσι δεν την καταλάβαινε κι' ο ίδιος. Πίστεβε «πως είτανε το φυσικότου», γρήγορα όμως αποδείχτηκε, πως αφτο είτανε μονάχα το «δέφτερο φυσικότου». Ο ψυχοθεραπεφτης τον ρώτησε πρώτα για την πιο παληα παιδικήτου ανάμνηση. Κι' ο άρρωστος ήθελε να λογαριάσει πρώτα με μικρόλογη σχολαστικότητα ποια απο δυο εθύμησες είτανε πιο παληα. Απο τον πολυ φόβο μη τυχον και κάνει λάθος δεν είπε τίποτα. Κι' ο θεραπεφτης τούπε με γέλοια, πως σ'αφτη την περίπτωση θάτανε πιο στραβο να «μην πει τίποτα» παρα «να πει κάτι στραβο». Απο κει πήγε η κουβέντα πάρα πέρα. Αλλα είτανε φανερο και στους δυο, πως εδω αγγίζανε τη βασικη χορδη της τραγωδίας. Για να μην κάνει κανένας λάθος, καλύτερα να μην κάνει τίποτα! — Όταν δε φτάνει κανένας το ιδανικο της αλαθειας, ας παρατηθει απ' όλα τα ιδανικα! Αφτο εδω έπρεπε νάναι, όπως σε τόσους άλλους ανθρώπους, η πρώτη παράγραφο απο τον κανονισμο του εσωτερικού του Είναι.

Η πρώτη παιδικήτου ανάμνηση είτανε: «Είμαι πολυ μικρος, απάνω κάτω 2 χρονων, και κάθομαι κλαίγοντας δυνατα σε μια μεγάλη κουβέρτα στη μέση της κάμαρας. Το παιγνίδιμου, όπως φαίνεται ένα τόπι ή μια κούκλα, κατακυλίσε τόσο μακρυα που δεν μπορούσα πια να το πιάσω. Δεν είναι πια απάνω στην κουβέρτα. Η μητέραμου πρέπει να μου το δώσει πίσω. Αλλ' αφτη δεν είν' εδω. Κλαίω δυνατα. Είναι ένα πολυ μεγάλο δυστύχημα».

—«Αν είσατε δυο χρονων θα μπορούσατε ίσως να περπατάτε, θα μπορούσατε όμως σίγουρα να σέρνεστε». — «Αφτη η σκέψη δεν θα μούχε ρθει ποτε. Έχετε όμως δικιο, θα μπορούσα να το πάρω μοναχόςμου, μόνο ήμουνα πάρα πολυ δυστυχισμένος

για να το κάνω». Όποιος καταλαβαίνει απο χαρακτηρισολογία, βλέπει εδω ολόκληρο τον άνθρωπο, ολάκερη την αξιοθρήνητη τύχητου, το ξεχείλισμα απο αποτυχίες και βάσανα συμπυκνωμένα μέσα στην πρώτη θύμηση της ζωήςτου. Και ξέρει ακόμα, πως ο άρρωστος κράτησε στο μυαλο απο τα άπειρα περιστατικα των παιδικώντου χρόνων μόνο αφτο, γιατι αφτο είναι, σα να λέμε το καταστάλαμα, η συμβολικη έκφραση για πολλα παρόμοια επεισόδια.

Ο ψυχοθεραπεφτης είπε γι' αφτο στον άρρωστο, πως το δίχως άλλο τον είχε κακοσυνειθίσει η μητέρατου, ότι δεν έμαθε να κάνει τις δουλειέςτου μοναχόςτου, και ότι έχει μέσατου τώρα πια την απαίτηση για ξένη βοήθεια, όχι μονάχα σα δικαίωμά του, αλλα σαν έν' απαραβίαστο φυσικο νόμο. Ο άρρωστος παραδέχτηκε στην αρχη τη γνώμη αφτη, δηγήθηκε πως τότε χαϊδέψανε πολυ σα μονοχοπαίδι που είτανε, πως τον είχανε ντύσει σκετικα πολυν καιρο με κοριτσίστικα ρούχα και πως η μητέρα του του είχε αλλάξει το μικρότου όνομα απο «Μάριος» που είτανε, στο χαϊδεφτικο κοριτσίστικο «Μαρικάκι». Το τί θέλει να πει όμως ο θεραπεφτης με τα λόγια «απαρραβίαστη απαίτηση», δεν μπορεί να το καταλάβει.

Η κουβέντα είχε πάρει στο μεταξυ τη φόρμα μιας σπουδαίας ανταλλαγης σκέψεων ανάμεσα απο δυο ισότιμους ερεβνητες. Ίσως να φάνηκε που και που ενδιαφέρο στον άρρωστο, πως είτανε ο ίδιος το αντικείμενο απο τόσες αναπάντεχες ανακάλυψες. Αλλα ο αντικειμενικος και ομοιόμορφα γλυκος τρόπος της κουβέντας του θεραπεφτη, δεν επέτρεπε να του γεννηθει καμια φιλαρέσκεια. Και σιγα σιγα παρατήσε ο άρρωστος κάθε δοκιμη να κολάσει τα ελαττώματάτου, και να δικαιολογήσει τον εαφτότου ή τη μητέρατου, γιατι αφτο θάτανε πέρα και πέρα περιπτο μπροστα σ' αφτο τον τρόπο της σκέψης, που βαστούσε τον εαφτότου ελεφτερο απο κάθε ηθικη κρίση. Το ρητο της Νέας Διαθήκης «μην κρίνετε» αποδείχτηκε εδω (όπως σ' όλη γενικα τη ψυχοθεραπεφτικη) πως είναι η σωτήρια συνταγη που μονάχα αφτη μπορεί να φέρει στο φως την αλήθεια που λεφτερώνει τον άνθρωπο.

Όταν ο άρρωστος αποχαιρέτησε τον θεραπεφτη, δεν είτανε ούτε στεναχωρημένος ούτε φοβισμένος. Η ταπεινωσύνητου είχε

πάρει το χρωματισμό των φυσικών ανθρώπινων τρόπων της συναναστροφής. Με ξάστερο αντικειμενικό τρόπο συμφωνήσανε την ερχόμενη αντίαμωσή τους και χωριστήκανε μ' ένα σφίξιμο του χεριού που έδειχνε τη φυσική εκτίμηση που έχουνε δυο άντρες ο ένας για τον άλλον.

Ο κανόνας είναι: Σε κάθε ψυχοθεραπευτική συνάντηση στέκονται απ' την πρώτη στιγμή δυο ισότιμοι ελέφτεροι άνθρωποι αντίκρου ο ένας στον άλλον. Όσο περισσότερο εκφράζεται η σκέψη αυτή στον τόνο και στη φόρμα της κουβέντας, τόσο πιο γρήγορα θα ελεφτερωθει ο άρρωστος όχι μόνο απο κάθε ενσυνείδητη υποκρισία, παρα και απο κάθε άγνωστη σ' αφτόνε μάσκα. Όσο λιγότερο έχει να φοβηθει μην του κάνουν ηθικές κρίσεις απάνω στην τύχη του ή απάνω στον τρόπο του φέρσιμού του (ή και του φέρσιμου των δικών του) τόσο πιο φυσικός δείχνεται και τόσο πιο αδιάκριτα προδίνει (συνειδητά ή ασυνείδητα) την αλήθεια. Ο βαθμός που σ' αφτον ο άρρωστος λέει την αλήθεια, εξαρτιέται λοιπον απο το βαθμό της αντικειμενικότητας του θεραπευτη.

Παράγραφο 30.

Η εξέλιξη της αρρώστειας.

Τον ερχόμενο καιρο ανταμώνανε τρεις φορές τη βδομάδα. Αφτες οι αντίαμωσες έκαναν πρώτ' απ' όλα τον άρρωστο να καταλάβει την ιστορική εξέλιξη και την εσωτερική αλληλουχία των διάφορων φυσικών του χαρακτήρατου. Δίπλα σ' αφτο προετοιμαζόντανε βέβαια η ζήση που θα περιγράψουμε στο ερχόμενο κεφάλαιο. Για τον καιρον όμως στεκόντανε μπροστα η δουλειά για να φτάσει ο άρρωστος στο «νοιώσιμο».

Είχε στην αρχη την γνώμη, πως η τόσο επιζήμια για το επάγγελάτου στάση του χαρακτήρατου, είτανε οικογενειακή κληρονομία, που πρέπει να πάρει απάνωτου θέλοντας και μη. Γρή-

γορα όμως αποδείχτηκε πως στην οικογένειά του παρουσιάζοντανε βέβαια πολλοι ντροπαλοι, ονειροπόλοι και παθητικοι χαρακτήρες, μα πως σ' όλους εκείνους που είτανε δυνατο να παρακολουθήσουνε την εξέλιξή τους μ' ακρίβεια, ακόμα κι όταν πρόκειται και για έναν πολυ εβασίτητο και άνισα φορτωμένον οργανισμό, είχε μπορέσει η εξέλιξη να επιτύχει μόλατάφα μια παραγωγική εκμετάλληση της εβασιτησίας αφτης, α μονάχα η ανατροφή τους είχε προσέξει απο κωρίς αφτο το πρόβλημα. Και πραγματικά, χάρη στη ζωντανή και γεμάτη συναίσθηση παιδαγωγική στάση μιας γυναίκας με θερμή καρδιά, υπάρχανε σ' ένα κλωνάρι αφτης της οικογένειας πολλοι παραγωγικοι άνθρωποι που κατορθώσανε (όπως λέει ο Γκέρχαντ Χάουπτριαν) «ν' αντλήσουνε δύναμη απ' την αδυναμία τους».

Ύστερα που έγινε μ' αφτον τον τρόπο αδύνατη η συνειδησμένη δικαιολογία με την κληρονομικότητα, ξεφανερώθηκε το διαλογικό τρίσκαλο ανάμεσα απ' την (υποκειμενική) ανάπτυξη του παιδιου, την (αντικειμενική) επίδραση του γύρω κόσμου, και την πάλι υποκειμενική αντίδραση του παιδιου. Τ' αγόρι είχε αρχικά εξελιχτει όπως και κάθε άλλο παιδι. Η μητέρα του όμως τούχε πάρει κάθε «δύσκολη δουλειά». Κι έτσι τόκανε να κάνει όλα τα πράματα καλύτερ' απ' τα παιδια, και ύστερα πως γι' αφτο πρέπει οι μεγάλοι να πέρουν απο τα παιδια όλες τις δύσκολες δουλειες. Απάνω στη βάση της παιδικής αφτης αντίληψης για τον κόσμο, που συμφωνούσε σ' όλα και με την κοσμοαντίληψη της μητέρας, διαμορφώθηκε μια κατάσταση ισορροπίας, που δημιούργησε για τα πρώτα τρία ή τέσσερα χρόνια μια φαινομενικά εφτυχισμένη παιδική ζωή και μια φαινομενικά κανονική εξέλιξη. Μόνον όταν παρουσιαστήκανε στο παιδι καινούριες απαιτήσεις, δηλαδή όταν του γύρεψαν ανεξάρτητες ενέργειες που ξεπερνούσανε το κάντρο εκείνων που ήξερε ως τώρα, ξεφανερώθηκε πως δεν είτανε σε θέση να τολμήσει να κάνει και το παραμικρο με δική του εφτύνη.

Η μάννα του τώρα, που αιστάντηκε το μητρικό της φιλότιμο προσβαλμένο απο τη «δειλία» του παιδιου, έβαλε μπρος ένα σωρο δοκιμες για ν' αλλάξει το φέρσιμό του. Έπρεπε να μάθει

να περνάει μοναχότου απο μια σκοτεινη κάμαρα, να βάζει μοναχότου τα παιχνίδια του στη θέση τους, να φοράει μοναχότου τις κάλτσες και τα παπούτσια του και να πηγαίνει μοναχότου επίσκεψη στα παιδια της γειτονιας. Στο τέλος, κάτω απο την πίεση που τούκαναν η παρατήρησης της μητέρας, κατάφερνε γεμάτος φόβο και σα μηχανη κάμποσες απ'αφτες τις δουλειες, χωρις όμως καμια εσωτερικη συμμετοχη. Περονούσε με πιασμένη την ανάσα και σφιγμένες τις γροθιες απ' το σκοτεινο δωμάτιο, όχι γιατι είχε το κουράγιο να το κάνει, αλλά γιατι έτσι τόθιλε η μητέρα. Κι' αφτη η φαινομενικη επιτυχία αποδείχτηκε ύστερα απο ακριβέστερη εξέταση πως είτανε οπιστοδρόμηση, γιατι έτσι μεγάλωνε μόνο περισσότερο η εξάρτηση του παιδιου απο την μητέρα. Παντου όπου μια πράξη ξεπερονούσε το στενο πλαίσιο της καθημερινης συνήθειας, το παιδι μπορούσε να ενεργήσει μονάχα «γιατι έτσι τόθιλε η μητέρα». Δεν γινόντανε ανεξάρτητο υποκείμενο, αλλά εχτελεστικο όργανο της μητρικης θέλησης. Η μητέρα όμως είτανε πολυ εφκαριστημένη απ' αφτη την υποταχτικότητα.

Η πιο δύσκολη δουλεια έμενε πάντα η επίσκεψη στους γειτόνους. Γιατι ήξερε βέβαια σε γενικες γραμμες, πώς τόθιλε η μάννα να φέρονεται, και φερνόντανε ανάλογα. Τον επαινούσανε κιόλας κι' είτανε περήφανος σα γύριζε πάλι στο σπίτι ύστερ' απ' την «εχτέλεση της υπηρεσίας». Αλλά μπορούσανε να συβούνε σε τέτοιες περιστάσεις τόσο αναπάντεχα πράματα, που θάτανε στο τέλος αναγκασμένος ν' αποφασίσει μονάχοςτου. Και σαν αποφάσιζε στραβα,-πράμα που έπρεπε να το περιμένει, γιατι δεν είχε μάθει ν' αποφασίζει μονάχοςτου, -τότε τον κάνανε υπέφτυνο όχι μονάχα οι γειτόνοι παρα και η ίδια η μητέρα του. Τόνε μεταχειριζόντανε λοιπον σαν νάτανε εκείνο που δεν ήθιλε νάσαι με κανέναν τρόπο, δηλαδη σαν έν' ανεξάρτητο πλάσμα, σαν έναν άνθρωπο πούναι ταφτόχρονα υποκείμενο και αντικείμενο. Ο άρρωστος θυμόντανε απο τα πρώτα χρόνια του σχολειου ακόμα ένα συλλογισμο που δε μας δείχνει μονάχα την υπερβολικη εξάρτηση και το υπερβολικο φόβισμα του παιδιου, παρ' ακόμα και το βαρυν φιλοσοφικο δούλεμα του μυαλου, που είτανε αναγκασμένο να κάνει για την εσωτερικη υπερνίκηση απο

τις αντίφασέςτου. Είχε τότε σκεφτει συχνά έτσι: Το πώς να φερτει κανέναν με τ' άψυχα πράματα, το μαθαίνει. Το πώς να φερτει με τα ζώα, αφτο είναι δύσκολο να μαθεφτει, αλλά δεν έχει κι' ανάγκη να καταπιαστει κανέναν μαζίτους. Αλλά το πώς όμως πρέπει να φερτει με τους ανθρώπους, αφτο δε μαθαίνεται καθόλου, αλλά δεν μπορεί και να το γλυτώσει κανέναν, γιατι είναι αναγκασμένος να καταπιαστει μ' αφτους. «Οι άνθρωποι είναι λοιπον η δυστυχια στον κόσμο». Η εσωτερικη αντίφαση, που διακρίνεται μέσα στο συλλογισμο αφτο, μας κάνει να νοιώσουμε το φάβλο κύκλο, που αναγκαστικά έπρεπε στο τέλος να του μεγαλώσει ως έν' ανυπόφορο σημείο τη βασανισμένη κατάσταση. Μπορούμε να νόνε διατυπώσουμε πιο καθαρά έτσι: «Θέλω να κάνω πάντα εκείνο που μου ζητα η μητέρα, γιατι αλλιως θα μου κάκιωνε, κι' αφτο δε θα μπορούσα να το υποφέρω ζωντανος. Γι' αφτο μαθαίνω απ' έξω τί πρέπει να κάνω και τί πρέπει να πω. Με δικήμου πρωτοβουλία δεν τολμάω πια να κάνω τίποτα, μήπως τη δυσαρεστήσω. Μα μου γυρέβει να δίνω σε καινούριες ερώτησεις που δε μου έχουν παρουσιαστει ως τώρα, καινούριες απάντησεις που δεν τις έμαθα ακόμα. Αφτο όμως θα πει, πως πρέπει να τολμήσω κάτι με δικήμου πρωτοβουλία' κι' ακριβως αφτο πρέπει ν' αποφύγω για να μην τύχει και κάνω τίποτα ενάντια στη θέλησήτης. Θα με τιμωρήσει σα δε πιάω στους γειτόνους, και θα με τιμωρήσει πάλι, όταν πιάω, γιατι τότε θα φερτω εκεί αλλιως απ' όπως θέλει αφτη». Την παραγωγικη λύση της αντίφασης που ξεπηδάει σκεδον μοναχότης απο τις τελεφταίες φράσεις, δεν μπορεί ούτε και να τη φανταστει, εξ αιτίας της μέχρι τώρα εξέλιξήςτου. Ούτε τούρχεται καθόλου στην ιδέα πως θα μπορούσε να πάει στους γειτόνους και να φερτει ακόμα και σε ως τώρα άγνωστες κατάστασεις έτσι, που να εφκαριστηθούνε οι μεγάλοι.

Αφτη την αποθάρρυνση του παιδιου, αφτη τη δυσπιστία στη δικήτου εσωτερικη παραγωγικότητα, την έχει κυριολεκτικά θρέψει η μάννα του με τους δυο τρόπους αναθροφης που είναι αντίθετοι ο ένας με τον άλλον. Πρώτα του πήρε όλες τις δύσκολες δουλειες κι' έπειτα το δίδαξε να κάνει δύσκολα πράματα

σύμφωνα με διαταγές δ.λ.δ. χωρίς πρωτοβουλία και μονάχα μ' εφ'ύνη δικήτης.

Όταν ήλθε ο καιρός της «Θείας Δωρεάς» (οι καθολικοί κι' οι διαμαρτυρόμενοι το κάνουν αφ'το στα 13 χρόνια) είτανε τ' αγόρι τόσο πολυ υποταχτικο, όσο και χωρίς πρωτοβουλία. Και το συναίστημάτου της μειονεχτικότητας είτανε τόσο μεγάλο, όσο και η δύπατου της επιβολής. Είχε μέσα στη συνείδησήτου δυο διάφορες κρίσεις για τον εαφτότου, που απ' τη μια αντιφάσκανε μεταξύτους, κι' απ' την άλλη ταιριάζανε καλά η μια με την άλλη. Η μια κρίση είτανε: «δεν μπορω να κάνω κανέν' αφεξούσιο βήμα στον κόσμο» και η άλλη είτανε: «είμαι το πιο καλο και το πιο υποταχτικο αγόρι που μπορει να γίνει στον κόσμο». Και τα δυο όμως, τόσο το συναίστημάτου της μειονεχτικότητας, όσο και η δύπατου της επιβολής, είχανε για προορισμο το ότι έπρεπε ν' αποφύγει σε κάθε περίπτωση νάναι ταφτόχρονα υποκείμενο και αντικείμενο. Έκανε τον εαφτότου προς τα έξω καθαρο αντικείμενο, υποταχτικο όργανο των μεγάλων, για να μπορει να μείνει εσωτερικα καθαρο υποκείμενο, αλάθεφτος κ' ένας έξω απ' τα θελήματα της τύχης στεκούμενος άγγελος.

Ταποτελέσματα αφτης της στάσης του χαρακτήρα ακολουθήσανε μ' αλύπητη συνέπεια. Οι περισσότεροι άνθρωποι τότε βρίσκανε άξιο περιφρόνιας, γελοίο, ή αξιολύπητο. Ταποτελέσματα της δουλειάστου είτανε καλά ή μάλιστα και πολυ καλά, όταν έπρεπε μονάχα να εφαρμόσει απ' έξω μαθημένες γνώσεις. Αλλα έπεφτε οιχτρα έξω, όταν βρισκόντανε στην ανάγκη να κάνει κάτιτι δικότου, απ' τη δικήτου δημιουργικότητα. Όταν βρισκόντανε μ' άλλους ανθρώπους, δεν έβγαζε μιλια ή απαντούσε μονάχα, σαν τον ερωτούσαν ολόισα, με απ' έξω μαθημένα ρητα. Κι' όταν ακολουθώντας την οικογενειακη παράδοση μπήκε μαθητεβόμενος σ' ένα εξαγωγικο γραφείο, άρχισε γι' αφτόνε μια εποχη γεμάτη βάσανα, όπως μπορει εφκολα να το φαντασται κάθε ψυχολόγος. Πρέπει μάλιστα ίσως να ρωτήσουμε, πώς μπόρεσε να τα καταφέρει να πάει μπροστα σαν έμπορος, αφου είχε μια στάση χαρακτήρα τόσο αντίθετη με τη ζωη. Θάπρεπε λοιπον να παραξενεφτούμε περισσότερο για το βαθμο της αξιωσύνηστου, παρα για το βαθμο της αναξιωσύνηστου. Μα πρέπει να βάνουμε

σε λογαριασμο, πως καταγόντανε απο μια παληα οικογένεια εμπόρων, που είχε πολles σκέσες, κι' ότι είχε μέσα στο επαγγέλμάτου εφκαιρία να χρησιμοποιήσει την επιδεξιότηάτου στην εφαρμογη απ' έξω μαθημένων τύπων.

Η εικόνα της εξέλιξης του χαρακτήρατου θάχει φανερωθει τουλάχιστο σε γενικες γραμμες τόσο στον αναγνώστη, όσο και στον άρρωστο και στο θεραπεφτη. Τό ζήτημα όμως που έμπαινε όλο ένα πιο επιταχτικο μπροστα στους δυο, είτανε: Αν είν' έτσι τα πράματα όπως θαρρούμε πως τα βλέπουμε τώρα, τί πρέπει τότε να κάνουμε για να διορθώσουμε το κακο; Κι' έτσι φτάνομε στο καταπινο σκαλοπάτι της ψυχικης βοήθειας.

Ο κανόνας είναι: Να κατατάζουμε πάντα έτσι τις πληροφορίες που μας δίνει ο άρρωστος, που να συμφωνάει μαζίμας κι' ο άρρωστος με την εικόνα που βγαίνει απ' τις πληροφορίες αφτες. Να χρησιμοποιούμε όλες τις αντίρρησες του άρρωστου, για τη συμπλήρωση ή το διόρθωμα της εικόνας αφτης. Και πρέπει να βάνουμε μέσα σ' αφτη την εικόνα του χαρακτήρα το σημερινότου φέρσιμο, καθως και τον τρόπο που φέρνει αντίρρησες και τον τρόπο που μ' αφτονε δείχνει πως είναι σύμφωνος με την ιδέα του θεραπεφτη, γιατι αφτα είναι σπουδαία χαρακτηριστικα της εικόνας αφτης.—Όταν όμως δεν μπορέσουμε να βάνουμε σε τάξη το υλικο που συγκεντρώσαμε, ή δεν το καταφέρουμε να συγκεντρώσουμε το υλικο που μας χρειάζεται, τότε δεν είναι αρκετα αντικειμενικη η εργατικη κοινότητα του θεραπεφτη με τον άρρωστο, κι' ο θεραπεφτης πρέπει να ρωτήσει τον εαφτότου, ποιές εξωτερικεψες απ' το συναίστημάτου της μειονεχτικότητας, ή απο τη δύπατου της επιβολής φταίνε που δεν πηγαίνει μπροστά στο έργοτου.

Εντέκατο Κεφάλαιο.

Αντίστασες.

Παράγραφος 31.

Αντίρροσες.

Όταν καταλαβαίνει κανένας με τον τρόπο που περιγράψαμε την πηγή μιας τέτοιας δυσκολίας του χαρακτήρα, θα νοιώσει πως ο άρρωστος έχει βέβαια απ' τη μια την επιθυμία να γίνει καλά, αλλά πως πρέπει νάχει απ' την άλλη μέσα του ένα βαθύ και προσώρας ασυναίσθητο φόβο από το βήμα προς την υγεία. Η πηγή αυτής της δυσκολίας είναι η πείρα του «πως δεν μπορεί», κι' αυτή η πείρα δυναμώνει και στερεώνεται, γιατί ο άρρωστος θυμάται με φόβο περασμένες εξαιρετικά οδυνηρές αποτυχίες. Όταν δηλαδή παρασυρθεί να τολμήσει να κάνει μ' όλατάφα εκείνο που δεν μπορεί, πρέπει να πάρει απάνω του τις συνέπειες αυτής της αμαρτωλής τόλμης: Παθαίνει κανένας μια ήττα, γίνεται γελοίος, κι' έννοιωσε μια φορά ακόμα, πως εκείνο το πάλιο το «δε μπορώ» είναι απόλυτα δικαιολογημένο.

Βρισκόμαστ' εδώ σ' ένα κατώφλι που μια φορά παίζει ένα ρόλο στη ζωή κάθε άνθρωπου, που πρέπει να το περάσουμε και στην αυτοπαιδαγώγηση, και που είναι για την ψυχοθεραπεία ένας απ' τους πιο επικίνδυνους σκόπελους. Είν' ανάγκη να δώσουμε στον άρρωστο να καταλάβει, πως βαθειά μέσα του δουλεύει μια πολύ φυσική και για την ώρα ακόμη πολύ δικαιολογημένη τάση, που θάθελε να τον κρατήσει στην αρρώστεια. Το νάναι άρρωστος θα πει γι' αυτό με βάση την τωρινή του πείρα: Να υποφέρει και να μη χαρεί τη ζωή. Αλλά το νάναι γερός, το νάναι θαρραλέος, το νάναι άντρας, θα πει με βάση την παιδική του πείρα: Νάναι υποχρεωμένος να κάνει το αδύνατο, να εχτεί μ' ανόσια υπεροψία σε κίνδυνους που ξεπερνούν τη δύναμή του και που θα τότε ρίξουνε μ' αξέφεβγη σιγουρία πίσω στην παλιά κατάσταση της αποθάρρυνσης και της αδυναμίας.

Τις πιότερες φορές έχουμε κιόλας από την ιστορία της ζωής

του άρρωστου ένα περίσσιο σωρό από λεφτομέρειες που αποδείχνουνε αρκετά την ύπαρξη από τέτοιες παράξενες τάσες. Κι' όταν έχουμε μπροστά μας όπωσδήποτε' έξυπνους άρρωστους, μπορούμε γρήγορα να τους καταφέρουμε ν' αναγνωρίσουνε αυτοί δίπλα στη θέλησή τους να γίνουν καλά, και τη θέλησή τους να μείνουν άρρωστοι. Αλλά χρειάζεται χωρίς εξαίρεση να περάσουν πολλές βδομάδες, ώσπου να συνειδηθεί ένας άνθρωπος να δυσπιστάει στις δικές του εξωτερικές της ζωής και ν' αποχτήσει δίπλα στη συνείδησή του, και μια ταφτόχρονη συνείδηση της κρυμμένης σημασίας απ' αυτά τα αισθήματα και τις σκέψεις.

Ο καιρός που ως τότε θα περάσει, συνειδηίζει νάναι γεμάτος με πάντα καινούρια δείγματα αυτής της αντίστασης στη γατριεία. Κι' ο άρρωστος θάν' αναγκασμένος να νοιώθει κάθε λίγο και λιγάκι πως μια σκέψη, μια κρίση σύμφωνα με τα αισθήματά του, ή μια πράξη του, που του φαινότανε νάναι μ' αφρονότητα κι' άμεση εξωτερική της γεμάτης υγείας ζωντανοσύνηστος, αποδείχεται ύστερα, πως δεν είτανε τίποτ' άλλο, παρα μονάχα ένα τεχνητό πρόχωμα ενάντια στο γιάτρεμά του.

Στην αρχή, ύστερ' από μερικές αυτοπαρατήρησές του, παρουσιάζονται με το στανίο στον άρρωστο σχεδόν πάντα σκέψεις και θεωρητικοί συλλογισμοί, που ο θεραπευτής πρέπει να τις ψιλολογήσει καλά και να τις αναλύσει με τον άρρωστο. Μια απ' αυτές τις «θεωρητικές αντίρροσες» είναι κι' η δικαιολογία της κληρονομικότητας, που γι' αυτή μιλήσαμε στη δική μας τη περίπτωση κιόλας στην «πρώτη συνάντηση». Ύστερα στέκεται στη δέφτερη γραμμή η δικαιολογία με απ' τη φύση δοσμένες αξεδιάλυτες «τάσες» ή «βασικές ιδιότητες του χαρακτήρα». «Έχω μια φορά μέσα μου αυτή τη θέληση να μείνω άρρωστος, ή αυτο το φόβο απ' τη ζωή, ακριβώς όπως έχω μέσα μου και τη θέληση νάμαι γερός και τη λαχτάρα για τη ζωή. Μ' αποδείξατε πολύ σωστά, πως υπάρχουνε μέσα μου και οι δυο αυτές τάσες. Αλλά τώρα που είμαι σε θέση να παρακολουθήσω τις αλληλουχίες αυτές, είμαι ακόμα πιο δυστυχισμένος από πρώτα. Γιατι πριν δεν ήξερα τουλάχιστον την αιτία της δυστυχίας μου. Τώρα την ξέρω και ξέρω ακόμα πως δε μπορεί να με βοηθήσει κανένας».

Η απάντηση είναι: «Οι δυο τάσες όμως όπου γι' αυτές μι-

λάτε, δεν είναι δυνάμεις που υπάρχουν πραγματικά. Δεν πρόκειται για κάτι που τόδωσε η φύση και που πρέπει να το δεχτούμε όπως τη βαρύτητα ή τον ηλεκτρισμό. Αλλά πρόκειται για δυο δυνατότητες ή για δυο δρόμους που είναι ανοιχτοί σε κάθε άνθρωπο. Έχετε τη δυνατότητα να γιατρευτήτε κι' έχετε τη δυνατότητα να μείνετε άρρωστος. Α θέλετε να γειάνετε, πρέπει να πλερώσετε τα έξοδα της υγείας, δηλαδή πρέπει να μάθετε να υπομένετε ήττες. Κι' α θέλετε να μείνετε άρρωστος, πρέπει να πάρετε απάνω σας τα έξοδα της αρρώστειας, πρέπει δηλαδή να το πάρετε απόφαση να ζήσετε έξω απ' τη ζωή. Ότι όμως σας φάνηκε ως τώρα σαν να υπήρχαν ταυτόχρονα δύο τάσεις, είναι στην πραγματικότητα η απλή επιθυμία να μην πληρώσετε ούτε τα έξοδα της υγείας ούτε τα έξοδα της αρρώστειας. Δηλαδή θα θέλατε, ούτε να υπομείνετε ήττες, ούτε να ζήσετε έξω απ' τη ζωή. Θα θέλατε να περπατήσετε χωρίς να πατάτε στη γη και θα θέλατε ν' ανεβείτε απάνω σε μια σκάλα, χωρίς να κάνετε τον κόπο να πάρετε τα σκαλιά».

Ο άρρωστος κακοκάρδιζε φανερά. Φάνηκε σχεδόν σαν νάθιλε να παρουσιαστεί εδώ μια δεφτερόγεννη αντίσταση, δηλαδή ένα ξέσπασμα θυμού, αλλ' άρχισε έξαφνα να γελάει κι' είπε: « Έχετε πολύ δίκιο. Θάθιλα να περάσω απάνω απ' τις σκάλες χωρίς ν' ανέβω από σκαλι σε σκαλι. Ονειρεύομαι ολοένα πάλι πως αρκεί μονάχα η επιθυμία μου για να με σηκώσει στα ψηλά. Πετάω στ' όνειρο χωρίς φτερά και το βρίσκω πέρα πέρα φυσικό». Εδώ δείχνεται για πρώτη φορά ο αντίθετος πόλος από το συναίσθημα της μειονετικότητας, που ως τώρα βρισκόντανε πάντα μπροστα μπροστα. Ο άρρωστος θάθιλε να υπερνικήσει τις δυσκολίες της ζωής με την απλή επιθυμία του μονάχα. Ήθιλε να κάνει τ' αδύνατο δυνατό, μάλιστα μπορούμε να πούμε ήθιλε νάναι παντοδύναμος. Αλλά η σκέψη αυτή που παρουσιάζει σα φυσικό πράγμα τη δική του την παντοδυναμία, βρίσκεται τόσο βαθιά κρυμμένη στη ψυχή του άρρωστου, γιατί από δυο πολύ σωστές αιτίες δεν τολμάει να ξεφανερωθεί. Πρώτα είναι τόσο αντίθετες προς τη λογική, που κανένας άνθρωπος δεν μπορεί να τις σκεφτεί σοβαρά. Ύστερα στέκεται σε ριζική αντίφαση με την ουσία από τις άλλες σκέψεις του ντροπαλού και τη ζωή φο-

βούμενου άρρωστου. Πρώτη φορά οι διεξοδικές θεραπευτικές κουβέντες τη φέρνουνε στο φως κι' είναι καλό να μην την τονίσουμε προσώρας πολύ δυνατά, γιατί αλλιώς χάνεται πάλι απ' τη συνείδησή του για πολλήν καιρό.

Με τον τρόπο που εξηγήσαμε παραπάνω, έβγαλε ο θεραπευτής απ' τη μέση την αντίρρηση του άρρωστου, πως είν' αναγκασμένος να πολεμήσει με δυο «τάσεις» που είναι αντιφατικές. Συμφωνήσανε κι' οι δυο στη διατύπωση αυτή: Πως δεν πρόκειται για δυο άλογα πούναι ζεμένα σ' έν' αμάξι και τραβούνε και τα δυο κατά δυο διάφορες κατέφτυσες, αλλά πως ο αμαξας δε θέλει να τραβήξει ούτε δεξιά ούτ' αριστερά, γιατί του φαίνονται πολύ δύσκολοι κι' οι δυο δρόμοι. Κι' απ' τη διατύπωση αυτή έγινε φανερό, πως ο άρρωστος θάθιλε αναντίρρητα να πάρει απάνω του και να υποφέρει τις δυσκολίες του ενός απ' τους δυο δρόμους κ' ότι δεν τούμενε άλλο τίποτα παρα να διαλέξει ανάμεσα απ' τις παραγωγικές ταλαιπωρίες και τα στεία βάσανα.

Γρήγορα όμως παρουσιάστηκε μια καινούρι' αντίρρηση. Ο άρρωστος έφερε τ' ωροσκοπίο του κι' απόδειξε με την αντίθεση του Άρη με τον Κρόνο κι' από την άσχημη θέση του φεγγαριού, πως απ' την ώρα που γεννήθηκε είτανε γραμμένο γι' αυτόνε να ταλαντεύεται ανάμεσα από δυο απαράδεκτους δρόμους. Ο θεραπευτής κάθισε κι' αυτός, και σπουδάζοντας μαζί του τ' αστρολογικά σημάδια, τ' απόδειξε κι' εδώ, όπως τούχε αποδείξει και πριν με άλλα λόγια, πως δηλαδή στην ζωή δεν πρόκειται γι' ασάλεφτα κι' αλύγιστα (δεδομένα), αλλά παντού για προβλήματα που πρέπει να λύσουμε. Φανερώθηκε πως η αντίθεση του Άρη και του Κρόνου μπορούσε να λυθεί μ' ένα εχτοκύκλιο του Δία, κι' ότι το Δία τονε γνώριζε με τη φαντασία του πολύ καλά, μα στην πραγματικότητα στεκόντανε αντίκρουτο σα νάτανε ξένος πέρα και πέρα. Σκεφτόντανε συχνά για τη δικαιοσύνη και την καλωσύνη, αλλά στην καθημερινή ζωή δεν είτανε σε θέση να πραγματοποιήσει τίποτ' απ' αυτές τις δυο χάρες. Ύστερ' απ' αυτή την κουβέντα δεν μεταχειρίστηκε πια ο άρρωστος την αστρονομία για κρυψώνα.

Με την εφκαιρί' αυτή πρέπει να τονίσουμε, πως είνε πάντα ένα σφάλμα, αν αποκρούομε κατ' αρχή σαν ανόητη κάθε δοκιμή

του άρρωστου για να ξεφύγει. Όποιος εδώ θάθελε να παραστήσει την αστρολογία για διαβολοκάμωμα ή ανόητη πρόληψη, θάφερνε το αποτέλεσμα να οχυρώνεται πάντα και πάντα πάλι πίσω απ' την αστρολογία η διάθεση του άρρωστου για να ξεφύγει. Είναι χρέος που έχουμε προς την ισότητα απ' τα δικαιώματα και την ανθρώπινη ισοτιμία ανάμεσα στον θεραπεφτη και τον άρρωστο, να πέρνουμε στα σοβαρα τις σκέψες του άρρωστου, να βγάζουμε απ' τη φλούδατους και να φέρνουμε στο φως αφτο πούναι αληθινο σ' αφτες, όσο λιγοστο κι' αν είν' αφτο, κι' ύστερα πια, αφου του δώσουμε δίκιο, εκει που μπορούσαμε να του το δώσουμε, να του δώσουμε να καταλάβει την κρυφη σημασίατους στην υπηρεσία της αντίστασήστου ενάντια στο γιάτρεμα. Είν' ανάγκη βέβαια γι' αφτο να ξέρουμε καλά καλά όλους τους διάφορους χαβάδες, με τους οποίους συνειθίζει να εξωτερικέβεται η αντίσταση. Αλλα όποιος δουλέβει στην ψυχοθεραπεία, θα γνωρίσει με το υλικο απο σκέψες που του κουβαλούνε οι άρρωστοίτου κιόλας, μέσα σε λίγα χρόνια ριζικα όλα τα μοντέρνα παραμονοπάτια του ανθρώπινου μυαλου. Όχι μονάχα η αστρολογία κι' η χειρομαντία, αλλα κι' η αθροποφοβία, η Κρίστιαν Σάϊανς (Christian Science) κι' όλες οι αίρεσες του Χριστιανισμού καθως κι' όλα τα πολιτικα κόμματα χωρις καμιαν εξαίρεση μπορούνε να χρησιμοποιηθούνε σαν οδοφράγματα ενάντια στην υγεία. Κι' ο θεραπεφτης πρέπει να μπορεί όπως ο Παύλος να μιλάει με τους Εβραίους εβραϊκα και με τους Έλληνες ελληνικα. Πρέπει να ξέρει τόσο καλά αφτες τις γλώσσες, που να μπορεί ν' αποδείχνει μ' αφτες εκείνη την αλήθεια πούναι το κυριώτερο σημείο της ψυχοθεραπείας, ότι δηλαδη κανένα σύστημα απο σκέψες και καμια κοσμοθεωρία δεν μπορεί να γλυτώσει τον άνθρωπο απ' την ανάγκη ν' αποφασίσει μονάχουστου για τη δικήτου τη ζωη και να πάρει απάνωτου τις συνέπειες γι' αφτη την απόφαση.

Ακόμα πιο σπουδαίο όμως είναι το δέφτερο έργο που συνειθίζει νόρχεται για το θεραπεφτη ύστερ' απ' αφτα τα περιστατικα που περιγράψαμε τώρα. Ύστερα δηλαδη που ο θεραπεφτης εξήγησε στον άρρωστο με τον τρόπο που εξηγήσαμε πιο πάνω μια σειρα απο αντίστασες, πέφτει τις πιότερες φορες ο

άρρωστος σε μια κατάσταση που μπορούμε να την ονομάσουμε εσωτερικη αβεβαιότητα και σύχυση. Επειδη όμως τώρα το φεβγιο απ' την «υγεία» σήμαινε απ' τη νιότη έλλειψη εμπιστοσύνης στη ζωη, γι' αφτο η αβεβαιότητα που φουντώνει τώρα δυναμώνει την τάση για το φεβγιο. Ο άρρωστος αιστάνεται τον εαφτότου δυστυχισμένο, τὰ συφτώματα της αρρώστειας φουντώνουν, κι' αφτος κι' οι άνθρωποι της φαμελιάστου λένε: «Τώρα βλέπει κανένας πως αφτο τ' ανακάτεμα μέσα στις ψυχικες αλληλουχίες δεν κάνει τα πράματα καλύτερα. Ίσια ίσια γίνονται μ' αφτο ολοένα χειρότερα».

Το έργο της θεραπεφτικης είναι τώρα να εκμεταλλεφτει αφτον τον κλονισμό, για να διαλύσει τη στραβη, αλύγιστη και στη ζωη ενάντια κατάσταση του χαρακτήρα και ν' ανοίξει το δρόμο σε καινούριους πιο εφκίνητους και πιο παραγωγικους τρόπους του φέρσιμου. Αλλ' ακόμα κι' όταν ο θεραπεφτης κάνει τη δουλειάτου σωστη πέρα και πέρα, είναι πολυ δύσκολο γι' αφτόνε να επιτύχει το σκοπότου σ' αφτο το σημείο της θεραπείας. Τις πιότερες φορες είναι ανάγκη να επεξεργαστουν ύστερ' απ' τις θεωρητικες ακομα κ' οι αισθηματικες αντίστασες, προτου μπορέσει να επιτύχει το άλλαγμα του προσανατολισμου του άρρωστου στην επιθυμητη κατέφτυση.

Ο κανόνας για την υπερνίκηση απο τις θεωρητικες αντίστασες είναι: Να δεχόμαστε και να συζητούμε κάθε αντίρρηση του άρρωστου, να πασκίζουμε να του δίνουμε το δικιοτου σε κάθε αντικειμενικο ενδοιασμο, αλλα να μη ξεχάσουμε στο μεταξυ ούτε στιγμη, πως ο άρρωστος μπορεί ακόμα και μια δικαιολογημένη συζήτηση να τήνε χρησιμοποιήσει για να εμποδίσει την πρόοδο της θεραπείας, ή για να σπρώξει την κουβέντα σ' ένα άλλο παράμερο πολεμικο μέτωπο. Ν' αποδείχνουμε αφτη τη σκόπιμη εκμετάλλεψη απο τις θεωρητικες αντίρρησες και να τις βάνουμε μ' αφτο τον τρόπο πάλι στην υπηρεσία της κύριας θεραπεφτικης ιδέας. Όταν όμως αφίσουμε τον εαφτόμας να παρασυρτει σε παραστράτια και προ

πάντων όταν τα καταφέρει ο άρρωστος να σταματήσει τη συζήτηση μέσα σ' ένα λεφτομερειακό κλάδο, που δεν είναι της ειδικότητάς μας, τότε πρέπει να ρωτήσουμε τον εαυτό μας, ποια αντικειμενική άποψη από μέρους μας μπορεί να φταίει για την εξτροχίαση αυτή.

Παράγραφο 32.

Κακοκαρδίσματα.

Την άλλη βδομάδα ο άρρωστος δεν τολμούσε πια να εκφράσει οποιαδήποτε γνώμη. Άρχιζε πάντα με την εισαγωγή: «Θα μου δείξετε κι' έτσι κι' αλλιώς αμέσως πως έχω άδικο». Ή μάλιστα: «Κι' έτσι κι' αλλιώς δεν μπορείτε να παραδεχτείτε καμια άλλη γνώμη εκτός από τη δική σας κι' είστε αναγκασμένος να τα γυρίζετε όλα με τέτοιο τρόπο, που να συμφωνούν με τη θεωρία σας». Κ' έπειτα δηγήθηκε, πως τώρα με την αβεβαιότητα που τον κυρίεψε κάνει στη δουλειά του ένα σωρό λάθια που ποτές άλλοτε δεν του είχαν παρουσιαστεί.

Ο τρόπος κι' όλας, που μιλούσε γι' αυτά τα πράματα και που πασάριζε την εφτύνη στο θεραπευτή, έδειχνε φανερά, πως είχε πέσει απέναντί του σε μια στάση που αντιστοιχούσε με την εξάρτηση ενός αγοριού δέκα χρόνων από τον παιδαγωγό του. Αιστανόντανε τον εαυτό του σαν να τον κηδεμόνεβαν και να του απειλούσαν την ανθρώπινη αξιοπρέπειά του κι' αντιδρούσε με απαίσια οράματα εκδίκησης, όπου φαντάζονταν πως ήθελε να κρεμάσει το θεραπευτή απ' τα χέρια και να του κρεμάσει βαρεια σίδερα στα πόδια. Στην πραγματικότητα όμως περιοριζόντανε να του ρίχνει το φταίξιμο για το καθημερινό δυνάμωμα της ανικανότητάς του στο επάγγελμά του.

Ο θεραπευτής του είπε: Τώρα ζείτε σύμφωνα με την αρχή: «Καλά το παθαίν' η μάννα μου, σα μου κρυώνουν τα χέρια, γιατί κι' αυτή δε μ' αγοράζει γάντια; Πώς θάτανε όμως αν κάνατε μια φορά τον κόπο ν' αγοράσετε γάντια μοναχός σας;» — «Δεν καταλαβαίνω λέξη. Καταλαβαίνω μονάχα, πως θέλετε

κιόλας πάλι νάχετε σεις δίκιο και πως εγώ πρέπει ν' απομείνω με τ' άδικο». — «Ναι, βλέπετε τη στιγμή αυτή όλα τα πράματα και προπάντων τα πράματα που περνούν ανάμεσ' απ' τους δύο μας, από τούτη μονάχα την άποψη, ποιος έχει δίκιο και ποιος έχει άδικο, ποιος δ.λ.δ. νίκησε και ποιος νικήθηκε. Δεν πρόκειται όμως καθόλου γι' αυτό στην πραγματικότητα. Πρόκειται για το ποιό είναι αλήθεια και ποιό δεν είναι. Κι' α σεις ή εγώ βρούμε την αλήθεια είναι πέρα πέρ' αδιάφορο. Ούτε και μπορεί να εξακριβωθεί στα σωστά, ποιος από τους δύο μας τη βρήκε την αλήθεια, γιατί αυτή ξεφυτρώνει αγάλι' αγάλι' ανάμεσά μας από τις συζητήσεις μας. Κι' αυτή η αλήθεια είν' εκείνη, που θα σας κάνει ελέφτερο. Και κανένας απ' τους δύο μας δεν έχει μεγαλύτερο μερδικό στην αλήθεια από τον άλλον, παρα είμαστε και οι δυο άνθρωποι με την ίδι' αξία που θέλουμε μαζί κι' οι δυο νά ψάξουμε να βρούμε την αλήθεια».

— «'Όχι», είπ' ο άρρωστος, «δεν είν' έτσι ακριβώς. Πρέπει βέβαια να μιλάτε πάντα έτσι, γιατί έτσι γράφουν τα θεραπευτικά βιβλία, ότι ο θεραπευτής κι' ο άρρωστος πρέπει νάναι ισότιμοι. Αλλ' αυτό είναι μονάχα η όμορφη μάσκα που πίσω απ' αυτήν κρύβουν οι κύριοι γιατροί την προστυχιά τους. Στην πραγματικότητα είναι όλιτους, οι γιατροί, οι θεολόγοι κι' οι παιδαγωγοί, μονάχα ένα καλύτερο σόι μπόγηδες κ' εμεις οι άρρωστοι είμαστε οι κακούργοι. Σας λέω μονάχα πως μου φαίνεται πως είμαι ένα σωριουδάκι λάσπη, όπου σεις μπορείτε να το τσαλαπατάτε με τα πόδια για να ικανοποιείτε τις σαδιστικές ορμές σας όπως το γυρέβει η καρδιά σας, κύριε μπόγια. Έτσι είναι και τελεία και πάβλα. Και τώρα μου είν' αδιάφορο, α σεις μ' αποδείξετε πάλι, πως κάνω λάθος, και πως μου σκάρωσε πάλι μια βρωμοδουλειά το συναίσθημά του της μειονεχτικότητας. Λοιπον παρακαλώ εξακολουθείτε να με τσαλαπατάτε». — «Τώρα είναι η ψυχική σας διάθεση έτσι, σα νάσαστε χωρίς καμια δύναμη παραδομένος σ' εμένα, πράμα που δεν είνε μόλατάφα καθόλου αληθινό. Σκέφτεστε κι' αιστάνεστε σαν έν' αγόρι οχτώ χρόνων απέναντι σ' ένα παιδαγωγό που δεν το καταλαβαίνει καθόλου. Κάνετε σαν να ξεχάσατε την ηλικία σας».

«Φέρομαι σαν ένα παιδί οχτώ χρόνων;! Όχι, σαν έξη

χρονω! Σαν τεσσάρων χρονω! Σαν ένα μωρο! Σαν ένα έμβρυο! Μα Σας τώρα δα, είμαι ένα σωριουδάκι λάσπη! Είσαστε, είσαστε, είσαστε, ένας Σατανας, ένας κακούργος, ένας φονιάς!» (Κ' ύστερα απο ένα διάλλειμα που στο μεταξύ μάταια προσπάθησε να ξαναβρει τη ψυχραιμία του): «Δόξα σοι ο Θεος, που σας κατάλαβα ακόμα σε καιρο! Κόντεβα κιόλας, κόντεβα στην τριχ' απάνω, ν' αφίσω τον εαφτόμου να πιαστεί μέσα στα δίχτυσας! Ποντικοπαγίδα! Αλλα τώρα ξεσκεπαστήκατε! Τώρα δε θα το καταφέρετε πια!»

«Σταθήτε να σκεφτούμε, πώς είν' η κατάσταση.»

«Σκεφτείτε μονάχοςσας! Ένα σωριουδάκι λάσπη, δεν έχει μυαλο για να σκεφτεί!»

Η ψυχική κατάσταση του άρρωστου είχε φτάσει πια στο σημείο, που σμίγουνε σ' ένα το συναίσθημα της μειονεχτικότητας κι' η δίψα της επιβολής. Η έσχατη αφροταπεινώση σήμαινε την ίδια στιγμή και τον πιο μεγάλο βαθμο κατηγορίας ενάντια στο θεραπεφτη, και μ' αφτο την έσχατη ταπεινώση τ' άλλου, κι' έτσι τη δική του την εξύψωση. Όσο πιο μικρο έφτανε τον εαφτότου, τόσο πιο πολυ τον εξύψωνε την ίδια στιγμή. Κι' εΐτανε άλλο τόσο φανερο, πως ο άρρωστος συσκέτιζε τώρα όλα τα σπουδαία περιστατικά της ζωής του με τη σκέψη του με το θεραπεφτη. Κάθεται που γινότανε, είχε γι' αφτόνε σημασία μόνο ως εκείνο το βαθμο, που θα τον ανέβαζε ή θα τον ταπεινωνε (κατα την ιδέα του) στα μάτια του θεραπεφτη. Και τέλος εΐτανε φανερο, πως αυτη η αποκλειστική σπουδαιότητα του θεραπεφτη τότε μόνο θα μπορούσε να γίνει νοητη, αν την έπερνε κανένας σαν επανάληψη της τυπικής εξάρτησης του χαϊδεμένου, γι' αγάπη αναγκεμένου κι' απαιτητικού παιδιου απ' τη μητέρα του.

Ο θεραπεφτης έπαιζε τώρα στη ζωη του μεγαλωμένου άρρωστου ακριβως τον ίδιο ρόλο πούχε παίξει η μητέρα στη ζωη του παιδιου. Α φερνόντανε τώρα έτσι ανίδια όπως είχε φερτει η μάννα του, α λοιπον αφινε τον εαφτότου να προσβληθει απ' το θυμο του άρρωστου ή αν αφινε τον εαφτότου να κολακεφτει απ' την εξάρτησή του, τότε θάπρεπε να γίνει το κακο πιο μεγάλο απο πριν, γιατι ο άρρωστος θα εξακολουθούσε όπως πρώτα,

πότε σαν υποκείμενο και πότε σαν αντικείμενο, να φέβγει απ' το δρόμο της πραγματικότητας. Αν όμως φερνόντανε ο θεραπεφτης όπως χρειάζεται, τότε θάπρεπε σ' αφτο το σημείο να διορθωθουν τα σφάλματα της αναδροφης, πούχανε γίνει τώρα και 30 χρόνια. Θάπρεπε να καταλάβει ο άρρωστος, πως δεν μπορούσε νάναι ούτε μονάχα υποκείμενο ούτε μονάχα αντικείμενο, και θάπρεπε να συνειδησει σιγα σιγα στο ότι εΐταν υποχρεωμένος νάναι κι' αφτος όπως κι' όλοι οι άλλοι άνθρωποι ταφτόχρονα υποκείμενο κι' αντικείμενο της ζωης. Όσο να ξεκαθαρίσουν όμως αφτες οι αλληλουχίες, έπρεπε να περάσουν πολλές βδομάδες ακόμα.

Δουλεια απο τις ερχόμενες συνάντησεις εΐτανε να ξεδιαλυθει και να εξηγηθει η πραγματική έννοια απ' το παράξενο χολοξέσπασμα. Και το σπουδαίο σ' αφτη τη δουλεια εΐτανε, ν' αναγνωριστεί πρώτα το δικαιολογημένο μέρος των παράπονων κι' έπειτα πια να ρωτηθει, πώς εξηγούνται οι υπερβολες και τα ξεκοντακιάσματα στη φόρμ' απο το ξέσπασμα. Ο ίδιος ο άρρωστος θάμαζε για την χοντροκοπια στις έκφρασές του. Βεβαίωνε πως μόνο μια φορα έζησε ένα παρόμοιο πράμα. Τότε είχε κάνει τη σκέψη ν' αρραβωνιαστεί. Και για μεγαλύτερο παραξένεμα είχε πει σκεδον το ναι η κυρία, για την οποίαν γίνονταν ο λόγος. Έπειτα τον αφισε όμως μια φορα τρεις μέρες χωρις γραμμα και είχε χολιάσει τόσο πολυ γι' αφτο, που πίστεψε πως δε θα περνούσε αφτο χωρις να χυθει αίμα. «Για πέστεμου όμως τώρα» εξακολούθησε, «πώς γίνεται να φτάσω εγω ο μαλακος Μανώλης, που δεν μπορεί να κάνει κακο ούτε σε μια μνίγα, σε τέτοιες φοβερες σκληρότητες; Ήθελα τότε να κρεμάσω το κορίτσι απο τα χέρια και να του δέσω στα πόδια βαρεια σίδερα».

«Ακριβως όπως θέλατε να κάνετε και σε μένα».

Τρόμαξε φανερα, άρχισε όμως ύστερα να γελάει. «Ναι, με Σας ήθελα να κάνω ακριβως το ίδιο. Αφτο είναι πολυ παράξενο, είναι όμως μόλατάφτα φοβερο».

— «Πρέπει να σκεφτούμε να βρούμε απο πού ήρθε αφτο το πράμα στη φαντασία σας. Τότε θα μπορέσουμε ίσως να ιδούμε γιατι θέλετε να μεταχειριστήτε τους οχτρούς σας — ή, αν το πούμε πιο σωστα, τους φίλους σας — απαΐσια μ' αφτον τον τρόπο».

— Ξέρω κι' όλας, απο που μούρθε η ιδέα αφτη. Όταν

ήμουνα παιδι είχα μια Ελληνική Μυθολογία. Εκεί μέσα έγραφε πως ο Δίας κρέμασε απ' τον Ουρανο τη γυναίκα του την Ήρα και της έδωσε στα πόδια μεγάλα βράχια. Αφτο είτανε η τιμωρία για κάποιους φταίξιμο. Η ιστορία αφτη μούκανε βαθεια εντύπωση. Θάπρεπε να μη δίνουνε στα παιδια τέτοια πράματα για να διαβάζουν».

— «Α δέν είχατε διαβάσει αφτο, θάχατε βρει σίγουρα καμιαν άλλη αγριότητα, που μ' αφτη θα μπορούσατε να ικανοποιήστε τη φαντασία σας. Το υλικό σ' αφτη τη κατέφτυση δε λείπει ποτε στα παιδια. Για μας είναι όμως σπουδαία η ανακάλυψη, πως δεν είστε καθόλου ένας μαλακός Μανωλάκης. Είσαστε ίσια ίσια ένας τόσο θερμόαιμος και άγριος σύντροφος όπως κι' εμεις οι άλλοι άνθρωποι. Μόνο που οι συθήκες όπου μ' αφτες ξεφανερώνεται η αγριότησας, είναι κανονισμένες αλλοιως απ' ότι είναι στους άλλους. Με ποιές συθήκες αγριέβετε Σεις; Αφτο πρέπει να βρούμε τώρα. Για ποιό λόγο τιμωρήθηκε τότε η Ήρα;»

— «Θαρω πως είχε απατήσει το Δία».

— «Ναι, κ' εγω νομίζω πως κάτι τέτοιο είτανε. Σίγουρα δεν είχε εχτελέσει τις απαιτήσεις που είχε απ' αφτην ο πατέρας των Θεων. Και το ίδιο κακούργημα πρέπει νάταν εκείνο που είχε διαπράξει τότε η αοραβωνιαστικιάσας απέναντίσας». Ο άρρωστος δεν απάντησε αλλά βυθίστηκε σε συλλογη κι' ο θεραπεφτης εξακούθησε: «Αλλά για πέστε μου, πατέρα Δία, τί απαίτηση δικήσας δεν ικανοποίησα, που θέλατε να μου δώσετε την τύχη της Ήρας;»

— «Τί στραβες ερώτησες μου κάνετε! Η Ήρα δεν παράβηκε μιαν αδικαιολόγητη απαίτηση του Δία, αλλ' έκανε η ίδια ένα σφάλμα. Και Σεις θέλετε να το γυρίσετε σαν νάτανε το φταίξιμο του Δία».

— «Έχετε πολυ δίκιο. Μπορει βέβαια κ' η Ήρα νάχε κάνει κι' αφτη ένα λάθος. Αλλά εμας μας ενδιαφέρει πολυ πιότερο το τί πέρασε απ' το μέρος του Δία. Γιατι φέρθηκε σίγουρα στραβα μια φορα, σύμφωνα τουλάχιστο με τις ιδέες μας. Δεν υπάρχει κακούργημα που μας δίνει το δικαιολογημένο δικαίωμα να τιμωρήσουμ' έναν άλλον μ' αφτο τον τρόπο. Πρέπει λοιπον να πρόκειται για κάποια στραβη απαίτηση απο μέρος σας, ω Δία,

γιατι αλλοιως δε θάχατε πέσει ποτε σ' αφτον τον Ολύμπιο θυμο».

— «Αρνιέμαι ν' απαντήσω. Δεν μπορείται να γυρέφει' απομένα ν' απλώσω μπροστάσας τα μυστικά της καρδιάς μου, όταν εκφράζετε μ' αφτον τον αλαφρόμυαλο τρόπο απέναντί μου».

Η πρόσωση «Πατέρα Δία», είτανε με τον τρόπο που γίνηκε, φανερα όχι μόνο μια μεγάλη επιπολαιότητα, αλλά και στην ουσία ένα πολυ μεγαλύτερο βήμα προς τα μπρος απ' ότι θάτανε φρόνιμο. Ξεσκέπαζε πολυ άσπλαχνα τη δίψα της επιβολης και την τυραννικη απαίτηση γι' αγάπη του άρρωστου. Γι' αφτο αποτραβήχτηκε τώρα πίσω στην αμυντικητου στάση κι' αναγκαστικά έπρεπε ν' αναβληθει το παρατέρα ξεσκέπασμα στα μάτια του και το διόρθωμα του ενάντια με τη ζωη προσανατολισμού του. Αν ο θεραπεφτης δεν είχε κάνει αφτο το λάθος, θάφτανε ίσως την ίδια μέρα σε μια διάσπαση (της αμυντικης γραμμης του άρρωστου). Έτσι όμως αναγκαστήκανε κι' οι δυο, κι' ο άρρωστος κι' ο θεραπεφτης, να πληρώσουν την εγωϊστικη εχτροχίαση του τελεφταίου με μια παράταση της θεραπείας για κάμποσες βδομάδες.

Όπως και νάναι φανερώθηκε όμως πια με την επεξεργασία απο το θυμωμένο κακοκάρδισμα πως ο άρρωστος είχε δίπλα στο συναίσθημα της μειονεχτικότητας και μια ισοδύναμη δίψα επιβολης κι' ότι αφτη η δίψα της επιβολης ξεδηλώνονταν σε ωρισμένες απαιτήσεις πούχε ο άρρωστος απο το κάθε πρόσωπο, όπου μ' αφτο είχε κάθε φορα να κάνει (πρώτα η μάννα, ύστερα η αοραβωνιαστικια και τώρα ο θεραπεφτης) κι' ότι ξεσπάζε στις πιο δυνατες κι' αφταρχικες εκδήλωσες που θα μπορούσαμε να φανταστούμε (ξεσπάσματα θυμου και φαντασίες εκδικησης), μόλις μένανε αφτες οι απαιτήσεις ανεχπλήρωτες.

Ο κανόνας είναι: Όσο πιο πολυ οι αντίστασες του άρρωστου φανερώνονται σ' ανεβοκατεβάσματα του κεφίου κι' όσο πιο πολυ ο άρρωστος κάνει γι' αφτα υπέφτυνο το θεραπεφτη, τόσο πιότερο πέρνει η θεραπεία το δρόμο του προσωπικου αγωνα ανάμεσα στους δυότους. Όλα τα σφάλματα κι' οι υπερβολες που χαρακτηρίζουν τη στάση του άρρωστου απέναντι στη ζωη, ξεπρο-

βάλλουν τώρα φανερά στη στάση του απέναντι στο θεραπευτή. Όσο πιο αντικειμενικά ξέρει να τα φωτίσει αυτά ο θεραπευτής, τόσο πιο γρήγορα θα μπορέσει να τα υπερνικήσει ο άρρωστος. Κάθε αντιαντικειμενικότητα όμως που ξεφέβγει απ' το θεραπευτή, απομακρύνει για πολύν καιρό τη γιατροειά.

Παράγραφο 33.

Ζητήματα εμπιστοσύνης.

Τις ερχόμενες μέρες ο άρρωστος είτανε πάλι κακοκεφιασμένος, αλλ' όχι όμως πια απο θυμούς που άθελα ανεβαίνανε απ' τα βάθια του Είναϊντν χωρις να μπορεί να τους σταματήσει το ξέσπασμάτους, αλλά τώρα είτανε ενσυνείδητα πειραγμένος. Μιλούσε μονάχα λίγο κι' ενάντια στη θέλησήτου και δεν έδειχνε σκεδον ενδιαφέρο για τη συνέχεια της θεραπείας. Όταν τονε ρώτησε ο θεραπευτής, ποιος είτανε ο λόγος του τέτοιου φέρσιμούτου, απάντησε πως έχασε την εμπιστοσύνη, χωρις βέβαια να μπορεί να πει γιατί κι' απο πότε. Αλλά δείχτηκε γρήγορα πως αφτη η στροφη ήρθε αμέσως ύστερ' απ' τη συζήτηση για το Δία και την Ήρα.

Την ίδια νύχτα πούχαν' αφτη τη συζήτηση είχε νειρεφτει, πως ένας μεγάλος, όμορφος παπαγάλος στεκόντανε απάνω στο μπράτσο της πολυθρόνας που σ' αφτην απάνω συνείδιζε να κάθεται συχνά ο θεραπευτής και πως η αλυσσίδατου είτανε στερεωμένη στο δικότου το γραφείο.

Όπως και σε κάθε ονειροανάλυση, ο θεραπευτής τότε ρώτησε, τί σκέψες τούθτανε αφτουνου απάνω στις λεφτομέρειες τόνειρου ή απάνω σ' ολάκερο τ' όνειρο. Κι' ο άρρωστος απάντησε αφου συλλογίστηκε κάμποσο: «Δεν υπάρχει αβιβλία ότι στ' όνειρο με το παπαγάλο μόνο σας μπορούσα να νογήσω. Με πιάνουν ξέρετε συχνά τα δαιμόνια ότα σας βλέπω ν' ακουμπάτε με τόση «νωχέλεια» απάνω στο μπράτσο της πολυθρόναςσας. Έχω μάθει απο μικρό παιδι πως αφτο δεν είναι καθως πρέπει, και το αιστάνομαι σαν προσβολήμου».

— «Ναι, το καταλαβαίνω αφτο, αλλά γιατί είναι αλυσσοδεμένος ο παπαγάλος;» Ύστερ' απο μια διακοπη είτε ο άρρωστος, πως αφτο δυσκολέβεται ναν το πει, γιατί θάτανε προσβλητικο για το θεραπευτή. Απάνω σ' αφτο ακολούθησε απο μέρος του θεραπευτή η γελαστη κι' άκακα δοσμένη ξαναβεβαίωση, πως δεν πρόκειτ' εδω για προσωπικη εξύψωση για ταπεινώση, αλλά μόνο και μόνο για το κοινο ψάξιμο των αίτιων για τις δυσκολίες του χαρακτήρα. Και τότε έδωσε ο άρρωστος την εξήγηση αφτη: «Χτες, δηλαδή την ημέρα ύστερ' απ' τ' όνειρο, μούρθε συχνά η σκέψη πως γελάστηκα σε Σας. Στην αρχη είχα δηλαδή την ιδέα, πως είσαστ' ένας εξαιρετικά ελέφτερος, μεγαλόμυαλος και πολύ-ξερως άνθρωπος, αλλά τώρα μου φαίνεται μόλατάφα — να με συμπαθάτε — πως είστε αλυσσοδεμένος στα ψυχολογικάσας δόγματα και πως — να με συμπαθάτε — λέτε όλοένα τα ίδια, πάνω κάτω σαν ένας παπαγάλος».

Στο πρόσωπο του άρρωστου ζωγραφίστηκε ένα παράξενο μίγμα απο έχτρα, θυμο, λύπη και φοβισμένο παρακάλι για συχώρηση. Επειδη όμως ο θεραπευτής ξέσπασε σ' ανοιχτόκαρδο γέλιο, άρχισε ξαφνικά κι' ο ίδιος να γελάει και μάλιστα τόσο ελέφτερα και χαρούμενα που δεν είχε (όπως τόλεγε ο ίδιος αργότερα) γελάσει έτσι απο χρόνια.

«Στ' αλήθεια, δεν είστε πειραγμένος;» τον ρωτούσε και τον ξαναρωτούσε ανάμεσ' απ' τα γέλια. Κι' ο θεραπευτής του απαντούσε: «Όχι καθόλου. Θάχατε καθως φαίνεται δικιο. Είμαι παραπανιστα δογματικός. Αλλά το βρίσκω έχταχτο, πως ένα τέτοιο όνειρο εκφράζει τις σκέψες μας».

Αφτου απάνω άλλαξε ο άρρωστος ξαφνικά τη στάσητου. Έγινε ανήσυχος και πρόθυμος. «Όχι», είπε, «αφτο όμως δεν είναι καθόλου αλήθεια, δεν είστε δογματικός. Δεν έπρεπε να το πω αφτο. Θα μου βαστάτε σίγουρα κάκια που σας παραγνωρίζω έτσι. Είμαι αλήθεια ένας πρόστυχος κι' αχάριστος άνθρωπος. Πώς μπορούσα μονάχα να πω ένα τέτοιο πράμα. Είσατε στη πραγματικότητα ο πιο μεγαλόμυαλος άνθρωπος που απάντησα ως τώρα. Αλλ' είναι αλήθεια παράλογο να δώσουμε τόσο μεγάλη σημασία σ' ένα όνειρο. Τα ονειράτα είναι αφροι κι' οι ψυχολογικέςσας εξήγησες είναι σκέτες φαντασίες. Η εξήγηση

απ' τα όνειρα είναι κι' αφτη ένα μέσο για να κολλήσετε στους κακόμοιρους τους άρρωστους πάντα εκείνο ίσια ίσια που είσατε αναγκασμένοι να τους κολλήσετε χάρη στο δόγμασας.

—«Όστε είμαι μολατάφρα ένας δογματισος».

—Ναι, και μάλιστα ως το κόκκαλο».

«Μα μόλις τώρα είπατε πως δεν είμαι δογματισος. Βεβαιώνατε πως το ενάντιο είμαι μεγαλόμυαλος κι' ένα σωρο άλλα».

Σταμάτημα της συζήτησης. Κ' ύστερα: «Ναι» έχετε δίκιο. Εδω υπάρχει μια αντίφαση. Δεν ξέρω πια τί να σκεφτω για σας. Μου γίνονται όλα άνω κάτω. Είσατε ένας μάγος, ή δαίμονας, ή τσαρολάτanos. Δεν το ξέρω στ' αλήθεια. Μέσα στο κεφάλιμου γίνεται του Κουτρούλη ο γάμος».

Είτανε καιρος να ξεδιαλυθουν και να εξηγηθουν αφτες οι αντίφασες κι' ο θεραπεφτης έκανε αφτη την εξήγηση πάνω κάτω: «Καθως φαίνεται είν' έτσι όπως τόχουμε αμυδρα απαντήσσει πολλές φορες ίσαμε τώρα. Το να με κρίνεν' εμένα, έγινε για σας σιγα σιγα ποιο σπουδαίο πράμα, παρα όλες οι άλλες δυσκολίεςσας. Και μπορεί έφκολα να καταλάβει κανένas, για ποιό λόγο έπρεπε αναγκαστικά ναρθουν έτσι τα πράματα. Γιατι οι δυσκολίεςσας έχουν χωρις αφβολία την αρχικη ρίζατους στο ζήτημα, άν κι' ως ποιο βαθμο μπορεί να βασιστει πέρα και πέρα κανένas στο συνάθροπότου και μάλιστα πρώτα πρώτα στη μητέρατου. Είσατε, όπως είδαμε, μαθημένος πως η μητέρασας έπρεπε να σας βοηθήσει εκει όπου ο ίδιος δεν μπορούσατε ή όπου δεν είχατε ανάγκη να βοηθήσετε τον εαφτόσας. Η μητέρα είτανε ο υπηρέτης άγγελος που σας έφερνε πίσω το παιγνίδι που χάνατε. Το ζήτημα λοιπον, μέχρι ποιο βαθμο αποδείχονταν ο υπηρέτης άγγελος, που απ' αφτον κορεμόσασταν, πιστος, και μέχρι ποιο βαθμο δικαίωνα την εμπιστοσύνησας, είτανε για σας το ζήτημα της ζωής σ' όλη την παιδικήσας ηλικία. Κι' ακριβως έτσι φαίνεται νάναι τώρα ζήτημα ζωης για σας, αν εγω δικαίονω την εμπιστοσύνησας ή όχι».

Ο άρρωστος διέκοψε ζωηρα: «Ναι, αφτο είναι σωστο. Σκέφτηκα πολλές φορες πως αν και σεις μ' απαγοητέβατε σοβαρα, αν και σεις θ' αποδειχόσασταν πως είχατε όπως οι άλλοι άνθρωποι πίσω απο μια μάσκα αγγέλου μια εγωϊστικη καρδια, θ'

αναγκαζόμουνα τότε ν' αφτοχτονήσω. Δεν φαντάζεστε τι εφτύνη φορτωθήκατε απάνωσας. Δεν καταλαβαίνω όμως, τί ρόλο έχει να παίζει εδω ο υπηρέτης άγγελος».

—«Ο υπηρέτης άγγελος βαστάει την εφτύνη. Έχει τον προορισμο να ταχτοποιήσει όλες τις δυσκολίες της ζωης που αιστάνεστε πως δεν μπορείτε να τις υπερνικήστε ο ίδιος. Δεν του επιτρέπεται να πέσει έξω, δεν πρέπει να κάνει και το παραμικρο λάθος, γιατι αλλιως θα χάνατε την εμπιστοσύνησας σ' αφτον και μ' αφτο φυσικα και την εμπιστοσύνησας στη ζωη. Κορεμίεςτε λοιπον απο τις αρετες ή τα ελαττώματα του άγγελου υπηρέτησας. Είσατε όπως λέμε υφιστάμενος. Και γι' αφτο είναι πολυ φυσικο και σωστο, πως σεις, όπως και κάθε υφιστάμενος άνθρωπος, είσατε αναγκασμένος να προσέχετε με φόβο για τις σκέσεσας με τον υπέφτυνο οδηγόσας.

»Φυσικα δεν πρέπει να εξηγήσετε εδω την έκφραση «υφιστάμενος» με την έννοια της γνώμης για την αξία. Γιατι το άν ο άλλος, που απ' αφτον αιστάνεστε σεις πως κορέμεται το Είναι σας, είναι κι' αφτος υφιστάμενος ή όχι, αφτο θάπρεπε πρώτα να εξετασσει. Το παράξενο πέραδώθε στην εκτίμηση του τωρινούσας υπηρέτη άγγελου, δηλαδη της ταπεινης αφεντιάσμου, είχε χωρις άλλο την πηγητου στο ότι στην πραγματικότητα δεν είμαι καθόλου ένας αλάθητος άνθρωπος. Ξεφανερώνομαι ολοένα φταίχτης για τόσες ανεπάρκειες, που είστ' αναγκασμένος να φοβηθείτε, μήπως κι' εγω πέσω έξω όπως είχε πέσει έξω τότε κι' η μητέρασας. Το πόσο μεγάλη σημασία θάχε όμως για σας αφτο το πράμα, αφτο είναι ύστερ' απο τα όσα είπαμε αρκετα φανερο. Γι' αφτο είστ' αναγκασμένος να μου κάνετε κριτικη, μα δεν μπορείτε να με προσβάλετε κιόλας, κι' απ' αφτο ήρθε κι' η φαινομενικη αντίφασήσας.

«Η ψυχήςσας είναι σα να λέμε ένας σάλιαγκας που σερονόντανε όξω μονάχα όσο έφεγγε ο Ήλιος. Η μητέρασας είτανε για σας ο Ήλιος κι' η ομπρέλλα μαζί. Όταν όμως η ομπρέλλα δε στάθηκε καλά, κι' οι πρώτες ασυνείθιστες ψυχάλες της βροχης πέσανε απάνωσας, είσασταν φυσικα αναγκασμένος να το αισταντείτε αφτο σα μια φοβερη προδοσία. Ο σάλιαγκας μαζέφτηκε στο καβούκιτου και δεν έκανε κουράγιο να ξαναξεμυτίσει απο

τότε. Κι' όταν μια φορα στ' αλήθεια βγάλει τα κέρατά του έξω, συμαζέβεται πίσω στο σίγουρο καβούκι του, μόλις μυριστεί και το παραμικρο σημάδι μιανης ψυχάλας ακόμα. Και τώρα έρχεται ο θεραπεφτης και λέει ακατάπαφτα σαν ένας δογματικός παπαγάλος: «Σάλιαγκας πρέπει να βγεις όξω απ' το σπίτι σου». Ο σάλιαγκας όμως θαρρει πως αφτα τα λόγια θα πούνε: «Έξω είναι Ήλιος, έλα ντε έξω, δεν μπορείς να πάθεις τίποτα. Ο θεραπεφτης σε προφυλάει σαν μια ομπρέλλα όπως η μάννα σου. Αλλα είναι καλύτερη ομπρέλλα, δε θ' αφίσει να περάσει το νερο». Αλλοιως δεν μπορεί ακόμα να φανταστεί τον κόσμο ο σάλιαγκας. Ή έχει ένα προστάτη και τότε βγαίνει μονάχα τόσο μακρουα έξω απο το καβούκι, όσο βαστα η εμπιστοσύνη του στον προστάτη του, η δεν έχει κανένα προστάτη και τότε μένει μια για πάντα μέσα στο σίγουρο σπίτι του».

«Τί λέτε όμως α βάζαμε σε λογαριασμο πως εντωμεταξυ περάσανε 30 χρόνια; Τότε, σαν είσασταν έν' αδύνατο παιδι, δεν είχατε και πολυ άδικο. Σα δε σας δόθηκε πια η συνειθισμένη βοήθεια της μητέρας, δεν σας έμεινε άλλο τίποτα παρα η υποχώρηση μπροστα στους κίντουνους του κόσμου. Τώρα όμως είσατε μεγάλος άντρας και δεν έχετε πια ανάγκη ούτε κανέναν υπηρέτη άγγελο ούτε κανέναν οδηγο. Δεν έχετε ανάγκη πια να γαντζώνεστε σα μικρο παιδι στον προστάτη του. Μπορείτε όποια στιγμή θέλετε να πάψετε νάστε υφιστάμενος. Χρειάζεστε μονάχα να συλλογιστείτε, πως έτσι κι' αλλοιως είστε σεις ο βαστάζος της δικής σας της τύχης. Τότε θα ιδείτε ακόμα, πως ο άλλος που θέλετε να κάνετε σεις υπέρφυνο για το δικό σας θάρος ή τη δική σας δειλία, δεν παίζει στη πραγματικότητα για σας αφτον το σπουδαίο ρόλο που φαντάζεστε. Και το ζήτημα αν αφτος ο άλλος (ας πούμε τώρα εγω) έχει ένα - δυο λάθια περισσότερα η λιγότερα, αποδειχεται τότε πως δεν έχει καμια σημασία. Γιατί πρέπει σώνει και καλα αφτος ο άνθρωπος όπου γαντζώνεστε απάνω του, νάναι υποχρεωμένος νάχει υπεράνθρωπες ιδιότητες; Δε θα μπορούσατε ν' αποφασίσετε να βγείτε όξω απ' το καβούκισας κι' όταν ακόμα δε σας βαστάει κανένας υπηρέτης άγγελος την ομπρέλλα απο πάνω σας; Δέ θα μπορούσατε να συνειθίσετε τον εαφτό σας σιγα σιγα και στη βροχη; Τότε δε θάχατε ανάγκη

πια κανέναν ανθρώπινο προστάτη και τότε θα μπορούσατε χωρις κανένα φόβο και με φιλικη αλληλοκατανόηση να κάνετε την παρατήρηση, πως ο αγαπητος συνάθρωπός σας, (ας πούμε εγω), είναι ακριβως ένα τόσο σφαλερο πλάσμα όπως σεις ο ίδιος».

Την έννοια αφτων των συλλογισμων χρειάστηκε να τήνε συζητούνε ολοένα στις ερχόμενες αντάμωσες. Παρουσιάστηκαν ένας σωρος αντίρρησες και αντιρωτήματα, που είχαν όμως μόνο το σκοπο να βαστάξουν το θέμ' αφτο, που δεν είχε ξεκαθαριστεί ακόμα, περισσότερο καιρο σαν αντικείμενο απο τις συζητησες. Θεωρητικα είχε γρήγορα κιάλας παραδεχτει ο άρρωστος, πως κι' ο θεραπεφτης δεν μπορούσε νάναι αλάθης άνθρωπος. Αλλα το αίστημά του του σφύριζε ολοένα πάλι ένα αγαρμοπο »τούτο ή εκείνο« στ' αφτια, σ' αφτη τη φόρμα πάνω κάτω: «Ή είσαι ένας τέλειος άνθρωπος, όπως είτανε στην αρχη τέλεια κι' η μητέρα μου. Τότε θα μ' αγαπας και θα με βοηθας και θα με γιατρέφεις, τότε θα σε μπιστέβομαι και θα κάνω όλα όσα μου λες, τότε θα εχεθω σε κάθε κίντunno ακόμα και θα γίνω ένας γεμάτος κουράγιο κι' ενεργητικός άνθρωπος. Ή όμως είσαι ένας άνθρωπος με λάθια, όπως αποδείχτηκε ύστερα κ' η μητέρα μου, που δεν έφτανε για να με προφυλάξει. Τότε θα με προδώσεις και θα ιδω για μια φορα ακόμα, πως δεν υπάρχουν άνθρωποι που μπορω να βασιστω απάνω τους. Τότε θα εξακολουθήσω να ζω όπως τώρα φοβιτσιάρης, δύπιστος, χωρις δράση και χωρις χαρα. Και συ προδότη θα φταις γι' αφτο».

Μόλις με τον καιρο κι' αγάλι' αγάλια τα κατάφερε ο άρρωστος να νοιώσει, πως η λέξη «εμπιστοσύνη» έχει άλλη σημασία για το μεγάλο κι' άλλη για το παιδι. Στο τέλος όμως συνειθίσε στη σκέψη, πως μπορεί κανένας νάχει εμπιστοσύνη στον άλλο, μ' όλο που δεν μπορούνε ν' αποκλειστούνε τυχαία λάθια κι' εχτροχιάσες κι' απ' τάλλο μέρος. Η επίγνωση κι' η συχώρηση για την ακόμα ατελείωτη εξέλιξη τ' άλλου, έγινε γι' αφτον η βάση για τη ζήση της ισοτιμίας. Κι' αφτη η ζήση της ισοτιμίας, τούφερε μονάχητης την καινούρια εμπιστοσύνη.

Μ' αφτα είχαν κάνει μια σπουδαία πρόοδο. Τα εφχάριστ' αποτελέσματα αφτης της στροφης που πήρανε τα πράματα, φανερωθήκανε αμέσως, τα επαγγελματικα εμπόδια του

άρρωστου λιγοστέψανε γρήγορα, και φάνηκε καθαρά πως η θεραπεία είχε περάσει το κρίσιμο σημείο.

Ο κανόνας είναι: Επειδή κάθε αποθαρρεμένος άνθρωπος έχει στραβές απαιτήσεις από τους συναθρώπους του, θα βάλουν σε κίνδυνο μια μέρα αφτες οι απαιτήσεις και τη στάση του απέναντι στο θεραπευτή. Τότε πρέπει να ξεκαθαριστούν αφτες οι αξιώσεις σύμφωνα με το είδος τους, το δικιοτους και τ' άδικότους και μάλιστα όλοένα πάλι όσο να προσαρμοστεί κ' ο άρρωστος στην πραγματικότητα. Αλλά κ' έδω βαστάει ο νόμος πως η επιτυχία έρχεται τόσο πιο γρήγορα και πιο ριζικά, όσο πιο αντικειμενικά φέρνεται ο θεραπευτής στις αποφασιστικές στιγμες.

Δωδέκατο Κεφάλαιο.

Η Φύση της Γιατρειας.

Παράγραφο 34.

Δοκιμη της Υποβολης.

Ο άρρωστος πήγαινε πολυ καλύτερα. Αλλ' όταν μιλούσε γ' αφο, το παράστανε σα να τούχε υποβάλει ο θεραπευτής το πιο εβνοϊκο φέροσμο. Έλεγε πάνω κάτω: «Μέκανες με τα λόγια σου να πιστέψω πως θα πάω καλύτερα, και τώρα πάω στ' αλήθεια καλύτερα, όσον καιρο πιστέβω στη γιατρεφτική σου τέχνη». Περίμενε γ' αφο ένα σύντομο ξανακύλισμα κ' έδινε μεγαλύτερη απο πάντα σημασία στην ταχτική συνέχιση της θεραπείας.

Ύστερ' απο κείνα πούπαμε στις τελεφαίες παράγραφες, δεν μας είναι δύσκολο να καταλάβουμε τη μυστική έννοια της αντίληψης αφτης. Κάθε υποβολη προϋποθέτει (έχει ανάγκη) ένα υποβολέα, κ' ο άρρωστος μένει πάντα εξαρτημένος απ' αφο, μόνο το τάχα γιάτρεμάτου. Βαστάει δηλαδή ίσια ίσια εκείνο το φυσικο, που είτανε η αιτία για όλες τις δυσκολίες του χαρακτήρατου, δηλαδή το φυσικότου νάναι υφιστάμενος. Η καινουρ-

γιοκερδισμένη εμπιστοσύνητου στη ζωη, στον εαφτότου και στην τάξη της Δημιουργίας, στηρίζεται απάνω στο κύρος του υποβολέα. Πέρασε απο το «δεν μπορω» στο «μπορω» όχι γιατι πήρε πια απάνωτου την εφτύνη, αλλα γιατι πήρε ολοφάνερα τώρα την εφτύνη αφτη ο θεραπευτής στον ώμοτου. Αν τώρα παρουσιαστεί καμια αποτυχία, ο φταίχτης δε θάναι ο άρρωστος, παρα ο υποβολέας.

Αφο το πασσάρισμα της εφτύνης σ' αλλουνου πλάτη, είναι η αιτία, όπου γ' αφτην η γιατρεια με την υποβολη τραβάει τόσο πολλους ανθρώπους. Άπειροι άρρωστοι μας ρωτουν και μας ξαναρωτούνε, α θέλουμε να τους υπνωτίσουμε ή α δεν μπορούμε τουλάχιστο να τους συντομέψουμε την πολύκαιρη και κουραστική θεραπεία με την υποβολη στα ξύπνα. Και πολλοι θεραπευτες αιστάνονται τον εαφτότους τόσο καλα στο ρόλο του υπέφτυνου οδηγου και βρίσκουνε στη ζήση της δικήτους «ασύγκριτης επίδρασης απάνω στον άρρωστο» ένα τόσο εφκάριστο αντίβαρο ενάντια στο δικότους το συναίσθημα μειονεχτικότητας, που με μεγάλη εφκαρίστηση επιτρέπουνε στον εαφτότους να πάρει μέρος στον κατεργάρικο συνεταιρισμο με τον άρρωστο και τη συντροφική φυγομαχία μπροστα στις πραγματικες απαιτητες της ζωης.

Έδω πολλες φορες μας αντιλένε πως ένα γιάτρεμα με την υποβολη δεν είναι βέβαια οριστικο και τελειωμένο, αλλ' όμως μπορεί να παραστήσει μόλατάφα έναν πολυ ωφέλιμο κ' ίσως μάλιστα έναν απαραίτητο διάμεσο σταθμο. Αφο όμως η γνώμη είναι το ίδιο σα να μας έλεγε να φέρουμε ένα διαβάτη, που πρέπει να περάσει απο ένα βάλτο και κιντυνέβει να κολλήσει στη μέσητου, πάλι πίσω στον όχτο που ξεκίνησε, αντι να κοιτάξουμε να τότε φέρουμε στον αντικρουνο όχτο, που μόλατάφα πρέπει να φτάσει μια φορα αργα ή γρήγορα. Ας υποθέσουμε, πως τάχα είχαμε υποβάλει στον άρρωστο πως τώρα είναι ικανος για τις εμπορικέστου δουλειες, πως τάχα μπορεί να κάνει επίσκεψες όπως κάθε άλλος, πως μπορεί ν' αντικρύσει ανοιχτα, ξέροντας τι θέλει, κ' ελέφτερα όλους τους φίλους και τους οχτροους, και πως αφτη την υποβολη την είχαμε κάνει και ξανακάνει κάθε μέρα. Όπως φαίνεται, θα μπορούσε κανένας μ' αφο-

τον τρόπο να κάνει να χαθούν σε πολύ λίγο καιρό, ας πούμε σε μια βδομάδα, τα συφτώματα. Θ' αντίκρουζε φίλους κι' οχτρούς πραγματικά «ανοιχτά, ελέφτερα και σαν άνθρωπος που ξέρει τι θέλει». Και μόλατάφα κάθε καινούριο βήμα σ' αυτή τη κατέφτυση θα σήμαινε ένα καινούριο τόλμημα και θα προϋπόθετε, σα να λέμε, ένα καινούριο δάνειο από το κύρος, την αλαθοσύνη και την παντοδυναμία του υποβολέα.

Η διατύπωση της φαινομενικής γιαιτρίας θάτανε πάνω κάτω αυτή: «Μπαινώ τολμηρός στον κιντυνο, που σ' αφτον άλλοτε δε θα μπορούσε να με σπρώξει καμια δύναμη στο κόσμο. Αλλα το τολμω αφτο, όχι γιαιτι μπιστέβομαι στον εαφτόμου ή στη ζωη, ή στην τάξη της Δημιουργίας, αλλα μονάχα, γιαιτι βασιζομαι στα λόγια σου, ω μεγάλε υποβολέαμου, εσυ λαμπρότερε απ' όλους τους ανθρώπους». Αφτος όμως που του μιλήσανε με τα λόγια αφτα, ο θεραπεφτης, είναι ένας άνθρωπος που υπόκειται όπως κάθε άλλος σε πλάνες και σε λάθια. Το γιάτρεμα με την υποβολη όμως εξαρτιέται από το α θα τα καταφέρει να παραστήσει τον εαφτότου στον άρρωστο σαν ένα είδος θεότητας. Αφτο είναι το πρώτο ψέμα που χρειάζεται πάντα η υποβολη. Και τώρα καταλαβαίνουμε πως τόσο πιο επικίντυνο πρέπει να γίνει το γεμάτο ανησυχία ή φόβο ρώτημα του άρρωστου, αν ο θεραπεφτήςτου είναι αλάθεφτος ή όχι, όσο περισσότερες υποβλητικες παράπλεβρες επίδρασεις έχουνε γλυστρίσει μέσα στη θεραπεία.

Κι' ένα δέφτερο ψέμμα είν' ακόμ' απαραίτητο για την υποβλητικη θεραπεία. Ο πρώτος κι' ο κυριώτερος κανόνας αφτης της θεραπείας είναι δηλαδη: «Να λες στον άρρωστο οριστικα, ήσυχα και μ' απαράπλάνητη σιγουρια πάντα το θετικο. Μη μεταχειρίζεσαι μόνο ποτε μιαν αρνητικην έκφραση. Μην αφίνεις να γεννηθει ποτε όποιο και νάσαι «εαν» ή «όμως» μέσα σου ή στον άρρωστο.

Δεν πρέπει λοιπον να λέει κανένας: «Μη φοβάσαι, οι δυσκολίες θάσαι δυνατο να υπερνικηθούνε». Παρα πρέπει να πει: «Είσαι αντρείος! Πας μπροστα! Φτάνεις σίγουρα στο τέγμα». Κι' όχι: «Κάνε υπομονη και βάστα γερα, όταν δεν είσαι καλά κι' υποφέρεις», παρα: «Είσαι πολύ καλά, τράβα, ο δρόμος είν'

έφκολος». Έτσι λοιπον κρύβει κανένας το πιο δύσκολο και πιο φοβερο πλεβρο της αλήθειας, δηλαδη το περιστατικο, ότι πρέπει να πάρουμ' απάνωμας αποτυχίες, ήττες και βάσανα, για να μάθουμε και να ωριμάσουμε μ' αφτα.

Ο υποβολέας βάζει αφταίρετα μια καινούρια εικόνα του κόσμου χωρις ίσκιους στη θέση της παληας πάραπολυ σκοτεινης εικόνας του κόσμου πούχε ως τώρα ο άρρωστος. Αλλ' αφτη η τεχνητα υποβαλμένη κοσμοεικόνα είναι τόσο λίγο αληθινη, όσο λίγο αληθινη είτανε κι' η παληα. Κι' ο υποβολέας ακόμα που τη ζωγραφίζει με τόση προσοχη δέν πιστέβει ούτ' ο ίδιος σ' αφτην. Ξαίρει πολύ καλά πως εδω πρόκειται για μια προσωρινη απάτη, που πρέπει ν' αντικατασταθει αργότερα με την πολυ πιο δύσκολη πραγματικότητα, όταν ο άρρωστος γίνει «πιο αξιος να βαστάει». Αλλ' αφτο το τελεφταίο κομμάτι του δρόμου, που αποτελει σύμφωνα με τη γνώμημας το κυριώτερο συστατικο του θεραπεφτικου έργου, ο υποβολέας δεν το λογαριάζει πια στα καθήκοντάτου. Θέλει μονάχα να γιαιτρέψει τα τωρινα βάσανα, τα «οξέα» συφτώματα: όλα τα ρέστα τ' αφίνει να τα βολέψει η ζωη. Μπορούμε όμως νάμαστε από τώρα σίγουροι, πως ο άρρωστος θάσαι ύστερ' από τη θεραπεία με την υποβολη πολυ πιο ανίκανος για τη ζωη από πριν, γιαιτι του έχουνε βάνει μέσ' την κοσμοεικόνατου δυο καινούρια πολυ σοβαρα ψέματα. Γι' αφτο καινούριες απαγοήτεψες θα κάνουν αργα ή γρήγορα ν' ανεβει ένα καινούριο κύμα απαισιοδοξίας, και τότε μια καινούρια κατάρρευση (κι' ας είναι ίσως σε άλλη περιοχη και μ' άλλα συφτώματα) θάσαι η αναγκαστικη συνέπεια. Στη θέση του προτήτερου στομαχόπονου, θα μπει ίσως κεφαλόπονος, ή στη θέση της δειλίας μια χρόνια αϋπνία. Τ' ολικο αποτέλεσμα μιας θεραπείας υποβολης δεν μπορεί νάσαι τίποτ' άλλο, από μια αντικατάσταση από συφτώματα.

Συχνα ακούμε τη γνώμη, πως η υποβολη δεν μπορεί βέβαια να χρησιμοποιηθει για την πραγματικη κεντρικη υπερνίκηση στις δυσκολίες του χαρακτήρα, αλλα προσφέρνει καλες υπηρεσίες για την προσωρινη καταπράυνση από μοναχικα βασανιστικα συφτώματα. Αλλα κι' όταν ακόμα το παραδεχούμε αφτο, πρέπει να σκεφτούμε μην το πληρώνουμε αφτο το πλεονέχτημα

πολυ ακριβή. Ας πούμε πως πρόκειται για μια «οξεία» κατάσταση φόβου ή ίσως και για ένα νεβρικό άσπμα. Ένα τέτοιο σύφτωμα πιάνει πάντα τον άρρωστο, όταν χτυπιέται στις (ασυναίστητες) εγωϊστικέστου αξιώσεις που έχει απο τα γύρωτου. Όσον καιρο βαστάει η κατάσταση του φόβου ή η κρίση απο το άσπμα, δε μπορεί να του μιλήσει κανένας για την πραγματική αιτία της αρρώστιαστου. Δεν μπορεί λοιπον να κάνει κανένας για την ώρα τίποτα για να τότε γιατρέψει. Με το μέσο της υποβολής όμως θα μπορούσαμε να τότε γλυτώσουμε γρήγορ' απ' τα βάσανάτου κι' έτσι ν' ανοίξουμε το δρόμο για τη πραγματική θεραπεία.

Αλλα πρέπει να συλλογιστούμε τι θα πει αφτο το πράμα. Η κρίση σημαίνει την επανάσταση του άρρωστου ενάντια στο κακο μεταχείρισμα που του κάνει η ζωη. Όποιος του υποβάλλει: «Είσαι καλά, μπορείς ν' αναπνέψεις ελέφτερα», τότε γελάει πως η ζωη τότε μεταχειρίζεται καλά. Μόλις όμως του περάσει η κρίση, αρχινάει να του φανερώνει πως έχει ένα σφαλερο προσανατολισμο προς τη ζωη και πως τριγυρνάει με λαθεμένες αξιώσεις. Του γυρέβει δηλαδή να λιγοστέψει τις απαιτήσέστου. Αφτο όμως θα πει, πως τότε μεταχειρίζεται κακα σα να λέμε. Δεν πρέπει λοιπον να παραξενεφτούμε, σαν ο άρρωστος ύστερ' απ' την κουβέντ' αφτη πάθει μια καινούργια κρίση πολυ χειρότερη απο την πρωτινη. Και στη δέφτερη αφτη περίπτωση αναγκαστικά πια δεν μπορεί νάχει επιτυχία η υποβολη, γιατι δεν μπορεί ν' απαιτήσει πια κανένας απ' τον άρρωστο να πιστέψει πως «η ζωη είναι καλόβολη κι' έφκολη» αφου ο ίδιος στο μεταξύ του εξήγησε, πόσο αλύπητα αφτη η ζωη σπρώχνει τον αθρωπο μπροστα 'πο την τελεφταία απόφαση.

Μπορούμε να συγκεντρώσουμε αφτα που είπαμε σ' αφτη τη διατύπωση: Επειδη στην υποβολη μας επιτρέπεται να υποβάλλουμε στον άρρωστο μόνο τα θετικά πράματα, στην πραγματικότητα όμως είναι ανακατεμένα και θετικά κι' αρνητικά πράματα, γιαφτο δε μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε την αλήθεια στην υποβολη. Η γιατρεία όμως μπορεί να γίνει μονάχα με το μέσο της αλήθειας: γι' αφτο λοιπον δεν μπορεί να φέρει γιατρεία η υποβολη, αφου πάντα έχει μέσατης αναγκαστικά το ψέμα.

Μ' έναν τέτοιο τρόπο και στη δικήμας την περίπτωση ο θερα-

πεφτης εξήγησε στον άρρωστο, πως ίσως γλυστρήσανε για κακή τύχη μέσα στη μέχρωτηρη θεραπεία μερικες υποβλητικες επίδρασεις, πως όμως σε γενικες γραμμες ο δρόμος της θεραπείας είτανε προσανατολισμένος κατα την αντίθετη κατέφτωση δηλαδή, φέβγοντας απο την υποσταση του υφιστάμενου και πηγαίνοντας κατα κει που πέρνει κανένας μονάχου τις εφτύνες. Αλλα ο άρρωστος έφερε μιαν αντίρρηση, που βγαίνει σκεδον αναγκαστικά απ' τη φύση της ψυχοθεραπεφτικής θεραπείας και που γι' αφτο παρουσιάζεται ταχτικά στις παρόμοιες περιπτώσεις. Αφτη η αντίρρηση είναι: «Αλλα βγαίνει κάτι απο τη προσωπικότητάσας που δεν μπορω να το εξηγήσω και που είναι η πραγματική αιτία που καλύτερεψε η κατάστασήμου. Κι' ας μην πάει σ' αφτο το πράμα η έκφραση «υποβολη» σα δεν την θέλετε. Είναι όμως κι' έτσι κι' αλλιως κάτι που σκετίζεται με την προσωπική παρουσίασας και που γι' αφτο κάνει τον άρρωστο να εξαοτιέται απο σας».

Άλλες φορες περιγράφεται αφτη η συσκέτιση με μυστικιστικες ή θεολογικες έκφρασεις. Οι άρρωστοι λένε πως πρόκειται για το «πνέμα της ζωης» ή κιόλας «για το Άγιο πνέμα» που μεταγγίζεται απ' το θεραφετη στον άρρωστο. Κι η σκέψη αφτη οδηγάει τον άρρωστο καμια φορα στο να παρακαλέσει σ' ανοιχτα το θεραφετη να του βάνει τ'ό χέρι απάνω στο κεφάλι του σε θρησκευτική σημασία. Άλλοι πάλι εκφραζονται πιο προσεχτικά. Λένε πως ο θεραφετης είναι τάχα μια μεγαλοφυΐα, έχει κάποιο χάρισμα, ή πως ζει σε ιδιαίτερη αγιωσύνη.

Το κακο σ' όλες αφτες τις έκφρασεις είναι πως κλείνουνε μέσατους μια θεωρία για τη φύση της θεραπείας, που δίνει μια μεγαλύτερη απ' ότι πρέπει σημασία στο ρόλο του θεραφετη. Αν πέρναμε όμως μονάχα θεωρητικά το ζήτημα, σαν τί τάχα θα μπορούσε νάιναι η υπόσταση τής θεραπείας, θα μπορούσαμε ίσως κι' απο μια τέτοι' αφετηρία ακόμα να βρούμε σιγα σιγα το σωστο το δρόμο. Αλλα στην πράξη αποδείχεται πάντοτε, πως πίσω απο την υπερτίμηση για το θεραφετη κρύβεται η επιθυμία του άρρωστου να του φορτώσει την εφτύνη, να κρεμασται απ' αφτόνε, να γίνει οπαδόστου και μ' αφτο τον τρόπο να φυγομαχήσει απ' τα πραγματικά προβλήματα της ζωης, όπως

φυγομάχησε μέχρι τώρα με το διάμεσο της νεβροπάθειας. Η μόνη σωστή απάντηση σε τέτοιων λογίων προσπάθειες για εξήγηση της θεραπείας, πρέπει να είναι: «Τότε μόνο μπορείς να γειάνεσαι, όταν μονάχου σου πάρεις την εφτύνη για τις πράξεις σου και πρώτ' απ' όλα την εφτύνη για τις σφαλαιρέξουσ πράξεις. Σ' αφο το πάρισμο της εφτύνης δεν μπορεί να σε βιάσει κανένας. Το άν λοιπον θα γίνεις καλά, αφο είναι δική σου κι' όχι δική μου δουλειά.»

Αλλα και σ' αψη τη διατύπωση μπορεί να γίνει μια πολυ σοβαρη αντίρρηση, που γι' αψη πρέπει να συζητήσουμε ξεχωριστά. Η αντίρρηση αψη είναι: «Σαν εξαρτιέται μονάχ' απο μένα ά θα γίνω καλά ή όχι, τότε γιαι δεν έχω γίνει καλά απο καιρο;» Αφο είναι το ρώτημα για την αφογιατρουα.

Για το ζήτημα της υποβολης πρέπει νάχουμε αφο τον κανόνα: Να πασκίζουμε ν' αποφέβγουμε όσο μπορούμε κάθε υποβολη και να μην αφίνουμε καν να γεννιέται η ιδέα, πως σε μια τέτοια θεραπεία πρόκειται για επίδρασες υποβολης. Και κάθε φορα που ο άρρωστος κάνει κουβέντες που βεβαιώνουν τίποτα τέτοιο, να προσπαθούμε αμέσως να του δείξουμε πως σε τέτοιες σκέψες κρύβεται το φέβγιότου μπροστα στη δική του την εφτύνη. Όπου όμως έχει δικιο ο άρρωστος, όπου πραγματικά έπαιξε στη θεραπεία ρόλο η υποβολη (κι' αφο αποδείχεται με το ξαναπαρουσίασμα απο παληα, ή το παρουσίασμα απο ως τώρα άγνωστα συφτώματα), εκει πρέπει να ρωτήσουμε τον εαφτόμας σε τί πράμα και γιὰ ποιο λόγο η δική μας δίψη επιβολης μας ανάγκασε να πάρουμε το ρόλο του υποβολέα.

Παράγραφο 35.

Δοκιμη της αφοθεραπειας.

Το ζήτημα αν και σε ποιο βαθμο είν' ο άνθρωπος σε θέση να βγάλει τον εαφτότου με δική του δύναμη απο τις δυσκολίες

του χαρακτήρατου, είναι τόσο σοβαρο, που θάρπετε να το συζητήσουμε σε κάθε θεραπεία κι' όταν ακόμη ο άρρωστος δεν ενδιαφέρεται γι' αφο το πρόβλημα. Νάχουμε όμως στο νούμας πως δεν πρόκειται δω για το σύνορο ίσαμε, ποιο μπορεί νάχει επιτυχία η αφοτοπαιδαγωγή και απο που και πέρα θα χροιασσει κανένας τη βοήθεια του ψυχοθεραπεφτη. Αλλα πρόκειται δω για το ζήτημα της κυριολεχτικης ουσίας της γιατρειας του χαρακτήρα ή μ' άλλα λόγια, για το ζήτημα της ελεφετερίας της θέλησης.

Ίσαμε ποιό βαθμο μπορεί ο άνθρωπος, αδιάφορο α μονάχου σου ή με τη βοήθεια ενός άλλου, να επιτύχει μ' αλλαγη του χαρακτήρατου; Ως πού φτάνουν εδω τ' ανθρώπινα μέσα; Και είναι η αλλαγη του χαρακτήρα, αν πραγματικά πετύχει, ένας τυχαίος καρπος ή ένα τυχερο(γραφο) που θαρχόντανε και χωρις κανέναν κόπο, ή είναι μια φυσικη αναγκαστικη συνέπεια απο σοφα λογαριασμένες αιτίες, ή ένα ελέφετερο δώρο τ' ουρανου, ένα έλεος; Κι' όπου δεν επιτύχει η αλλαγη του χαρακτήρα, ή όπου πετύχει σε περιορισμένο βαθμο, ποιός φταιεί για την αποτυχία, η ανηξερια, η αδεξιωσύνη για η έλλειψη καλης θέλησης; Γιά υπάρχει ένα σύνορο που πέρατου δεν μπορεί ν' αλλαχτει ο ανθρώπινος χαρακτήρας, παρα πρέπει να τον παραδεχτούμε σαν ένα πράμα της φύσης που δεν αλλάζει; Κι' αν υπάρχει ένα τέτοιο σύνορο, απο ποιόν έχει χαραχτει, «απο κάτω» μ' ένα φυσικο νόμο, ή «απο πάνω» με μια γεμάτη σημασία κ' ίσως θεϊκή βούληση;

Η σοβαρότητα σ' αψη τα ρωτήματα δεν έχει την αιτία της μονάχα στο ιδεολογικότους φόντο παρα κι' άλλο τόσο και στις πραχτικες συνέπειες που έχει αναπόφεβγα η απάντηση που θα δοθει σ' αψη. Γιαι τόσο στην αφοτοπαιδαγωγή όσο και στην ψυχοθεραπεία είμασι' αναγκασμένοι τις αλλοπιότερες φορες ν' αοχεστούμε σε μισες επιτυχίες και γεννιέται τότε το ρώτημα, τι στάση πρέπει να πάρει κανένας αντίκρου στα λάθια και στις δυσκολίες που απομείνανε ακόμα. Ή αν το πούμε μ' άλλα λόγια: Οι επιτυχίες της βοήθειας του χαρακτήρα φανερώνονται τις πιότερες φορες σιγα σιγα, συχνα σαν κατοπινες συνέπειες μιας θεραπειας, που είχε τελειώσει πριν απο μήνες ή μάλιστα και χρονια. Αψη η κατοπινη ωρίμαση, ή α θέλουμε να τ' ονομάσουμε

έτσι, αφτη η ανάρρωση, πέρνει μια εξέλιξη που εξαρτιέται πολν απο την εσωτερικη στάση του άρρωστου αντίχνου στις δυσκολίες που ακόμα τ' απομείνανε.

Οι τρεις διάφορες στάσεις που απο την άποψη αφτη είναι δυνατες, σκετιζονται αναμεταξύτους όπως θέση, αντίθεση και σύθεση.

Η πρώτη στάση, δηλαδη η στάση της θέσης, είναι πάνω κάτω: Μπορει ν' αλλάξουν κάμποσα πράματα μέσα στον ανθρώπινο χαρακτήρα (ειν' αδιάφορο εδω, άν το άλλαγμα έγινε ύστερ' απο υλικά ή πνεματικά μέτρα), αλλά έπειτα που τα χάπια, ο ηλεκτρισμος κι' η ψυχοθεραπεία κάμανε το χρέοςτους, μένουν πάντα όπως και πριν ένα σωρο δυσκολίες. Κι' αφτες οι δυσκολίες είναι αναγκαστικες συνέπειες απο σταθερα φυσικά του χαρακτήρα που δεν μπορούμε να τα επηρεάσουμε πια και που έχουν την αιτίατους σε κληρονομικότητα, ή επίδραση του γύρω κόσμου ή σε «κάσμα» (αξέφεβγες συνέπειες απο προτιήτερες πράξειςμας σύμφωνα με τη Σανσκριτικη φιλοσοφία) ή σε όποιαδήποτε άλλη θεληση της μοίρας. Και δε μένει άλλο πια παρα το πως θα τα βγάλει πέρα ο άνθρωπος μ' αφτο το περιστατικό και πως θα τα βγάλουν πέρα οι άλλοι άνθρωποι μ' αφτόν.

Αφτη η ιδέα τελειώνει σε ριζικη απαισιοδοξία. Μας παρουσιάζει τον άνθρωπο σαν το αναγκαστικό αποτέλεσμα απο οποιεσδήποτε προτιήτερες αιτίες, που δεν μπορούνε ν' αλλάξουν πια, και τον κάνει στον πυρήνα της υπόστασήςτου μια πεθαμένη μηχανη. Απαρνιέται την υποκειμενικήτου υπόσταση και τον ταπεινώνει σ' ένα αντικείμενο της φύσης, επειδη αφτοι που έχουν αφτη την ιδέα, δεν μπορούνε να τα βγάλουν πέρα με την αλήθεια, δηλαδη με το νάναι ταφτόχρονα και υποκειμένα και αντικείμενα. Άλλη συνέπεια αφτηνης της ιδέας είναι πως αναγκάζει η ιδέα αφτη τους οπαδούστης ν' αλληλοκρίνουν την αξίατους. Καθέναςτους γίνεται δικαστής του εαφτούτου και των όμοιων του. Και δεν μένει τίποτ' άλλο παρα να φυλακίσει κανένας για όλητου τη ζωη εκείνον «πού έχει έναν κακο χαρακτήρα». Αλλ' αφτη η απόφαση δέν κάνει μονάχα πραγματικά κακο χαρακτήρα εκείνον που είναι το θύματης, αλλά κι' εκείνον που την έβγαλε.

Στον αγώνα ενάντια σ' αφτη τη μηχανιστικη κι' εχτροικη στη

ζωη αντίληψη σκηματιζεται ολοένα πάλι «η αντίθεσήτης». Αφτη είν' έτσι πάνω κάτω: Κάθε άνθρωπος είναι ο πλάστης της εφτυχίαςτου. Ο σοφος είναι ο κύριος του αστερισμούτου. Φταίει μονάχα η τύφλωση κι' η ανικανότητα των ανθρώπων σαν αφτοι δε μπορούνε να βγουν έξω απ' τη δυστυχίατους. Α χρησιμοποιούσανε καλά τα σωστα τα μέσα που βάζει στη διάθεσήτους η φύση και η σοφία των αιώνων, θα μεγαλώνανε τις δύνამές τους, θα πληθαίνανε τη δυνατότητα της εφτυχίαςτους και θα μπορούσανε να διώξουν απο πάνωτους τα φυσικά του χαρακτήρατους που τους πειράζουν. Αφτη η αντίληψη είν' ακριβως τ' αντίθετο απο κείνη που περιγράψαμε πριν, οδηγάει όμως με τον ίδιο τρόπο σε μια αμοιβαία εχτίμηση των ανθρώπων. Όλοι εκείνοι πούναι στο σωστο το δρόμο σκηματιζουμε μια κλειστη τάξη απο εβγενήδες και κοιτάζουν απο ψηλα με συμπόνια ή με προσηλυτιστικη μανία τους τυφλους τρελλους, που δεν έχουνε ανακαλύψει ακόμα αφτο το δρόμο. Σ' αφτη την περίπτωση είναι το ίδιο, αν αφτος ο δρόμος είν' ένα σύστημα απο γυμναστικες άσκησεις ή απο ωρισμένες μέθοδες διατροφης, ή βαθειοι συλλογισμοι ή απλες αφτουϊποβολες. Δε θέλομε να παραγνωρίσουμε, πως όλα τα τέτοια συστήματα μπορούνε να μας προσφέρουν πολν καλες υπηρεσίες σαν τα χρησιμοποιήσουμε σωστα. Αφτοι όμως που έχουν τη στάση αφτη της «αντίθεσης» σφραγίζουν ο καθένας τη μέθοδούτου σαν το μόνο δρόμο που μπορεί να κάνει τον άνθρωπο εφτυχιμένο και να οδηγήσει την αθρωπότητα σε ανώτερο μέλλον. Τότε δε θάτανε πια η μέθοδο που γι' αφτη μιλούμε ένα εξυπηρετικό κομάτι δίπλα σ' άλλα κομάτια της ζωης, αλλά θάναι το μόνο αποτελεσματικό μέσο που με σωστη χρησιμοποίηση φέρνει αναγκαστικά κι' αξέφεβγα την ανθρώπινη εφτυχία.

Ας σκεφτούμε τί θέλει στην πραγματικότητα ο οπαδος μιας τέτοιας μέθοδος. Λέει: Δόστεμου τα σωστα τα χάπια, μάθετέμου το σωστο τρόπο αναπνοης, δείξτεμου τις σωστες άσκησεις, υπνωτίστεμε σωστα ή αγγίξτεμε με το σωστο μαγικο ραβδι και τότε θα γίνουμε καπνος όλα τα κακα φυσικά του χαρακτήρα και θα γίνω ένας εφτυχιμένος, γνώστης και καλος άνθρωπος.—Αν είτανε ειλικρινης, θάπρεπε να προστέσει: Το γιατρικό θα μ' αλλάξει,

εγώ ο ίδιος δε θάχω τότε ανάγκη ν' αλλάξω, μπορώ να μείνω όπως είμαι, αφήνω μονάχα να ενεργήσουν τα μάγ' απάνω μου.— Τ' αληθινό «να γίνει κανένας ένας άλλος άνθρωπος», που δεν μπορεί να γίνει χωρίς να σβύσει ο παλιός άνθρωπος, αφτο τ' αποφέβγουνε μ' αφτον τον τρόπο, σκεδον με τον ίδιο τρόπο που μ' αφτόνε θέλουνε να τ' αποφύγουν οι «διορθωτες του κόσμου», που μας δασκαλέβουν εκει πώς πρέπει να καλυτερέψει κανένας τις κοινωνικες οικονομικες συνθήκες, σα θέλει να βγάλει απ' τον κόσμο τους κακους χαρακτήρες.

Όποιος σκέφτεται έτσι, θέλει να γλυτώσει τον άνθρωπο απο το νάσαι αντιζείμενο. Θέλει να τον κάμει μονάχα υποζείμενο, γιαι κι' ο ίδιος δεν έχει το κουράγιο να πάρει απάνωτου την ταφτόχρονη υπόσταση του υποζειμενου και αντιζειμενου. Ν' απολαβαίνει κανένας τα καλα της υποζειμενικης υπόστασης και να ξεφέβγει απο τις δυσάρεστες συνέπειες της αντιζειμενικης υπόστασης, αφτο ακριβως είναι το γνώρισμα της μαγειας. Αλλα η ζωη δεν τα χάρτει τέτοια χάπια και δεν παραδέχεται ούτε τη μαγεία, ούτε το αντίθετότης, δηλαδη το να κάνει κανένας τον πεθαμένο. Γι' αφτο όλες αφτες οι μέθοδες που περιγράψαμε καθως και η ψυχοθεραπεία, όταν χρησιμοποιούνται σα μαγικο μέσο, πρέπει αναγκαστικα να μας οδηγήσουνε σε βαρειες απαγοήτεψες. Θ' αποδειχτει πως παρ' όλ' αφτα τα μέσα πρέπει να πάρει κανένας απάνωτου τις συνέπειες του φέρσιμούτου, το νάσαι κι' αντιζείμενο και το να περπατήσαι μόνοςτου το δικότου το δρόμο.

Λοιπον ούτε η ιδέα των χωρις κουράγιο απαισιόδοξων που θαρρούνε πως ο χαρακτήρας είν' ένα πράμα που είν' αδύνατο ν' αλλάξει, μπορει να κρατηθει, ούτε κι' η ιδέα των ξιπασμένων αισιόδοξων που θάθελαν με μάγια να σκαρώσουν της ζωης ένα παιγνίδι. Η αλήθεια πρέπει ίσια ίσια να βρεθει στη μέση, ανάμεσ' απ' τις δυο αφτες αντίληψες, αλλ' απάνω σ' ένα ψηλότερο επίπεδο. Και βγαίνει όταν ταφτόχρονα αφνηθούμε τις δυο αντίληψες που περιγράψαμε ως τώρα. Η άρνηση της πρώτης αντίληψης πρέπει να διατυπωθει έτσι: «Ο χαρακτήρας δεν είν' ένα πράμα που δεν μπορει ν' αλλάξει, υπάρχει μια διέξοδο απ' όλες τις αναποδιες που γεννιούνται απ' το χαρακτήρα». Κι' η

άρνηση της δέφτερης πρέπει νάσαι: «Ο άνθρωπος δεν μπορει μόνοςτου με τα μέσα τα δικάτου και με τις τέχνηςτου να εκβιάσει αφτη τη διέξοδο απ' τις δυσκολίες του χαρακτήρατου». Κι' η σύθεση κι' απο τις δυο αφτες άποψες είναι: «Η διέξοδο μας παρουσιάζεται σα μια δημιουργικη πράξη που δεν μπορούμε να εκβιάσουμε ούτε με την αφοπαιδαγωγικήμας, ούτε με την ψυχοθεραπείαμας».

Τώρα μένει τελεφταία το ρώτημα, τί ρόλο παίζουν τα πασκίσιματάμας αφτα στη γέννηση αφτης της δημιουργικης πράξης. Κ' η απάντηση είναι: «Οι κόποιμας παραμερίζουν τα εμπόδια. Όταν δεν παραμερίσουμε τα εμπόδια, μπορούμε να εμποδίσουμε τη γέννηση της δημιουργικης πράξης. Αφτη την αφρητικη δύναμη την έχομε. Αλλα κι' όταν ακόμα βγάλουμε τα εμπόδι' απ' τη μέση, δε θα πει μ' αφτο πως πρέπει νάρθει αναγκαστικα και το γιάτρεμα».

Κι' ας το πούμε ζωγραφιστα: Είμαστε μονάχα μαμμίδες. Η χαρακτηρισολογίαμας μας κάνει να μάθουμε μονάχα τις φόρμες μέσα στις οποίες γίνεται η ωρίμαση και το γιάτρεμα του ανθρώπου. Δεν μπορει όμως να μας μάθει κανένα μέσο που να φέρνει σα συνέπεια την ωρίμαση και το γιάτρεμα του ανθρώπου με τέτοιον τρόπο, όπως φέρνει σύμφωνα με τους φυσικους νόμους η αιτία τ' αποτελεσμα. Α θα ρθει η γέννηση για όχι, αφτο δεν είνε δουλειάμας. Εκείνο που έχουμε μεις να κάνουμε είνε να παραμερίσουμε τα εμπόδια όταν θα γίνεται η γέννηση, και να φροντίσουμε ν' αποφεχτούνε τα σταματήματα κι' οι καθυστερήσεις που θα μπορούσανε τα την εμποδίσουν.

Όταν ο άρρωστος στο τέλος της θεραπείας στέκεται ακόμα στην απαισιόδοξη άποψη που περιγράψαμε πρώτα, όταν λοιπον δεν πιστέβει πως μπορει να γίνει καλα, τότε πρέπει να θεωρήσουμε χαμένα τα ψυχοθεραφετικα πασκίσιματάμας. Και το ίδιο πρέπει να συμβει όταν ο άρρωστος επιμένει νάχει τη δέφτερη αισιόδοξη άποψη, νομίζοντας πως μέσα στην αφοπαιδαγωγικη συνέχιση της θεραπείας βρίσκειται το μαγικο βοτάνι που πρέπει να τονε σώσει. Και στις δύο περιπτώσες μπορούμε να πούμε απο πριν, πως η κατοπινη ωρίμαση δε θα φέρει πια καμια πρόοδο στη κατέφτυση της γιατρειας. Μάλιστα μπορούμε νάμαστε σί-

γουροι, πως αργα ή γρήγορα, θα παρουσιαστούν απογοήτευση που θα οδηγήσουν σε μια καινούρια κατάθρεψη.

Όταν όμως μπορέσουμε να μεταδώσουμε στον άρρωστο την τρίτη άποψη, τότε αφτος θάνε πρόθυμος να γίνει ταυτόχρονα υποκείμενο και αντικείμενο της ζωής. Αφτο θα πει σκετικά με τις δυσκολίες του, πως πέρνει απάνω του ολάκερη την εφτύνη για την εξακολούθησή του και πως μόλατάφτα ξέρει πως δεν μπορεί να εκβιάσει το γιάτρεμά του. Κι' όταν τότε δεν έρχεται η γιατρία και τον κάνει να περιμένει, τότε θα ψάχνει πάντα πάλι να βρει τ' απομεινάκια της εγωϊστικότητάς του που του μείνανε ακόμα, κι' αφτο θα τον πάει από σκαλι σε σκαλι πάρα πέρα. Και δε θα του ρθει ποτε η σκέψη, πως αφτος έκανε απο μέρους του όλα όσα είτανε αναγκαία, και πως κάποιος άλλος είναι ο υπέρτυνος για το εξακολούθημα των δυσκολιών του.

Ο κανόνας είναι: Η αντικειμενικότητα του ψυχοθεραπεφτη είναι πάντα λειψη ακόμα, εκει όπου δεν τα καταφέρνει να κάνει τον άρρωστο να νοιώσει πραγματικά τη σκέση που υπάρχει αληθινα ανάμεσ' απο τη θεραπεία και τη γιατρεία. Όσον καιρο θαρρει ο άρρωστος πως η ψυχοθεραπεία ενεργάει σαν αίτιο κι' η γιατρεία είν' η αναγκαστική συνέπειά του, δεν μπορούμε να θεωρήσουμε ακόμα λυμένο το ψυχοθεραπεφτικο πρόβλημα. Τότε μονάχα όταν καταλάβει πως η ψυχοθεραπεία είνε μονάχα ένα μέσο που μπορούνε να χρησιμοποιήσουν οι ζωντανοι σκοποι που ενεργούνε μέσα στον άνθρωπο, όταν κι' όπως αφτοι θελήσουνε, δηλαδή τότε μόνον, όταν νοιώσει πως η γιατρεία θα πει έλεος, μπορούμε να ελπίσουμε πως η γιατρείά του θα πραγματοποιηθει.

Παράγραφο 36.

Η Γιατρεία.

Υστερα που ξεκαθαριστήκανε σε μερικες συνάντησες τα δυο μεγάλα προβλήματα της υποβολής και της αφοθεραπείας, είχανε

στην δικήμας την περίπτωση τόσο ο άρρωστος όσο κι' ο θεραπεφτης την εντύπωση πως είχε εκτελέσει πια τον προορισμό της η ψυχοθεραπεία. Είχαν εξαλειφτει κάμποσες ιδιαίτερα ενοχλητικές δυσκολίες χωρις να μπορούσε να πει ο άρρωστος ακριβώς το πώς, το πότε και το γιατί. Έβλεπε μονάχα μ' έφληξήτου πως δεν ανάβαλε πια όπως πρώτα τις επαγγελματικές δουλειές του απο τη μια μέρα στην άλλη. Τελείωνε την αλληλογραφία του χωρις κανένα εσωτερικο δισταγμο και μια μέρα έπιασε μάλιστα τον εαφτό του, εκει που πρότεινε απο δική του πρωτοβουλία μια προσωπική συνέντεφξη σ' έναν πελάτη του. Αφτη η «τόλμη» είτανε κάτι πέρα και πέρα καινούριο στη ζωή του και του απόδειχνε πως είχε πάει ένα μεγάλο κομάτι του δρόμου του προς τα μπρος.

Είχε ο ίδιος τη γνώμη, πως τώρα πια θα μπορούσε μονάχου του να ψάξει να βρει το δρόμο του. Αλλα μόλατάφτα τούφερνε λιγάκι ανησυχία το πως γι' αφτον είτανε καινούρια τα ψυχολογικά βοηθητικά μέσα, που με δυσκολία τάχε συνειθίσει στους 4 ή 5 μήνες της θεραπείας. Αποφασίσανε λοιπον να ταξινομήσουνε σε μια περίληψη για ένα σήμα τις αλληλουχίες που είχανε βρει, πρώτα για να μην τους τις ξανασβύσει απ' τη συναιίστηση η επίδραση οποιασδήποτε κατοπινης αντίστασης, κι' ύστερα για να μπορούνε να βρούνε μέσα στο συνοφτικο σύνολο έφκολα τη θέση τους οι παρατήρησες και το συμπεράσματα που θα παρουσιαζόντανε τυχον αργότερα.

Το σήμα αφτο παρουσίαζε αφτη τη μορφη πάνω κάτω:

Πρώτο σκαλοπάτι: Η μητέρα γλυτώνει το τρυφερο παιδι όχι μονάχ' απ' τις μεγάλες δυσκολίες, αλλα κι' απ' αφτες που είτανε της δύναμης του παιδιου. Τò παιδι συνειθίσε στη βοήθεια της μάνας σα νάτανε το αδιάσπαστο δικαίωμά του. Θέλει νάναι μονάχα υποκείμενο, έγινε εγωϊστικο. Τη μητέρα τη νοιώθει σαν όργανο, σαν αντικείμενο. (Ο καιρος πριν απο το σχολειο).

Δεύτερο σκαλοπάτι: Η μητέρα έχει την αξίωση να γίνει το παιδι «ένα σωστο αγόρι». Θέλει να τολμήσει να ενεργάει κι' εκει που υπάρχει ο κίντυνος της ήττας. Αφτο όμως το κάνει εξ ανάγκης, όχι με δική του βούληση. Το «θάρρος του» είναι πειθαρχία ψοφμιου, δεν είναι λοιπον πραγματικο θαρρος. Η πραγματικότη ζωη, η υποκειμενικότη υπόσταση αποτραβίεται πιο

βαθμια μέσατου. Φτιάχνει με τα όνειράτου ένα δικότου κόσμο. Προς τὰ έξω κάνει τον εαυτότου πέρα πέρα αντικείμενο της μητέραςτου (εποχη του σκολειου).

Τρίτο σκαλοπάτι: Μ' αφτον τον τρόπο πρέπει να φανερωθει πως η προετοιμασίατου για τη ζωη δεν είναι καθόλου αρκετη. Ούτε το υποκείμενο που μονάχα ονειρέβεται και που είναι γυρισμένο προς τον εσώκοσμότου, ούτε και το υποταχτικο χωρις θέληση αντικείμενο μπορεί να επαρκέσει στις απαιτήσεις της πραγματικότητας. Το βάραθρο ανάμεσ' απο κείνο που γυρέβει η ζωη κ' εκείνο που αφτος γυρέβει απ' τη ζωη, βαθαίνει ολοένα πιότερο. Γι' αφτο γίνεται η υπαρξήτου μέρα την ημέρα μια τυραννία κ' οι αποτυχίες που ολοένα μεγαλώνουνε προμηνούνε κ' εξωτερικα την καταστροφη που τότε φοβερίζει. (Ο καιρος που είτανε μαθητεβόμενος).

Τέταρτο σκαλοπάτι: Στην αηδία για το επάγγελμάτου και στο φόβουτου μπρος στο ξέμπλεγμα με τους ανθρώπους σμίγουνε κ' οι νεβρικες συνέπειες της εσωτερικης υποχώρησης μπροστα στη ζωη: αϋπνία, δειλία και φόβος. Η κρίση παρουσιάστηκε πια. Τώρα πρέπει να βρεθει μια διέξοδο που να κάνει δυνατο έναν ολότελα καινούριο προσανατολισμο, αλλιως χάνεται αφτη η ανθρώπινη ζωη.

Σ' αφτο το σημείο μπαίνει σ' ενέργεια η ψυχοθεραπεφτικη βοήθεια (Κρίση).

Πέμτο σκαλοπάτι: Ο πρώτος σκοπος της θεραπείας δέν είναι να εξαφανίσουμε τα δεινα εκείνα που εξαναγκάσανε τον άρρωστο ν' αρχίσει τη θεραπεία. Είναι ίσια ίσια η διαφώτιση για τις αλληλουχίες που είτανε η πηγήτους. Ξεκαθαρίζεται και βγαίνει στα φανερα η γέννηση της αποθάρρυνσης απο την πρώτη παιδικη κατάσταση, καθώς και το πώς γεννηθήκανε απο την αποθάρρυνση όλες οι κατοπινες δυσκολίες (Νοιώσιμο).

Έχτο σκαλοπάτι: Μ' όλες τις δυνατες αντίστασες που είταν η συνέπεια της χωρις θάρρως βασικης στάσης, ξεβλασταίνει σιγα σιγα απο το νοιώσιμο των αληθινων αίτιων η ομολογία, πως ο άρρωστος δε μπορεί βέβαια νάναι υπέφτννος για την τοτινη γέννηση του κακου, πως τώρα όμως κρατάει μονάχοστου στα χέριατου τη μελλοντικη διαμόρφωση της τύχητου. Αν τώρα

βγει έξω απο την αποθάρρυνση ή αν εξακολουθήσει να μένει μέσα σ' αφτη, αφτο εξαρτιέται απο τη δικήτου την απόφαση (Ομολογία).

Έβδομο σκαλοπάτι: Η απόφαση αφτη όμως έχει μεγαλήτερη σημασία απ' ότι είχε σκεφτει στην αρχη. Όποιος αποφασίζει να διαλέξει την υγεία, πρέπει να πάρει απάνωτου και τα καθήκοντα, τα βάρητα και τις ανεπάρκειες της ζωης. Είμαστε βέβαι' απ' τη μια οι υπέφτννοι διαμορφωτες της δικήμας τύχης (έχομε τη δύναμη να χαλάσουμε τη τύχημας), αλλα δεν έχομ' απ' την άλλη την δύναμη να τη μεταμορφώσομ' ολότελ' αφταίρετα. Στο δρόμομας προς την υγεία κρεμύομαστε απ' την αωγη εξέλιξη της ζωης. Μόνο κείνος μπορεί να γιάνει που παραδέχεται κάθε ανεπάρκεια καθώς και την αρρώστια τη δικήτου και μόλατάφτα δε χάνει την ελπίδα της γιατρειας. (Παραδοχη).

Όγδοο σκαλοπάτι: Ύστερα που εσωτερικα φτάσαμε σ' αφτη «τη γενικη παραδοχη της γήινης ατέλειας» ερχόμαστε μονάχομας στην εφαρμογη αφτης της άποψης κ' απέναντι στους ανθρώπους: Πρέπει να παραδεχτούμε και να πούμε το ναι και στην ατέλεια ή ελαττωματικότητα του ανθρώπου όπου μ' αφτον έχομε να κάνουμε (της μητέρας, του θεραπεφτη, καθώς και της μελλοντικης γυναίκαςμας). Ν' αγαπούμε τον άλλοτε παρ' όλα τα σφάλματάτου, να τον αγαπούμε κ' εκει όπου δε μας αγαπάει, καθώς και να μην τότε φοβούμαστε, παρ' όλα τα ελαττώματάτου, να μίν τότε φοβούμαστε κ' εκει όπου μας φέρνετ' εχτρικα. Αφτο είν' εκείνο που πρέπει να μαθεφτει ολοένα πιότερο στο διάστημα των ερχόμενων χρόνων. (Κατοπινη ωρίμαση).

Αφτο το τελεφταίο σκαλοπάτι δε μπορούμε πια να το περιορίσομε σε ωρισμένα χρονικα όρια. Εκείνος που το ζει αφτο πραγματικα, έχει ξεπλερώσει το μεγαλήτερο μέρος της ανθρώπινης αποστολήστου. Αλλα μπορούμε να υποθέσομε ότι θα βρει μέσατου ως το θανάτουτου πάντ' ακόμα απομεινάρια δυσπιστίας κ' αστοργίας, ότι δηλαδη δε θα φτάσουν ποτε στο τέλοςτους οι δουλειες απο το ξεκαθάρισμάτου το εσωτερικο. Γιαφτο θάναι ως το θάνατο πάντα πάλι εχτεθειμένος στην τανάλια της τύχης που τότε βάζει μπροστα στην απόφαση, ή να παρατηθει απο ένα μέρος απο τις εγωϊστικεςτου απαιτήσεις, το χουζούριτου, την

αφταρέσκειάτου, ή το αφτοβασάνισμάτου, ή όμως να επιτύχει ακριβώς το αντίθετο εκείνου που προσπαθούσε να πετύχει.

Ο νόμος της ζωής, ότι κάθε λαθιασμένο βάλσιμο σκοπου θα οδηγήσει αργα ή γρήγορα με αξέφεβγη ανάγκη στην ίδια του την εκμηδένηση, γεμίζει κάθε άνθρωπο που αρχίζει να το καταλαβαίνει αφτο με την πεποίθηση, πως κάθε ζωή και μ' αφτο φυσικά κι' η δική του η ζωή θα κυβερνηθεί παρ' όλα τα παραστρατήματα και τα σφάλματα σιγα σιγα προς ένα σωστο τέρμα. Μα δεν πρέπει να γελιόμαστε ως προς την απστηρότητα του νόμου αφτου. «Θά ξεροζιώσει κάθε κλήμα που δε φέρνει καρπο και θα καθαρίσει κάθε κλήμα που καρπίζει για να φέρει πιότερο καρπο».

Ένα παράδειγμ' απ' τη βιολογία μπορεί να μας δείξει ακόμα μια φορά την αρνητική αξία που βρίσκεται μέσα σ' όλες τις πλάνες. Όταν ρίξουμ' ένα μάτσο απο φωτεινες αχτίδες μέσα σε μια σκοτεινη κάμαρα, ας πούμε ανάμεσ' απο μια χαραμάδα της πόρτας, μαζέβονται ύστερ' απο λίγο όλα τα έντομα, που πετούσαν ως τότε μέσα στο δωμάτιο, στο φωτισμένο μέρος. Και μπορούμε να παρατηρήσουμε πως με τον καιρο όσο πάει και κινιούνται πιο πολυ στη κατέφτυση της πηγης του φωσιου. Όταν όμως κυτάξουμε πιο προσεχτικά, θα παρατηρήσουμε πως δε γυρέβουν ολόγισια το φως, παρα πως αποφέβγουνε μονάχα το σκοτάδι. Πετούνε δώθε κείθε κι' όταν φτάσουν μέσα στο φως εξακολουθουν το πέταμάτους ήρεμα. Στα σύνορα όμως που το φως αρχίζει ν' αλλάζει σε σκοτάδι, κάνουνε μεταβολη, γιαιτι προτιμούνε να μένουνε στο φως. Μέσα όμως στο φως δε γυρέβουν τη κατέφτυση που οδηγάει στη πηγή του. Και μόνο μ' έμμεσο τρόπο, δηλαδη επειδη ξαναγυρίζουν πάντα πάλι σαν τους φανε πως σκοτεινιάζει, μαζέβονται σιγα σιγα πιο κοντα στη πηγη του φωσιου.

Σύφωνα με τον ίδιο νόμο γίνεται κι' ο προσανατολισμος του ανθρώπου αναφορικά με τη σωστη και τη λαθιασμένη ζωή. Προχωρει σε μια κατέφτυση που θεωρει ο ίδιος για σωστη, αδιάφορο αν αφτη του μεταδόθηκε απο τα τυχαία περιστατικά της εξέλιξήστου, απο την παράδοση της κοινωνικηστου τάξης, ή απο όποιες και νάναι ηθικες σπουδες. Ακολουθάει την κατέ-

φτυση αφτη όσον καιρο δεν έχει κανένα λόγο να την αλλάξει. Σε θεωρητικες αντίρρησης είναι κουφος. Η θεωρία δεν είναι κανένας λόγος ν' αλλάξει κανένας την κατέφτυσήτου. Και τότε μόνο σαν ο δρόμοςτου τότε φέρει στο σκοτάδι, σαν κάθε βήμα του προς τα μπρος μεγαλώνει τα βάσανάτου, καταλαβαίνει, πως πρέπει ν' αλλάξει την κατέφτυσήτου. Κάνει μεταβολη και προχωρει λοιπον τώρα σε μιαν άλλη κατέφτυση. Τώρα τον οδηγάει πάλι ο δρόμοςτου ανάμεσ' απ' το φως και πιστέβει στη σωστότητα της καινούριαστου κατέφτυσης ώσπου να τον οδηγήσει αφτη πάλι στο σκοτάδι. Τότε πρέπει πάλι ν' αλλάξει προσανατολισμο, για να ξανάβρει το δρόμο προς το φως.

Όποιος έχει πάρει την κατέφτυση που οδηγάει προς τη πηγη του φωσιου δεν μπορεί ποτε να πέσει στο σκοτάδι. Να μη γελιόμαστε όμως. Οι πιότεροι άνθρωποι βεβαιώνουν για τον εαφτότους, πως έχουνε τάχα βρει τη σωστη την κατέφτυση κι' ότι αιστάνονται καθαρα τις επίδρασης της φωτοπηγης που τάχα βρίσκεται προστάτους. Και δεν έχουν την παραμικρη ιδέα πως πετούνε γραμμη προς το σκοτάδι. Δεν υπάρχουν άγιοι πάνω στη γης. Υπάρχουν μονάχα άνθρωποι που σφάλουν και που σε δώθε κείθε πέταμα απο το μεγαλήτερο στο μικρότερο σφάλμα πλησιάζουν προς τ' αφταστο τέρμα. Καμια επιστήμη δεν είναι σε θέση να χρησιμέψει σαν πινακίδα κατέφτυσης που νάχει απάνω της γραμμένα: «Εδω είναι ο σωστος ο δρόμος». Η επιστήμη μπορεί πάντα να δείξει μονάχα την πινακίδα που γράφει: «Εδω δεν είν' ο δρόμος». Κι' αφτο είναι κάτι που έχει μεγάλη σημασία.

Η θρησκεία όμως, η μόνη δυνατότητα του ανθρώπου για να προσανατολιστει προς το φως, δεν μπορεί, παρ' όλη τη φωτεινότητα που έχει, να εμποδίσει κανένα να παραστρατήσει και να πέσει στο σκοτάδι.

Αν η θεολογία είναι η διδασκαλία του φωσιου, η ψυχοθεραπεφτικη χαρακτηρολογία είναι η διδασκαλία των κακων του σκοταδιου. Μας δείχνει γιαιτι πρέπει αναγκαστικά νάναι άβατοι όλοι οι δρόμοι που οδηγούνε στο σκοτάδι. Αλλα δεν έχει τη δύναμη να κάνει την αθροπότητα να κάνει μεταβολη. Μπορει μονάχα να της αποδείξει για ποιους λόγους είναι στραβη η κα-

τέφτυση και πως γι' αφο την οδηγίαι σ' όλοένα μεγαλήτερη δυστυχία. Και μπορεί μ' αφο τον τρόπο να δυναμώσει τη διάθεση (προθυμία) της μεταβολής. Την μετάνοια την ίδια δε μπορεί να την εκβιάσει ούτε η αφοπαιδαγωγήση ούτε η ψυχοθεραπεία. Εδώ η πραχτική πείρα της επιστήμης πάει σύμφωνα με τη διδασκαλία του Χριστιανισμού: Η μετάνοια είναι έλεος.

Ο τέλεφατός κανόνας είναι: Μην ξεχνας ποτε, ούτε στην αφοπαιδαγωγήση, ούτε στο φρόντισμάσου γι' άλλουνους, πως δεν μπορούμε να εκβιάσουμε μ' όποιο μέσο και νάναι την πρόοδο, την ψυχική γιατρεία, για ωρίμαση. Μπορούμε μονάχα ή με σφαλερο φέρσιμο να εμποδίσουμε την ωρίμαση, για με σωστο φέρσιμο να πασκίσουμε να βγάλουμε απ' τη μέση τα εμπόδια που βρίσκοντα ακόμα πάνω στο δρόμο. Όταν όμως έχουμε την ιδέα πως βγάλαμε απ' τη μέση όλα τα εμπόδια κ' η γιατρεία μόλατάφα δέν έρχεται, τότε η ιδέαμας είτανε λαθεμένη. Βρίσκοντα μόλατάφα εμπόδια στο δρόμο και βρισκόμαστε πάντ' ακόμα μέσα στην τανάλια της τύχης: Η εξακολουθούμε τη δουλειάμας για το παραμέρισμα εκείνων των εμπόδιων ή δεν υποφέραμε ακόμα αρκετα.

ΤΕΛΟΣ

Περιεχόμενα

	Σελ.
Πρόλογος	3
Πρόλογος της δέφτερης επεξεργασίας	5
Πρώτο Μέρος: Βασικές έννοιες	
Πρώτο Κεφάλαιο: Εφτύνη	
§ 1. Υποζείμενο και Αντιζείμενο	9
§ 2. Παραδοχη και Άρνηση	12
§ 3. Συμπεριφορα και Εχτίμηση	17
Δέφτερο Κεφάλαιο: Επιδίωξη του Σκοπου	
§ 4. Ο χαρακτήρας σαν πυραμίδα απο σκοπους	20
§ 5. Οδηγήτρα εικόνα και οδηγήτρες γραμμες	23
§ 6. Ο Άθρωπος σαν αιχμάλωτος της οδηγήτρας εικόναστου	27
Τρίτο Κεφάλαιο: Το ενιαίο	
§ 7. Διάφορα μέσα για τον ίδιο σκοπο	31
§ 8. Ο ψυχοδιχασμος	37
§ 9. Η υπερπροσωπική ενότητα της ζωης	40
Δέφτερο Μέρος: Παιδαγωγική	
Τέταρτο Κεφάλαιο: Ανατροφη των παιδιων	
§ 10. Σπάσιμο της εμπιστοσύνης	46
§ 11. Επανάσταση	51
§ 12. Υποταχτικότητα	57
Πέμτο Κεφάλαιο: Σκολειο	
§ 13. Εμπόδιο της σκέψης	62
§ 14. Διατάραξη της ησυχίας	67
§ 15. Αναισθησία	72
Έχτο Κεφάλαιο: Γεννητική ωρίμαση	
§ 19. Διαφώτιση	78
§ 17. Παιξίματα	82

	Σελ.
§ 18. Κοινότη	86
Τρίτο Μέρος: Αφτοπαιδαγωγή	
Έβδομο Κεφάλαιο: Νοιώσιμο	
§ 19. Η τανάλια της τύχης	91
§ 20. Ο καθρέφτης της τύχης	96
§ 21. Η αληθινή μορφή	100
Όγγδοο Κεφάλαιο: Ομολογία	
§ 22. Ξεφαρμάζωμα	106
§ 23 Αρχική σκηνη	111
§ 24. Πραματοποίηση	116
Έννατο Κεφάλαιο: Παραδοχη	
§ 25. Παραδοχη των περασμένων	121
§ 26. Παραδοχη των ερχόμενων	129
§ 27. Παραδοχη του τώρα	134
Τέταρτο Μέρος: Ψυχική βοήθεια	
Δέκατο Κεφάλαιο: Εισαγωγή στη βοήθεια	
§ 28. Πρωταρχικοί όροι	140
§ 19. Η πρώτη συνάντηση	146
§ 30. Η εξέλιξη της αρρώστειας	150
Εντέκατο Κεφάλαιο: Αντίστασες	
§ 31. Αντίρρησες	156
§ 32. Αντίστασες	162
§ 33. Ζητήματα εμπιστοσύνης	168
Δωδέκατο Κεφάλαιο: Η φύση της γιατρειας	
§ 34. Δοζμη της υποβολης	174
§ 35. Δοζμη της αφτοθεραπειας	180
§ 36. Η γιατρεία	186

Διορθώματα

- Προτελεφταία σειρά της σελ. 26: *κρεμιόμαστε κι' όχι γκρεμιόμαστε.*
6η σειρά της σελ. 32: *ξέρει κι' όχι ξαίνει.*
11η σειρά της σελ. 42: *αλλοιως κι' όχι αλλειως.*
Προτελεφταία σειρά της μεσαίας παράγραφος στη σελ. 78: *απασχολιέσαι*
κι' όχι απασχολιέσαι.
9η σειρά (απο κάτω) της σελ. 49: *τη κι' όχι τους* (2 φορές).
1η σειρά της 3ης παράγραφος της σελ. 50: *λιγότερο κι' όχι λιγότεπο.*
8η σειρά (απο κάτω) της σελ. 55: *αφτου κι' όχι αφου.*
6η σειρά (απο κάτω) της σελ. 58: *πέρνει κι' όχι πέρνε.*
4η σειρά (απο κάτω) της σελ. 59: *γεννιέται κι' όχι γεννιέται.*
Προτελεφταία σειρά της προτελεφταίας παράγραφος τής σελ. 61: *υπο-*
κείμενο κι' όχι υποκείμενο.
2η σειρά της σελ. 63: *όταν κι' όχι όπως.*
4η σειρά (απο κάτω) της σελ. 67: *βγαίνει κι' όχι βγαίνουν.*
12η σειρά (απο κάτω) της σελ. 75: *δε θα γίνει ποτε κι' όχι δε γίνει ποτε.*
Τελεφταία σειρά της σελ. 97: *κρυμένη κι' όχι κρυμένα.*
Τελεφταία φράση της σελ. 100: *είνε ο καθρέφτης που μέσατου κι' όχι*
μέσατους.
9η σειρά (απο κάτω) της σελ. 101: *λεφτομερειακα κι' όχι λετφομερειακα.*
1η σειρά του κανόνα στη σελ. 115: *«αρχική σκηνη» κι' όχι «αρχική*
οκηνη».
7η σειρά της σελ. 11: *δε θα φοβόντανε κι' όχι δεν θα φοβόντανε.*
2η σειρά της σελ. 130: *πως είτανε κι' όχι πως είναι.*



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ - Π.Τ.Δ.Ε.
ΔΙΑΔΡΑΣΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ-ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΧΟΛΙΚΟΥ
ΜΟΥΣΕΙΑΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ (Δ.Π.Ε.Σ.Μ.Υ.)
ΑΡΧΕΙΟ - ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ &
ΠΑΙΔ. ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ (Δ.-Β.Α.Κ.Η.)
ΑΡΙΘΜ. ΕΙΣΑΓ.5666.....
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓ.27-05-2011.....
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘ. ΔΕΥ.155.995 ΚΟΥΕ.....

